GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 14 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/32990 31.10.2024
MUAZZEZ ERDOĞAN VE DİĞERLERİ (2)

002 2020/40377 31.10.2024
VELİ AĞBABA

003 2021/1782 31.10.2024
HAKAN ÖZTÜRK

004 2021/2479 31.10.2024
MURAT BİLEN

005 2021/5115 31.10.2024
FATMA İRİ VE DİĞERLERİ

006 2021/14968 31.10.2024
HASAN ELHALİL

007 2021/17428 31.10.2024
E.Ü.

008 2021/17879 31.10.2024
İSMAİL ATÇEKEN

009 2021/22208 31.10.2024
BİAN İŞ MAKİNALARI YEDEK PARÇA BASIN YAYIN İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. (2)

010 2021/22471 31.10.2024
CEVDET ÖZKAN

011 2021/25150 31.10.2024
FEVZİ ARSLAN

012 2021/27846 31.10.2024
BANU ÖZDEMİR VE CANSU ÖZDEMİR

013 2021/34057 31.10.2024
MÜCAHİT ÇELİK

014 2021/35203 31.10.2024
ÜZEYİR FİLİKÇİ

015 2021/36740 31.10.2024
ABDULHADİ MIZRAK

016 2021/36812 31.10.2024
BERKANT ARAÇ

017 2021/39006 31.10.2024
LOBARKHAN MADOLOVA

İçindekiler - devam

018 2021/50018 31.10.2024
CEMİL BAŞER

019 2021/50155 31.10.2024
HİLAL ÜNAL

020 2021/50390 31.10.2024
RAMAZAN FENER

021 2021/54105 31.10.2024
FİGEN ÇİNAR

022 2021/55423 31.10.2024
BURHAN BAYRAM ŞAHİN

023 2021/58404 31.10.2024
MUSTAFA SEVİNÇ

024 2021/58594 31.10.2024
KAZIM İSKENDER URAL ÖZBEK

025 2021/65788 31.10.2024
CÜNEYT ER

026 2022/7270 31.10.2024
MURAT ÇELİK

027 2022/7316 31.10.2024
A.T.T.

028 2022/15697 31.10.2024
ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (3)

029 2022/29458 31.10.2024
AZİZE ACAR

030 2022/91873 31.10.2024
ABDULHALIK ÇETİNKAYA VE DİĞERLERİ

031 2023/16 31.10.2024
MEHMET ŞİRİN AKPINAR VE DİĞERLERİ

032 2023/4548 31.10.2024
ARİN ZÜMRÜT VE DİĞERLERİ

033 2023/13525 31.10.2024
FERUDUN AYGÖREN VE DİĞERLERİ

034 2018/37949 19.11.2024
RAMAZAN TOPUZ

İçindekiler - devam

035 2019/29140 19.11.2024
ŞEFİKA MÜRÜVVET AKTÜREL

036 2020/3995 19.11.2024
ADEM ARSLAN

037 2020/4836 19.11.2024
F.G.C. İNŞAAT MÜHENDİSLİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. VE RİT İNŞAAT TAAHHÜT DOĞALGAZ TIBBİ CİHAZ SANAYİ VE ...

038 2020/8339 19.11.2024
PORLAND PORSELEN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

039 2020/14187 19.11.2024
SÜPHAN FİDAN VE DİĞERLERİ

040 2020/17667 19.11.2024
ARİF HİKMET GÜVEN VE DİĞERLERİ

041 2020/23826 19.11.2024
ATAKAN POLAT VE DİĞERLERİ

042 2020/24450 19.11.2024
ARİF SİNAN KARATEKE

043 2020/27204 19.11.2024
KEMAL POLAT

044 2020/34992 19.11.2024
KAMURAN YİTİK

045 2020/35829 19.11.2024
YÜKSEL YERLİKAYA

046 2020/35865 19.11.2024
NAYŞE İREZ

047 2020/35923 19.11.2024
CİHAN ERDAL

048 2020/35991 19.11.2024
ENGİN POLAT

049 2020/38607 19.11.2024
ERGİN KÖSE

050 2020/40233 19.11.2024
ZEKİ KILIÇÇI

051 2021/247 19.11.2024
YASİN CANKAYA

İçindekiler - devam

052 2021/1069 19.11.2024
NİLGÜN SEYDANLIOĞLU VE DİĞERLERİ

053 2021/4127 19.11.2024
MUHAMMET EMİN RUHİ

054 2021/5145 19.11.2024
BEYAZİT KUDAY

055 2021/7065 19.11.2024
NURCAN TAŞ

056 2021/8215 19.11.2024
EMİRHAN KARALAR

057 2021/10312 19.11.2024
ARAS GÜMRÜKLEME GIDA PAZARLAMA TEKSTİL TURİZM İNŞ. SAN. VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ

058 2021/11498 19.11.2024
OĞUZHAN KELLECİ

059 2021/12275 19.11.2024
ALİ ER VE DİĞERLERİ

060 2021/16601 19.11.2024
SERKAN GÖLGE (3)

061 2021/20839 19.11.2024
ALİ AŞICI

062 2021/29783 19.11.2024
KUTLAY TELLİ

063 2021/33344 19.11.2024
BATI MENDERES PAMUK ÇIRÇIR TARIM HAYVANCILIK SANAYİ TİCARET A.Ş.

064 2021/44360 19.11.2024
S.G.

065 2021/48485 19.11.2024
PERVİN ODUNCU (2)

066 2021/55966 19.11.2024
ERKAN DEMİR

067 2021/60306 19.11.2024
ARİFE SELİN KARAARSLAN VE DİĞERLERİ

068 2022/6609 19.11.2024
HÜSNÜ ÇALMUK (2)

İçindekiler - devam

069 2022/10492 19.11.2024
KEMAL ORBAY VE MEHMET ÖRBEYİ

070 2022/15062 19.11.2024
TAHSİN DEMİR

071 2022/18407 19.11.2024
ORHAN ERSOY (18)

072 2022/18563 19.11.2024
ORHAN ERSOY (19)

073 2022/20577 19.11.2024
CEMİLE DOĞAN VE DİĞERLERİ

074 2022/24342 19.11.2024
NESLİHAN SEVİNÇ

075 2022/27338 19.11.2024
ERCAN ÜNAL

076 2022/30265 19.11.2024
HASAN BALTALI

077 2022/37547 19.11.2024
NİMET AYGÜN VE DİĞERLERİ

078 2022/41955 19.11.2024
FATMA YILDIZ VE HATİCE GÜLLÜ

079 2022/44415 19.11.2024
METİN KARADOĞAN

080 2022/44596 19.11.2024
CAHİT AK

081 2022/45636 19.11.2024
EMİN AKDAĞ VE DİĞERLERİ

082 2022/57577 19.11.2024
MAYA MUATTARHON ÖZYAĞCI

083 2022/85567 19.11.2024
EYÜP MUTĞAM

084 2023/20195 19.11.2024
LİMAN-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZİ

085 2024/17809 19.11.2024
HANDE YÜCEDAĞ VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

086 2019/22738 20.11.2024
ALİ BAZ KÖSMENE (2)

087 2019/23814 20.11.2024
E.G.

088 2019/26464 20.11.2024
HIDIR BAKIR

089 2019/32755 20.11.2024
YABAN KARTPOSTAL İLETİŞİM VE KUYUMCULUK TURİZM TİCARET LTD. ŞTİ.

090 2019/38975 20.11.2024
İSMAİL TOPALOĞLU

091 2020/16988 20.11.2024
AHMET HİKMET ÜÇIŞIK

092 2020/20568 20.11.2024
METEHAN BİNBAY

093 2020/20885 20.11.2024
NESİBE COŞĞUN

094 2020/22373 20.11.2024
MÜNÜR APAN VE DİĞERLERİ

095 2020/22401 20.11.2024
TURAN GÜNANA (8)

096 2020/26164 20.11.2024
MURAT AKBULUT

097 2020/34000 20.11.2024
OĞUZHAN OĞUZ

098 2020/34027 20.11.2024
HAKAN SARIYONCA

099 2020/35636 20.11.2024
TAHSİN AKÇAY

100 2020/37022 20.11.2024
İBRAHİM BAŞPINAR

MUAZZEZ ERDOĞAN VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2020/32990 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32990

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUAZZEZ ERDOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/32990)

Karar Tarihi:31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Muazzez ERDOĞAN

2. Ruken ERDOĞAN

3. Yunus ERDOĞAN

4. Yusuf ERDOĞAN

Başvurucular Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, 6-7 Ekim olaylarında göstericiler arasında çıkan çatışmada meydana gelen ölüm olayı temelinde açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ve yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculların murisi M.E. 7/10/2014 tarihinde Siirt'in Kurtalan ilçesinde meydana gelen, DAEŞ ve PYD mensuplarının/sempatizanlarının çatıştığı, güvenlik güçlerinin de müdahale ettiği olaylar sırasında karşıt grupta yer alan kişilerin açtığı ateş sonucu hayatını kaybetmiştir.

3. Başvuruculların ölüm olayı temelinde açtığı tam yargı davası Siirt İdare Mahkemesi tarafından 9/12/2015 tarihinde reddedilmiştir. Kararda, kişilerin kendi kusuru ile sebebiyet

verdiği zararların idarece tazmininin mümkün olmadığı, somut olayda M.E.nin terör örgütü mensupları ve göstericiler ile beraber hareket ettiği, kamu malına zarar verdiği, başkalarının can güvenliğini tehlikeye düşürdüğü sırada hayatını kaybettiği, bu sebeple idari eylem ile zarar arasında illiyet bağı bulunmadığı ve tazminat sorumluluğu oluşmadığı belirtilerek ret hükmü gerekçelendirilmiştir.

4. Ret hükmüne yönelik istinaf talebi 27/12/2018 tarihinde reddedilmiş, istinaf talebinin reddi kararı Danıştay Onuncu Dairesi tarafından 9/6/2020 tarihinde onanmıştır.

5. Başvurucular nihai kararı 10/9/2020 tarihinde öğrenmelerinin ardından 8/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

6. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular, yaşam hakkına ilişkin ilkeleri soyut olarak kısaca belirtmek suretiyle herhangi bir sebep, somut olay bağlamında hiçbir husus belirtmeden, koruma yükümlülüğünün neden ihlal edildiğini açıklamadan yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı aktarılarak adli makamların ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği beyan edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda karmaşık veya zorlama şikâyetler, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki şikâyetler, başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği şikâyetler ile temel haklara yönelik bir ihlalin olmadığı açık olan şikâyetler açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir. Anayasa Mahkemesi ancak temellendirilmiş bir bireysel başvuruyu inceler. Başvuruculaların şikâyetlerini hem maddi hem de hukuki olarak temellendirme zorunluluğu vardır. Maddi dayanaklar yönünden başvuruculaların yükümlülüğü şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak, bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmak, hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamaktır. Nitekim 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına ilave olarak Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinde de başvuruculaların yükümlülükleri kapsamında şikâyetin maddi ve hukuki temellerine başvuru formu ve eklerinde yer vermesi gerektiği açıkça belirtilmiş, böylece başvuru koşullarının öngörülebilirliği kuvvetlendirilmiştir. Bu bağlamda bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesi, kamu gücü eylem ve işlemleri ile mahkeme kararlarının Anayasa'ya uygunluğunun ve müdahale gerekçelerinin denetimini kendiliğinden yapmaz. Anayasa Mahkemesinin başvuruculaların yerine geçerek ihlal iddialarını gerekçelendirme, olay ve olguları ortaya koyma, delil toplama görev ve yükümlülüğü yoktur. Söz konusu yükümlülükler başvuruculara aittir. Başvuruculaların anılan yükümlülüklere uymamaları hâlinde şikâyetlerini temellendiremedikleri için başvuruları açıkça dayanaktan yoksun bulunabilir(Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret

Anonim Şirketi [GK], B. No: 2014/12727, 25/5/2017; Aynur Tüley ve diğerleri, B. No: 2019/14338, 3/3/2022).

9. Anayasa Mahkemesi başvuruculaların ihlal iddialarını gerekçelendirme, olay ve olguları ortaya koyma yönündeki yükümlülüklerine ilişkin temellendirme olgusuna dair incelemeyi her başvurunun kendi somut koşullarında yapar. Somut sürece bakıldığında başvuruculaların yakını 6-7 Ekim olaylarında sokağa çıkan karşıt grupların çatışması esnasında ateşli silah yaralanmasına bağlı olarak hayatını kaybetmiştir. Başvuruculaların ölümün kamu gücünden yani kolluğun güç kullanımından kaynaklandığı yönünde bir iddiası olmadığı gibi somut olayda bu yönde (öldürme yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde) bir veri de bulunmamaktadır. Yaşamı koruma yükümlüğü yönünden ise başvurucular soyut olarak koruma yükümlülüğüne dair ilkeleri kısaca belirtmiş; somut olayla ilgili herhangi bir açıklama, gerekçelendirme, özelleştirme yapmadan ihlal iddiasında bulunmuştur. Hâlbuki somut vakanın koşulları (karşıt görüşler, sivil vatandaş ve kolluğun dâhil olduğu vaka) düşünüldüğünde koruma yükümlülüğünde ileri sürülmesi gereken M.E.nin yaşamına yönelik riske ve risk olmasına rağmen kamunun ihmal gösterdiğine ilişkin argümanların nasıl formüle edildiği (husumetli birisi olduğu, bu husumetin kamu makamlarınca bilindiği, bilinmesi gerektiği, kolluğun yetersiz kaldığı vs.) kritik önemdedir.

10. Başvurucular koruma yükümlülüğünün neden, nasıl ihlal edildiğine dair bilgi (örneğin güvenlik güçlerinin çatışma/gösteri için tedbir almadığı, yeterli güvenlik personeli ile olaya müdahale edilmediği, çatışmanın önceden bilinmesine karşın hareketsiz kalındığı veya aslında M.E.nin çatışan gruplarla ilintisinin bulunmadığı, güvenlik güçlerinin sivil halkı çatışmanın etkilerinden korumak için yeterli organizasyonu sağlamadığı ya da M.E.nin daha önceden ideoloji vs. sebeplerle husumetli olduğu birinin bulunmasına ve bunun kamu makamlarınca bilinmesine karşın durumun dikkate alınmadığı vb.) vermemiş olup şikâyetlerini somutlaştırmamış, gerekçelendirmemiştir.

11. Anayasa Mahkemesi kendiliğinden inceleme yapamayacağından yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının değerlendirilebilmesi için yukarıda aktarıldığı üzere ihlal iddialarının somutlaştırılması, gerekçelendirilmesi, olgusal olarak koruma yükümülüğünün neden, nasıl ihlal edildiğinin açıklanması, bu hususların somut olay ve olgular ile desteklenmesi gerekir. Fakat başvuru formunda söz konusu yükümlük yerine getirilmemiş, sonuç itibarıyla ileri sürülen ihlal iddiası temellendirilmemiştir.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular tam yargı davasının yaklaşık beş yılda kesin sonuca bağlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı aktarıldıktan sonra değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği beyan edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair

Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

15. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucular tam yargı davasının reddedilmesi temelinde anayasal hakların ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı aktarıldıktan sonra değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği beyan edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

18. Başvuruculara ileri sürdüğü iddialar delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadığı da dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VELİ AĞBABA

B. No: 2020/40377 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40377

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VELİ AĞBABA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40377)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Veli AĞBABA

Vekili : Av. Hüseyin Can GÜNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir siyasetçiye yönelik sözleri gerekçe gösterilerek aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 24., 25., 26. ve 27. dönemlerde ana muhalefet partisinden Malatya milletvekili seçilmiş olup 8/5/2014 tarihinden bu yana ana muhalefet partisi genel başkan yardımcılığı görevini yürütmektedir. İ.M.G. ise ülke çapında tanınan bir siyasetçi ve bürokrat olup 27/3/1994-28/10/2017 tarihleri arasında Ankara Büyükşehir Belediyesi başkanı olarak görev yapmıştır. 2017 yılı Nisan ayında yayımlanan "Sol Siyaset Fetö İlişkileri" isimli kitabında İ.M.G., ana muhalefet partisi ile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ise bu iddialara karşı ana muhalefet partisinin Adana İl Başkanlığında 3/4/2017 tarihinde yaptığı konuşmasında şu ifadeleri kullanmıştır:

"Siyasetin imamı gibi görünen 'Sol ve FETÖ' diye kitap yazan yerel yöneticisidir. Boşuna yazmadı o kitabı. O siyasetteki FETÖ imamıdır. Karısının ismini FETÖ okullarına veren,

parsel parsel Ankara'yı teslim eden siyasetin imamı utanmadan çıkmış kitap yazmış. Solda, o topraklarda FETÖ yetişmez, onu bilin."

3. Söz konusu ifadelerin sarf edildiği dönemde Ankara Büyükşehir Belediyesi başkanı olan İ.M.G. başvurucunun kendisine hakaret ettiğinden bahisle 20.000 TL'nin 3/4/2017 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte tahsili amacıyla 23/1/2018 tarihinde manevi tazminat davası açmıştır.

4. Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi 2/5/2019 tarihinde davanın kısmen kabulü ile 5.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun konuşmasında davacının terör örgütü ile bağlantısı olduğunu iddia etmesinin -bu yönde verilmiş bir yargı kararı ya da davacının buna dair bir ikrarı bulunmadığı dikkate alındığında- kişilik haklarına saldırı teşkil edeceği kanaatine varmıştır.

5. Tarafların karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmaları üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi, kararın esasına ilişkin istinaf isteminin reddine karar vermiş, yargılama giderleri yönünden ilk derece mahkemesi kararının hatalı olduğunu değerlendirdiğinden kararı kaldırarak yeniden hüküm kurmuştur. Sonuç olarak 5.000 TL manevi tazminatın 3/4/2017 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsiline 11/11/2020 tarihinde kesin olarak karar verilmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 16/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 31/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; davacının kitabında asılsız olarak ana muhalefet partisi ve bu partinin mensuplarının FETÖ/PDY ile bağlantılı olduklarını ima ettiğini, kendisinin uzun yıllar ana muhalefet partisinde çalışmış ve bu partiye gönülden bağlı olan bir siyasetçi olarak davacının kitaptaki ifadelerine cevap vermek ve bunları eleştirmek amacıyla söz konusu konuşmayı yaptığını belirtmiştir. Başvurucu, bir siyasetçinin başka bir siyasetçi hakkında sarf ettiği sözler gerekçe gösterilerek aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

10. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

12. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan davacının şeref ve itibarının korunması hakkının çatıştığı görülmüştür. Taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır (çatışan haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler için bkz. Orhan Aydın, B. No: 2020/13392, 5/9/2023, § 10).

13. Anayasa Mahkemesi somut olayın koşullarında başvurucunun davacı hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin kendisinin ortaya koyduğu ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sinan Baran, B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38).

14. Somut olayda davacı; yazdığı kitapta FETÖ/PDY'nin sızmadığı siyasi parti kalmadığını, örgütün 17-25 Aralık soruşturmaları olarak anılan sürecin ardından Türkiye üzerindeki amaçlarını ana muhalefet partisi aracılığıyla inşa etme çabasında olduğunu iddia etmiştir. Mezkûr kitabın tanıtımında kitabın temel gayesi FETÖ-CHP ilişkilerini bütün çıplaklığı ile ortaya koymak olarak gösterilmiştir. Ülkenin tanınan siyasetçilerinden biri tarafından yazılan söz konusu kitap yayımlandığı dönemde pek çok kesimin ilgisini çekmiş, olumlu ve olumsuz tepkiler almıştır.

15. Başvurucu her ne kadar davacının yazdığı kitap doğrudan kendisini hedef almasa da ana muhalefet partisinde siyaset yapan biri olarak kitaptaki iddialara cevap verdiğini belirtmiştir. Başvurucu; başvuruya konu ifadelerinde davacının kendisinin FETÖ/PDY'ye hizmet eden yerel bir siyasetçi olduğunu, FETÖ/PDY'nin yaptırdığı okullara eşinin ismini verdiğini ve uzun yıllar belediye başkanlığı yaptığı Ankara'daki pek çok araziyi usulsüz şekilde örgütün hizmetine sunduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca partisinin sol çizgide olduğunu vurgulayan başvurucu, partisi ile FETÖ/PDY arasında bir bağlantı olmasının mümkün olmadığını ifade etmiştir.

16. Anayasa Mahkemesinin daha önce birçok kez ifade ettiği gibi siyasetçiler ve milletvekilleri aralarında geçen tartışmalarda ifade özgürlüğünden çok geniş şekilde yararlanır. Zira seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan, seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğü özellikle değerlidir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 60; Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 19). Bununla birlikte ifade özgürlüğü, sıkı bir şekilde yorumlanması gereken istisnalara tabidir ve herhangi bir kısıtlama ihtiyacı ikna edici bir şekilde tesis edilmelidir. Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44) Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin

saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013 § 33; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

17. Eldeki başvuruya konu olayda öncelikle davacının yazdığı kitapta doğrudan başvurucuyu hedef almadığının, başvurucunun üyesi olduğu siyasi partinin eleştirildiğinin belirtilmesi gerekir. İkinci olarak başvurucunun kitaptaki eleştirilere cevap verirken kesinleşmiş yargı kararlarıyla terör örgütü olduğu tescillenmiş bir örgüte davacının bağlılığının bulunduğu iddiasında, diğer bir ifadeyle suç ithamında bulunduğu görülmektedir. Bu yönüyle başvurucunun sarf ettiği ifadelerle keyfî şekilde davacıyı hedef aldığı, davacı hakkında kullandığı ifadelerin suç isnadı niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim başvurucu aleyhine açılan tazminat davasında ilk derece ve istinaf mahkemelerinin de bu tespiti yaparak ilgili ve yeterli gerekçeyle davayı kısmen kabul etikleri görülmektedir (bkz. §§ 4-5). Nihayetinde başvurucunun tazminat ile cezalandırılmasının toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve dolayısıyla “demokratik bir toplumda gerekli” olduğu kabul edilmiştir.

18. Derece mahkemeleri, kararlarında tazminat miktarlarının takdir ve tayin ederken "tarafların sosyal ve ekonomik durumlarını" nazara aldığını belirtmiştir. Ayrıca her bir dava için hükmedilen tazminat miktarının başvurucunun sahip olduğu ekonomik olanakları zora sokacak veya ortadan kaldıracak miktarda olmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla verilen tazminat cezasının miktarının -bu tür davalarda genellikle verilen tutarlar ve söz konusu konuşmanın ağırlığıyla karşılaştırıldığında- ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. İfade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in KARŞIOYLARI ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, partisinin il başkanlığı tarafından düzenlenen programda yaptığı konuşmadaki ifadeleri nedeniyle açılan tazminat davasında 5.000 TL manevi tazminata mahkum edilmiş, istinaf talebi de reddedilmiştir. Başvurucunun konuşmasında tazminata temel alınan sözleri şöyledir: "Siyasetin imamı gibi görünen 'Sol ve FETÖ' diye kitap yazan yerel yöneticisidir. Boşuna yazmadı o kitabı. O siyasetteki FETÖ imamıdır. Karısının ismini FETÖ okullarına veren, parsel parsel Ankara'yı teslim eden siyasetin imamı utanmadan çıkmış kitap yazmış. Solda, o topraklarda FETÖ yetişmez, onu bilin."

2. Başvurucu savunmasında, Ankara Belediye başkanı olan İ.M.G.’nin 2017 yılı Nisan ayında yayımlanan "Sol Siyaset Fetö İlişkileri" isimli kitabında ana muhalefet partisi ile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)arasında sıkı bir ilişkinin var olduğunu

iddia etmesi nedeniyle ana muhalefet partisi genel başkan yardımcısı olması sıfatıyla Adana İl Başkanlığında 3 Nisan 2017 tarihinde yaptığı konuşmasında söz konusu ifadeleri sarfettiğini dile getirmiştir.

3. Sözlerinin arka planını bu şekilde aktaran başvurucu, ana muhalefet partisi milletvekili ve yöneticisi olarak olayların meydana geldiği tarihte başkentin belediye başkanı olan davacının anılan örgüte yönelik geçmişteki yaklaşımını hedef aldığını ileri sürmektedir. Başvurucu, iddiasına temel oluşturacak nitelikte iki olgu ileri sürmüştür. Bunlardan ilki davacının eşinin ismini FETÖ/PDY okullarına verdiği, ikincisi ise Ankara'daki arazileri örgütün hizmetine sunduğudur. Başvurucu, davacının parsel parsel Ankara'yı sattığı iddiasını ilk olarak 23/3/2015 tarihinde, o sırada başbakan yardımcısı olan B.A.'nın basına yaptığı konuşmasında ileri sürdüğünü ifade etmiştir. Başvurucunun söylediğine göre B.A bahsi geçen konuşmasında davacının FETÖ/PDY'ye birtakım yerler tahsis ettiğini, okul yaptırdığını iddia etmiştir.

4. Öncelikle başvurucunun sözlerinin vaka veya olgu isnadı mı yoksa değer yargısı mı olduğu belirlenmelidir. Tazminata esas alınan sözlerde geçen "FETÖ imamı" ibaresi herhangi bir örgütsel eylem bağlamında somutlaştırılarak ileri sürülmemiş, davacının akabinde değinilen ve şaibeli olduğu ima edilen faaliyetlerinden hareketle bir sıfat yakıştırması olarak ifade edilmiştir. Bu durumda söz konusu ifadenin olgusal bir isnad olmayıp değer yargısı niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere değer yargılarının ispatı gerekmez ve ifade açıklamasının bütünlüğüne ve dayandığı olgusal temele göre ifade özgürlüğü kapsamında görülebilir. Bununla birlikte, "bir ifadenin bir değer yargısına vardığı durumlarda bile, onu destekleyecek yeterli olgusal temelin mevcut olması gerekir; aksi takdirde özgürlüğün sınırı dışına çıkılmış olacaktır" (bkz. örneğin, AİHM Lindon, Otchakovsky Laurens ve July, § 55). Ayrıca, eğer bilgi zaten genel kamuoyu tarafından biliniyorsa, bir değer yargısını destekleyen gerçekleri sunma gerekliliği daha az katı olacaktır (bkz. Feldek / Slovakya, no. 29032/95, § 86, AİHM 2001 VIII).

5. Bu noktada ifade özgürlüğünün, sadece genel kabul gören veya zararsız bulunan bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerli olduğu hatırlatılmalıdır (bkz. AYM Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; AYM Bekir Coşkun, § 52). AİHM de kimi kararlarında kişileri veya toplumu ya da yerleşik düzeni rahatsız eden, şok eden veya ona meydan okuyan fikirlerin iletilmesi söz konusu olduğunda ifade özgürlüğünün çok daha önemli olduğunu sıklıkla vurgulamaktadır (bkz. Otegı Mondragon v. İspanya no. 2034/07, 15.3.2011; Women On Waves ve Diğerleri / Portekiz, no. 31276/05, § 42, 3; Oberschlick/Avusturya (no. 1), 23 Mayıs 1991, § 57, Seri A no. 204). Şubat 2009).Esasen genelin benimsediği, yerleşik düzeni rahatsız etmeyen veya kimseyi incitmeyen düşünce açıklamalarının özel bir korumaya ihtiyaç duymayacağı açıktır. İncitici de olsa farklı veya karşı fikri ortaya koymak demokratik toplumun gelişmesi ve sürdürülebilirliği bakımından vazgeçilmez değerdedir. İfade özgürlüğü bu nedenle özellikle yerleşik düzene veya genel kabullere karşıazınlıkta kalan, farklı, muhalif, uç ve aynı zamanda rahatsız edici düşünce açıklamaları bakımından demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir zorunluluktur.

6. Siyasi tartışmaların özgürce yürütülmesi ilkesi, sürdürülebilir bir demokratik toplum düşüncesinin merkezinde yer alır. Toplumun tamamını ilgilendiren ve kamusal bir tartışmaya katkı sunduğuna şüphe bulunmayan konuların ve oluşan rahatsızlıkların yüksek sesle dillendirilmesi ancak düşüncelerin herhangi bir engelle karşılaşmadan açıklanabildiği demokratik rejimlerde mümkündür(diğerleri arasında bkz. AYM Deniz Karadeniz ve diğ., B.

No: 2014/18001, 6/2/2020, par.129). Ayrıca siyasi kişiliklerin siyasi faaliyetleri bağlamında çoğu kez çeşitli kamusal tartışmaları gündeme getirdikleri ve kendilerine karşı ileri sürülen iddialara karşı da cevap verme imkanlarına sahip oldukları bilinen bir gerçektir. Gerçekten de siyasetçilerin birbirlerine karşı kullandıkları sözlerin açıkça polemik çıkarmaya, şiddetli tepkiler yaratmaya ve böylece taraftarlarını konsolide etmeye yönelik olduğu ve bu üslubun da koruma altında olduğu kabul edilmelidir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 65; Mustafa Hidayet Vahapoğlu, B. No: 2019/19608, 22/2/2022, §37; Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, §16).

7. Tartışmayı başlatan belediye başkanı davacı, kamunun dikkatini çekmeyi başaracak ve farklı kesimlerde tepki yaratmayı sağlayacak derecede çarpıcı bir üslup ile bir kitap kaleme almış ve burada başvurucunun yöneticisi olduğu siyasi parti hakkında değer yargısında bulunmuştur. Başvurucunun da ana muhalefet partisinin genel başkan yardımcısı olarak il başkanlığında yaptığı konuşmasında muhatap eski belediye başkanının partisine yönelik ifadelerinden hareketle; genel olarak başkentteki yolsuzluk iddialarına dikkat çekme ve bundan hareketle davacıyı eleştiri amacıyla bu sözleri söylediğini savunduğu görülmektedir. Başvuranın tazminata mahkum edilmesi biçimindeki müdahalenin kanuni temeli ve muhatabın şeref ve haysiyetinin korunmasına yönelik meşru amacı bulunmaktadır. Şu halde müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığı incelenmelidir.

8. Bu konuda ilk olarak davacının bizzat başlattığı bir tartışmada kendisine yöneltilen eleştirilere daha fazla tahammül göstermesinin bekleneceği hatırlatılmalıdır (AYM, Nilgün Halloran, § 62). İkinci olarak başvuruya konu açıklamaların davacının tartışmalı kitabına karşı sert bir eleştiri niteliğinde olduğu tespit edilmelidir. Siyasetçiler için ağır eleştirilerin dahi siyasi polemiklerin ve deyim yerindeyse siyaset oyununun kurallarının bir parçası olduğu, tarafların siyasi kimlikleri dikkate alındığında davacının hakkındaki söylemlere sıradan insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiği not edilmelidir (bkz. AYM Kemal Kılıçdaroğlu, § 61;AYM Nihat Zeybekci, § 38;AYM Durmuş Fikri Sağlar (2), § 22).

9. Bu bağlamda üçüncü olarak ilave edilmelidir ki Anayasa Mahkemesinin daha önce birçok kez ifade ettiği gibi siyasetçiler ve milletvekilleri aralarında geçen tartışmalarda eleştiri hakkından ve ifade özgürlüğünden çok geniş bir şekilde yararlanmalıdır. Zira seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini ve düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan demokratik yöntemle seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğü özellikle değerlidir. Bunun bir nedeni de siyasetçilerin ifade özgürlüklerinin demokratik sistemin temelini oluşturmasıdır. Ayrıca kamu otoritelerine ve siyasi otoriteye karşı eleştiri yapma, kamusal tartışmaya katkı sunma ve kamuoyunu bilgilendirme yükümlülüğünü yerine getiren siyaset kurumu mensuplarının ifade özgürlüğünün korunması ülkedeki hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı demokratik anayasal sistemin sürdürülebilmesi bakımından üstün bir kamusal yararı haizdir. Bu sebeple müdahale, eğer bir siyasetçinin, üstelik muhalefet partisi mensubu veya genel başkan yardımcısının ifade özgürlüğüne yönelik ise başvuruların çok daha sıkı bir denetimden geçirilmesi gerekmektedir (AYM Kemal Kılıçdaroğlu, § 60; AYM Bilal Uçar, § 19).

10. Öte yandan siyasi polemiklere dayalı müdahalelerde tarafların birbirlerine cevap verme imkanlarının varlığı da dikkate alınmalıdır. Nitekim olayların yaşandığı tarihte Ankara Büyükşehir Belediyesi başkanı olan davacı, farklı düzeydeki iletişim araçları ile hakkındaki sert ve ağır eleştirilere cevap verebilecek imkanlara fazlasıyla sahiptir. Bilindiği üzere siyasetçilerin konumları gereği yazılı ve görsel basına ulaşması bu konumda bulunmayan insanlara nazaran çok daha kolaydır ve itibarını zedelediğini düşündüğü ifadelere karşı

kendisini savunma imkânı bulunmaktadır. (Bkz. AYM Nihat Zeybekci, § 39; AYM Durmuş Fikri Sağlar (2), §§ 23, 24). Dolayısıyla kamuoyuna sesini duyurabilir biçimde cevap verebilirlik, hakların tartımında dikkate alınması gereken bir kriterdir.

11. Belirtilen bütün bu hususlara karşın ilk derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyeti bakımından ileri sürdüğü gerekçeler Mahkememizin daha önce çok sayıdaki kararlarında ortaya koyduğu ve yukarıda sözü edilen kriterleri karşılamaktan uzaktır. Dolayısıyla mahkemenin kararında haklar arasında denge kurma (tartım) çabasına girilmediği gibi başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ileri sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olmadığı görüşünde olduğumdan çoğunluğun ihlal olmadığı yönünde ulaştığı sonuca katılamamaktayım.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Bir siyasetçiye yönelik sözleri gerekçe gösterilerek aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine ilişkin kararına katılmamaktayım.

2. Bireysel başvuruya konu ifadeler başvurucunun da üyesi olduğu Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) hakkında yazılan ve 2017 yılı Nisan ayında yayımlanan "Sol Siyaset Fetö İlişkileri" isimli kitaptaki CHP ile Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) arasında sıkı bir ilişkinin var olduğu iddiaları bağlamında başvurucunun CHP Adana İl Başkanlığında 3/4/2017 tarihinde yaptığı konuşmasında kullanılmıştır.

3. "Siyasetin imamı gibi görünen 'Sol ve FETÖ' diye kitap yazan yerel yöneticisidir. Boşuna yazmadı o kitabı. O siyasetteki FETÖ imamıdır. Karısının ismini FETÖ okullarına veren, parsel parsel Ankara'yı teslim eden siyasetin imamı utanmadan çıkmış kitap yazmış. Solda, o topraklarda FETÖ yetişmez, onu bilin." şeklindeki bahse konu ifadelerden hareketle açılan davada mahkeme kitabın yazarının (davacı) terör örgütü ile bağlantısı olduğunu iddia etmesinin bu yönde verilmiş bir yargı kararı ya da davacının buna dair bir ikrarı bulunmadığı dikkate alındığında kişilik haklarına saldırı teşkil edeceği kanaatine vararak başvurucuyu 5000 TL manevi tazminata mahkum etmiştir.

4. Başvurucu davacının kitabında asılsız olarak ana muhalefet partisi ve bu partinin mensuplarının FETÖ/PDY ile bağlantılı olduklarını ima ettiğini, kendisinin uzun yıllar ana muhalefet partisinde çalışmış ve bu partiye bağlı bir siyasetçi olarak davacının kitaptaki ifadelerine cevap vermek ve bunları eleştirmek amacıyla söz konusu konuşmayı yaptığını belirterek bir siyasetçinin başka bir siyasetçi hakkında sarf ettiği sözler gerekçe gösterilerek aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

5. Çoğunluk, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği kanaatine ulaşırken davacının farklı düzeydeki iletişim araçları ile hakkındaki sert ve ağır eleştirilere cevap verebilecek imkânlara fazlasıyla sahip olduğu hususuna işaret etmekle birlikte (20) somut olayda davacının yazdığı kitapta doğrudan başvurucuyu hedef almadığını, buna karşın başvurucunun sarf ettiği ifadelerle keyfî şekilde davacıyı hedef aldığını ve davacı hakkında kullandığı ifadelerin suç isnadı niteliğinde olduğunu (22) belirtmiştir.

6. Oysa Anayasa Mahkemesinin benzer bireysel başvurularda ifade özgürlüğü ihlal iddiaları ile ilgili yapmış olduğu incelemede bireysel başvuruya konu ifadeleri değerlendirirken taraflardan birisinin ifade özgürlüğü ile diğer tarafın şeref ve itibarının korunması hakkı arasında kurulması gereken adil dengeyi hassas bir değerlendirme ile belirleyip sonuca ulaşmaya özen göstermektedir.

7. Anayasa Mahkemesi birbiriyle çatışan ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarının korunması hakkı arasında dengeleme yaparken hangi ölçütleri kullanmakta olduğunu derli toplu biçimde kararlarında da belirtmektedir. Bu süreçte bireysel başvuruya konu ifadeler değerlendirilirken; ifadelerin kim tarafından dile getirildiği, hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı, ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı, kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı, müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkanının bulunup bulunmadığı, ifadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi ve cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığının belirlenmesi önem arz etmektedir (Anayasa Mahkemesinin geliştirdiği ve bireysel başvuru incelemelerinde uyguladığı bu ölçütlerin derli toplu biçimde yer aldığı bir karar için bkz.: Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14).

8. Anayasa Mahkemesi bu iki hak arasında dengeleme yaparken sağlıklı bir sonuca ulaşma noktasında öncelikle kullanılan ifadelerin bağlamının ortaya konulmasını ön plana çıkarmaktadır. Kullanılan ifadelerin bir olgusal temelini olup olmadığı bu süreçte fevkalade önemlidir. Başvurucunun bahse konu kitabın yazarı İ.M.G. hakkında kullandığı ifadelerin başvurucunun da üyesi olduğu parti hakkında yazılan kitaptaki değerlendirmeler nedeniyle olduğu görülmektedir. Eğer bu biçimdeki bir olgusal temel olmaksızın bu ifadeler kullanılmış olsaydı değerlendirmede farklı bir sonuca ulaşmak mümkün olabilirdi.

9. 15 Temmuz Darbe Teşebbüsü gibi ülkemiz aleyhine ağır sonuçları olan bir hareketi gerçekleştirmeye tevessül eden FETÖ / PDY bağlamında darbe teşebbüsü sonrasındaki zamanlarda siyasi alandaki aktörlerin olgusal temeli olan sert eleştiri ve değerlendirmelerde bulunmaları demokratik bir toplumdaki ifade özgürlüğünün koruma alanı içerisinde görülebilir. Ancak bu süreçte kullanılan ifadelerin içeriği, bağlamı, kime karşı kullanıldığı, ifadelerin muhatabı olan kişinin konumu, kamusal tartışmalara katkı sağlama durumu, güncel bir soruna ilişkin olup olmaması, bu ifadelere karşı muhatapların cevap verebilme imkanının bulunup bulunmaması fevkalade önemlidir.

10. Somut olay değerlendirilirken bahse konu ifadelerin başvurucunun partisi ile FETÖ ilişkisini de içeren bir kitap yazılması üzerine ve kitabın yazarına yönelik olduğu dikkate alınmalıdır. Başvurucunun kullandığı ifadelerin de esasında yine siyasi alanda daha önce yapılan bazı açıklamalara dayalı bir olgusal temelinin olduğu da görülmektedir.

11. Zira başvurucu, bahse konu konuşmalarının muhatabının Ankara'daki arazileri parsel parsel verdiği şeklindeki iddiayı ilk olarak 23/3/2015 tarihinde, o sırada bir hükümet yetkilisinin basına yaptığı konuşmasında ileri sürdüğünü ifade etmiştir. Başvurucunun söylediğine göre hükümet yetkilisi bahsi geçen konuşmasında davacının FETÖ/PDY'ye birtakım yerler tahsis ettiğini, okul yaptırdığını iddia etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ifadelerinin kaynağında davacı ile aynı siyasi partiye mensup bir siyasetçinin konuşmasının

bulunduğu görülmektedir.

12. Yine bireysel başvuruya konu sözleri ifade ettiği için aleyhinde manevi tazminata hükmedilen başvurucu siyasetçi kimliği olan ve halen milletvekilliği görevinde bulunan birisidir. Hakkında ifadeler sarf edilen İ.M.G. de geçmişte milletvekilliği yapmış olup aynı zamanda aktif olarak büyükşehir belediye başkanlığı görevinde bulunmaktadır. Dolayısıyla her iki taraf da siyasi kişiliği olan ve önemli görevlerde bulunmuş kişilerdir.

13. Dolayısıyla siyasetçi kimliği ile tanınan kişilere yönelik yapılan değerlendirme ve eleştirilerde kullanılan dil ve üslubun diğer kişilere nazaran daha farklı olması anlaşılabilir bir durumdur. Demokratik bir toplumda siyasetçi kimliği ile ön plana çıkan kişilerin eleştiriye katlanma eşiği daha farklı düzeyde olması gerektiğinden bu bağlamda bu kişilere yönelik eleştiri marjının daha yüksek düzeyde tutulması da normal karşılanmalıdır.

14. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında da bireysel başvuruya konu olayların halka mal olmuş kişiler olarak hareket eden siyaset adamları arasında geçtiği durumlarda kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında daha geniş olduğu, bu tür eleştirilerin siyaset adamları için oyunun kurallarının bir parçası olduğunun akılda tutulması gerektiği, olayın tarafları olan siyasetçilerin diğer insanlara nazaran kabul edilebilir eleştiri düzeyinin çok daha yüksek olduğu, bu kişilerin sıradan insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermeleri gerektiği benimsenmektedir (Bkz.: Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 61; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 38).

15. Yine bu bağlamda bahse konu ifadelerde kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından sert ve rahatsız edici olarak görülüyor olsa da Anayasa Mahkemesi kararlarında da ifade edildiği üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız veya ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil, aynı zamanda incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35).

16. Öte yandan bireysel başvuruya konu ihlal iddiasını değerlendirirken kendisi aleyhinde kullanılan ifadelere ilgili kişinin cevap verme imkanının bulunup bulunmadığı ve bu imkanı kullanıp kullanmadığı da önem arz etmektedir. Bu bağlamda bu sözlerin muhatabının da her zaman farklı düzeydeki iletişim araçları aracılığıyla hakkındaki bu sert ve ağır eleştirilere cevap verebilecek imkanları kullanabilmesi mümkündür.

17. Zira siyasetçi yönü olan başvuruculların siyasi konumları gereği yazılı ve görsel basına ulaşması bu konumda bulunmayan insanlara nazaran çok daha kolaydır ve itibarını zedelediğini düşündüğü ifadelere karşı kendisini savunma imkânı bulunmaktadır. (Bkz.: Nihat Zeybekci, 39).

18. Oysa başvurucu aleyhine açılan tazminat davasında derece mahkemeleri, başvuruya konu ifadelerin kullanıldığı dönemdeki koşulları, ifadenin bağlamını, konuşmaya sebebiyet veren olgusal temellerin olup olmadığını ve başvurucu ile davacının toplumsal konumunu yeterli ölçüde ortaya koymadan başvurucunun davacı hakkındaki ifadelerinin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği sonucuna ulaşarak başvurucuyu mahkûm etmiştir. Bu sebeple ilk derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyeti bakımından ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

19. Dolayısıyla derece mahkemelerinin başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduklarından bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu yönü ile bakıldığında başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik

yapılan müdahalenin her ne kadar başkalarının şöhret ve haklarının korunması biçimindeki bir meşru amacı mevcut ise de bu sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.

20. Sonuç olarak yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

HAKAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/1782 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1782

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1782)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Hakan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Gökçen YAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, baro levhasına yazılma işleminin yargı makamlarınca iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, baro levhasına avukat olarak yazılma talebiyle ilgili baroya başvurmuştur. Başvurucunun talebi Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından kabul edilmiştir. Bakanlık tarafından karar itiraz edilmesi üzerine TBB ilk kararında ısrar etmiştir.

3. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararının kesinleşmesi üzerine Ankara 10. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) TBB'ye karşı iptal davası açmıştır. Başvurucu, davalı TBB yanında iptal davasında müdahil olarak yer almıştır.

4. Mahkeme 28/5/2020 tarihli kararı ile dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda özetle başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan yürütülen soruşturmanın bulunduğu, avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olduğu, mesleğin önemi ve özelliği dikkate alındığında soruşturma süreci sona erene kadar beklenmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

5. İstinaf başvurusu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesinin 5/11/2020 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu 28/11/2020 tarihinde nihai hükmü öğrendikten sonra 28/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, baro levhasına yazılma işleminin Mahkeme tarafından iptal edilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), TBB'nin 25/2/2021 tarihli kararı ile başvurucunun baro levhasına kaydedildiğini, mağdur sıfatı taşıyıp taşımadığının bu yönüyle değerlendirilmesi gerektiği, Mahkemenin gerekçesinin başvurucu hakkındaki ceza soruşturmasına ve avukatlık mesleğinin hizmet gereklerine dayandığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmiştir.

9. Başvurucunun iddialarının baro levhasına yazılma talebinin reddedilmesine dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020 , §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Söz konusu kararda kabul edildiği şekilde, somut başvurunun sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Çetinkaya ve D.K., ([GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021; B.A.Y. ([GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022).

11. Anayasa Mahkemesinin, baro levhasına yazılma taleplerinin reddine ilişkin başvurularla ilgili birçok kararı bulunduğunu hatırlatmak gerekir. Bu kapsamda Mehmet Çetinkaya ve D.K. kararında, mevzuatta bir kişi hakkında ceza soruşturması olmasının baro levhasına kayda engel oluşturduğuna dair düzenlenme olmadığını, mahkemelerin ilgili mevzuattaki düzenlemeleri makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tuttuğunu vurgulayarak başvurucular hakkında ceza soruşturması olduğu gerekçesiyle baro siciline kaydın iptali şeklindeki müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığına karar vermiştir (Mehmet Çetinkaya ve D.K., §§ 48, 49). Tamer Mahmutoğlu kararında ise avukatlık hizmetinin kamuda istihdam kabul edilerek baro siciline kaydın reddi incelenmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi mesleklerini serbest şekilde icra eden avukatların kamu hizmetinde istihdam edildiklerinin kabulünün mümkün bulunmadığını, mahkemelerin ilgili mevzuattaki düzenlemeleri makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tuttuklarını vurgulayarak müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varmıştır (Tamer Mahmutoğlu, §§ 115-118).

12. Bu bilgiler ışığında somut başvuru incelendiğinde, başvurucunun baro levhasına yazılma talebi TBB tarafından kabul edilmesine rağmen, yargılamayı gerçekleştiren mahkemece avukatlık mesleğinin kamu hizmeti niteliğinde olduğundan ve başvurucu hakkında soruşturma bulunduğundan bahisle dava konusu işlemin iptaline karar verildiği

anlaşılmıştır. Bu durumda somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin Mehmet Çetinkaya ve D.K. kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı değerlendirildiğinden anılan gerekçelerle başvurucunun aleyhinde karar verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2019/2189, K.2020/787) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT BİLEN

B. No: 2021/2479 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2479

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT BİLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2479)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Murat BİLEN

Vekili : Av. Battal Gazi İNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz memurlarının fiziki güç kullanması sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz, koğuşların kalabalık olması ve ceza infaz kurumuna sunulan dilekçelerin işlememe konulmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 21/11/2019 tarihinde, tutulduğu ceza infaz kurumunda B.Ç. ile birlikte bazı şikâyetlerini iletmek için kurum müdürü ile görüştüklerini, akabinde koğuşlarına dönerken infaz koruma memurlarının tutuklu/hükümlü Ş.G.yi kontrol altına almaya çalıştıklarına tanık olduğunu, olaya müdahil olduklarında Ş.G.ye siper olmaları nedeniyle infaz koruma memurlarının kendilerini darbettiklerini iddia etmiştir.

3. Olay günü başvurucu hakkında Tarsus Devlet Hastanesinde düzenlenen raporda başvurucunun sol elmacık kemiğinde ekimoz tespit edildiği belirtilmiştir.

4. Başvurucu olaya ilişkin olarak 7/1/2020 tarihinde Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunarak ilgili kamu görevlilerinin işkence, kötü muamele ve sair

suçlardan soruşturulmasını talep etmiştir.

5. Olaya ilişkin kamera kayıtlarına ait Görüntü Çözümleme Tutanağı düzenlenmiştir. Tutanakta, başvurucunun da aralarında olduğu mahkûmların infaz koruma memurlarına mukavemet gösterdiği ve saldırgan tavırlarda bulunduğu belirtilmiş; infaz koruma memurlarının müdahalesiyle mahkûmların sakinleştirildiği ve güvenliğin tesis edildiği ifade edilmiştir.

6. Başsavcılık 20/1/2020 tarihinde ceza infaz kurumuna müzekkere yazarak olaya ilişkin ayrıntılı açıklama istemiştir. Ceza infaz kurumu idaresi müzekkereye 29/1/2020 tarihinde cevap vermiş; cevapta başvurucunun infaz kurumu görevlilerine mukavemet edip saldırmaya çalıştığını, ayrıca diğer tutuklu ve hükümlüleri galeyana getirmek için uğraştığını ifade etmiştir.

7. Başsavcılık 30/1/2020 tarihinde soruşturmaya başlanmasını gerektirecek bir delil bulunmadığı, ihbarın genel ve soyut nitelikte olduğu gerekçesiyle soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şikayet edenin hükümlü bulunduğu Tarsus 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'ne şikayet edenin başvurusu ile ilgili ayrıntılı izahat verilmesi için yazılan müzekkere cevabında; şikayet edenin olay tarihinde hükümlü bulunduğu ceza infaz kurumunda çıkan olaya karışması nedeniyle görevli personeller tarafından olayın sona erdirilmesi için orantılı olarak güç kullanılarak güvenli oda diye tabir edilen bölgeye götürüldüğü, bu konu ile ilgili şikayet eden hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı ve şikayet edene disiplin cezası verildiği, şikayet edenin söz konusu yaralanmasının bu şekilde meydana geldiği, şikayet edenin tedavi, beslenme, haberleşme, sosyal faaliyetlerde bulunma ve dilekçe haklarını kullandığına dair evrakların dosyaya ibraz edildiği hususlarının bildirildiği,

Tüm dosya kapsamında yapılan incelemede şikayet edenin dilekçe içeriğindeki iddiaların soyut ve genel olduğu, Anayasada ve uluslararası hukuk mevzuatında açıkça korunma altına alınan kişilerin lekelenmeme hakkı çerçevesinde genel ve soyut nitelikteki ihbarın soruşturma konusu yapılamayacağı, bu haliyle dilekçe içeriğiyle ilgili olarak 694 sayılı K.H.K. İle ekli 5271 sayılı CMK'nun 158/6.maddesi gereğince soruşturma yapılmasına yer olmadığına... [karar verildi.]"

8. Karara karşı yapılan itiraz sulh ceza hâkimliğince reddedilmiş, karar başvurucuya 3/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 31/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşıldığından adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; infaz koruma memurları tarafından darbedildiğinden ve bu olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesinden, koğuşların kalabalık olmasından ve ceza infaz kurumuna sunduğu dilekçelerinin işleme konulmamasından yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucuya yapılan müdahalenin zor kullanma yetkisi kapsamında

olduğu, yerleşik içtihatlar doğrultusunda karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı önceki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında ve iki başlık altında incelenmiştir.

A. Başvurucunun Yaralanması ve Bu Olay Hakkında Etkili Bir Soruşturma Yürütülmediğine İlişkin İddia

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ihlal iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları -kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun- ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81).

16. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

17. Somut olayda başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulduğu sırada yaralandığı hususunda tereddüt yoktur. Başsavcılık, başvurucunun yaralanması hakkında ceza infaz kurumundan elde ettiği bilgileri dikkate alarak darp iddiasını soyut bulmuştur. Ceza infaz kurumunun Başsavcılığa başvurucunun infaz kurumu görevlilerine mukavemet edip saldırmaya çalıştığı, ayrıca diğer tutuklu ve hükümlüleri galeyana getirmek için uğraştığı yönünde bilgi verdiği dikkate alındığında Başsavcılığın infaz koruma memurlarının zor kullanma yetkileri kapsamında hareket edip bu yetkilerini aşmadıkları sonucuna vardığı görülmüştür. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün kesin olarak gerekli olup olmadığı, gerekli ise gücün aşırıya kaçmadan, başvurucunun tutumuyla da orantılı olarak kullanılıp kullanılmadığıdır.

18. Başvurucu, infaz koruma memurlarının başka bir tutukluya/hükümlüye müdahalesine engel olmaya çalıştığını ve kendisini bu kişiye siper ettiğini beyan ederek açıkça infaz koruma memurlarının görevlerini yapmasına engel olduğunu kabul etmiştir. Dolayısıyla infaz koruma memurlarının görevlerini yapabilmek için başvurucuya güç kullanmasının gerekli olduğu açıktır. Başvurucuda meydana gelen yaralanmaya ilişkin rapor da başvurucuya karşı kullanılan gücün başvurucunun tutumuyla orantılı olmadığına ve başvurucuya karşı aşırı güç kullanıldığına işaret etmemektedir.

19. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

20. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin

hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm delilleri toplamalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

21. Başsavcılık, başvurucunun ihbarı üzerine derhâl ceza infaz kurumundan açıklama istemiş; açıklamayı, başvurucunun infaz koruma memurlarının görevlerini yapmasına engel olmaya çalıştığına ilişkin beyanını ve başvurucu hakkında düzenlenen adli raporun içeriğini gözeterek yaralanmanın zor kullanma yetkisinin kullanılmasının sonucu olduğu kanaatine varmış ve bu nedenle başvurucunun darbedildiğine edildiğine ilişkin iddiasını soyut bularak soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun ihbarının soruşturma defterine kaydedilmemesi ve başvurucuya karşı güç kullanan infaz koruma memurlarının ifadelerinin alınması dâhil bazı soruşturma işlemlerinin yapılmaması başvurucunun yaralanmasını oluşturan koşulların öğrenilip suç teşkil eden eylemlerin tespit edilememesinden ileri gelmiştir. Unutulmaması gerekir ki Anayasa'nın 17. maddesi, etkili soruşturma yükümlülüğüne ait gerekliliklerin yerine getirilmesi pahasına kişilerin Anayasa ile güvence altına alınan haklarının ihlal edilebileceği veya ihlal edilmesi gerektiği şeklinde yorumlanamaz (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Mahmut Alkan, B. No: 2018/7436, 20/10/2021, § 72).

22. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

B. Koğuş Kalabalıklığına ve Ceza İnfaz Kurumuna Sunulan Dilekçelerin İşleme Konulmadığına İlişkin İddia

23. Başvurucu; ceza infaz kurumunda kalabalık koğuşlarda barındırıldığını, gıda ve sağlık hizmetlerine yeterli şekilde erişemediğini ileri sürmüştür.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmesi gerekir.

25. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda

bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucu, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeli; bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunmalı, bu süreçte de dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermelidir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

26. Başvurucu, şikâyetlerini ceza infaz kurumu idaresine ve infaz hâkimliğine taşıdığına ancak olumlu sonuç elde edemediğine ilişkin bilgi ve belgeleri başvuru dosyasına sunmamıştır. Bu sebeple başvurucunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeden başvuru yaptığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaralanma olayının meydana gelmesi ve bu olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Koğuşun kalabalık olması ve ceza infaz kurumuna sunulan dilekçelerin işleme konulmamasından dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in KARŞIOYLARI ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 31/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu dilekçesinde; 21/11/2019 tarihinde bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda kurum müdürü ile görüşüp koğuşuna dönerken hükümlü Ş.G.nin infaz koruma memurları tarafından kollarının bükülerek sürüklendiğini gördüğünü, kolunun kırılacağını düşünerek kendisinin ve yanındaki arkadaşı Bahattin’in müdahale edip Ş.G.’ye siper olduklarını, bu nedenle gardiyanlar tarafından kolunun bükülüp yüzünün duvara vurulduğunu, ciddi şekilde yaralanması nedeniyle hastaneye sevk edildiğini ve darp raporu aldığını ileri sürmüştür. Tarsus Devlet Hastanesinden verilen genel adli muayene raporunda başvurucunun sol elmacık kemiğinin üzerinde ekimoz olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu 7/1/2020 tarihinde Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunup ilgili kamu görevlilerinin işkence, kötü muamele ve sair suçlardan soruşturulmasını talep etmiştir.

2. Cumhuriyet savcısınca infaz kurumuyla yazışma yapılarak olayın izahının istendiği anlaşılmakta ise de30/1/2020 tarihli savcılık kararında, olayda soruşturmaya başlanmasını gerektirecek basit bir delilin dahi bulunmadığı, ihbarın genel ve soyut nitelikte olduğu belirtilerek soruşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

3. Öncelikle belirtilmelidir ki başvuranın olayın gelişimine ilişkin anlatımı ile aynı gün alınan adli muayene raporundaki sol elmacık kemiği üzerinde ekimoz tespiti karşısında devletin gözetimi altındayken kendisine şiddet uygulandığına dair savunulabilir bir iddianın bulunduğu kabul edilmelidir. Bu durumda söz konusu şiddet uygulamasının gerekliliğinin ve orantılılığının araştırılması, başka deyişle etkili soruşturma yapılması devletin pozitif yükümlülüğü kapsamındadır.

4. Mahkememizin ilkesel kararlarında vurgulandığı üzere; Anayasa'nın 17/3. maddesinde belirtilen biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğrandığına dair savunulabilir bir iddiada bulunulduğunda devletin etkili soruşturma yürütmesi zorunludur. Hatta kamu görevlisinin güç kullandığına dair bir emare bulunduğunda şikayete gerek kalmaksızın derhal bir soruşturma başlatılmalıdır. Sonuç olarak böylesi iddialarda ivedilikle ve olaya karışanlardan bağımsız bir şekilde ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Ayrıca soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve gerekli görülmekteyse orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Yine soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D.,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

5. Öte yandan eylemin güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin görevi sebebiyle gerçekleştiğinin ileri sürüldüğü hâllerde negatif yükümlülüğün (hakkın maddi boyutuyla) ihlal edilmiş olabileceği gözetilerek güç kullanmaya karşı açıklama yükümlülüğü de devreye girmektedir. Bu anlamda yakalama, gözaltı, tutukluluk, hükümlülük gibi bir nedenle kişilerin devletin kontrol ve denetimi altında olduğu sıradaki ölüm veya yaralanmalar bakımından kamu makamlarının yaralanmanın nedenine ilişkin makul ve inandırıcı bir açıklama yapma yükümlülüğü bulunmaktadır (AYM S.D., B. No: 2013/2017, 16.12.2015, p. 89-90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20.4.2016, p. 95). Bu yükümlülük, kamu nezaretinde veya gözetiminde bulunan kimselere insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamelede bulunulamayacağına, ciddi bir iddia olduğunda ise etkili biçimde takibinin yapılıp sorumluların cezalandırıldığına dair kamu oyunu bilgilendirme, hesap verme ve bu güveni oluşturma bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Kolluk ve savcılık işlemlerinde ikna edici bir açıklama yapılamaması durumunda söz konusu yaralanma dolayısıyla devletin negatif yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna ulaşılması gerekmektedir (bkz. AYM Yaşar Cesur Kelkit, B. No: 2020/442, 24/5/2023, p. 42; AYM Ali Ocak ve Saime Sebla Arcan Tatlav, B. No: 2019/18583 19.10.2022, p.69-72). Başka deyişle açıklama yükümlülüğünün yerine getirilmediği durumda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği kabul edilmektedir.

6. İnceleme konumuz bakımından ilk olarak, olay günü alınan adli raporla uyumlu görünen şiddet uygulandığına dair savunulabilir iddiaya karşın kamu makamlarından güç kullanmanın gerekliliğine ve orantılılığına yönelik bir açıklamanın yapılamadığına dikkat çekilmelidir. Eğer incelenen olayda güç kullanmanın gerekli ve orantılı olduğu değerlendiriliyorsa derhal soruşturma başlatılması, elde edilen deliller çerçevesinde kullanılan gücün gerekli ve orantılı olduğunun açıklanması gerekir. Başsavcılığın kararında ise rapor bulguları yok sayılmış, soruşturmayı gerektirecek bir delil dahi olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla soruşturma açılmamasına dair verilen bu kararla güç kullanmanın

bulunmadığı kabulünün makul ve inandırıcı gerekçesi ortaya konulamamıştır. Bu durumda Mahkememizin benzer olaylara dair verdiği kararlarda belirtildiği gibi açıklama yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle kötü muamele yasağının maddi boyutuyla ihlal edildiği görüşündeyim. Ne varki çoğunluk gerekçesinde soruşturma ve itiraz merci'nin yerine geçilip (p.17-18), ikincillik ilkesi de gözardı edilerek söz konusu eksiklik giderilmeye çalışılmış ise de bu yöntemin bireysel başvuru ve anayasal denetimle bağdaşmadığı açıktır.

7. İkincisi, Başsavcılık şikayete dair idareyle bir yazışma yapmış ise de sonuç olarak bir soruşturma açmamış, başvuranın ve olay sırasında orada bulunan tanıklar ile görevlilerin ifadelerini almamış, diğer delilleri toplayıp güç kullanmanın olup olmadığını delillere dayalı olarak tartışıp ortaya koymamıştır. Şu halde devletin gözetim ve denetimi altında bulunduğu dönemde gerçekleştiği iddiasıyla uyumlu olan ve olay günü alınan genel adli muayene raporu bulunmasına rağmen Başsavcılık tarafından ihbarın genel ve soyut nitelikte olduğu belirtilerek soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin, bu tür iddialar hakkında derhal soruşturma başlatma ve etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün yerine getirilmediği açıkça anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz memurlarının fiziki güç kullanması sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edilmediği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Ceza İnfaz Kurumunda cezasını çekmekte olan başvurucunun bir diğer mahkum ile birlikte 21/11/2019 tarihinde bazı şikâyetlerini iletmek için kurum müdürü ile görüşmesi sonrasında koğuşlarına dönerken bir diğer mahkumla infaz koruma memurları arasında yaşanmakta olan arbedeye müdahale ederken başvurucunun kendisine de bu süreçte infaz koruma memurlarınca müdahalede bulunulmuştur.

3. Başvurucu bu müdahale sonrasında aynı gün Tarsus Devlet Hastanesinden genel adli muayene raporu almıştır. Bu raporda başvurucunun sol elmacık kemiğinin üzerinde ekimoz tespit edildiği belirtilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 7/1/2020 tarihinde Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunarak ilgili kamu görevlilerinin işkence, kötü muamele ve sair suçlardan soruşturulmasını talep etmiştir. Başsavcılık Ceza İnfaz Kurumundan izahat istemiş, akabinde gelen cevap sonrasında Cumhuriyet savcısı, 30/1/2020 tarihinde soruşturmaya başlanmasını gerektirecek basit bir delilin dahi bulunmadığını ve ihbarın genel ve soyut nitelikte olduğunu belirterek soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

4. Başvurucu infaz koruma memurları tarafından darp edildiğinden ve söz konusu darp olayı hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesinden dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememiz çoğunluğu başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edilmediğine kara vermiştir.

6. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile ilgili Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı ortada iken somut başvuruda çoğunluğun ulaştığı kanaate katılmamaktayım.

7. Zira insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi kararlarında da sıklıkla ifade edildiği üzere yaşananların başvurucunun devletin kontrolü altında bulunduğu bir ortamda gerçekleşmiş olduğu hususu bireysel başvurunun değerlendirilme sürecinde dikkate alınmalıdır. Bireysel başvuruda kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddiasına yönelik yapılan incelemede Anayasa Mahkemesince genel ilke olarak kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılmasının Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmekte olduğu kabul edilmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81).

8. Mahkemenin yerleşik içtihadına göre gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada gerçekleşen bir yaralama olayında bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Yetkili makamların kişilerin devletin kontrolü altında bulundukları bir zamanda gerçekleşen yaralanmalara ilişkin açıklama yükümlülüğünün gerekçesini ortaya koyması, niçin güç kullandığını ve kullanılan gücün orantılı olduğunu izah etmesi gerekmektedir.

9. Zira devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirmektedir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası göz önünde tutulduğunda, mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun, kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 104).

10. Bununla birlikte yine Mahkememiz içtihadında da belirtildiği üzere aslında Anayasa'nın 17. maddesi, cezaevinde güvenliği sağlamak, düzeni korumak ve suç işlenmesini önlemek için güç kullanımını kategorik biçimde yasaklamamaktadır. Ancak sınırları belli bazı durumlarda mevzuata uygun olarak ve sadece kaçınılmaz hâllerde aşırı olmaması koşuluyla güvenlik güçleri tarafından fiziksel güce başvurulmasının kötü muamele olmadığı kabul edilmektedir. (Bkz: Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 96).

11. Somut başvuruda da başvurucunun devletin kontrolü altında olduğu bir yerde bu biçimdeki bir muamele ile karşılaştığı ve bu konuda Tarsus Devlet Hastanesinden genel adli muayene raporu alarak sol elmacık kemiğinin üzerinde ekimoz tespit edildiği ortada iken Savcılığın adli rapora hiç değinmeden ve yaşanan arbede ve kullanılan gücün gerekliliğini ve orantılılığını ortaya koymaması bu yönü ile başvurucunun kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında ihlal sonucuna ulaşmayı gerektirmektedir.

12. Oysa çoğunluk kararında maddi yönden ihlal olmadığı sonucuna ulaşılırken başvurucunun infaz koruma memurlarının başka bir tutukluya/hükümlüye müdahalesine engel olmaya çalıştığını ve kendisini bu kişiye siper ettiğini beyan ederek açıkça infaz

koruma memurlarının görevlerini yapmasına engel olduğunu kabul etmiş olmasını esas alarak infaz koruma memurlarının görevlerini yapabilmek için başvurucuya güç kullanmasının gerekli olduğu belirtilmiş ve kullanılan gücün orantılılığı ile ilgili olarak da "Başvurucuda meydana gelen yaralanmaya ilişkin rapor da başvurucuya karşı kullanılan gücün başvurucunun tutumuyla orantılı olmadığına ve başvurucuya karşı aşırı güç kullanıldığına işaret etmemektedir." şeklindeki bir gerekçeye dayanılmıştır (17).

13. Çoğunluk kararındaki çelişkili açıklama ve değerlendirmeler bir yana bireysel başvuru incelemesi ile ilgili olarak asıl sorun Cumhuriyet savcısının yaşananlara ilişkin soruşturmaya başlanmasını gerektirecek basit bir delilin dahi bulunmadığını ve ihbarın genel ve soyut nitelikte olduğunu belirterek soruşturmaya yer olmadığına karar vermesine rağmen yaşananlara ilişkin ilk elden Anayasa Mahkemesinin kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı ile ilgili ikame edici yaklaşımıdır. Esasında bu husus da bireysel başvuruda ulaşılan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlali şeklindeki kanaati de pekiştirmektedir.

14. Kötü muamele yasağının usul boyutu bağlamında da Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihadında bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması halinde, Anayasa'nın 17. maddesi, "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmi bir soruşturmanın yapılmasının gerekli olduğu ifade edilmektedir. Anayasa Mahkemesine göre, yürütülen bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Devletin pozitif yükümlülüğü kapsamında bazen tek başına soruşturma yapılmamış olması yahut da yeterli soruşturma yapılmamış olması da kötü muamele teşkil edebilmektedir. Dolayısıyla, şartlar ne olursa olsun, yetkililer resmi şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmelidirler. Şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılması sağlanmalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhal başlaması, bağımsız biçimde, kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir. Yürütülen ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla, kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma bağımsız bir şekilde, hızlı ve derinlikli yürütülmelidir. Yetkililer, olay ve olguları ciddiyetle öğrenmeye çalışmalı ve soruşturmayı sonlandırmak ya da kararlarını temellendirmek için çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdırlar. (Bkz.: Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103).

15. Somut başvuruya konu olayda ise söz konusu darp olayı hakkında etkili Tarsus Devlet Hastanesinden alınan ve başvurucunun sol elmacık kemiğinin üzerinde ekimoz tespit edilen genel adli muayene raporu ortada iken Savcılık soruşturmaya başlanmasını gerektirecek basit bir delilin dahi bulunmadığını ve ihbarın genel ve soyut nitelikte olduğunu belirterek soruşturmaya yer olmadığına karar vererek meseleyi kapatmıştır.

16. Oysa açık bir adli muayene raporu mevcut iken Savcılık tarafından en azından bir soruşturma açılması kötü muamele yasağının usul boyutu noktasında etkili bir denetim yapılması için önem arz etmektedir. Bu bağlamda genel adli muayene raporundaki tespit ortada iken Savcılığın soruşturmaya başlanmasını gerektirecek basit bir delilin dahi bulunmadığını belirterek soruşturmaya yer olmadığına karar vermesi esasında Savcılık

tarafından yapılan incelemenin ne derece etkisiz, özensiz ve yüzeysel yürütüldüğünü ortaya koymak için yeterlidir.

17. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında başvurucu ile ilgili adli raporun dahi olmadığı bir olayda kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu olayda başvurucu ceza infaz kurumuna ait nakil aracı içinde uzun süre, tek başına ve havalandırma olmadan bekletilme nedeniyle insanlık dışı muameleye tabi tutulduğunu, kamera kayıtlarının incelenmesi gerektiğini belirtmiş; ilgili kamu görevlilerinden şikâyetçi olmuş ve somut dosyadaki aynı Savcılık olan Tarsus Cumhuriyet Başsavcılığınca herhangi bir araştırmada ve, inceleme yapılmadan iddianın soyut ve genel nitelikte olduğu, herhangi bir suç unsuru bulunmadığı gerekçesiyle soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesini Mahkememiz tarih ve mekân bilgisi verilmesi suretiyle ileri sürülen kötü muamele gibi ciddi bir iddiaya ilişkin olarak hiçbir araştırmada bulunulmadan, şikayetin neden soyut olduğu ve/veya suç unsuru bulunmadığı açıklanmadan soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesinin Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında etkili bir soruşturma yürütülmesi yönündeki gereklilik ile bağdaşmadığını belirterek kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlali olarak değerlendirmiştir. (İlyas Avcı, B. No: 2019/22532, 7/2/2024.

18. Benzer şekilde Mahkememiz Başsavcılığın soruşturmaya yer olmadığına dair kararı üzerine yapılan başvuruda verdiği bir diğer kararda, yetkili makamlarca başvuruya konu olayın gerçekleşme koşullarına ilişkin herhangi bir inceleme yapılmaksızın verilen soruşturmaya yer olmadığına dair kararda, başvurucunun savunulabilir olduğu değerlendirilen iddiaları bakımından soruşturma başlatma yükümlülüğüne aykırı hareket edildiği sonucuna ulaşarak başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır. (Merve Salbars, B. No: 2019/36166, 30/3/2023).

19. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle somut başvuruda Mahkememizin yerleşik içtihadı ile çelişecek biçimde başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

FATMA İRİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5115 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5115

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA İRİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5115)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucular : 1. Fatma İRİ

2. Faysal İRİ

3. Hasan Hüseyin İRİ

4. Selver İRİ

5. Semra İRİ

6. Yusuf İRİ

Başvurucular Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, ölüm olayına ilişkin olarak açılan tazminat davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi

yaralanmıştır. Başvurucuların murisi M.İ. söz konusu saldırı sonucu hayatını kaybedenlerden biridir. Başvurucu Hasan Hüseyin İri tarafından 21/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine sulhname hazırlanmış, 17/7/2004 tarihliğ ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminatın M.İ.nin mirasçılarına ödenmesine karar verilmiş ancak sulhname başvurucular tarafından imzalanmamış 14/10/2013 tarihinde uyuşmazlık tutanağı düzenlenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 30/6/2014 tarihli ön inceleme raporunda özetle Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş, iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucular 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ileM.K.nın ölümü nedeniyle uğradıkları manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Başvurucular, talebin 26/11/2015 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine 25/1/2016 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçelerinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin ihmali olduğunu, istihbarat bilgisi bulunmasına karşın önlem almadığını ileri sürmüş; dava açma süresine ilişkin açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtıklarını vurgulamıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi 26/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiş; gerekçede 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılıp sonucuna göre altmış gün içinde dava açılması gerekirken ölümün (ve ayrıca Uyuşmazlık Tutanağı'nın) üzerinden uzun süre geçmesinin ardından dava açma süresini canlandırma olanağı olmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 25/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğunu ifade etmiştir.

7. Danıştay Onuncu Dairesi 28/3/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuş; gerekçede özetle 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğunu, somut olayda ise eylemin idariliğinin 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile başvurucu tarafından öğrenildiğinin kabulü gerektiğini, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğunu belirtmiştir. Karar düzeltme aşamasında ise Daire, bozma kararını kaldırarak Hatay İdare Mahkemesinin 26/2/2016 tarihli süre ret kararını 19/10/2020 tarihinde onamıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 28/1/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/2/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru bulunduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını ve saldırının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olay süreci ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

11. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda bu kısma ilişkin inceleme adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılmıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı (2577 sayılı Kanun'un 13.maddesi) olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönündeki ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) görülmüştür.

14. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale ölçülülük ilkesi bakımından değerlendirilmelidir.

15. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerekir. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı anın tespiti de mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin olmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Uğranıldığı ileri sürülen zararın öğrenildiği veya öğrenilmesi gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme

yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Eylemin idariliği ve doğurduğu zarar, bazen eylemin gerçekleşmesinden sonra değişik araştırma, inceleme hatta ceza yargılamaları sonucunu ortaya çıkarabilmektedir. Vakanın sebebinin, olayı çevreleyen koşulların adli veya idari soruşturmalarla ortaya çıktığı durumlarda ilgililerin bu koşulları bilmelerinin takip edecekleri usul ile başvuracakları idari/adli mercilerin belirlenmesinde ve dolayısıyla tam yargı davası açma iradeleri üzerinde önemli etkisi vardır. Bu durum özellikle tam yargı davasının kusur veya ihmalin varlığına dayandırıldığı durumlarda önemlidir. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmelidir (aktarılan ilkeler için bkz. Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013; Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013; Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017; Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017)

16. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunun, emniyet birimlerinin olayda ihmali olduğunun ceza davası ile öğrenildiğini, idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak ölüm olayının gerçekleştiği tarihin esas alınmasının mahkemeye erişim haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

17. Yukarıda da belirtildiği üzere (bkz. § 15) adli ya da idari soruşturmaların başlaması veya sonuçlanmasıyla elde edilen bilgiler ilgililerin dava hakkı olup olmadığının ve takip edecekleri usulün belirlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bir başka ifadeyle vakanın koşullarına dair bilginin idarenin kusuruna dayanılarak tazminat davası açılıp açılmamasına yönelik tasarruf hususunda yönlendirici bir etkisi olduğu açıktır.

18. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikteki başvurularda verilen kararlarda belirtildiği üzere eylemin idariliğinin her vakada -özellikle ölümle sonuçlanan olaylarda- eylemle hemen öğrenilmesi mümkün olmayabilir. Dolayısıyla idariliğin, yol açtığı zararın ya da arasındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı ya da ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

19. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru bulunduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile eylemin veya eylemsizlik/ihmal halinin değerlendirilebilir olduğu, bir başka ifadeyle olayda idarenin kusurunun bulunması durumunun açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculaların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculaların murislerinin ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hali), zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez.

20. Bu itibarla başvuruculaların olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihini esas alarak uğradıkları zararla ilgili olarak idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

21. Buna göre Mahkemenin dava açma sürelerini belirlemesine ilişkin yorumunun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği

değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculara mahkemeye erişim hakkına yönelen müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular, terör saldırısının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Görüşünde somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktaran Bakanlık yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi nedeniyle idari yargı makamları tarafından yapılacak yeniden yargılamada inceleneceğinden bu aşamada yaşam hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve ayrı ayrı 100.000 TLtazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/106, K.2016/247) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onuncu Dairesine (E.2018/3997, K.2020/3976) GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ELHALİL

B. No: 2021/14968 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14968

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ELHALİL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14968)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Hasan ELHALİL

Vekili : Av. Bayram Veli YUVALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurda giriş yasağı işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1992 doğumlu olan başvurucu, Suriye vatandaşıdır. Suriye'de yaşanan iç savaş sürecinde kötü muamele gördüğünü ve Halep Üniversitesi İktisat Fakültesindeki eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldığını belirten başvurucu 2/7/2014 tarihinde Türkiye'ye giriş yapmıştır. İstanbul Valiliğince başvurucuya geçici koruma kimlik belgesi verilmiş ve başvurucu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine kayıt yaptırmıştır. Başvurucu, 2019 yılında Türk vatandaşı Z.K. ile evlenmiş ve bu evlilikten 2020 yılında bir erkek çocuk dünyaya gelmiştir.

3. Başvurucu, DEAŞ terör örgütüyle irtibatlı telefon hattı kullandığı iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturmada şüpheli olarak yer almıştır. Bunun üzerine başvurucu hakkında 2019 yılında idari gözetim kararı alınmış ve akabinde Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan Suriye'ye sınır dışı edilmiştir. Akabinde başvurucu hakkında Ç-141 tahdit

kodlu yurda giriş yasağı konulmuştur.

4. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma neticesinde başvurucu hakkında herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığı gerekçesiyle 2021 yılında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

5. Başvurucu; zorunlu nedenlerle geldiği Türkiye'de yasa dışı hiçbir faaliyette bulunmadığını, aktif öğrenci statüsüyle eğitim gördüğünü, evlendiğini ve aradığı aile yaşamını kurduğunu, kamu güvenliği açısından sakıncalı kişilerden olmamasına rağmen tesis edilen işlemin aile hayatını alt üst edeceğini ileri sürerek yurda giriş yasağı işleminin iptal edilmesi talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Davalı idare; işlemin kamu düzeninin ve güvenliğinin korunması gayesiyle devletin egemenlik yetkisi dâhilinde tesis edildiğini, mevzuata uygun olduğunu beyan etmiştir. Mahkeme; emniyet güçlerince yapılan çalışmalarda başvurucunun kullandığı telefon hattının DEAŞ terör örgütüyle bağlantılı olarak nitelendirildiği, işlemin egemenlik yetkisi dâhilinde tesis edildiği ve uluslararası anlaşmalar gereğince yabancıların yurda giriş konusunda mutlak haklarının bulunmadığını belirterek 23/9/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. İstinaf istemi, kararın usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 15/2/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

6. Öte yandan başvurucu, ailesinin yalnız kaldığı iddiasıyla yasal olmayan yollarla yeniden Türkiye'ye gelmiştir. Devriye ekiplerince 24/3/2021 tarihinde durdurularak durumu tespit edilen başvurucu hakkında giriş yasağına rağmen yurda girmesi nedeniyle 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesi gereğince sınır dışı işlemi tesis edilmiştir. Söz konusu işlem; başvurucunun Türk vatandaşıyla evli olduğu, bu evlilikten müşterek çocuğunun bulunduğu, hâlen aktif öğrenci olduğu, bu koşullarda aile bütünlüğünün korunması ve çocuğun üstün yararı ilkeleri uyarınca sınır dışı işleminin hukuka uygun olarak kabul edilemeyeceği gerekçeleriyle İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 31/12/2021 tarihli kesin kararıyla iptal edilmiştir.

7. Başvurucu, yurda giriş yasağı işleminin iptal istemine ilişkin verilen nihai kararı 10/3/2021 tarihinde öğrenmiş ve 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

10. Başvurucu; hakkında tesis edilen ve hâlâ geçerli olan yurda giriş yasağı nedeniyle sınır dışı edilmesi hâlinde bir daha ülkeye giremeyeceğini, Türk vatandaşı olan eşinden ve çocuğundan ayrı kalması durumunda aile birliğinin bozulacağını ileri sürmüştür. Hakkında hiçbir somut bilgi ya da belge olmamasına rağmen verilen yurda giriş yasağı kararının aile hayatının korunması amacıyla bağdaşmadığını, bu hususta ileri sürdüğü hususların yargı sürecinde değerlendirilmediğini belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun mağdur statüsünün devamedip etmediği ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda iddialarını yinelemiştir.

11. Başvuru, sürecin başvurucunun Türkiye'de mukim olan aile bireylerini ve aile bütünlüğünü etkileyebilecek düzeyde olduğu da dikkate alınarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 20. maddesiyle güvence altına alınan aile hayatı, hâlihazırda mevcut, gerçek, fiilen yakın ve kişisel bağların kurulduğu aile birlikteliklerini içermektedir (Oksana Chicheishvili, B. No: 2014/19023, 20/12/2017, § 31). Somut olayda başvurucunun 2014 yılından beri yasal statü altında Türkiye'de yaşadığı, 2019 yılında Türk vatandaşı Z.K. ile evlendiği ve bu evlilikten 2020 yılında bir çocuğun dünyaya geldiği görülmektedir. Sherapat Yagmyrova (B. No: 2017/11905, 21/7/2020, § 39) kararında açıklanan ilkeler doğrultusunda, başvurucunun mevcut bir aile hayatı olduğu ve tesis edilen işlemle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu değerlendirilmektedir.

14. Söz konusu müdahalenin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. A.G., B. No: 2018/6143, 16/12/2020, §§ 45-54; A.A.A., B. No: 2018/36516, 15/3/2022, §§ 48-57).

15. Anılan kararlara göre; yabancıların ülkeye girişi ve ikametini denetleme yetkisi çerçevesinde egemen devletin bu konuyla ilgili konulmuş kanun hükümlerine aykırı davrananlara caydırıcı yaptırımlar uygulama, kamu düzeni ve millî güvenlik yönünden tehlikeli olduğu tespit edilen yabancıları sınır dışı etme yetkisinin olduğu açıktır. Bununla birlikte sınır dışı edilen yabancının ülkede güçlü ailevi bağlara sahip olduğu durumlarda aile hayatı ile sınır dışı veya ülkeye girişin yasaklanması kararı bağlamında gözetilen kamusal menfaat arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir. Bir yabancının terörist faaliyetlerle ilgili olarak ve millî güvenliğin korunması amacıyla sınır dışı edilmesinde veya ülkeye girişinin yasaklanmasında kamu makamlarının somut olayın koşulları içinde kişinin millî güvenliği tehlikeye atacak nitelikteki faaliyetlerde bulunduğuna dair yeterli ve ciddi bilgileri yargı mercilerine sunması gerekir. Yargılama mercilerinin de kamu makamlarınca müdahale ile ilgili olarak ileri sürülen sebepleri inceleyerek konuyla ilgili beyanların neden kabul edildiği veya reddedildiğine dair gerekçelerini kararlarında göstermeleri zorunludur (A.G., §§ 50-53; A.A.A., §§ 53-56).

16. Somut olayda hakkındaki yurda giriş yasağı kararına ilişkin uygulama nedeniyle başvurucunun aile hayatına yönelik müdahalenin 6458 sayılı Kanun hükümlerine dayandığı açıktır. Düzenlemenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve millî güvenliğin sağlanmasına yönelik meşru amacının bulunduğu görülmektedir. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Somut olayda, başvurucu hakkındaki yurda giriş yasağına ilişkin Ç-141 tahdit kaydının gerekçesi DEAŞ terör örgütüyle irtibatlı telefon hattı kullandığı ve bu suretle millî güvenliğin korunması açısından sakıncalı kişilerden olduğuna yönelik şüphedir. Başvurucu; idari ve yargısal süreçte sunduğu dilekçelerde; uzun süredir bulunduğu Türkiye'de yasa dışı hiçbir faaliyette bulunmadığını, aktif öğrenci statüsüyle İstanbul Üniversitesinde eğitimine devam ettiğini, Türk vatandaşı Z.K. ile evlendiğini, çocuk sahibi olduğunu, yurda giriş

yasağının ispatlanmış bir veriye dayanmadığını, söz konusu yasağın aile yaşamını sürdürmesine engel olacağını ileri sürmüştür.

18. İdare Mahkemesi, emniyet güçlerince yapılan çalışmalarda başvurucunun kullandığı telefon hattının DEAŞ terör örgütüyle bağlantılı olarak nitelendirildiğine ilişkin İdare tarafından beyan edilen gerekçeyi yeterli görerek yurda giriş yasağına ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddine hükmetmiştir. Mahkeme kararında, başvurucunun aile hayatının kapsamına ve aile yaşantısına ilişkin iddialarına yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca başvurucu hakkındaki söz konusu şüpheye ilişkin daha ileri bir değerlendirmenin yapılmadığı, başvurucunun aile yaşantısını doğrudan etkileyebilecek bir idari işlemin hukukiliği incelenirken ortaya konulması gerekli olan yeterli ve ciddi bilgilerin var olup olmadığının tartışılmadığı anlaşılmaktadır. Hakkındaki iddiaların soyut olduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında verilen takipsizlik kararı da gözönüne alındığında, işlemin başvurucunun aile hayatı üzerinde meydana getireceği olumsuz etkiler dikkate alınmadan ve bu anlamda ilgili ve yeterli gerekçeler açıklanmadan hüküm kurulduğu değerlendirilmektedir.

19. Özetle, uzun süredir Türkiye'de bulunan başvurucunun Türk vatandaşıyla evli olduğu ve müşterek çocuğun dünyaya geldiği ileri sürülmesine rağmen mahkemelerce işlemin başvurucunun aile hayatı üzerinde doğuracağı etkiler yönünden bir incelemenin yapılmadığı, bu konudaki talep ve itirazların karşılanmadığı, aile hayatına saygı hakkı ile ilgili hiçbir gerekçeye yer verilmediği ve tedbirin gerekliliğinin ikna edici gerekçelerle açıklanmadığı görülmektedir. Sonuç olarak kamu düzeni ve güvenliğinin korunması hususundaki kamusal menfaat ile başvurucunun aile hayatına saygı hakkı arasında bir dengeleme yapılmadığı değerlendirilmektedir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine karar verilmesini ve lehine tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2020/319, K.2020/1580) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.Ü.

B. No: 2021/17428 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17428

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.Ü. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17428)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : E.Ü.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, cinsel ve fiziksel şiddet iddiası hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir kamu görevlisidir ve 26/10/2019 tarihinde H.B.Ü. ile evlenmiştir. Başvuru dosyasındaki bilgilere göre 20/10/2020 tarihinden sonra eşinden ayrı yaşamaya başlayan başvurucu ile eşi arasında devam eden bir boşanma davası bulunmaktadır.

3. 20/10/2020 tarihinde eşiyle yaşadığı bir tartışma sebebiyle kolluk güçlerinin evlerine geldiğini, bu durumda dahi eşinden korktuğu için herhangi bir girişimde bulunmadığını belirten başvurucu, 21/10/2020 tarihinde evi terk ederek anne ve babasıyla yaşamaya başlamıştır.

4. Başvurucu 19/1/2021 tarihinde polis merkezine başvurmuştur. Polis merkezinde başvurucunun ve şüpheli olarak eşinin ifadesi alınmış, genel adli muayene raporu alınması için başvurucu, Sivas Numune Hastanesine sevk edilmiştir.

5. Sivas Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) başvurarak boşanma aşamasında olduğu eşinden evli ve beraber yaşadığı süreçte cinsel ve fiziksel şiddet gördüğüne dair kolluk ifadesinde belirttiği hususlara benzer şekilde ifade veren başvurucu, eşinden şikâyetçi olmuştur. Başvurucu, ifadesinde istememesine rağmen eşinin kendisini sürekli ters ilişkiye zorladığını, fiziksel şiddet uyguladığını, tehditlerde bulunduğunu, eşinden korktuğu için bu hususlara ilişkin rapor almaktan veya kolluk güçlerine başvurmaktan çekindiğini ifade etmiştir.

6. Başvurucunun 19/1/2021 tarihli genel adli muayene raporunda özetle uyluk, baldır ve iman tahtasında ekimozların bulunduğu, ayrıca başvurucuda hemoroid ve anal fissür tespit edildiği belirtilmiştir.

7. Başsavcılık 19/1/2021 tarihinde ,başvurucunun eşinin şüpheli olarak ifadesini almıştır. Başvurucunun eşi ifadesinde özetle eşiyle problem yaşadığını ancak fiziksel veya cinsel şiddette bulunmadığını, eşinin boşanma davasında kullanmak üzere delil ürettiğini, aradan uzun bir süre geçmesine rağmen böyle bir şikâyette bulunmasının bu durumu desteklediğini, eşinin kaşınma problemi olması sebebiyle dermatoloğa başvurduklarını, raporda belirtilen ekimozların da bu sebeple ortaya çıkmış olabileceğini düşündüğünü belirtmiştir.

8. Başsavcılığın tanık olarak ifadesine başvurduğu İ.Ü. 20/10/2020 tarihinde başvurucu ile eşi arasında yaşanan olayda aralarını bulması için çağrıldığını, başvurucunun ne kolluk görevlilerine ne de kendisine şiddet gördüğüne dair bir beyanı olduğunu belirtmiştir.

9. 20/1/2021 tarihinde Başsavcılık, başvurucuda tespit edilen ekimozların eski olmadığını, yaklaşık üç ay öncesine tesadüf edecek ekimozlara rastlanmadığını, başvurucunun güncel bir şiddet şikâyetinin olmadığını, cinsel şiddete ilişkin olarak ne 20/10/2020 tarihinde ne de sonrasında herhangi bir şikâyette bulunulmadığını, taraflar arasındaki anlaşmazlıkların da dikkate alınması suretiyle değerlendirme yapılması gerektiği belirtilerek konuya ilişkin herhangi bir delil olmadığı gerekçesiyle başvurucunun eşi hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

10. Başvurucunun karara karşı yaptığı itiraz reddedilerek 16/2/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 12/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, boşanma aşamasındaki eşinden cinsel ve fiziksel şiddet gördüğüne dair şikâyeti sonucunda etkili bir soruşturma yapılmadığı gerekçesiyle kötü muamele yasağı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), görüşünde yerleşik içtihatların dikkate alınması gerektiği, başvurucunun şikâyetiyle ilgili gerekli işlemlerin yapıldığı ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet

görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Bu usul yükümlülüğü, iddianın savunulabilir olması şartıyla devlet görevlisi olmayan kişilerin kötü muamele teşkil eden eylemleri yönünden de geçerlidir (bazı değişiklilerle bkz. Özlem Tuncel Kaya, B. No: 2013/8868, 10/3/2016, § 35). Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır.Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli, soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

16. Somut olayda başvurucunun şikâyeti sonrasında Başsavcılık, başvurucunun eşinin şüpheli olarak ifadesini almış, başvurucu hakkında genel adli raporu düzenlenmesi için başvurucuyu hastaneye sevk etmiş, düzenlenen raporu değerlendirmiş, başvurucunun güncel ya da eskiye dair herhangi bir yaralanmasına tesadüf edilmediğini belirtmiştir. Ayrıca Başsavcılık cinsel şiddet yönünden de değerlendirmede bulunmuş, başvurucu ile eşi arasındaki ihtilafı vurgulayarak sonuca ulaşmıştır. Bu durumda Başsavcılıkça yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğundan bahsedilemeyecektir.

17. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL ATÇEKEN

B. No: 2021/17879 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17879

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL ATÇEKEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17879)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : İsmail ATÇEKEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; soruşturma evresinde başvurucunun gözaltında bulunduğu sırada müdafiiyle yaptığı görüşmenin kolluk görevlisi tarafından izlenmesi, gözaltında ve ceza infaz kurumunda belge alışverişinin sınırlandırılması ve müdafii ile ceza infaz kurumunda görüşememesi nedenleriyle müdafi yardımından yararlanma hakkının, duruşmaya katılımının ses ve görüntü aktarımı suretiyle sağlanması nedeniyle de duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üye olma suçundan soruşturma başlatmıştır. Bu soruşturma kapsamında yakalanan başvurucunun talebi üzerine aynı tarihte Kırıkkale Barosu tarafından görevlendirilen Av. A.U. başvurucunun kollukta alınan ifadesi sırasında hazır bulunmuştur. 27/12/2018 tarihli Şüpheli - Müdafi Görüşme Tutanağı'nda; başvurucunun ifadesinin alınmasından önce müdafii ile yaptığı görüşme sırasında herhangi bir görevlinin başvurucu ile müdafiinin yanında bulunmadığı, görüşmenin kimse tarafından dinlenilmediği, görüşme süresi ve mahremiyetinin ihlal edilmediği belirtilmiş, anılan tutanak

kolluk görevlilerinin yanı sıra başvurucu ve müdafii tarafından da imzalanmıştır.

3. Başvurucunun Başsavcılıkta alınan ifadesinde ve tutuklanma talebi üzerine yapılan sorgusunda da aynı müdafii hazır bulunmuş, başvurucu ya da müdafii bu ifadelerinde müdafii ile belge alışverişinin sınırlandırıldığına veya anılan tutanakta yer alan hususlara dair itiraz ileri sürmemiştir. Sorgusunun ardından başvurucu hakkında adli kontrol tedbirleri uygulanmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, soruşturma evresindeki adlî işlemlere baro tarafından görevlendirilen müdafii olarak katılan Av. A.U.yu Kayseri 9. Noterliğinin 31/12/2018 tarihli vekâletnamesi uyarınca müdafii olarak tayin etmiştir.

5. Başsavcılık 4/1/2019 tarihinde başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede yer verilen ve başvurucu aleyhine beyanda bulunan tanık M.K.nın ifadesi ile başvurucunun ByLock programını kullandığına dair tespite dayalı olarak atılı suçu işlediği kanaatine varılmıştır.

6. Kırıkkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 8/1/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucu hakkında yakalama emri düzenlenmesine, -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun kullanımındaki GSM hattına dair HTS ve IMEI kayıtlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) temin edilerek bu kayıtlar üzerine bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ve iddianamede adı geçen M.K.nın istinabe yoluyla tanık sıfatıyla ifadesinin alınmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu hakkındaki duruşma 3 celsede tamamlanmış, başvurucunun tüm celselere katılımı ses ve görüntü aktarımı (SEGBİS) aracılığıyla sağlanmış ve bu celselerde başvurucunun müdafii A.U. da hazır bulunmuştur. Mahkemece düzenlenen yakalama emri üzerine başvurucunun Tensip Tutanağı'nda kararlaştırılan celse tarihinden önce Kayseri'de yakalanması ve Kayseri 5. Ağır Ceza Mahkemesinin SEGBİS salonunda hazır edilmesi üzerine Mahkemece 29/1/2019 tarihinde duruşma açılmıştır. Başvurucu, bu celsede savunmasını müdafii huzurunda yapacağını beyan etmiş ve kendisine okunan iddianameye karşı savunmasını yapmıştır. Başvurucu celse sonunda atılı suçtan tutuklanarak Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) alınmıştır.

8. Başvurucu müdafii 5/2/2019 tarihli dilekçesiyle başvurucu hakkında iddianamede yer verilen delillere yönelik itirazlarını dile getirerek tutuklama kararına itiraz etmiş, bu talep reddedilmiştir.

9. Yargılamanın 13/3/2019 tarihli ikinci celsesinde, duruşma hazırlığı işlemleri sırasında Mahkemece çeşitli kurumlara gönderilen müzekkerelerin cevaplarına dair yazılar, tanık M.K.nın istinabe yoluyla alınan ifadesi ile BTK kayıtlarına dair düzenlenen bilirkişi raporu okunmuş, başvurucu ve müdafii bu belgelere karşı itirazları dile getirilmiştir. Anılan celsede Başsavcılık esas hakkındaki mütalaasını da sunmuş ve başvurucu müdafii mütalaaya karşı savunma hazırlayabilmek için süre talebinde bulunmuştur. Celse sonunda başvurucu ve müdafiine mütalaaya karşı beyanda bulunmak üzere süre verilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucu müdafii, son celseden önce esas hakkındaki mütalaaya karşı kendisinin ve başvurucunun savunmalarını içeren dilekçeleri Mahkemeye sunmuştur. Bu dilekçelerde muhakeme sürecinde toplanan delillere dair itirazlar dile getirilmekle birlikte, başvurucunun soruşturma evresinde müdafii ile görüşmesinin görevliler tarafından izlendiğine, tutuklu bulunduğu İnfaz Kurumunda müdafii ile görüşemediğine, gözaltında ve tutuklu bulunduğu sırada müdafii ile belge alışverişinin sınırlandırıldığına veya duruşmalara

katılımının rızasına aykırı olarak SEGBİS aracılığıyla sağlandığına yönelik herhangi bir itiraz ileri sürmemiştir.

11. Başvurucu ve müdafii anılan dilekçelerde dile getirdikleri itirazları 15/5/2019 tarihli son celsede de tekrar etmiş, yargılama sonucunda Mahkeme başvurucunun atılı suçtan5 yıl 27 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

12. Başvurucunun Mahkemeye sunduğu 21/5/2019 tarihli dilekçede İnfaz Kurumu ile yargılandığı Mahkemenin farklı illerde bulunduğunu, yargılama sırasında müdafii ile yüz yüze görüşemediğini ve yargılamanın kısa sürede tamamlandığını beyan ederek dosya suretinin kendisine gönderilmesini talep etmesi üzerine Mahkeme dosya suretini başvurucuya UYAP üzerinden göndermiştir. Başvurucu ve müdafii Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu müdafii istinaf dilekçesinde mahkûmiyete esas alınan delillere dair itirazlarını dile getirmiş, başvurucu ise benzer itirazların yanı sıra duruşmalara bizzat katılabilmesi için Mahkemeye yakın bir ceza infaz kurumuna nakledilmesini talep ettiğini ancak tüm celselere katılımının SEGBİS aracılığıyla sağlandığını beyan etmiştir.

13. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Daire) 23/1/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvuru taleplerinin esastan reddine karar vermiştir. Başvurucu ve müdafii Daire kararına Mahkeme kararına dayanak olan delillere ve duruşmalara katılımın SEGBİS aracılığıyla yapılmasına yönelik itirazlarını dile getirerek temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu temyiz dilekçesinde buna ek olarak tutuklu bulunduğu İnfaz Kurumunun Mahkemeden farklı ilde yer alması nedeniyle müdafii ile yargılama sırasında fiilen bir arada bulunamaması nedeniyle müdafii yardımından yararlanamadığını da dile getirmiştir.

14. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi 14/10/2020 tarihinde başvurucu hakkındaki temel cezanın hatalı olarak hesaplandığı gerekçesiyle Mahkemece 5 yıl 27 ay 15 gün olarak belirlenen cezanın 6 yıl 15 ay gün gün olarak düzeltilmesi suretiyle hükmün onanmasına karar vermiştir.

15. Başvurucu nihai kararı 22/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve duruşmada hazır bulunma ve müdafi yardımından yararlanma hakları dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

17. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 18/2/2021 tarihinde, başvurucu aleyhine temyiz kanun yoluna başvurulmadığı hâlde başvurucu hakkındaki cezanın aleyhe değiştirilmesinin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle onama kararına karşı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 308. maddesi uyarınca itiraz talebinde bulunmuştur. Bu talep üzerine (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi 1/6/2021 tarihinde itiraz talebini kabul ederek kararın kaldırılmasına ve şu gerekçeyle düzeltilerek onanmasına karar vermiştir:

"Tayin edilen temel cezadan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5. maddesi uyarınca artırım yapılırken 3713 sayılı Kanunun 5. maddesinin 1. fıkrası uyarınca artırım yapıldığının belirtilmesi gerektiği gözetilmeden uygulama maddesinin yalnızca 3713 sayılı Kanunun 5. maddesi olarak gösterilmesiyle yetinilmesi,

Bozmayı gerektirmiş, sanık ve müdafiinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebepten dolayı BOZULMASINA, ancak yeniden yargılama yapılması gerektirmeyen bu hususun CMK'nın 303. maddesi uyarınca düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, hükmün ikinci paragrafında yer alan '3713 sayılı yasanın 5. maddesi gereğince' ibaresinin çıkarılarak yerine '3713 sayılı Kanunun 5. maddesinin 1. fıkrası gereğince' ibaresinin yazılması suretiyle sair yönleri usul ve kanuna uygun bulunan hükmün DÜZELTİLEREK ONANMASINA"

II. DEĞERLENDİRME

A. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; duruşmalara fiziken katılmak istediğini belirtmiş olmasına rağmen talebinin Mahkemece dikkate alınmadığını, tüm duruşmalara SEGBİS vasıtasıyla uzaktan katılmak zorunda bırakıldığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşma tutanaklarına göre başvurucunun SEGBİS aracılığıyla katıldığı duruşmalarda müdafii yardımından da yararlanarak talep ve beyanlarını sorunsuz bir şekilde dile getirdiği, yargılama SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirmişse de lehine hususları ileri sürme ve beyanda bulunma olanağına sahip olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca başvurucunun herhangi bir sınırlamaya maruz kalmadan ve teknik bir bağlantı sorunu yaşamadan etkili şekilde savunma yapma imkânı bulduğu, yargılamanın SEGBİS yoluyla yapılmış olmasının yargılanmanın makul bir süre içerisinde sonuçlandırılması amacını da sağladığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda dile getirdiği itirazlarını yinelemiştir.

20. Anayasa Mahkemesi Şehrivan Çoban ([GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020) ve Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararlarında duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararlarda öncelikle kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. Bu müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden inceleneceğini ifade etmiştir. Anılan kararlarda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşmıştır (Şehrivan Çoban, §§ 72-104; Emrah Yayla, §§ 58-86).

21. Anılan kararlarda ölçülülük yönünden yapılan incelemede ise başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmaması ve başvurucunun SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde esaslı işlemlerin yapılması nedeniyle müdahalenin gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

22. Öte yandan Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirterek feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin açık ve sonuçlarının kişi yönünden makul olarak öngörülebilir olmasının gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekir (Nurettin Balta, B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45). Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler genel olarak Ansar Onat (B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden

tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceği ortaya konulmalıdır. Dolayısıyla yetkili yargı organları bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamalıdır (duruşmada hazır bulunma hakkı bakımından yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Emrah Yayla, § 75). Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (Ansar Onat § 21).

23. Somut olayda duruşma üç celsede tamamlanmıştır. Başvurucu, duruşmanın tüm celselerine SEGBİS aracılığı ile katılmıştır. Başvurucunun doğrudan duruşmada hazır bulunma hakkından feragat ettiğine dair bir beyanı bulunmamakta ise de talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmak zorunda bırakıldığını söylemek de mümkün gözükmemektedir. Zira duruşmalara SEGBİS aracılığı ile katılan başvurucu, bu duruma yönelik herhangi bir itiraz ileri sürmediği gibi, her ne kadar bireysel başvuru formunda duruşmalara bizzat katılımının sağlanması için Mahkemenin yargı çevresinde bulunan başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmesini ilk celsede talep ettiğini ileri sürmüşse de tüm celselere ilişkin duruşma tutanaklarına göre başvurucunun bu yönde bir talepte bulunmadığı (bkz. §§ 7-11), bu talebi ilk kez istinaf başvuru dilekçesinde dile getirdiği anlaşılmaktadır (bkz. § 12). Yine duruşmaya uzaktan katılım sürecinde ses ve görüntü kalitesiyle ilgili sorun yaşandığına ilişkin bir iddia ve itiraza, duruşma tutanağı ve başvuru formunda da yer verilmemiştir. Başvurucunun duruşmaya bizzat katılma talebini celse aralarında da Mahkemeye iletmemesi dikkate alındığında söz konusu hakka ilişkin feragat etme iradesini zımnen ortaya koyduğu açıktır. Ayrıca başvurucunun SEGBİS aracılığı ile duruşmaya katılımının sonuçlarını makul olarak öngörebilecek durumda olmadığına dair somut bir veri bulunmadığı gibi duruşmada hazır bulunma hakkından feragatle ilgili asgari usul güvencelerinin kendisine sağlanmadığına yönelik bir iddiası da başvuru formuna yansımamıştır. Buna ek olarak başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkından feragat etme iradesini gösterdiğine ilişkin kabulü meşru olmaktan çıkaracak üstün bir kamu yararının mevcut olduğundan söz etmek de somut olayın şartlarında mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkına bir müdahalede bulunulmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Müdafiden Yararlanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Gözaltında Müdafi ile Yapılan Görüşmenin Kolluk Görevlisi Tarafından İzlendiğine, Gözaltında ve İnfaz Kurumunda Belge Alışverişinin Sınırlandırıldığına İlişkin İddialar Yönünden

25. Başvurucu; gözaltındayken müdafii ile yaptığı görüşmenin kolluk görevlisi tarafından izlendiğini, gözaltında ve tutuklandıktan sonra İnfaz Kurumunda bulunduğu sırada müdafii ile dava dosyasına ilişkin belge alışverişinin sınırlandırıldığını belirterek müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; başvurucunun olağanüstü hâl döneminin son bulmasından sonraki tarihte yakalandığı ve bu tarihte avukatların dosyaya erişimlerini kısıtlayan bir düzenlemenin bulunmadığı, soruşturma evresinde müdafinin dosyada belge almasının kısıtlanmasına dair karar da alınmadığı, dolayısıyla başvurucunun bu yöndeki iddiasını destekleyen bir olgunun bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın bu konudaki görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

28. Somut olayda başvurucunun, anılan itirazlarını istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurularına dair dilekçelerinde ileri sürmediği, dolayısıyla anılan iddialarını ileri sürebileceği olağan kanun yollarını tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

29. Açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Duruşmalar Sırasında Müdafii ile Yan Yana Bulunulamadığına ve Yargılama Boyunca İnfaz Kurumunda Müdafii ile Görüşülemediğine Dair İddialar Yönünden

30. Başvurucu; Mahkemenin yargı çevresi dışındaki İnfaz Kurumunda tutuklu olması nedeniyle duruşmalar sırasında müdafii ile yan yana gelemediğini ve müdafiinin İnfaz Kurumuna gelmemesi nedeniyle onunla görüşme yapamadığını belirterek müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yakalandığı andan itibaren ve savunmalarının alındığı tüm adlî işlemler sırasında müdafiinin hazır bulunduğu, başvurucu tarafından vekaletnameyle de müdafii olarak tayin edilen bu müdafiinin talebi üzerine Mahkemece esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanda bulunabilmesi için kendisine süre verildiği ve müdafiinin yargılama sırasında savunma dilekçesi de sunarak delillere karşı itirazlarını etkili şekilde dile getirebildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında, farklı bir ilde tutuklu bulunması ve yargılamaya SEGBİS aracılığıyla katılması nedeniyle müdafi yardımından etkili şekilde yararlanamadığını beyan etmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, müdafi yardımından yararlanma hakkının hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olduğunu vurgulamış (Yusuf Karakuş ve diğerleri, B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 72; Orhan Patarya [GK], B. No: 2019/42695, 20/5/2021, § 65) ve Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla ilgili ilkeleri belirlemiştir.

33. Buna göre, şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen meşru vasıta ve yollardan yararlandırılması da gerekir. Savunmada başvurulacak meşru vasıta ve yollar arasında avukatların teknik bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanma olanağı da bulunmaktadır. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi müdafi yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde belirtilen meşru vasıta ve yollar kavramı kapsamındadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişi, adil yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 72).

34. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelere ilişkin hak ihlallerinin bireysel başvuruya konu olabilmesi için yargılamanın hakkaniyetinin zedelenecek olması ve bu

ihlallerin yargılama sürecinin ileriki aşamalarında telafi edilemeyecek nitelikte olması gerekir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Afitap Salman [GK], B. No: 2013/2105, 11/11/2015, § 22). Bu kapsamda müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından da önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında şüphelinin/sanığın müdafi yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır. Ancak avukata erişim yönünden getirilen kısıtlama yargılamanın sonraki aşamalarında telafi edilmiş ise savunma hakkı ihlal edilmiş sayılmaz (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 78).

35. Somut olayda başvurucu, hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği şüphesiyle başlatılan soruşturma kapsamında Kırıkkale'de yakalandıktan sonra kolluk tarafından yapılan ifade alma işlemine Kırıkkale Barosuna kayıtlı olan A.U. müdafi olarak katılmıştır. Bu işlem öncesinde düzenlenen tutanağa göre, başvurucunun ifadesinin alınmasından önce müdafii ile yaptığı görüşme sırasında yanlarında herhangi bir görevlinin bulunmadığı gibi görüşme kimse tarafından dinlenilmemiş, görüşme süresine ve mahremiyetine riayet edilmiştir (bkz. § 2). Başsavcılık tarafından alınan ifade ve Hâkimlikçe yapılan sorgu işlemlerine de aynı müdafi katılmış, başvurucu ve müdafi bu işlemler sırasında da anılan tutanakta yer verilen hususların aksini ileri sürmemiştir (bkz. § 3).

36. Anılan müdafii yargılamanın başlamasından önce başvurucu tarafından müdafii olarak tayin edilmiş ve yargılamanın tüm celselerinde bu müdafii hazır bulunmuştur. Başvurucu, tüm celselere SEGBİS aracılığıyla katılmış olmakla birlikte, ilk celsede hazır bulunan müdafii huzurunda savunma yapacağını beyan ederek kendisine okunan iddianamedeki suçlamaya konu delillere karşı itirazlarını dile getirmiştir. Dahası başvurucu duruşmalar sırasında beyanda bulunurken veya celse arasında sunulan dilekçelerde, duruşmada müdafii ile yan yana gelemediğini ve kendisini İnfaz Kurumunda ziyaret etmemesi nedeniyle müdafii ile hiçbir şekilde görüşemediğini ve konuşamadığını da ileri sürmemiştir. Ayrıca başvurucu müdafii esas hakkındaki mütalaaya karşı dile getirdiği itirazlarını içeren dilekçenin ekinde başvurucunun kendi hazırladığı ve aynı hususta savunmalarını içeren dilekçesini de Mahkemeye sunduğu gibi başvurucu ile birlikte istinaf ve kanun yollarına da başvurmuştur.

37. Diğer yandan, başvurucu ile -başvurucunun tutulduğu İnfaz Kurumunun bulunduğu yere seyahat etmek suretiyle- görüşmesi mümkün olan müdafinin bu görüşmeyi gerçekleştirmemesinin silahların eşitliği ilkesine uygun olmayacak ölçüde savunmaya orantısız bir yük yükleme riski taşıdığı hususunda kuşku bulunmamaktadır. Ancak kolluğun ifade alma işlemi öncesinde başvurucuya üçüncü bir şahsın gözetimi olmaksızın, bilgi alışverişinin gizliliğinin korunmasına yönelik tedbirler de alınarak aynı yerde müdafii ile görüşme imkânı sağlanması, başvurucunun yargılamanın başlamasından önce vekil olarak da tayin etmek suretiyle kendi seçtiği müdafiinin katıldığı celselerde onunla duruşma sırasında yan yana gelemediğine veya İnfaz Kurumunda da görüşemediğine dair herhangi bir itiraz ileri sürmemesi, müdafiinin esaslı işlemlerin tümüne katılıp kanun yolu başvurularında da bulunması karşısında, -somut olayın özel koşullarında- başvurucunun bir müdafinin hukuki yardımından etkili bir şekilde yararlanması için adli makamların gerekli müdahalede bulunmadıklarından ve bu konuda kendilerine düşen pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediklerinden söz etmek mümkün görünmemektedir.

38. 6216 sayılı Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gözaltında müdafi ile yapılan görüşmenin kolluk görevlisi tarafından izlendiğine, gözaltında ve infaz kurumunda belge alışverişinin sınırlandırıldığına ilişkin iddialar yönünden müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Duruşmalar sırasında müdafii ile yan yana bulunulamadığına ve yargılama boyunca infaz kurumunda müdafii ile görüşülemediğine dair iddialar yönünden müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİAN İŞ MAKİNALARI YEDEK PARÇA BASIN YAYIN İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. (2)

B. No: 2021/22208 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22208

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİAN İŞ MAKİNALARI YEDEK PARÇA BASIN YAYIN İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/22208)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Bian İş Makinaları Yedek Parça Basın Yayın İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Derya HAYVA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, belediye sınırları içinde reklam araçları yerleştirilmesine yönelik protokollerin idarece resen feshine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ile Van Edremit İlçe Belediye Başkanlığı (belediye) arasında 16/5/2011 tarihli belediye encümen kararı gereğince ilçe belediye sınırları içerisinde bulunan bazı mahallelere billboard, otobüs durağı, raket ve pizzalar vb. reklam araçları yerleştirilmesi amacıyla protokol imzalanmıştır. 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanun çerçevesinde ilçe

belediye sınırlarının genişlemesi nedeniyle tüm mahallelerde uygun görülecek yerlere yap-işlet-devret modeli ile kent mobilyaları (billboard, otobüs durağı, raket, kule, pizza, dijital reklam, silindir vb.) yerleştirilmesi için başvurucu ile yeniden protokol yapılmasına dair 17/3/2014 tarihinde belediye encümen kararı alınmıştır.

3. Encümen kararlarına istinaden başvurucu ile imzalanan protokoller 22/11/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (677 sayılı KHK) 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinden bahisle 17/7/2017 tarihli ve 282 sayılı belediye başkanlık makamı oluru (olur) ile 18/7/2017 tarihi itibarıyla resen feshedilmiştir.

4. Başvurucu bu işlem ile ilçe belediye sınırları içinde yer alan billboardların teslimine ilişkin yapılan başvurunun reddine dair işlemin iptali talebiyle Van 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

5. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 677 sayılı KHK'nın 8. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belediye başkanına tanınan yetkinin 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu'na göre imzalanan sözleşmeler nedeniyle belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinin belirlenmesi hâline özgülendiği, başvurucu ile imzalanan protokollerin ise 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu çerçevesinde yapılacak ihale üzerine akdedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre 677 sayılı KHK gereğince protokollerin resen feshedilemeyeceği vurgulanmıştır. Dolayısıyla 2886 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaksızın 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda kendisine verilen yetkiyi aşarak belediye encümeni tarafından alınan 17/3/2014 tarihli kararın hukuka aykırı olduğu ve Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 22/12/1973 tarihli kararı uyarınca bu işlemin geri alınmasının mümkün olduğu gözetildiğinde ilgili belediye menfaatini önemli ölçüde ihlal edeceği açık olan sözleşmenin resen feshine dair işlemde sonucu itibarıyla hukuka aykırılık bulunmadığı neticesine varılmıştır.

6. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 12/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; resen fesih işleminin iptali talebiyle açılan davanın işlem gerekçesinden farklı bir gerekçeyle reddedildiğini, istinaf mahkemesinin iddialarını değerlendirmeden karar verdiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu, Mahkemenin başka bir gerekçe ile davayı reddetmeden önce savunma hakkı tanımadığını ve uyuşmazlık konusu protokoller nedeniyle elde edeceği gelirden mahrum kaldığını belirterek silahların eşitliği ilkesi ile mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında, konuyla ilgili Edremit İlçe

Belediye Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Edremit İlçe Belediye Başkanlığının görüşünde ise Van Büyükşehir Belediye Meclisinin 18/7/2014 tarihli kararı ile büyükşehir il sınırında bulunan 20 metre ve üzeri tüm yollardan cephe alan her türlü ilan, reklam vb. vergi ve harçlara ait gelirlerin tahakkuk ve tahsilatına ilişkin işlemlerin 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu uyarınca büyükşehir belediyesi tarafından yapılmasının kararlaştırıldığı belirtilmiştir. Buna göre Van Büyükşehir Belediye Meclisinin 18/7/2014 tarihli kararından önce imzalanan protokollerin belediye menfaatini önemli ölçüde ihlal edeceğinin açık olduğu ve bu sebeple protokollerin ifa imkânsızlığından uygulanamayacağı vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

14. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin mahkemelerin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

15. Başvuruya konu olayda 16/5/2011 ve 17/3/2014 tarihli belediye encümen kararları ve eklerinde yer alan protokoller 17/7/2017 tarihli olur ile 18/7/2017 tarihi itibarıyla resen feshedilmiştir. Olurda fesih sebebi olarak piyasa araştırması yapılmadan söz konusu protokollerin imzalanmasının belediye menfaatini önemli ölçüde ihlal etmesi gösterilmiştir.

16. Mahkeme 19/2/2018 tarihli ara kararıyla belediyeden protokollerin fesih sebebi olarak gösterilen belediye menfaatinin ne şekilde ihlal edildiğini sormuştur. Ara kararına istinaden verilen 21/3/2018 tarihli cevapta protokollerin piyasa fiyat araştırması yapılmadan imzalanması sebebiyle 677 sayılı KHK'nın 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince iptal edildiği bildirilmiştir.

17. Ardından Mahkemece 18/4/2018 tarihli ara kararıyla 17/7/2017 tarihli olurun konu kısmında reklam ihalelerinin feshi ibaresine yer verildiği görüldüğünden başvurucu ile protokoller imzalanmadan önce ihale yapılıp yapılmadığının belediyeden sorulmasına karar verilmiştir. Belediyenin 30/4/2018 tarihli ara kararı cevabında ihale yapılmadan protokollerin imzalandığı belirtilmiştir.

18. Ara kararı cevapları üzerine Mahkeme protokollere konu reklam araçları yerleştirilmesi işinin 2886 sayılı Kanun'a tabi olarak ihale edilmesi gerektiğini vurguladıktan sonra belediye encümeninin 5393 sayılı Kanun'un verdiği yetkiyi aşarak işlem tesis etmesinin hukuka aykırı olduğunu ve bu işlemin Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu kararı uyarınca geri alınabileceğini belirtmiştir. Bu itibarla belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edileceğinin anlaşıldığı gerekçesiyle sözleşmenin resen feshine dair işlem sonucu itibarıyla hukuka uygun bulunmuştur.

19. Belediye encümeninin görev ve yetkileri 5393 sayılı Kanun'un 34. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre encümenin diğer kanunlarda kendisine verilen görevleri de yerine getireceği belirtilmiş, 2886 sayılı Kanun'un 13. maddesinde ise belediyelere ait ihalelerin belediye encümenince anılan Kanun hükümlerine göre yürütüleceği kurala bağlanmıştır. Mahkeme verdiği kararda protokol konusu işin 2886 sayılı Kanun kapsamında ihale edilmesi gerektiğine ve encümenin protokol ile doğrudan söz konusu işi yaptırmasının hukuki dayanağının bulunmadığına yönelik olarak açıklama yapmıştır. Başka bir deyişle Mahkemenin gerekçesini ihale yapmaksızın belediye encümeninin protokol ile reklam araçları yerleştirilmesi işini üçüncü bir kişiye verme yetkisinin bulunmadığı hususu oluşturmaktadır. Bölge İdare Mahkemesi de bu gerekçeyi yeterli kabul ederek başvurucunun istinaf başvurusunu reddetmiştir.

20. Öte yandan Mahkeme, ihale yapmaksızın belediye encümeninin doğrudan protokol yapma yetkisi bulunmadığından dolayı Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu kararı uyarınca bu işlemin geri alınabileceğini kabul etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme hukuka aykırı bulduğu protokolün dava açma süresi geçtikten sonra hangi gerekçe ile geri alınabileceğini de açıkça ortaya koymuştur.

21. Bu durumda başvurucunun yargılamanın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının Mahkeme tarafından yeterli bir gerekçeyle karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu ile Van Edremit İlçe Belediye Başkanlığı (belediye) arasında 16/5/2011 tarihli belediye encümen kararı gereğince ilçe belediye sınırları içerisinde bulunan bazı mahallelere billboard, otobüs durağı, raket ve pizzalar vb. reklam araçları yerleştirilmesi amacıyla protokol imzalanmıştır. 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanun çerçevesinde ilçe belediye sınırlarının genişlemesi nedeniyle tüm mahallelerde uygun görülecek yerlere yap-işlet-devret modeli ile kent mobilyaları (billboard, otobüs durağı, raket, kule, pizza, dijital reklam, silindir vb.) yerleştirilmesi için başvurucu ile yeniden protokol yapılmasına dair 17/3/2014 tarihinde belediye encümen kararı alınmıştır. Bununla birlikte Encümen kararlarına istinaden başvurucu ile imzalanan protokoller 22/11/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (677 KHK) 8. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinden bahisle 17/7/2017 tarihli ve 282 sayılı belediye başkanlık makamı oluru (olur) ile 18/7/2017 tarihi itibarıyla resen feshedilmiştir.

2. Başvurucunun billboardların teslimine ilişkin yaptığı başvuru belediye tarafından reddedilmiştir. Yine ret işleminin iptali talebiyle Van 3. İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasının reddine karar verilmiş, bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu da kabul edilmemiştir.

3. Mahkemenin iptal davasını red gerekçesini, belediye encümeninin ihale yapmaksızın protokol ile reklam araçları yerleştirilmesi işini üçüncü bir kişiye verme yetkisinin bulunmadığı hususu oluşturmaktadır. Belediye encümeninin görev ve yetkileri 5393 sayılı Kanun'un 34. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre encümenin diğer kanunlarda kendisine verilen görevleri de yerine getireceği belirtilmiş, 2886 sayılı Kanun'un 13. maddesinde ise belediyelere ait ihalelerin belediye encümenince anılan Kanun hükümlerine göre yürütüleceği kurala bağlanmıştır. Ancak Mahkeme gerekçesinde; protokol konusu işin 2886 sayılı Kanun kapsamında ihale edilmesi gerektiğine, eğer ihale yapılması gerekiyorsa ihale sürecinin yürütülmesinde ve protokol imzalanmasında belediyenin hangi organının yetkili olduğuna ve encümenin protokol ile doğrudan söz konusu işi yaptırmasının hukuki dayanağının bulunmadığına yönelik olarak açıklama yapmamıştır.

4. Mahkeme ayrıca başvurucu ile 16/5/2011 tarihli belediye encümen kararına istinaden akdedilen tarihsiz sözleşmede ve 17/3/2014 tarihli encümen kararında yap-işlet-devret modeli ile işin yaptırılacağı belirtilmesine rağmen bu usulün uygulanıp uygulanmadığını ve bu usul ile protokollerin konusu olan reklam araçları yerleştirilmesi işinin yaptırılıp

yatırılamayacağını da tartışmamıştır. Sonuç olarak Mahkeme, ihale yapmaksızın belediye encümeninin doğrudan protokol yapma yetkisi bulunmadığından dolayı Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu kararı uyarınca bu işlemin geri alınabileceğini kabul etmiştir.

5. Bilindiği üzere geri alma, bir idari işlemin yapıldığı tarihten itibaren geçersiz kılınmasıdır. Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 22/12/1973 tarihli ve E.1968/8, K.1973/14 sayılı kararı uyarınca hukuka aykırı işlemlerini geri almaya yetkili olan idarenin, dava açma süresi geçtikten sonra açık hataya düşerek tesis ettiği idari işlemleri geri alması mümkündür. Hukuka aykırı idari işlemlere dayalı olarak elde edilen kazanımların geri alınıp alınamayacağı her somut olayın özelliği dikkate alınarak belirlenebilir. Somut olayda dava açma süresi geçtikten sonra hukuka aykırı olduğu ileri sürülen protokollerin geri alınması söz konusu olduğundan, geri alınan işlemin idarece ilgililerin gerçeğe aykırı beyanı veya hilesi nedeniyle veya açık hataya düşülerek tesis edilip edilmediği veya yok hükmünde olup olmadığının Mahkemece tespit ve tayini gerekmektedir.

6. Mahkemenin ise 16/5/2011 ve 17/3/2014 tarihli belediye encümen kararlarına dayalı olarak imzalanan protokollerin, idari işlemin geri alınması suretiyle tesis edilen resen feshine ilişkin işlemin açık hata şartlarına uygun olarak alınıp alınmadığını ve belediye menfaatinin önemli ölçüde nasıl ihlal edildiğini somutlaştırmadan karar verdiği görülmüştür. Haklı bir sebep olmaksızın protokollerin feshedilmesinin hukuka güven ve hukuki istikrar ilkelerini zedeleyeceği gözetildiğinde bu hususların davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ve Mahkemenin makul bir gerekçe ile cevaplandırma yükümlülüğü altında bulunduğu kabul edilmelidir. Aksi takdirde başvurucu ile yapılan protokollerin belediyenin iradesini etkileyecek nitelikte esasa ilişkin bir hata olup olmadığı açıklığa kavuşturulmadan belediye tarafından açık hataya düşülerek işlem tesis edildiğinden söz edilemez.

7. Belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinin nasıl belirleneceğine ilişkin olarak bu belirlemenin kim tarafından yapılacağına, hangi durumların ortaya çıkması veya hangi tespit ve değerlendirmelerin yapılması hâlinde belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiği sonucuna varılacağına yönelik bir düzenleme bulunmamakla birlikte hukuki belirsizlik oluşturan bu durumun da Mahkemece incelenmediği anlaşılmıştır.

8. Belirttiğimiz değerlendirmeler karşısında başvurucunun yargılamanın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının Mahkeme tarafından konu ile ilgili makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığı sonucuna ulaşılmalıdır. Açıklanan gerekçelerle görüşümüze göre Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Belediye sınırları içinde reklam araçları yerleştirilmesine yönelik protokollerin idarece resen feshine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine ilişkin karara katılmamaktayım.

2. Başvurucu ile Van ili Edremit İlçe Belediye Başkanlığı (belediye) arasında belediye encümen kararı gereğince imzalanan protokoller daha sonra belediye menfaatinin önemli

ölçüde ihlal edildiği gerekçe gösterilerek belediye başkanlık makamı oluru ile resen feshedilmiştir. Başvurucunun bu fesih işlemlerine karşı idari yargıda açtığı iptal davası ise reddedilmiştir.

3. İdare Mahkemesi red gerekçesini ihale yapmadan belediye encümeninin yaptığı protokol ile reklam araçları yerleştirme işini üçüncü kişiye verme yetkisi olmaması hususuna dayandırmaktadır.

4. Oysa davanın konusu olan fesih işleminin temelinde belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiği gerekçesi yer almaktaydı. Buna rağmen verilen iptal kararının gerekçesinde idari yargı mercilerince davaya konu idari işlemin tesisine gerekçe olarak gösterilen belediye menfaatinin ne şekilde ihlal edildiği hiçbir şekilde karşılanmamıştır.

5. Dolayısıyla somut bireysel başvuruya konu yargılamada idari yargı mercileri, idarenin fesih işleminin gerekçesini hiçbir şekilde değerlendirmediklerinden davanın sonucuna etkili olacak nitelikteki belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiği argümanına yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyamamışlardır.

6. Bu yönü ile çoğunluk kararında “Bu durumda başvurucunun yargılamanın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının Mahkeme tarafından konu ile ilgili makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır.” (§ 21) değerlendirmesinin aksine idari yargı mercileri kararlarında idari işlemin tesis edilme gerekçesine yönelik hiçbir hukuki karşılama yapılmış değildir.

7. Sonuç olarak yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

CEVDET ÖZKAN

B. No: 2021/22471 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22471

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVDET ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22471)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Cevdet ÖZKAN

Vekili : Av. Hasan Can ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir siyasetçiye yönelik sosyal medya paylaşımı gerekçe gösterilerek adli para cezasıyla cezalandırılma nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ülke çapında tanınır olmayan başvurucu, sade bir vatandaştır. Facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde başvurucunun adına kayıtlı profil hesabından 10/5/2020 tarihinde M.G.nin fotoğrafı yanında "TC'yi tabelaya sığmadığı için çıkardık... Hatırladınız mı rüşvetçi hırsızı şimdi felçli" şeklinde paylaşım yapılmıştır. Paylaşımda adı geçen M.G. ülke çapında tanınan eski bir bürokrat ve siyasetçidir. Uzun yıllar kaymakamlık ve valilik yapan M.G. 2013 yılında içişleri bakanı olarak görev almış, 2011-2015 yılları arasında ise Ak Parti Mardin milletvekilliği yapmıştır. Hakkında 2013 yılında çıkan yolsuzluk iddiaları üzerine bakanlık görevinden istifa etmiş ve ilerleyen yıllarda siyaset arenasından çekilmiştir.

3. Hakkında çıkan yolsuzluk iddialarından yıllar sonra başvurucunun yaptığı paylaşım nedeniyle M.G. (katılan) başvurucuyu kendisine hakaret ettiğinden bahisle cezalandırılması istemiyle şikâyet etmiştir. Söz konusu şikâyet üzerine sesli, yazılı veya görüntülü bir ileti ile

hakaret suçundan İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında iddianame düzenlenmiştir. İstanbul Anadolu Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun adına kayıtlı profil hesabındaki paylaşımı başvurucunun yapmadığı yönündeki iddiayı destekler delil bulunmadığı ve mezkûr paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatine varmıştır. İhtilaf konusu ifadelerin hakaret suçunu oluşturduğu sonucuna ulaşan Mahkeme, başvurucunun 2.320 TL adli para cezası ile mahkûmiyetine kesin olarak 15/4/2021 tarihinde karar vermiştir.

4. Başvurucu 15/4/2021 tarihinde nihai karardan haberdar olmuş, 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu, adına kayıtlı profil hesabından yapılan paylaşım kendisine ait olmadığından hakaret suçunu işlemesinin mümkün olmadığını, kovuşturma sürecinde aldırılan bilirkişi raporunda da mezkûr hesaptaki ifadelerin kendisine ait olup olmadığı hususunda şüpheden uzak bir tespitin yapılamadığını vurgulamış; paylaşımın kendisine ait olduğu kabul edilse dahi müştekinin siyasetçi kimliği dikkate alınarak ifadelerin hakaretten ziyade eleştiri niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ve siyasetçilerin eleştiriye tahammül etme yükümlülüklerinin geniş olduğunu belirterek hakkında adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği, somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak başvurucunun yargılamanın bütünlüğü içinde yargı mekanizmaları önünde dezavantajlı bir duruma düşürülüp düşürülmediği ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği yönünden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

8. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

11. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olaya gelince, başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan davacının şeref ve itibarının korunması hakkının çatıştığı görülmektedir.

Taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge gözetilmesi önemlidir (çatışan haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler için bkz. Orhan Aydın, B. No: 2020/13392, 5/9/2023, § 10).

12. Anılan ölçütler ışığında somut olay irdelendiğinde katılan aleyhine sarf edildiği anlaşılan sözlerin bağlamının öncelikle değerlendirilmesi gerekir. Zira hakaret boyutuna varıp varmadığı tespit edilirken ifadeler kullanıldıkları bağlamdan koparılmaksızın olayın bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. 17-25 Aralık soruşturmaları olarak anılan süreçte İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2013 yılının Aralık ayında başlatılan operasyonlar kapsamında davacının oğlu göz altına alınmıştır. Soruşturmaların başlatıldığı dönemde İçişleri Bakanı olan davacı da yolsuzluk yaptığı iddia edilenler arasında yer aldığından, bakanlık görevinden istifa etmek durumunda kalmıştır.

13. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi somut olayda, başvurucunun katılanla ilgili yolsuzluk iddiaları çerçevesinde olay tarihinden yıllar sonra yapılan ve konunun güncelliği konusunda ciddi tereddütlerin oluştuğu, başvuruya konu paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında sayılmadığını değerlendirmiştir. Başvuruyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin rolü, derece mahkemelerince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Zira belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir (birçok karar arasından bkz. Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44; Ferhat Aşan, B. No: 2017/22230, 16/6/2022, § 52).

14. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. İfade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in KARŞIOYLARI ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, 10.5.2020 tarihinde Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde başvurucunun adıyla anılan profil hesabından yapılan paylaşım nedeniyle hakaret suçundan yargılanmış ve 2.320 TL adli para cezasına mahkum edilmiştir. Başvurucu; adına kayıtlı profil hesabından yapılan paylaşım kendisine ait olmadığından hakaret suçunu işlemesinin mümkün olmadığını, kovuşturma sürecinde aldırılan bilirkişi raporunda da mezkûr hesaptaki ifadelerin bizzat kendisine ait olup olmadığı hususunda şüpheden uzak bir tespitin yapılamadığının vurgulandığını, paylaşımın kendisine ait olduğu kabul edilse dahi müştekinin siyasetçi kimliği dikkate alınarak ifadelerin eleştiri niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ve siyasetçilerin eleştiriye tahammül etme yükümlülüklerinin geniş olduğunu belirterek hakkında adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Somut olayda ilk olarak kovuşturma sürecinde Mahkemenin, başvurucunun ihtilaflı ifadelerin kendisine ait olmadığına ilişkin iddiasının teknik açıdan incelenmesi amacıyla aldırdığı bilirkişi raporunda, ifadelerin başvurucuya ait olduğunun kuşkuya yer bırakmayacak şekilde objektif olarak tespitinin eldeki deliller ışığında mümkün olmadığının değerlendirildiği görülmektedir. Mahkemenin gerekçesinde, paylaşımın yapıldığı profil hesabı başvurucuya ait olduğundan yapılan paylaşımın da başvurucu tarafından yapıldığı sonucuna ulaşıldığı, ancak rapordaki teknik açıklama karşısında paylaşımın başvurucunun iradesi dışında, teknolojik yöntemlerle üçüncü kişi tarafından yapılmış olması ihtimalinin değerlendirilmediği gözlemlenmiştir. Açıktır ki sübutu sorunlu düşünce açıklamaları gerekçe gösterilerek kişilerin cezalandırılması başvurucunun ve üçüncü kişilerin ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki doğurur.

3. İkinci olarak, yargısal bir belirleme olmadığı halde dahi bazı vakaların bulunması ve soruşturmalara konu olunması dolayısıyla siyasetçilerin eleştiri alanı ile yönetici kademesindeki kamu görevlileri hakkında bireylerin ve gazetecilerin kamuoyu denetimi bağlamında eleştiri alanının geniş olduğu hususu AİHM ve AYM kararlarında vurgulanan bir husustur. Kamusal alandaki tartışmalarda eleştiri alanının geniş tutulması demokratik toplum bakımından vazgeçilmez değerdedir. Örneğin kamusal tartışmalara ilişkin eleştirilere yaptırım uygulanmasının gazetecilerin benzer tartışmaları yapmasına karşı caydırıcı etkiye neden olacağı ifade edilmiştir (AİHM Otegi Mondragon/İspanya, No: 2034/07, 15.3.2011, par. 51). Esasen ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu bir ihtiyaca dayanmadığı durumda, müdahale ile oluşturulan caydırıcı etki geleceğe yönelik bir tür sansür işlevi görebilecektir. Öte yandan benzer kararlarda (AİHM Uj/Macaristan, 19.7.2011, par. 17-21 ve burada önceki kararlara yapılan atıflar bağlamında), ifade özgürlüğünün istisnalarının dar yorumlanması gerektiği, üst düzey kamu görevlilerinin (devlet başkanı, bakan ve parlamento üyeleri gibi) kişilik haklarına saldırıda bunlara daha düşük seviyede koruma imkanının tanındığı ifade edilmiştir.

4. Bu bağlamda incelenen olayda bir ifade açıklamasına ceza yaptırımı ile müdahalede bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bu müdahalenin kanuni dayanağının olduğu ve meşru amacının bulunduğu söylenebilir. Bununla birlikte demokratik toplum düzeni bakımından gerekliliği yönünden aynı şey söylenemez. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

5. İlk derece mahkemesi suç isnadına konu paylaşımın muhatabının 2013 yılında Bakan olduğu sırada gündeme gelen ve yasama organında soruşturma konusu olan yolsuzluk iddialarıyla bağlantılı olduğu ve bu tür iddiaların gerek o dönemde ve gerekse sonraki dönemde medya ve siyasetçiler tarafından yürütülen tartışmalarda dile getirilmiş olduğuna ve paylaşımdaki somut bir tarih ve olay atfı olmayan hırsız ve rüşvetçi sözcüklerinin bir vaka veya olgu isnadı olmayıp genel bir yolsuzluk iddiasının bir parçası ve değer yargısı olarak dile getirildiğine dair iddiaları karşılayan bir tartışma yapmamıştır. Öte yandan paylaşımın anılan tarihten 7 yıl sonra yapıldığı gözetildiğinde mahkemece paylaşım ile güncel bir tartışmaya katkı sunulup sunulmadığı da incelenmemiştir.

6. Ceza mahkemesinin mahkumiyet gerekçesinde yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu ifadelerin hakaret suçunu oluşturduğu kabul edilmiştir. Yukarıda belirtilen sübuta

ve esasa dair hususlar karşısında Mahkemenin başvurucunun mahkûmiyeti bakımından ileri sürdüğü gerekçenin başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Bu nedenlerle başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Bir siyasetçiye yönelik sosyal medya paylaşımı nedeniyle adli para cezasıyla cezalandırılmasının başvurucunun ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca ulaşılan başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine ilişkin karara katılmamaktayım.

2. Facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde başvurucunun adı ile anılan profil hesabından 10/5/2020 tarihinde ülke çapında tanınan eski bir bürokrat ve siyasetçi M.G.nin fotoğrafı yanında "TC'yi tabelaya sığmadığı için çıkardık... Hatırladınız mı rüşvetçi hırsızı şimdi felçli" şeklinde paylaşımda bulunulmuştur. Başvurucu, bu paylaşım nedeniyle M.G. tarafından cezalandırılması talebiyle Savcılığa şikayet edilmiştir.Bunun üzerine başvurucu ile ilgili yapılan yargılama sonucunda başvurucunun adına kayıtlı profil hesabından yapılan paylaşımın başvurucu tarafından yapılmadığı yönündeki iddiayı destekler delil bulunmadığı ve mezkûr paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatine ulaşılmış ve bahse konu paylaşımın hakaret suçunu oluşturduğu kanaatiyle başvurucu 2.320 TL adli para cezası ile mahkûm edilmiştir.

3. Başvurucu; adına kayıtlı profil hesabından yapılan paylaşımın kendisine ait olmadığından hakaret suçunu işlemesinin mümkün olmadığını, kovuşturma sürecinde aldırılan bilirkişi raporunda da mezkûr hesaptaki ifadelerin bizzat kendisine ait olup olmadığı hususunda şüpheden uzak bir tespitin yapılamadığını vurgulamış, paylaşımın kendisine ait olduğu kabul edilse dahi müştekinin siyasetçi kimliği dikkate alınarak bahse konu ifadelerin hakaretten ziyade eleştiri niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ve siyasetçilerin eleştiriye tahammül etme yükümlülüklerinin geniş olduğunu belirterek hakkında adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Çoğunluk kararında başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği kanaatine ulaşılırken, bahse konu sözlerin bağlamının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği, hakaret boyutuna varıp varmadığı tespit edilirken ifadelerin kullanıldıkları bağlamdan koparılmaksızın olayın bütünlüğü içinde ele alınmalarına vurgu yapılarak 17-25 Aralık soruşturmaları olarak anılan süreçte İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2013 yılının Aralık ayında başlatılan operasyonlar kapsamında davacının oğlunun göz altına alınmış olmasına ve yolsuzluk yaptığı iddiası bulunanlar arasında soruşturmaların başlatıldığı dönemde içişleri bakanı olan davacı da yer aldığından davacının bakanlık görevinden istifa etmek durumunda kalmasına işaret edilmiştir (12). Sonrasında ise başka hiçbir değerlendirme yapmaksızın Anayasa Mahkemesinin somut olayda başvurucunun katılanla ilgili yolsuzluk iddiaları çerçevesinde olay tarihinden yıllar sonra yapılan ve konunun güncelliği konusunda ciddi tereddütlerin oluştuğu başvuruya konu paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında sayılmadığını değerlendirmiş olduğunu belirtmiştir (13).

5. Çoğunluk kararında bu tespitlere yer verilmiş olmasına rağmen somut bireysel başvuruya konu mesele ile ilgili ne bir değerlendirme yapılmış ne de Mahkememizin önceki bir

kararına atıfla bu konu ile ilgili Anayasa Mahkemesinin yapmış olduğu bir değerlendirmeye dayalı biçimde somut olgular ele alınmıştır. Esasında bu durumda çoğunluk kararında somut bireysel başvuruya konu meselenin yeterli biçimde ele alınıp irdelendiğini ve yapılan değerlendirmeye dayalı biçimde sonuca ulaştığını söyleyebilmek mümkün gözükmemektedir.Bu yönü ile bakıldığında çoğunluk kararında bireysel başvurunun esasını değerlendiren ve başvuruya konu paylaşımın niçin ifade özgürlüğü kapsamında sayılmadığını ortaya koyan bir gerekçenin yer aldığını söyleyebilmek de mümkün değildir.

6. Oysa Anayasa Mahkemesinin benzer bireysel başvurularda ifade özgürlüğü ihlal iddiaları ile ilgili yapmış olduğu incelemede bireysel başvuruya konu ifadeleri değerlendirirken taraflardan birisinin ifade özgürlüğü ile diğer tarafın şeref ve itibarının korunması hakkı arasında kurulması gereken adil dengeyi hassas bir değerlendirme ile belirleyip sonuca ulaşmaya özen göstermektedir.

7. Anayasa Mahkemesi birbiriyle çatışan ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarının korunması hakkı arasında dengeleme yaparken hangi ölçütleri kullanmakta olduğunu derli toplu biçimde kararlarında da belirtmektedir. Bu süreçte bireysel başvuruya konu ifadeler değerlendirilirken; ifadelerin kim tarafından dile getirildiği, hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı, ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı, kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı, müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkanının bulunup bulunmadığı, ifadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi ve cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığının belirlenmesi önem arz etmektedir (Anayasa Mahkemesinin geliştirdiği ve bireysel başvuru incelemelerinde uyguladığı bu ölçütlerin derli toplu biçimde yer aldığı bir karar için bkz.: Bilal Uçar, B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14).

8. Mahkememiz bu iki hak arasında dengeleme yaparken sağlıklı bir sonuca ulaşma noktasında öncelikle kullanılan ifadelerin bağlamının ortaya konulmasını ön plana çıkarmaktadır. Kullanılan ifadelerin bir olgusal temelini olup olmadığı bu süreçte önem arz etmektedir.

9. Bu çerçevede somut bireysel başvuruya konu olay değerlendirildiğinde bahse konu paylaşımların bağlamında değerlendirilmesi ve olgusal temelinin olup olmadığı dikkate alınmalıdır. Kamuoyunca da bilindiği üzere 17-25 Aralık 2013 soruşturmaları olarak anılan süreçte İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2013 yılının Aralık ayında başlatılan operasyonlar kapsamında M.G.'nin (müşteki) oğlu göz altına alınmış; yolsuzluk yaptığı iddiası bulunanlar arasında soruşturmaların başlatıldığı dönemde içişleri bakanı olan müşteki de bakanlık görevinden istifa etmek durumunda kalmıştır. Ardından Anayasa'nın 100. ve Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İçtüzüğü'nün 107. maddesi uyarınca başbakan ve bakanlar hakkında soruşturma yetkisi TBMM'ye ait olduğu için milletvekillerinden oluşan 9/8 Esas numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu kurularak müştekinin de yer aldığı haklarında yolsuzluk yaptığı iddiası bulunan eski bakanların yargılanmak üzere Yüce Divana sevki için oylama yapılmış ve Komisyon çoğunluğu bu kişilerin Yüce Divana sevk edilmemelerine karar vermiştir.

10. Dolayısıyla bahse konu paylaşımın bu bağlamı da dikkate alarak değerlendirilmesi önem

arz etmektedir. Her ne kadar FETÖ / PDY mensuplarınca gerçekleştirildiği noktasında bir şüphe yoksa da 17 – 25 Aralık 2013 tarihli soruşturmaların ülke gündemini yoğun biçimde meşgul ettiği ortada iken bahse konu paylaşımların değerlendirilmesinde bu olgusal temelin de dikkate alınması gerekmektedir. Zira bahse konu soruşturmalar kamuoyunda uzun süre gündemdeki yerini korumuştur.

11. Paylaşıma konu ifadelerde müşteki ile ilgili olarak kullanılan "hırsız" ifadesini de iktidara mensup bir siyasetçi olarak yolsuzluklara bulaştığını ifade etmeye çalışan sert bir değer yargısı olarak görmek gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi bir kararında iktidar partisine yönelik açılan bir pankartta yer alan "hırsız" ifadesini ifade özgürlüğü kapsamında görürken, kanaatimizce bu başvuruda da geçerli olabilecek şu değerlendirmeyi yapmıştır:

"Demokratik rejimlerde ülkenin sahip olduğu toplam refahın tüm topluma adil bir biçimde dağıtılıp dağıtılmadığı meselesi kamusal tartışmaların ilk sırasında yer almaktadır. Bireylerin veya grupların ekonomiyi düzenleyici mekanizmaların iyi işlemediğinden rant arama ve yolsuzluk iddialarına kadar bir dizi rahatsızlıklarını yüksek sesle dillendirmeleri, ayrıca hükûmetin hesap vermesini ve yönetimin olabildiğince saydam olmasını istemeleri ancak düşüncelerin herhangi bir engelle karşılaşmadan açıklanabildiği demokratik rejimlerde mümkündür". (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, § 129).

12. Her ne kadar bahse konu paylaşımda kullanılan ifadeler muhatabı açısından sert ve rahatsız edici olarak görülüyor olsa da Anayasa Mahkemesi kararlarında da ifade edildiği üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız veya ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil, aynı zamanda incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35).

13. Öte yandan başvurucu, adına kayıtlı profil hesabından yapılan paylaşımın kendisine ait olmadığından hakaret suçunu işlemesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun ihtilaflı ifadelerin kendisine ait olmadığına ilişkin iddiasının teknik açıdan incelenmesi amacıyla Savcılık tarafından aldırılan bilirkişi raporunda, ifadelerin başvurucuya ait olduğunun kuşkuya yer bırakmayacak şekilde objektif olarak tespitinin eldeki deliller ışığında mümkün olmadığı değerlendirmesinde bulunulmuştur.

14. Sübutu yönüyle sorunlu olduğu mahkeme kararındaki değerlendirmeden de anlaşılmasına rağmen başvurucunun yine de bu paylaşımlar esas alınarak cezalandırılması ve mahkemenin gerekçesinde sübutu yorum yoluyla ve oldukça sorunlu bir yaklaşımla kabul etmesi başvurucunun ifade özgürlüğü üzerinde önemli bir caydırıcı etki doğuracak niteliktedir.

15. Dolayısıyla derece mahkemelerinin başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduklarından bahsedilemeyeceği açıktır. Zira mahkemeler bahse konu paylaşımları bağlamını ortaya koyarak değerlendirmemiş ve başvurucunun bu paylaşımlardan hareketle niçin cezalandırılması gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçe ile ortaya koyabilmiş değildir. Öte yandan derece mahkemelerinin kararlarında paylaşımların bizzat başvurucu tarafından yapıldığı noktasında şüpheden uzak bir değerlendirme de yapılabilmiş değildir.

16. Bu yönü ile bakıldığında başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik yapılan müdahalenin her ne kadar başkalarının şöhret ve haklarının korunması biçimindeki bir meşru amacı

mevcut ise de bu sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.

17. Sonuç olarak yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

FEVZİ ARSLAN

B. No: 2021/25150 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/25150

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEVZİ ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/25150)

Karar Tarihi: 31/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/1/2025 - 32789

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Fevzi ARSLAN

Vekili : Av. Mustafa Itri ŞENALP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 19/7/2018 tarihli iddianamesinin kabulü ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesince görülen yargılamada başvurucunun kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs ve yasak silah bulundurma suçlarından cezalandırılmasına istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

3. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun istinaf başvurusu, kasten öldürmeye teşebbüs suçlarından tefrik edilerek ayrı bir esasa kaydedildikten sonra Konya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) tarafından duruşma açılmak suretiyle 18/12/2019 tarihinde incelenmiş ve temyiz kanun yolu açık olmak üzere başvurucu ve müdafiinin yüzüne karşı karar verilmiştir. Ceza Dairesi kararının hüküm fıkrasında kanun yoluna ilişkin şu hususlara yer verilmiştir:

"Dair, sanık ve müdafiinin yüzüne karşı, diğerlerinin yokluğunda, Cumhuriyet Savcısının huzurunda, gerekçeli kararın tefhimden/tebliğden itibaren 15 gün içinde dairemize verilecek dilekçe veya tutanağa geçirilmek üzere zabıt kâtibine beyanda bulunmak veyahut da bir başka Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi veya İlk Derece Ceza Mahkemesi aracılığıyla dilekçe gönderilmek, tutuklu sanık yönünden ayrıca ceza infaz kurumu müdürlüğüne beyanda bulunmak veya dilekçe vermek suretiyle, Yargıtay ilgili Ceza Dairesi tarafından incelenmek üzere TEMYİZ yolu; .. açık olmak üzere 18/12/2019 tarihinde oybirliğiyle verilen karar açıkça okunup usulen anlatıldı."

4. Başvurucu müdafii, hükmün yüze karşı açıklanmasından (tefhimden) itibaren süresinde 18/12/2019 tarihli dilekçe ile temyiz talebinde bulunmuştur. Ceza Dairesi, gerekçeli kararı başvurucunun müdafiine 31/12/2019 tarihinde elektronik tebligat (e-tebligat) yoluyla göndermiş, tebligat aynı gün alıcısı tarafından açılmış, 5/1/2020 tarihinde mevzuat gereği otomatik olarak okundu sayılmıştır. Başvurucu müdafii 16/1/2020 tarihinde temyiz sebeplerini gösterir ek dilekçeyi Ceza Dairesine sunmuştur.

5. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 1/3/2021 tarihinde, gerekçeli kararın başvurucu müdafiine 5/1/2020 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen temyiz sebeplerini gösterir dilekçenin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 295. maddesinde belirtilen yasal süresi geçtikten sonra sunulduğu gerekçesiyle temyiz isteminin reddine karar vermiştir. Karar şu şekilde alınmıştır:

"Konya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi tarafından 18.12.2019 tarihinde; sanık ve sanık müdafiinin yüzüne karşı verilen karara karşı, sanık müdafii tarafından aynı gün gerekçe içermeyen süre tutum dilekçesi verildiği, gerekçeli kararın sanık müdafiine 05.01.2020 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen CMK'nin 295. maddesinde belirtilen sürede gerekçeli temyiz dilekçesi sunmadığı anlaşıldığından, CMK'nin 298/1. maddesi uyarınca sanık müdafiinin temyiz isteminin REDDİNE"

6. Nihai kararı 19/4/2021 tarihinde öğrenen başvurucu müdafii 20/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, gerekçeli temyiz dilekçesinin süresinde sunulduğu hâlde hatalı değerlendirme sonucu temyiz isteminin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal kararlara değinilerek ihlal iddiaları değerlendirilirken bu hususların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016), Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019) ve Hüseyin Volkan Kurt (B. No: 2019/42687, 8/3/2023) kararlarında mahkemeye erişim hakkı kapsamında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

13. Somut olayda, Ceza Dairesinin gerekçeli kararının başvurucuya tebliği sonrasında gerekçeli temyiz dilekçesinin süresinde verilmediği gerekçesiyle temyiz talebinin süre yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

14. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen hukuki veya fiilî sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, § 52).

16. Mahkemelerin iç işleyişlerine ilişkin süreçlerdeki aksama ve hatalardan kaynaklanan sorumluluğun yargısal koruma talep eden bireylere yüklenmesi mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil edebilir. Bu bakımdan yargısal başvurulara dair dilekçelerini ilgili mevzuatta öngörülen usule uygun olarak yetkili yargı merciine sunan kişilerin kendilerine atfedilemeyen ve tamamen mahkemelerin iç işleyişinden kaynaklanan hata ve aksamalardan sorumlu tutularak mahkemeye erişimlerinin engellenmesi bu hakka yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılabilir. Özellikle kanun yoluna başvurma yönündeki istek ve iradesini ortaya koymuş olan başvurucular yönünden bu tür müdahaleler, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlaline sebep olabilir (bir kısım değişikliklerle birlikte bkz. Hasan İşten, § 46).

17. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğidir. Bu kapsamda kanun yoluna başvurma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, kanun yoluna başvurma süresinin başlatıldığı tarihle ilgili olarak derece mahkemelerinin yorumlarının Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir.

18. Somut olayda Yargıtay 1. Ceza Dairesi, başvurucunun -yedi günlük- yasal süre geçtikten sonra temyiz sebeplerini gösterir dilekçe sunduğu gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 298. maddesi uyarınca temyiz isteminin reddine karar vermiştir.

19. Ceza Dairesinin hüküm fıkrasında gerekçeli kararın tefhim/tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içerisinde kararın temyiz edilebileceğinin belirtildiği görülmektedir (bkz. § 3). 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle yürürlükten kaldırılan 5271 sayılı Kanun'un 295. maddesinde ise temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren bir ek dilekçe verileceği belirtilmiştir.

20. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun "Elektronik tebligat" kenar başlıklı 7/a maddesinde ve 6/12/2018 tarihli ve 30617 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Tebligat Yönetmeliği'nin "Elektronik tebligatın hazırlanması ve muhataba ulaştırılması" kenar başlıklı 9. maddesinde elektronik yolla tebligatın, muhatabın elektronik adresine ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda yapılmış sayılacağı belirtilmiştir.

21. Başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin Ceza Dairesi kararı, başvurucunun avukatına e-tebligat yoluyla tebliğ edilmiştir. İlgili mevzuat uyarınca e-tebligat yolunun kullanıldığı gönderiler, muhatabın hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayılmaktadır. Buna göre somut olayda tebliğ mazbatasında "Tebligat alıcının hesabına iletilmesini müteakip mevzuat gereği belirlenen süre sonunda otomatik olarak okundu sayıldı." şeklindeki delil kaydının oluşturulduğu 5/1/2020 tarihi tebliğ tarihidir (Farıs İnan, B. No: 2020/20279, 4/10/2023, § 19).

22. Olay tarihinde yürürlükte bulunan -7499 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Kanun'da yapılan ve 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikler öncesinde- 5271 sayılı Kanun'un 291. maddesi uyarınca temyiz kanun yoluna başvurmak için hükmün yüze karşı açıklanmasından (tefhimden) itibaren on beş günlük bir süre öngörülmüştür. Hükmün yüze karşı açıklanmadığı durumda ise bu süre tebliğ tarihinden başlayacaktır. 5271 sayılı Kanun'un 294. maddesine göre temyiz eden, hükmün bozulmasını neden istediğini temyiz başvurusunda göstermek zorunda olup temyiz sebebi ancak hükmün hukuki yönüne ilişkin olabilir. Aynı Kanun'un 295. maddesi uyarınca temyiz başvurusunda temyiz nedenleri gösterilmemişse temyiz başvurusu için belirlenen sürenin bitmesinden veya gerekçeli kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde hükmü temyiz olunan bölge adliye mahkemesine bu nedenleri içeren ek bir dilekçe verilir (Hüseyin Volkan Kurt, § 54).

23. Bununla birlikte yeni sistemde temyiz kanun yoluna ilişkin düzenlemelerle ilgili olarak Yargıtay ceza dairelerinin ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun kararları arasında yorum farklılıkları oluşmuştur. Gelinen noktada özellikle kararlara karşı kanun yollarının, şeklinin, sürelerinin ve sonuçlarının ilgililere eksik bildirildiği hâllerde yasal sürelerin ne zaman ve hangi şartlarda başlayacağı hususlarında bir uygulama birliğinden söz edilmesi mümkün görünmemektedir. Bu durum ilgililer yönünden belirsizliğe yol açtığı gibi eksik bildirim yanıltıcı bir işlev de görmektedir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göre de yargı organlarının bu konuda farklı sonuçlara varması taraflar için kanunun öngörülebilirliği açısından sorun oluşturmaktadır (Hüseyin Volkan Kurt, § 55). Anılan eleştiriler neticesinde 7499 sayılı Kanun'la 5271 sayılı Kanun'da birtakım değişiklikler yapılmış ve 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

24. Süresinde temyiz sebeplerini gösterir dilekçe sunmadığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddine karar verilmesinin, başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ağır bir müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu ağır müdahale karşısında mahkemelerin birtakım tedbirleri/imkânları devreye sokması başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bu ağır müdahaleyi dengeleyebilir. Örneğin temyiz talebiyle ilgili karar verilmeden önce temyiz sebeplerinin bildirilmemesinin sonuçları hakkında başvurucunun bilgilendirilmesi bu ağır müdahaleyi dengeleyecek niteliktedir. Somut olayda Ceza Dairesi, temyiz için genel süre mahiyetindeki on beş günlük süre bakımından ihtarda bulunmuş ancak gerekçeli kararın tebliğinden itibaren temyiz gerekçelerini ihtiva eden ek dilekçenin verilmesi için yedi günlük süre yönünden ihtar yapmamıştır. Diğer bir ifadeyle Ceza Dairesi, temyiz sürecini bir bütün olarak değerlendirmemiş; gerekçeli kararın tebliğinden itibaren temyiz gerekçelerini ihtiva

eden ek dilekçe vermesi konusunda başvurucuyu eksik bilgilendirmiştir. Dahası Ceza Dairesi hüküm fıkrasında gerekçeli kararın tefhim/tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde kararın temyiz edilebileceğini belirtmiştir (bkz. § 3). Yargıtay 1. Ceza Dairesi de temyiz kanun yolu açısından eksik bilgilendirme içeren bir karara yönelik olarak başvurucunun temyiz talebini -yedi günlük yasal süre geçtikten sonra- temyiz sebeplerini gösterir dilekçe sunduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Bu durumda Yargıtayın bazı dengeleyici tedbirleri/imkânları devreye sokmaksızın başvurucunun temyiz talebini reddetmesinin mahkemeye erişim hakkını güçleştirdiği ve başvurucuya aşırı külfet yüklediği için orantısız olduğu anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Hüseyin Volkan Kurt, § 56).

25. Ayrıca somut olayda 31/12/2019 tarihinde başvurucu müdafiinin elektronik adresine ulaşan ve aynı tarihte başvurucu müdafii tarafından açılarak okunan gerekçeli kararın 5/1/2020 tarihinde tebliğ edilmiş sayılacağı, 15 günlük temyiz süresinin 20/1/2020 tarihinde dolacağı anlaşılmıştır. Buna göre 16/1/2020 tarihinde verilen gerekçeli temyiz dilekçesinin süresinde olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla Yargıtay 1. Ceza Dairesinin gerekçeli temyiz dilekçesinin verilme süresinin hesaplanmasına dairyaptığı değerlendirmeyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Yargıtay 1. Ceza Dairesine (E.2020/2553, K.2021/2764) iletilmek üzere Konya 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/369, K.2019/231) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Konya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi (E.2019/2361, K.2019/2514) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BANU ÖZDEMİR VE CANSU ÖZDEMİR

B. No: 2021/27846 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27846

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BANU ÖZDEMİR VE CANSU ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27846)

Karar Tarihi: 31/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat İlter DEVECİ

Başvurucular : 1. Banu ÖZDEMİR

2. Cansu ÖZDEMİR

Vekili : Av. Murat ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kolluk görevlileri tarafından yapılan denetimde gösterilen ağır ihmal sonucunda ölüm olayının meydana gelmesi, bu olaydan sorumlu görevliler hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olması ve bilinci kapalı durumda hastaneye getirilen hastanın yoğun bakım ünitelerinin dolu olmasından dolayı makul olmayan bir süre sonra başka hastaneye nakledilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucular Bursa'da yaşamaktadır. Başvurucu Banu Özdemir'in eşi, başvurucu Cansu Özdemir'in babası olan 1973 doğumlu E.Ö. başvuruya konu olayın yaşandığı 17/6/2019 tarihinde taksi şoförlüğü yapmaktadır. E.Ö. yemek molası için eve gitmek üzere aracı ile yola çıktıktan bir süre sonra trafik polisleri tarafından durdurulmuştur. E.Ö.ye alkol kontrolü yapılmış ve E.Ö.nün alkolsüz olduğu tespit edilmiştir. Polisler bu kez E.Ö.nün uyuşturucu kullanmış olabileceğinden şüphelenerek ilgili polis ekibine haber vermiştir. E.Ö.nün sağlık durumunun kötüleştiği anlaşılınca olay yerine ambulans çağrılmıştır. E.Ö. gelen ambulansla önce Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesine, buradan da özel bir hastaneye götürülüp yoğun bakım ünitesine alınmıştır. E.Ö. bilinci kapalı hâlde getirildiği hastanede tedavi görmekteyken 22/6/2019 tarihinde vefat etmiştir.

6. Polis memurlarınca olay günü saat 21.05'te düzenlenen tutanağa göre E.Ö., alkolsüz olduğu belirlenmesine rağmen ayakta duramayacak şekilde dengesizdir ve kendisinden alınan bilgiye göre bir sağlık sorunu yoktur.

7. Başvurucular, E.Ö.nün ölümüne polis memurlarının ihmalî davranışlarının neden olduğu iddiasıyla 5/7/2019 tarihinde Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına (Cumhuriyet Başsavcılığı) bir dilekçe sunmuştur. Verdikleri dilekçede başvurucular; durdurulduktan sonra rahatsızlandığını söylemesine rağmen yakınlarının polislerce alkol ölçüm cihazına üfletilmesi sonucunda beyin kanaması geçirdiğini, ölçüm sonrasında alkolsüz olduğu anlaşılmasına ve yakınlarının iyi olmadığı görülen sağlık durumuna rağmen olay yerine ambulans çağrılması yerine uyuşturucu madde etkisinde olduğu değerlendirilerek görevli memurlara haber verilip bu memurların gelmesinin beklendiğini, olayı başkalarından öğrenip olay yerine gelen E.Ö.nün iş arkadaşı M.A.nın E.Ö.ye yardım etmek istediğini ancak polislerce engellendiğini, uyuşturucu konusunda görevli polis memurların ölenin sağlık durumunun iyi olmadığını görüp neden bir ambulans çağrılmadığını olay yerindeki polislere sorduklarını ve yakınlarının olay yerinde 1 saat 20 dakika boyunca bekletildiğini iddia etmiştir.

8. Cumhuriyet Başsavcılığı, Bursa Valiliğinden (Valilik) polis memuru M.A.Ş. ve ilgili polis memurları hakkında soruşturma izni istemiştir.

9. Valiliğin İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğünde görevli bir emniyet müdürüne yaptırdığı ön incelemede başvuruculaın, polis memurlarının ve görgü tanıklarının ifadeleri alınmıştır.

i. Başvurucu Banu Özdemir olay günü kızı Cansu Özdemir'i telefonla arayıp birkaç dakika sonra eve geleceğini söylemesine ve aradan 20-25 dakika geçmesine rağmen eşinin eve gelmediğini, telefonunu aradıklarını ancak eşinin telefona cevap vermediğini, bunun üzerine eşinin kardeşi Er.Ö.yü telefonla aradıklarını, Er.Ö.nün ne olduğunu öğrenmeye çalıştığını ve söylediğine göre Er.Ö.nün E.Ö.yü kaldırımda sırtını duvara yaslamış şekilde otururken, başı yana düşmüş ve ağzından köpüklenmiş sıvı gelmekteyken gördüğünü beyan etmiştir.

ii. Başvurucu Cansu Özdemir de başvurucu Banu Özdemir'in ifadesiyle benzer yönde beyanda bulunmuştur.

iii. Er.Ö. olay yerine gittiğinde kardeşini bir kaldırımın üzerinde duvara yaslanmış, sol

kolunu zemine dayamış, başı yana düşmüş ve ağzından sıvı akar şekilde gördüğünü, trafik memurlarının bu sırada düzenledikleri ceza tutanağı ile ilgilendiklerini hatta E.Ö.nün tutanağı sağlık durumu nedeniyle imzalanamadığını tutanakta açıkladıklarını, bir süre sonra gelen ambulansı kimin çağırdığını bilmediğini söylemiştir.

iv.E.Ö. ile aynı taksi durağında çalışıp olaydan haberdar olmasıyla olay yerine giden M.A.; E.Ö.yü bir kaldırımda oturmuş, sırtını duvara yaslanmış ve sol kolu üzerine yatmış şekilde görünce trafik ceza tutanağı düzenleyen trafik polislerine ambulans çağırıp çağırmadıklarını sorduğunu, memurların E.Ö.nün uyuşturucu kullandığından şüphelendiklerini ve ambulansı haber verdikleri asayiş ekibinin çağıracağını söylediklerini, E.Ö.nün uyuşturucu kullanmadığını bildiğini veE.Ö.nün sağlık durumunun kötü gittiğini söyleyerek durumu ailesine bildirmek istediğini polislere ifade ettiğini ancak görece yaşlı olan polis memurunun “Ailesi buraya gelirse kargaşa çıkabilir, daha sonra haber verin.” dediğini, olay yerine gelmesinden yirmi dakika sonra olay yerine bir başka polis ekibinin geldiğini, gelen polis ekibi ile olay yerindeki trafik polisleri arasında ambulans çağırma konusunda bir konuşma geçtiğini, gelen ekibin trafik polislerine “Niye bizi çağırdınız,ambulans çağırmadınız?” diye sorup olay yerine ambulans talep ettiğini, E.Ö.nün bir süre sonra gelen ambulans görevlilerinin sorularına yanıt veremediğini beyan etmiştir.

v. Olay yerindeki trafik polislerinin çağrısı üzerine olay yerine giden polis memurları K.P. ve S.N.A. trafik ekiplerinin kontrolünde alkol veya uyuşturucu kullanmış kişinin olduğu anons edilince önce ellerindeki işi bitirdiklerini, anonstan on beş yirmi dakika sonra olay yerine vardıklarını, anonsta belirtilen kişiyi kaldırımda oturmuş, sırtını duvara yaslamış ve sol kolu üzerine eğilmiş olarak gördüklerini, trafik ekibine kişinin önce hastaneye götürülerek tedavi edilmesi gerektiğini söyleyerek ambulans çağırıp çağırmadıklarını sorduklarını, görece yaşlı olan polisin ambulans çağırma işinin polis merkezi amirliğine ait olduğunu söylediğini, olay yerine 112 Acil Servis ekibi talep ettiklerini, ekip geldiğinde şoförün ekip görevlilerine tepki vermediğini, olay yerine varmaları ile 112 Acil Servis ekibinin taksi şoförünü alıp olay yerinden ayrılması arasında yaklaşık 15 dakika olduğunu ifade etmiştir.

vi. Olayı evlerinin balkonuna çıkarak gören tanık D.U. memurların durdurdukları taksiden inen şoförün hâlinden rahatsız olduklarını, taksi şoförünün araçtan indikten sonra binalarının karşısındaki binanın duvarının dibine oturduğunu, başıyla bazı hareketler yaparak memurlara bir şeyler anlatmaya çalıştığını, memurların şoföre ehliyeti olup olmadığını sorduğunu, şoförün cevap verememesi üzerine kim olduğunu araştırdıklarını, taksi şoförünün olay yerinde yaklaşık bir saat kaldığını beyan etmiştir. D.U.nun eşi H.U. ise polis memurlarının ellerindeki tablet bilgisayardan bir şeyler sorguladıklarını, yerde yatan taksi şoförünün ayağa kalkmak istediğini ancak kalkamadığını, memurların bu kişinin duvara yaslanmasını sağlayarak oturttuklarını, telefonla aradığı bir arkadaşına taksi ile ilgili bilgi verdiğini ve bu arkadaşından taksinin bağlı olduğu durağı arayarak şoförle ilgilenmelerini söylemesini istediğini, bir süre sonra olay yerine aynı durağa bağlı bir taksinin geldiğini, olay yerinde olan memurların şoförle hiç ilgilenmediklerini söylemiştir.

10. Polis memuru M.A.Ş.nin ön incelemeye sunduğu görüntülerin çözümüne ilişkin tutanağa göre polis memurları M.A.Ş. ve D.D., E.Ö.ye bazı sorular sormuş, E.Ö. ise bu sorulara cevap vermeden isteneni yapmıştır. Hareketleri kontrolsüz olan E.Ö. sendeleyerek bir kaldırıma oturmuş, duvara ve sol kolu üzerine yaslanmıştır.

11. Muhabere Kaydı Çözümleme Tutanağı’na göre olay günü saat 20.14’te Haber Merkezi, maddi hasarlı bir trafik kazası anonsu yapmış ve şoförün alkollü olduğu yönünde bilgi

olduğunu bildirmiştir. Saat 20.28'de memurlar şoförün alkollü çıkmadığını ancak uyuşturucu madde kullandığından şüphelendiklerini beyan ederek Haber Merkezinden olay yerine başka bir polis ekibi göndermesini istemiştir. Memurlar saat 20.44'te Haber Merkezine anons geçerek polis ekibine haber verilip verilmediğini sormuştur. Haber Merkezi ise bir ekibe haber verildiğini ancak yeniden bu konuda bir uyarı vereceklerini memurlara bildirmiştir. Memurlar, saat 21.20'de Haber Merkezine şoförün gelen polis ekibine teslim edildiğini ve bu ekibin şoförü ambulansla hastaneye gönderdiğini anons etmiştir.

12. Ön inceleme sonucunda; taksiye ait GPRS kayıtlarına göre memurlarca olay yerinde gerçekleştirilen işlemlerin 1 saat 6 dakika sürdüğü, olay yerine polis merkezinden başka bir ekip ile bir ambulansın çağrılması, ekip ve ambulansın olay yerine varması ve E.Ö.nün hastaneye sevki arasında geçen sürenin makul olduğu, E.Ö.nün memurların sorduğu birtakım sorulara cevap verememesi ve bir sağlık sorunundan bahsetmemesinin sağlık durumunun anlaşılmasını güçleştirdiği kanaatiyle soruşturma izni verilmemesi önerisinde bulunulmuştur.

13. Valilik, ambulansın çağrılmasında ihmalleri olabileceği gerekçesiyle önerinin aksine M.A.Ş. ve D.D. hakkında soruşturma izni vermiştir.

14. M.A.Ş. ve D.D.nin soruşturma izni verilmesine ilişkin karara yaptıkları itiraz, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdare Dava Dairesince reddedilmiştir.

15. Cumhuriyet Başsavcılığı, Valilik tarafından soruşturma izni verilmesinden sonra Yıldırım Beyazıt Polis Merkezine E.Ö. hakkında yapılan işlemleri sormuştur. Polis Merkezince verilen cevapta olay günü saat 20.10 sıralarında Haber Merkezine gelen kaza ihbarı üzerine olay yerine trafikten sorumlu bir ekibin gönderildiği, E.Ö.nün alkol muayenesinde alkolsüz çıktığı, sağlık sorunu olup olmadığının sorulduğu ancak E.Ö.nün sağlık sorunu olmadığını beyan ettiği, şahsın dengesiz olması nedeniyle uyuşturucu kullandığı şüphesi ile bir ekibin çağrıldığı, diğer ekibin gelmesinin ardından E.Ö.nün bir ambulans ile hastaneye gönderildiği belirtilmiştir.

16. Soruşturmada ifadeleri alınan memurlar D.D. ve M.A.Ş. ticari bir aracın park hâlindeki başka bir araca çarparak kaza yerinden ayrıldığı ve çarpan araç şoförünün alkollü olabileceği ihbarını almaları üzerine olayın gerçekleştiği mahalleye giderek alkol ölçüm cihazı kullanmak suretiyle aracın sürücüsü E.Ö.nün alkollü olup olmadığını kontrol ettiklerini, E.Ö.nün alkollü çıkmaması ancak öyleymiş gibi davranması nedeniyle uyuşturucu madde kullanmış olabileceğini değerlendirerek ilgili polis ekibini çağırdıklarını, gelen ekiple birlikte olay yerine bir ambulans çağrılarak E.Ö.nün hastaneye gönderildiğini ifade etmiş ve suçlamalarıkabul etmemiştir.

17. Kolluk tarafından düzenlenen 17/6/2019 tarihli tutanağa göre E.Ö.nün kaldırıldığı Yüksek İhtisas ve Eğitim Hastanesinde görevli Dr. S.A. durumu öğrenmek için hastaneye gelen polislere E.Ö.nün herhangi bir türden uyuşturucu madde etkisi altında olmayıp yüksek tansiyona bağlı beyin kanaması geçirdiğini söylemiştir. Aynı tutanağa göre E.Ö. belirtilen tarihte hastanenin acil servis bölümünün bitişiğindeki yoğun bakım ünitesinde tedavi görmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığının yazısına cevap veren özel hastane ise 18/6/2019 tarihinde Yüksek İhtisas ve Eğitim Hastanesinden subaraknoid (insan beyninin bir bölümü) kanama nedeni ile entübe hâlde getirilen E.Ö.nün genel yoğun bakım ünitesi destek ihtiyacından dolayı 112 Acil Servis ambulansı aracılığıyla getirilip hastanelerinin yoğun bakım ünitesine kabul edildiğini, getirildiğinde genel durumunun kötü, şuurunun ise kapalı

olup 21/6/2019 ve 22/6/2019 tarihlerinde E.Ö.ye beyin ölümü tanısıyla birtakım testler yapıldığını, 22/6/2019 tarihinde yapılan test sonucunda beyin ölümünün gerçekleştiği kanaatine varıldığını bildirmiştir.

18. Cumhuriyet Başsavcılığının ölüm ile polis memurlarının eylemleri arasında illiyet bağı olup olmadığı hususunda görüş talep etmesi üzerine Adli Tıp Kurumu Başkanlığı 1. Adli Tıp İhtisas Kurulunca (İhtisas Kurulu) düzenlenen 5/10/2020 tarihli raporda; ölümün patolojik kökenli (travmatik olmayan) beyin kanaması ve beyin kanamasına bağlı olarak gelişen komplikasyonlar sonucu meydana geldiği, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına bağlı nörolojik bulgular ile beyin kanamasına bağlı nörolojik bulguların benzer olup hekim olmayan kişiler tarafından ayrımının yapılmasının beklenmemesi nedeniyle ölüm olayında memurların kusuru olmadığı açıklanmıştır. İhtisas Kurulu, ölende beyin kanamasının ortaya çıkması nedeniyle kazanın meydana geldiğini de aynı raporda değerlendirmiştir.

19. Cumhuriyet Başsavcılığı 23/10/2020 tarihinde şüpheli polis memurları M.A.Ş. ve D.D. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

“...

Trafik Polis Memurlarının yaka kamerasındaki kayıtların incelenmesinde de görüntülerin şüphelilerin savunmaları ile uyumlu olduğunun görüldüğü,

...

...[Ö]zellikle adli tıp raporu ile kamera kayıtları nazara alındığında [E.Ö.nün] vefat olayında polis memurlarına kusur atfedilemeyeceği, bu sebeple kovuşturma yapılamayacağı sonuç ve kanaatine varılmıştır.”

20. Başvuruculaların anılan karara itirazı, Bursa 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 26/3/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

21. Başvurucular, nihai kararı 7/4/2021 tarihinde öğrenip 4/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 31/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular, yaşam hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu iddiaları kapsamında başvurucular, yakınlarının polis memurlarının ağır ihmali nedeniyle ölmesinden, buna rağmen memurlar hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilip bu karara yönelik itirazlarının reddedilmesinden yakınmıştır. Ayrıca başvurucular, hastanedeki yoğun bakım ünitesinin dolu olduğu gerekçesiyle yakınlarının 14 saat sonra başka bir hastaneye nakledilmesinden şikâyet edip hastanelerin yoğun bakım ünitelerinin dolu olduğu gerekçesiyle tedaviye muhtaç kişilerin tedavilerinin yapılmamasından kaynaklanan ölümlerden kamu makamlarının sorumlu olduğunu iddia etmiştir.

24. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun yaşam hakkı kapsamında fakat -başvuruculların hem kolluk görevlilerinden hem sağlık görevlilerinden yakındıkları dikkate alınarak- iki başlık altında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

26. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

27. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri … kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Sağlık Görevlileri Hakkındaki İddialar

28. Başvurucular, yakınları E.Ö.nün hayati tehlikesi olmasına rağmen sevk edildiği hastanenin yoğun bakım ünitesinin dolu olduğu gerekçesiyle 14 saat sonra başka bir hastaneye gönderildiğini ve acil sağlık hizmetinin sunulmasındaki ihmalin yakınlarının ölümünde etkili olduğunu ileri sürmüştür.

29. Kasten ya da saldırı veya kötü muamele sonucu meydana gelen ölümlerde Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunsa da kasıtlı olmayan eylemler açısından farklı yaklaşım benimsenebilir. Bu bakımdan genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu ortaya çıktığı iddia edilen, bir başka ifadeyle bir tedavinin kusurlu, yanlış veya gecikmiş olması ya da sağlık çalışanlarının tedavi sırasındaki koordinasyon eksiklikleri sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında da etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması ile yerine getirilmiş sayılabilir (Zeki Kartal, B. No: 2013/2803, 21/1/2016, § 78; Ayhan Keçeli ve diğerleri, B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 84).

30. Ölümün tıbbi ihmalden değil de sağlık durumunun ciddiyeti bilinen ya da bilinmesi gereken hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel ya da yapısal bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlarda sorumlular aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşam hakkının (maddi ve/veya usul boyutu yönünden) ihlaline neden olabilir (Kenan Sayın, B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47; Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 85). Nitekim Anayasa Mahkemesi, başvuruculların hükümlü olarak bir ceza infaz kurumunda tutulan yakınlarının çıkan bir yangında yanması sonrasında yanık tedavi üniteleri bulunan sağlık kuruluşları tarafından kabul edilmemesinin konu edildiği İrfan Durmuş ve diğerleri (B. No: 2014/4153, 11/5/2017, §§ 108-110) başvurusunda, başvuruculların ceza soruşturmasına ilişkin başvuru yolunu tüketmelerini başvurunun incelenmesi için yeterli görmüştür.

31. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda

bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup buna uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 17). Bu kapsamda temel hak ve hürriyetlerle ilgili hukuk sisteminin koruma mekanizmalarının öncelikle işletilmesi gerekmektedir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33).

32. Somut olayda sağlık görevlilerinin ihmaline ilişkin şikâyetin ilk kez Anayasa Mahkemesi önünde dile getirildiği görülmüştür.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Kolluk Görevlileri Hakkındaki İddialar

34. Kolluk görevlilerinin ihmali hakkında yürütülmesi gereken soruşturmanın türü, devletin Anayasa’nın 17. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerinin esası ile yakından ilgilidir. Bu nedenle başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden yapılacak değerlendirme esas incelemesiyle birlikte yapılmalıdır. Öte yandan ihlal iddiası açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi diğer kabul edilebilirlik ölçütleri yönünden başvuruda bir eksiklik de bulunmamaktadır. Bu nedenlekolluk görevlilerinin ihmali ile ilgili olarak yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Anayasa’nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

36. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlike olduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi- özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında- koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması için pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile

pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., § 136, 137).

37. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de vardır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

38. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63). Bununla birlikte anılan yükümlülük, yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediği bazı istisnai hâllerde ceza soruşturması yürütülmesi gerektirebilir (etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği durumlara örnekler için bkz. Nuran Seslioğlu, B. No: 2014/13765, 9/1/2018; Bedrettin Yalçin ve diğerleri, B. No: 2014/16380, 9/1/2018; Dilek Genç ve diğerleri [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018; Naziker Onbaşı ve diğerleri, B. No: 2014/18224, 9/5/2018; Burcu Demirkaya ve Yücel Demirkaya, B. No: 2015/1232, 30/10/2018; Aydın Keskin, B. No: 2019/4746, 17/11/2021; Abdülkadir Yılmaz ve diğerleri (2), B. No: 2016/13649, 29/1/2020; Serap Sivri, B. No: 2019/6198, 23/11/2021).

39. Etkili yargısal sistem kurma yükümlüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği hâllerde yürütülen soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalıdır (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 91).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvurucular, öncelikle yakınları E.Ö.nün yaşamının korunması için alınması gereken tedbirlerin alınmaması nedeniyle yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğini öne sürmüştür.

41. E.Ö. başvuru dosyasındaki bilgi ve belgelerden açıkça anlaşıldığı üzere geçirdiği beyin kanaması nedeniyle bir trafik kazasına karışmış, kaza yerinden ayrılıp evine doğru gitmekte iken kazayı ihbar alan trafik polislerince yolda durdurulmuştur. Geçirdiği beyin kanamasının

etkisiyle E.Ö. araçtan kontrol için indirildiği andan itibaren ayakta duramayacak şekilde dengesizdir. Alkol ölçüm cihazı ile yapılan ölçümde alkolsüz olduğu anlaşılan E.Ö. sağlık durumunun kötü olması nedeniyle bir süre sonra yoldaki bir kaldırıma oturmuş, destek almak amacıyla duvara yaslanmış, daha sonra başını dik tutamayacak hatta ağzından köpüklenmiş sıvı gelecek hâle gelmiştir.

42. Durumu değerlendirmek için yetkin sağlık uzmanı olmalarına gerek olmamasına rağmen trafik polisleri, E.Ö.nün mevcut hâlinin sebebine odaklanmış; E.Ö.nün sağlık durumunu, öncesinde herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığını E.Ö.ye sorarak muhakeme etmeyi tercih etmiş; iddialarına göre sağlık sorunu olmadığına yönelik cevap alınca -bir kazaya karıştığını bildiklerinden olsa gerek- E.Ö.nün olsa olsa uyuşturucu maddenin etkisi altında olduğunu düşünmüş ancak bu hâlde dahi E.Ö. için ölümcül bir durumun söz konusu olabileceğini değerlendirmemiştir (bkz. §§ 9, 10). Oysa somut olayda olduğu gibi geçirilen bir beyin kanaması veya başka sağlık sorunu nedeniyle trafik kazasının yaşanabileceğinin hatta kullanılan uyuşturucu maddenin ya da içkinin sürücülerin sağlığı üzerinde ağır birtakım etkiler meydana getirebileceğinin ilgili polislerce öngörülmesi gerekir. Ayrıca bir kişinin beyin kanaması ya da kalp krizi gibi ölümcül bir sağlık sorunu yaşaması için bu kişinin bilinen bir hastalığının var olması gerekmez. Bu sebeple o anki sağlık durumu dikkate alındığında E.Ö.nün ister uyuşturucu maddenin etkisiyle ister başka bir sebeple olduğu değerlendirilsin ölümcül bir tehlike altında olduğunun trafik polislerince bilinmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

43. Başvuru dosyasındaki bilgi ve belgelere göre trafik polisleri, E.Ö.nün yaşamı için var olan riske rağmen olay yerine bir ambulans çağırmak yerine E.Ö. hakkında ceza tutanağı düzenlemekle meşgul olmuş; uyuşturucu ile ilgili adli tahkikat işlemleri yapılabilmesi için yetkili polis memurlarının olay yerinegelmesini talep etmiş, E.Ö. ile aynı taksi durağında çalışıp olaydan haberdar olmasıyla olay yerine giden ve ambulans çağrılıp çağrılmadığını soran M.A.ya E.Ö.nün uyuşturucu kullandığından şüphelendiklerini ve haber verdikleri asayiş ekibinin ambulansı çağıracağını söylemiş, kendilerine E.Ö.nün uyuşturucu kullanmadığını ve E.Ö.nün sağlık durumunun kötü gittiğini söyleyen M.A.dan durumu E.Ö.nün ailesine bildirmemesini istemiştir. Üstelik olay yerine sonradan gelen polislerin neden ambulans çağırmadıklarını sorması üzerine trafik polislerinden biri, ambulans çağırma görevinin polis merkezi amirliğine ait olduğunu söylemiştir. Hâlbuki bu sırada E.Ö. destek almak amacıyla duvara dayanmış, başını dik tutamayacak ve ağzından köpüklenmiş sıvı gelecek hâldedir. Trafik polislerinin bu tutumu, ambulansın E.Ö.nün durdurulmasının üzerinden bir saati aşkın bir süre geçtikten sonra olay yerine gelmesine ve E.Ö.nün sağlık durumunun ağırlaşmasına neden olmuştur. Neticede E.Ö. olay yerine çok geç gelen 112 Acil Servis ekibi görevlilerine tepki vermemiş ve sevk edildiği hastanede bir müddet tedavi görmesinin ardından sevk edildiği başka bir hastanede beyin kanaması ve beyin kanamasına bağlı olarak gelişen komplikasyonlar sonucu vefat etmiştir. Bu nedenle somut olayda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün ceza soruşturmasını gerektirdiği, bu bakımdan başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin kabul edilebilirlik ölçütü yönünden başvuruda eksiklik bulunmadığı ve E.Ö.nün yaşamı için var olan riskin bilinmesi gerekmesine rağmen yaşamsal riskin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde makul ölçüler çerçevesinde önlemler alınmadığı değerlendirilmiştir.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

45. Yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne dair usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaya gelince Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucuların konuyla ilgili şikâyeti üzerine Valilikten soruşturma izni istemiştir. Yapılan ön incelemede başvurucuların, polis memurlarının ve görgü tanıklarının beyanları alınmıştır. Hakkında ön inceleme yapılan M.A.Ş.nin sunduğu görüntülerin çözümü yapılmıştır. Muhabere Kaydı Çözümleme Tutanağı ile E.Ö.nün kullandığı taksiye ait GPRS kayıtları ön inceleme dosyasına alınmıştır.

46. Soruşturma izniyle ilgili sürecin tamamlanmasının ardından trafik polisleri D.D.nin ve M.A.Ş.nin ifadelerine başvurulmuştur. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcılığı, Yıldırım Beyazıt Polis Merkezinden E.Ö. hakkındaki işlemlerle ilgili bilgi almış ve polis memurlarının eylemleri arasında illiyet bağı olup olmadığı hususunda İhtisas Kurulundan görüş istemiştir. İhtisas Kurulunca düzenlenen raporda alkol ve uyuşturucu madde kullanımına bağlı nörolojik bulgular ile beyin kanamasına bağlı nörolojik bulguların benzer olup hekim olmayan kişiler tarafından ayrımının yapılmasının beklenmemesi nedeniyle ölüm olayında polis memurların kusuru olmadığı belirtilince Cumhuriyet Başsavcılığı, D.D. ve M.A.Ş. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

47. Yürütülen soruşturmada E.Ö.nün sağlık durumunun değil sağlık durumunun sebebinin doğru tahlil edilip edilmediği üzerinde durulduğu ve Cumhuriyet Başsavcılığınca verilen kararın temelde İhtisas Kurulu tarafından hazırlanan rapora dayandığı görülmüştür. Anılan raporda alkol ve uyuşturucu madde kullanımına bağlı nörolojik bulgular ile beyin kanamasına bağlı nörolojik bulguların ayırt edilip edilemeyeceğine ilişkin soru cevaplandırılmıştır. Bu soruya yanıt aramak ilk bakışta isabetli görülebilir ve uzmanlığı olmayan kişilerden alkol ve uyuşturucu madde kullanımına bağlı nörolojik bulgular ile beyin kanamasına bağlı nörolojik bulguları ayırt etmesi beklenemeyeceği için olay yerine ambulansın çağrılmamasının ihmal olarak görülemeyeceği ileri sürülebilir. Ne var ki İhtisas Kurulunca yapılan tespit; trafik polislerinin E.Ö.nün beyin kanaması ya da benzer nitelikteki bir sağlık sorununu dikkate alarak olay yerine derhâl ambulans çağırmalarını gerektirmektedir. Kaldı ki E.Ö.nün olayın başından beri durumu, aldığı alkol veya uyuşturucu maddenin etkisiyle hareketlerini kontrol edemeyen ve sorulara cevap veremeyen bir kişinin durumu ile farklılık göstermektedir zira E.Ö. trafik polislerinin kontrolü altında olduğu süre zarfında -birkaç kez ifade edildiği gibi- başını dik tutamayacak ve ağzından köpüklenmiş sıvı gelecek hâle gelmiştir. Bu hususlar açıkça E.Ö.nün acil tıbbi tedaviye ihtiyaç duyduğuna ve ölüm tehlikesi yaşadığına işaret etmektedir. Dolayısıyla olaydaki mesele, E.Ö.nün beyin kanaması geçirdiğinin fark edilip edilememesi değil olayı çevreleyen koşulların E.Ö.nün hayatının muhtemel tıbbi bir sebeple tehlike altında olduğunu gösterip göstermediğidir.

48. Sonuç olarak Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturmayı E.Ö.nün sağlık durumunun sebebinin doğru tahlil edilip edilmediği temelinde yürütmüş ve yukarıda ayrıntılı şekilde açıklanan olayın gerçekleşme koşulları (bkz. §§ 41-43) E.Ö.nün hayatının bir sebeple tehlike altında olduğunu göstermesine rağmen ihtiyaç duyduğu acil tıbbi tedaviye ulaşması için gerekli tedbirlerin alınmadığını dikkate almamıştır. O hâlde E.Ö.nün ölümü nedeniyle yürütülen soruşturma, Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği etkililikte değildir.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

50. Başvurucular; ihlalin tespitini, olay hakkında yeniden soruşturma yürütülmesini ve kendilerine manevi tazminat olarak 200.000 TL ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

51. Başvuruda yaşam hakkının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. İhlal, kamu görevlilerinin ihmallerinden ve bu konuda yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliğinden kaynaklanmıştır. Bu durumda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. Yaşam hakkının maddi ve usul boyutlarının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara taleplerine bağlı kalınarak net 200.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Sağlık görevlilerinin ihmali nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kolluk görevlilerinin ihmali nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinden doğan sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No:2019/57769) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 200.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜCAHİT ÇELİK

B. No: 2021/34057 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34057

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜCAHİT ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34057)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Mücahit ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya gönderilen kitabın verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümözlü olarak Amasya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. 10/11/2020 tarihinde başvurucu adına "İman ve Küfür Muvazeneleri Hidayet ve Dalaletmukayeseleri" isimli kitap gönderilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) 19/11/2020 tarihli kararıyla ve "26.11.2014 tarihli Bakanlar Kurulu kararı gereği eser sahibi Sait Okur (Bediüzzaman Said Nursi) olan eserler üzerindeki hakların Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından kullanılması ve adı geçen kitabın yayınevinin farklı olması" gerekçesiyle söz konusu kitabın başvurucuya verilmemesine karar vermiştir.

3. Başvurucu; anılan karara karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. Şikâyeti inceleyen Amasya İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 27/5/2021 tarihinde "kitapların yayınevinin farklı olması gerekçeleriyle kitabın hükümözlüye verilmemesine karar verildiği, yasaklı yayınların örgütsel haberleşme aracı olarak kullanıldığı ve bu kapsamda ceza infaz

kurumu kararının usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Amasya 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 6/6/2021 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 17/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, anılan kitabın farklı yayınevleri tarafından basıldığını ve yayınevi değişikliği nedeniyle kendisine verilmemesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurucunun iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Ceza İnfaz Kurumunda hükümözlü olarak bulunan başvurucuya gelen kitabın kendisine verilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir. Müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 62. maddesine göre mahkumlar, mahkemelerce yasaklanmamış olmak -ve 62. maddenin (3) numaralı fıkrasına aykırına aykırı olmamak- şartıyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödemek şartıyla yararlanabilir. Bu kapsamda bir süresiz yayının yayınevi değişikliği nedeniyle ceza infaz kurumuna kabul edilmemesine yönelik olarak müdahalenin 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereğince kanunilik ölçütünü karşılayıp karşılamadığı ve meşru bir amaç taşıyıp taşımadığı hususunda yapılacak değerlendirmenin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına yönelik yapılacak inceleme ile birlikte ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak her türlü düşüncenin barışçıl şekilde ve serbestçe ifade edilebilmesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

14. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamalı ve orantılı olmalıdır (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, § 96). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, § 51).

15. Somut olayda başvurucu, kendisine gönderilen kitabın yayın hakkının Diyanet İşleri Başkanlığına geçtiği ve anılan kitabın yayınevinin farklı olduğu gerekçesiyle kendisine verilmemesinden şikâyetçidir. Ceza infaz kurumu idarelerinin mahpusların yararlanabilecekleri belirtilen süreli ve süresiz yayınları 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddelerinde öngörülen koşulları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir denetime tabi tutması gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin üçüncü fıkrası "kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozan ya da tehlikeye düşüren, hükümlülerin iyileştirilmesi amacına ulaşmayı zorlaştıran yahut müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez." düzenlemesini içermektedir. Bu kapsamda ceza infaz kurumu idarelerince ilgili madde hükmü ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarında ortaya konulan ilkeler gözönüne alınarak bir denetim yapılmalı ve inceleme sonucunda yayınların kuruma kabul edilmesinin uygun olup olmadığına karar verilmelidir.

16. Süreli veya süresiz yayınlar hakkında 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi gözönüne alınarak yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler ise Anayasa Mahkemesinin Halil Bayık ([GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017) kararında açıklanmıştır. Buna göre Halil Bayık kararında öngörülen kriterleri karşılamayan bir gerekçeyle yapılan müdahalelerin ihlal oluşturacağı belirtilmelidir (kararda öngörülen ilkeler için bkz. Halil Bayık, § 45).

17. Somut olayda başvurucuya gelen kitap, yayınevi değişikliği gerekçe gösterilerek başvurucuya verilmemiştir. Eğitim Kurulu yalnızca bu gerekçeye dayanarak anılan kitabı başvurucuya vermemiş, İnfaz Hâkimliği ise yaptığı incelemede söz konusu gerekçeye dayanmakla birlikte ek olarak yasaklı yayınların örgütsel haberleşme aracı olarak kullanılabileceği şeklinde bir gerekçeye de dayanmıştır. Bununla birlikte söz konusu kitaptaki yayınevi değişikliğinin kitabı nasıl yasaklı hâle getirdiği konusunda herhangi bir tespit ve değerlendirmede bulunulmamıştır. Dolayısıyla 5275 sayılı Kanun'un 62.

maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince söz konusu kitabın yasaklı olduğu ortaya konulamamıştır. Bu kapsamda idare ve derece mahkemelerinin söz konusu kitabın başvurucuya verilmemesine ilişkin olarak kitabın farklı yayınevince basılmasının 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi uyarınca kurum disiplinini, düzenini veya güvenliğini bozduğuna ya da tehlikeye düşürdüğüne yönelik herhangi bir tespit ve değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

18. Neticeten somut olayda idare ve derece mahkemeleri, süreli ve süresiz yayınların mahpuslara verilmesine yönelik olarak 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları uyarınca bir değerlendirme yapmamış, yalnızca yayınevi değişikliğine dayanarak başvurucunun itirazını reddetmiştir. Bu hâliyle başvuruya konu kitabın başvurucuya verilmemesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterilebilmiş değildir.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Diğer taraftan bu ihlal kararının başvuruya konu kitabın muhakkak başvurucuya verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamayacağını vurgulamak gerekir. İlgili derece mahkemelerinin ilgili mevzuat ve Anayasa Mahkemesi kararlarında ortaya konulan ilkelere göre yeniden yargılama yaparak bahse konu kitabın başvurucuya verilmesi hususunu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle tartışması gerekmektedir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Amasya İnfaz Hâkimliğine (E.2021/1248, K.2021/1408) GÖNDERİLMESİNE,

E. Net 5.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜZEYİR FİLİKÇİ

B. No: 2021/35203 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35203

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜZEYİR FİLİKÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35203)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Üzeyir FİLİKÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, darbe teşebbüsü sonrasında sanığın Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması üyesi olduğundan bahisle yürütülen yargılamada adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların geçtiği dönemde Kilis İl Emniyet Müdürlüğü bünyesinde polis memuru olarak görev yapmaktadır. Kilis Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Başsavcılık, polis memurlarına ilişkin soruşturma dosyalarını birleştirmiş ve aralarında başvurucunun da olduğu 23 kişi hakkında 13/1/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

4. Kilis 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul etmiştir. Başvurucu ve diğer birtakım sanıkları temsilen Av. M.A.O ile Av. Ö.A. 10/2/2017 tarihinde bir vekâletname sunmuştur. Duruşma sonunda Mahkeme, başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olduğu gerekçesiyle 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

5. Başvurucunun ve diğer sanıkların istinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge Adliye

Mahkemesi 4. Ceza Dairesi, başvurucunun da aralarında bulunduğu bir kısım sanık yönünden istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

6. Hüküm, temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 7/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü müddetnamenin tebliğiyle 14/7/2021 tarihinde öğrendiğini belirterek 2/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetin kabul edilemez olduğuna, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, tanık dinletme ve sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri, her türlü bilgi ve belge alışverişini gerçekleştirilebildikleri vurgulanmıştır. Ayrıca tüm bu işlemlerin veri tabanında saklandığı ve belgeler/evrak üzerinde yapılan işlemlerin UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alındığı açıklanmıştır. Bu çerçevede UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede başvurucu tarafından nihai kararın açılarak okunduğunun tespit edildiği tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

11. Başvuru konusu olayda Yargıtay kararına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucuyu yargılama sırasında vekâletnameli olarak temsil eden müdafii Av. Ö.A. tarafından 14/6/2021 tarihinde okunduğu görülmektedir. Buna göre Yargıtay kararının 14/6/2021 tarihinde UYAP üzerinden okunduğu, bu kapsamda bireysel başvuruya ilişkin nihai karardan anılan tarihte haberdar olunduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin 14/6/2021 tarihinden itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla 14/6/2021 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekirken 2/8/2021 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULHADİ MIZRAK

B. No: 2021/36740 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36740

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHADİ MIZRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36740)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucu : Abdulhadi MIZRAK

Vekili : Av. Sinan İPEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. Maddesinin iki numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BERKANT ARAÇ

B. No: 2021/36812 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36812

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BERKANT ARAÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36812)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Berkant ARAÇ

Vekili : Av.Ceyhun ÖCAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 9/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesince olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) ve Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeler belirlenmiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde başvurucu ya da (seçilmiş veya atanmış) müdafiinin nihai kararı açarak okuduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunu öğrendiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna

ulaşılmıştır.

3. Somut olayda da nihai kararın başvurucu tarafından UYAP üzerinden 9/7/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 11/8/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LOBARKHAN MADOLOVA

B. No: 2021/39006 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39006

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LOBARKHAN MADOLOVA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39006)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Lobarkhan MADOLOVA

Vekili : Av. Mehmet Barış ÖZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yurda giriş yasağı işleminin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1983 doğumlu olan başvurucu, Kırgızistan vatandaşıdır. Kırgızistan'da İngilizce öğretmenliği lisans programını tamamladığını, evli ve üç çocuk annesi olduğunu, 2010 yılında yaşanan Kırgız-Özbek çatışmaları nedeniyle maddi ve manevi olarak zarar gördüğünü belirten başvurucu, eşinin Hacettepe Üniversitesinde öğrenim gördüğü gerekçesiyle aynı yıl Türkiye'ye gelmiştir. Sığınma talebi 2011 yılında kabul edilen başvurucu, oturum izni aldığı Gaziantep'e yerleşmiştir.

3. Türkçe öğrendiğini, 2012 yılından itibaren çeşitli özel okullarda İngilizce öğretmeni olarak çalıştığını ve 2016 yılında gerçekleşen darbe teşebbüsünün ardından çalıştığı okulun kapatılması nedeniyle işsiz kaldığını ifade eden başvurucu hakkında 10/9/2016 tarihinde G-82 koduyla yurda giriş yasağı tahdit kaydı konulmuştur.

4. Başvurucu, millî güvenlik aleyhine faaliyette bulunan veya bulunduğu şüphesi taşıyan

yabancılara yönelik olan söz konusu tahdit işleminin kaldırılması talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde Türkiye'yi kendi vatanı gibi gördüğünü, çocuklarını Türk kültürü içinde yetiştirmek istediğini, çalıştığı okulun kapatılmasının ardından İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurarak Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile herhangi bir iltisakının olmadığını açıkça beyan ettiğini, millî güvenliğe karşı herhangi bir yasa dışı faaliyetinin olmadığını ileri sürmüştür. Hakkındaki işlemin gerekçesinin soyut olduğunu, başka bir delilin bulunmadığını belirten başvurucu, işlemin keyfî ve hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. Davalı idare; söz konusu tahdit kaydının sınır dışı işlemi olmadığını, yurda giriş yasağına yönelik bir tedbir içerdiğini, FETÖ/PDY iltisaklı bir işyerinde çalışması nedeniyle başvurucunun kamu güvenliği açısından sakıncalı olan yabancılar kapsamında değerlendirildiğini ve işlemin hukuka uygun olduğunu ileri sürmüştür.

5. İdare Mahkemesi; işlemin güvenlik birimlerinin raporları dikkate alınmak suretiyle hükümranlık yetkisi dâhilinde tesis edildiği, işlemde ulusal ve uluslararası metinlere aykırılık bulunmadığı ve uluslararası anlaşmalar gereğince yabancıların yurda giriş haklarının olmadığı gerekçeleriyle 21/10/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. İstinaf istemi, kararın usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle Ankara Bölge İdare Mahkemesinin 7/6/2021 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 13/7/2021 tarihinde öğrenmiş ve 12/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; hakkındaki yurda giriş yasağının Türkiye'ye girmesine engel olduğunu, aile birliğinin korunmasına engel teşkil ettiğini, hakkında herhangi bir adli soruşturma olmamasına ve somut bir delil bulunmamasına rağmen söz konusu işlemin tesis edilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek davanın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşünde, İçişleri Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetlerine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere gönderildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru dosyasına sunulan bilgi, belge ve açıklamalar çerçevesinde, öncelikle başvurunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında ele alınabilecek nitelikte olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

10. Ana Erpay (B. No: 2018/6254, 29/6/2021) kararında Anayasa Mahkemesi ancak temellendirilebilmiş bir bireysel başvurunun incelenebileceğini, başvuruculların şikâyetlerini hem maddi hem hukuki olarak temellendirme zorunluluğunun bulunduğunu vurgulamıştır. Buna göre başvuruculların yükümlülüğü, şikâyetlerine konu temel olay ve olguları açıklamak ve bunlara ilişkin delilleri Anayasa Mahkemesine sunmaktır. Başvuruculların hukuki dayanak yönünden yükümlülüğü ise bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğini özü itibarıyla açıklamak olarak ifade edilmiştir (Ana Erpay, § 35). Ayrıca bir başvurucunun başvurusunun esasını ve bu kapsamda kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını Anayasa

Mahkemesine inceletebilmesi için öncelikle kendisinin ihlal iddialarını gerekçelendirmesinin, buna ilişkin olay ve olguları açıklamasının ve delillerini sunmasının zorunlu olduğu anılan kararda belirtilmiştir. Yine, başvuruculaların anılan yükümlülüklere uymamaları hâlinde şikâyetlerini temellendiremedikleri için başvurularının açıkça dayanaktan yoksun bulunabileceği, temellendirmeye ilişkin incelemenin her başvurunun somut koşullarında yapılacağı vurgulanmıştır(Ana Erpay, §§ 37-39).

11. Somut başvuruda yurda giriş yasağı bulunan başvurucu, söz konusu kaydın aile bütünlüğünü etkileyebileceğini ve çocuklarından uzak kalmasına neden olabileceğini belirterek giriş yasağına ilişkin kararın iptalini istemiştir.

12. Söz konusu tahdidin başvurucunun aile hayatına saygı hakkını ne derecede etkilediği veya mevcut bir müdahalenin bulunup bulunmadığı konusunda başvurucu ile kamu makamları arasında ihtilaf bulunmaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin bu başvurunun esasını inceleyebilmesi için başvurucunun aile hayatı hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmasının kritik önemde olduğu açıktır (Peri Kırık, B. No: 2015/19795, 9/1/2019, § 32). Zira başvurucunun ülkemizde güçlü ailevi bağlara sahip olup olmadığına ilişkin olarak vermesi gereken aile hayatına ilişkin bilgiler, aile hayatının korunması konusundaki bireysel menfaat ile yurda giriş yasağına ilişkin işlemin uygulanması bağlamında gözetilen kamusal menfaat arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının saptanabilmesi açısından mutlak bir gerekliliktir.

13. Kırgızistan vatandaşı olan başvurucu, Türkiye'ye gelmeden önce evlendiğini ve üç çocuk sahibi olduğunu ifade etmektedir. Başvurucunun ülkemizde bulunduğu süre içinde eşi ve çocukları ile yaşadığı, dolayısıyla bir aileye sahip olduğu görülmekle eşi ve çocukları ile Kırgızistan'a ya da başka bir ülkeye gitmelerinde ve aile hayatlarını orada sürdürmelerinde ciddi engeller bulunduğuna dair bilgi ve bulgular başvuru dosyasına sunulmamıştır. Ayrıca çocukların ya da eşin Türk vatandaşı olup olmadıklarına ilişkin bir açıklamada bulunulmadığı ve mevcut aile yaşantısına dair somut bilgilerin başvuru dosyasında mevcut olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun ailesiyle Türkiye'de ikamet etmelerinin neden zorunlu bir ihtiyaca dayandığı konusunda ikna edici bir gerekçenin bulunmadığı değerlendirilmektedir. Yine başvurucu, devletin kamu düzenini korumak üzere yabancıların ülkeye girişini ve ikamet etmesini denetleme konusundaki takdir yetkisinin kötüye kullanıldığını gösteren ikna edici deliller de sunamamıştır.

14. Sonuç olarak başvurucu, şikâyetlerine konu temel olay ve olgular ile bireysel başvuruya konu ettiği ve aile hayatına saygı hakkının hangi nedenlerle ihlal edildiğini açıklamak yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiş, bu bağlamda ileri sürdüğü ihlal iddialarını temellendirememiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle diğer kabul edilebilirlik koşulları incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL BAŞER

B. No: 2021/50018 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL BAŞER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50018)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Cemil BAŞER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, adli emanette bulunan ve yargılama sonucunda iadesine karar verilen eşyanın teslim edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle de tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle diğer birtakım temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Van Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başlattığı soruşturma sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiş; iddianamede başvurucunun örgütün askerî mahrem yapılanmasında yer alan örgüt üyeleri tarafından ankesörlü telefon, büfe telefonu ve VOİP telefonlardan ardışık olarak aranmasına ilişkin kayıtlara dayanmıştır.

3. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesi iddianameyi kabul etmiş, yetkisizlik kararı vererek dosyayı Isparta Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Isparta 3. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma

suçundan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına, adli emanette bulunan telefonların, hafıza kartlarının ve SIM kartın başvurucuya iadesine karar vermiştir. Gerekçeli kararda Mahkeme, tanık H.B.nin anlatımlarına ve bununla örtüşen ardışık arama kayıtlarına dayanmıştır.

4. Karar, kanun yolu denetiminden geçerek 24/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Nihai kararı 14/7/2021 tarihinde öğrenen başvurucu 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Adli emanette bulunan telefonlar, hafıza kartı ve SIM kart bulunduğu ceza infaz kurumu aracılığıyla başvurucuya 10/9/2021 tarihinde teslim edilmiştir.

7. Komisyon adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; soruşturma ve kovuşturma sürecinde el konulan telefon, hafıza kartı ve SIM kartın mahkeme kararına rağmen kendisine teslim edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, beyanları hükme esas alınan tanığın ifadesinin huzurda alınmaması ile tanığı sorgulama imkânı bulamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle diğer birtakım temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde şikâyetlerin maddi olay ve olguların kanıtlanması ve delillerin değerlendirmesi kapsamında olduğu, derece mahkemelerinin açıkça keyfî davrandığına işaret eden bir husus bulunmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda belirttiği iddiaları yinelemiştir.

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

11. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

12. Anayasa Mahkemesi Huriye Afşar Şener (B. No: 2016/67906, 13/12/2023) başvurusunda; Hâkimler ve Savcılar Kurulunun meslekten çıkarma kararına yönelik yeniden inceleme talebinin reddi işlemi üzerine özel hayata saygı hakkı, seyahat hürriyeti, masumiyet karinesi, mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarını incelemiş; anılan işleme karşı başvurucunun iptal davası açtığını bildirmemesi ve yargılama aşamasında dava dosyasına giren bilgi ve belgeleri Anayasa Mahkemesinin bilgisine sunmaması nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanıldığı sonucuna ulaşmış, ileri sürülen ihlal iddialarının tümü yönünden başvurunun reddine karar vermiştir.

13. Somut olayda başvuru tarihinden sonra, mahkûmiyet kararında başvurucuya iade edilmesine karar verilen adli emanette bulunan eşya 10/9/2021 tarihinde başvurucuya

teslim edilmiştir (bkz. § 6). Emanetteki eşyanın mahkeme kararına rağmen kendisine teslim edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu açısından bu olgu, ihlal iddiasına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna rağmen başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı şekilde yukarıda ifade edilen olguya ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır. Başvurucunun, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi vermeyerek bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli bir gelişme hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmediği, bu suretle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle başvurunun reddine karar verilmesi gerekir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİLAL ÜNAL

B. No: 2021/50155 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50155

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİLAL ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50155)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Hilal ÜNAL

Vekili : Av. İlyas BULDUK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükme ulaşılması için yeterli gerekçe gösterilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 30/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri, her türlü bilgi ve belge alışverişini gerçekleştirilebildikleri vurgulanmıştır. Ayrıca tüm bu işlemlerin veri tabanında saklandığı ve belgeler/evrak üzerinde yapılan işlemlerin UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alındığı açıklanmıştır. Bu çerçevede UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede başvurucunun nihai

kararı açarak okuduğunun tespit edildiği tarih, nihai kararın sonucunu öğrendiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararında ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun rızası ve onayı ile nihai kararın UYAP üzerinden üçüncü kişilerce öğrenildiğinin UYAP evrak işlem kütüğünden anlaşıldığı durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak üçüncü kişilerce okuma tarihinin esas alınması gerektiğini ifade etmiştir. Somut olayda e-Devlet Kapısı veya UYAP Vatandaş Portalı gibi mecralara üçüncü kişilerce izinsiz olarak erişildiğine dair herhangi bir itirazı bulunmayan ve kişisel verilerini paylaştığı üçüncü kişilerin UYAP üzerinden nihai kararı 30/9/2021 tarihinde okuması ile karardan haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 8/11/2021 tarihinde gerçekleştirdiği başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN FENER

B. No: 2021/50390 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50390

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN FENER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50390)

Karar Tarihi: 31/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 6/2/2025 - 32805

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Ramazan FENER

Vekili : Av. Eyüp Can KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve suç oluşturmayan eylemlerin mahkûmiyete esas alınması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca adil yargılanma hakkının farklı güvencelerinin ihlal edildiği iddiası da bulunmaktadır.

2. Başvurucu 1984 doğumlu olup başvuru konusu olayların gerçekleştiği tarihte öğretmen olarak görev yapmaktadır.

3. Amasya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma sürecinde Y.S.E., S.K., Ö.Y. ve K.V.nin tanık olarak ifadeleri alınmıştır. Y.S.E., S.K. ve Ö.Y. başvurucunun örgüt içinde Merzifon Polis Meslek Yüksekokulu (POMEM) öğrencileri ile ilgilenen kişilerin kaldığı evlerden ve bu evlerde kalanlardan sorumlu olduğunu, Cihat kod adlı şahsa bağlı olarak görev yaptığını

belirtmiştir. K.V. ise başvurucu tarafından örgüt evlerine yerleştirildiğini, kaldığı evin abisi olan başvurucunun Trabzon'da üniversitede okuduğu dönemde Trabzon POMEM öğrencilerinin abiliğini yaptığını söylediğini ileri sürmüştür. Tanık K.V. ayrıca başvurucunun Merzifon POMEM'deki polislerin ve abilerden olan C.B., Ö.Y., N.K., Y.S.E., S.K.nınabiliğini yaptığını, ev abilerini toplayarak gündem hakkında bilgi verdiğini ifade etmiştir.

4. Soruşturma aşamasında alınan ifadelerinde başvurucu 2003-2007 yılları arasında üniversite okuduğu dönemde örgüte ait öğrenci evlerinde kaldığını, mezun olduktan sonra 1,5 yıl süreyle bu evlerde kalmaya devam edip örgüte müzahir dershanede çalıştığını, bu süreçte dershane müdürü ve yardımcılarından aldığı talimatla örgüte ait öğrenci evlerine öğrenci yerleştirdiğini belirtmiştir. Başvurucu 2009 yılında devlet kurumlarında çalışmaya başlaması ile örgüte ait evden ve yapılanmadan ayrıldığını, tanıklar K.V. ve Y.S.E.nin kaldığı eve ziyaret için gittiğini, örgütsel herhangi bir faaliyette bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Soruşturma neticesinde diğer delillerin yanı sıra tanıkların başvurucu hakkındaki beyanlarına dayanılarak başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 24/3/2020 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

6. Amasya 2. Ağır Ceza Mahkemesi iddianameyi kabul etmiş, yetkisizlik kararı vererek dosyayı İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) göndermiştir. Mahkeme yargılama sürecinde Y.S.E., S.K., Ö.Y. ve K.V.nin tanık sıfatıyla ifadelerini almıştır. Tanıklar S.K., Ö.Y. ve K.V. genel itibarıyla soruşturma aşamasında verdikleri ifadelerini tekrarlamıştır. Tanık Y.S.E. ise başvurucunun örgüte ait evlerde kalması dışında başvurucu hakkında bilgi sahibi olmadığını, kovuşturma aşamasında verdiği ifadenin daha doğru olduğunu söylemiştir.

7. Yargılama sonucunda başvurucunun anılan suçtan 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararda tanık Y.S.E.nin ayrıntılı ve diğer tanık ifadeleriyle uyumlu soruşturma ifadesine itibar edildiği, tanıkların anlatımlarına göre başvurucunun FETÖ/PDY bünyesinde Merzifon POMEM öğrencilerinden sorumlu mahrem abilerin üstü konumunda mahrem hizmetler abisi olduğu sonucuna ulaşıldığı açıklanmıştır. Gerekçede ayrıca mahrem hizmetler yapılanmasıyla ilgili şu bilgilere yer verilmiştir:

"FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, emniyet yapılanması faaliyetleri kapsamında özel programlara göre yetiştirdiği ve emniyete sızdırabildiği mensuplarını, örgütsel bağlarının devam ettirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, örgüt içerisinde 'mahrem hizmetler' adı verilen ayrı bir birimiyle idare etmiş, öğrencilik döneminde ve mezuniyet sonrasında mensuplarını 'mahrem hizmetler abisi' adı verilen ve kod adı kullandırdığı sivil örgüt mensuplarına takip ettirmiştir. Dinlenen tanık beyanlarından sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü hiyerarşisinde, Merzifon Pomem okulunda okuyan polis okulu öğrencilerden sorumlu olan mahrem abilerden sorumlu 'mahrem hizmetler abisi' konumunda olduğu anlaşılmış, belirtilen nedenlerle sanığın sabit olan terör örgütü üyeliği suçundan eylemine uyan TCK'nun 314/2 maddesi gereğince ve suç kastının yoğunluğu, sanığın örgüt içerisindeki konumu, suçun işleniş şekli, örgüt içerisinde geçirmiş olduğu süre, aleyhine delil yoğunluğu ve tehlikenin ağırlığı gözetilerek teşdiden cezalandırılmasına karar verilmiş, sanığın suçu 3713 sayılı yasanın 3. maddesi gereğince terör suçu sayılması nedeniyle 3713 sayılı yasanın 5/1. maddesi gereğince verilen cezadan yarı oranında artırım yapılmıştır."

8. Mahkûmiyet kararı kanun yolu denetiminden geçerek 16/9/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 21/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, gerekçeli karar hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; FETÖ/PDY'nin terör örgütü olarak kabul edilmediği tarihlerde yasal olarak kurulan ve faaliyet gösteren bir eğitim kurumunda çalışması, sendikaya üye olması ve bankada olağan hesap işlemleri yapması şeklindeki eylemleri nedeniyle örgüt üyeliği suçundan hakkında mahkûmiyet kararı verildiğini belirtmiştir. Başvurucuya göre kanunların geriye dönük olarak öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesi ihlal edilmiştir. Başvurucu, ayrıca etkin pişmanlıktan faydalanan tanıkların polis okulu öğrencileriyle ilgilendiğine ilişkin bir beyanları olmamasına ve hükme esas alınan eylemlerin 2009 yılı öncesine ilişkin olmasına rağmen mahrem hizmetler abisi olarak kabul edildiğini ifade etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mahkûmiyet kararında hükme esas alınan delillerin ve başvurucunun eylemlerinin ilişkilendirildiği, kanun yolu incelemesinde de mahkeme kararının hukuka uygun bulunduğu, açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği bir durum bulunmadığı vurgulanarak terör örgütüne üye olma suçunun işlendiği gerekçesiyle verilen hapis cezasının kanuni dayanağı olduğu ifade edilmiş; kanun maddelerinin mahkûmiyete karşı etkili önlemler sağlayacak şekilde yorumlanarak uygulandığı sonucuna varılan Anayasa Mahkemesi içtihadından söz edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvurucunun şikâyetleri suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

14. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60).

15. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

16. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir

olması gerekir. Yargı organları terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

17. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

18. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019 4/12/2013,§§ 60, 61).

19. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50, 51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

20. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve

mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

21. Bu sebeple Yargıtay, FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

22. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu, B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 21).

23. Derece mahkemelerinin ve Yargıtayın değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

24. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

25. Somut olayda başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği gerekçesiyle 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi gereğince hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu; mahkûmiyetine konu edilen eylemlerin gerçekleştiği tarihte üyesi olduğu iddia edilen yapının terör örgütü olarak kabul edilmediğini, eylemlerinin terör örgütü üyeliği suçuna vücut vermesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başka bir ifadeyle başvurucu, temel bir sorun olarak terör örgütü üyeliğiyle ilgili hakkında yapılan yargısal yorumların bu suçun özüyle bağdaşmadığını ve öngörülebilir olmadığını, ayrıca mahkûmiyetinde suç oluşturmayan eylemlere dayanıldığını iddia etmiştir. Somut olaydaki ana mesele, darbe teşebbüsü öncesindeki dönemde FETÖ/PDY ile bağlantılı olarak işlenen bazı fiillerin terör örgütü üyeliği veya benzeri suçlar bakımından mahkûmiyete esas alınmasının suçta ve cezada kanunilik ilkesi açısından değerlendirilmesidir. Zira bu dönemde işlenen bazı fiiller ile ilgili olarak -teşebbüsün arkasındaki yapılanma olan- FETÖ/PDY'nin illegal bir yapı olduğunun henüz herkes tarafından bilinmediği veya örgütün kendisini gizlemek amacıyla sivil alanda legal faaliyetlerde bulunduğu ileri sürülmüştür.

26. Mahkûmiyet kararında Mahkeme, FETÖ/PDY'nin varlığıyla ilgili olarak örgütün amacını, eylem planını, bu planı takip ederken şiddete başvurup başvurmadığını incelemiştir. Mahkemeye göre silahlı terör örgütüne üyelik suçunun oluşabilmesi için örgütle organik bağ kurulması ve kural olarak süreklilik, çeşitlilik, yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerin bulunması gerekir. Mahkeme FETÖ/PDY'nin emniyet yapılanması faaliyetleri kapsamında özel programlara göre yetiştirdiği ve emniyete sızdırabildiği mensuplarını, örgütsel bağlarının devam ettirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla örgüt içinde mahrem hizmetler adı verilen ayrı bir birimle idare ettiğini, öğrencilik döneminde ve mezuniyet sonrasında mensuplarını mahrem hizmetler abisi adı verilen ve kod adı kullandırdığı sivil örgüt mensuplarına takip ettirdiğinin altını çizmiştir. Mahkeme; bu değerlendirmelerden sonra tanık beyanlarına göre başvurucunun FETÖ/PDY hiyerarşisinde Merzifon POMEM'de okuyan polis okulu öğrencilerini takip eden mahrem abilerden sorumlu mahrem hizmetler abisi sıfatıyla örgütsel faaliyetlerde bulunduğu, eylemlerinin bu kapsamda çeşitlilik, yoğunluk, süreklilik içerdiği kanaatine ulaşmıştır. Bu gerekçeyle başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan mahkûmiyetine karar veren Mahkeme, başvurucunun örgüt içindeki bu konumunu da gözeterek cezada teşdit uygulamıştır. Mahkemenin bu yorumunun kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişlettiğinin, örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle çeliştiğinin ve öngörülemez olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Mahkeme, atılı suçun unsurlarını netleştirirken suçu düzenleyen kuralı öngörülebilir şekilde yorumlamış ve kuralın mahiyetine uygun davranma konusunda özen göstermiştir. Buna göre örgüt içinde gizlenmek amacıyla mahrem yapılanmada örgütsel faaliyetler gösteren başvurucunun, bu yapının suç işlemek amacıyla kurulduğuna ve örgüt üyeliği suçunun unsurlarını bilebilecek konumda olduğuna ilişkin olarak varılan sonucun temelsiz olduğu söylenemez.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

28. Başvurucunun gerekçe gösterilmeden cezasında teşdit uygulanması ve kanun yolunda ileri sürdüğü hususlar değerlendirilmeden hükmün onanması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının Yasemin Ekşi (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57) ve Sencer Başat ve diğerleri ([GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39), hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§

43-46) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİGEN ÇİNAR

B. No: 2021/54105 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54105

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİGEN ÇİNAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54105)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucu : Figen ÇİNAR

Vekili : Av. Duru ÖZPINAR KAYNAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. Maddesinin iki numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN BAYRAM ŞAHİN

B. No: 2021/55423 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55423

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN BAYRAM ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55423)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Denizhan HOROZGİL

Başvurucu : Burhan Bayram ŞAHİN

Vekili : Av. Ekrem KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda ayrıca adil yargılanma hakkının farklı güvencelerinin ihlal edildiği iddiaları da bulunmaktadır.

2. Çankırı Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma aşamasında etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebinde bulunan başvurucu, ifadesinde örgütün faaliyetleri hakkında detaylı beyanda bulunmuştur. Çankırı'da üniversite eğitimi aldığı dönemde cemaat yapılanmasına ait evlerde kaldığını, eve gelen öğrencilerin Türkçe ve Tarih derslerine ait sorularını cevapladığını, kendisine bu evde Burak ismi ile hitap edildiğini belirtmiştir. Kendisine neden Burak ismi ile hitap ettiklerini sorduğunda, dini bir isim o yüzden Burak diyoruz şeklinde cevap verdiklerini açıklamıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 25/4/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede özetle; başvurucunun 2010 yılında Çankırı Karatekin Üniversitesini kazandığı, örgüte ait evlerde kaldığı, örgüt evlerinde kaldığı süre içerisinde örgütsel bilincin artırılmasına yönelik örgüt liderine ait kitapları okuma, videoları izleme gibi örgütsel kodlamaların yapıldığı faaliyetler içerisinde olduğu, eve getirilen değişik yaş gruplarındaki ortaokul ve lise öğrencileri ile örgütün amaç ve stratejisi doğrultusunda birebir ilgilenmek suretiyle örgüt içerisinde bölge lise mesulü olarak görev üstlendiği belirtilmiştir. Delil olarak diğerlerinin yanı sıra başvurucunun etkin pişmanlık kapsamında alınan beyanlarına ve tanık S.Ç'nin soruşturma aşamasında başvurucunun örgüt içerisinde lise öğrencilerinden sorumlu olduğu yönündeki beyanlarına dayanılmıştır. Örgüt mensupları arasında örgütsel bilinci güçlendirmek amacıyla bütün masrafların örgüt tarafından karşılandığı, başvurucunun örgüte ait okul, yurt ve diğer tesislerin tanıtımı yapılan yurt içi ve yurt dışı gezilere katıldığı, Burak kod adını kullandığı, astsubay hazırlama okulu sınavlarına yönlendirilmek suretiyle Balıkesir Astsubay Hazırlama Okuluna yerleştirildiği, çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk arz eden eylemlerinin bulunduğu ve böylelikle FETÖ/PDY terör örgütünün üyesi olduğu kanaatine varıldığı iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Çankırı Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme tarafından başvurucunun müdafiinin hazır bulunduğu 3/7/2017 tarihinde yapılan duruşmada iddianame ve ekleri okunmuş, başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında örgüt üyesi olmadığını belirtmiş ve kod adı kullanmadığını ifade etmiştir. Başvurucu kod adı kullanmadığına ilişkin ifadesinde; kollukta ifade alınırken ikinci bir ismi olup olmadığının sorulduğunu, ailesinin kendisine "Bayram" diye hitap ettiğini ama "Burhan" ismini kullandığını söylediğini, Eyüp isimli şahsın "Sana 'Burhan' diye hitap edelim." demesi üzerine kendisine bu şekilde hitap edildiğini, ifadesinde "Burak" ismi ile hitap edildiğini söylemediğini, "Burhan" ismi ile hitap edildiğini söylediğini belirtmiştir.

5. Duruşmanın 22/8/2017 tarihli ikinci celsesinde tanık S.Ç. dinlenmiştir. Tanık beyanında üniversite yıllarında başvurucu ile FETÖ/PDY yapısına dâhil evde kaldığını, başvurucunun Gürcistan gezisine katıldığını ve 2012 yılında bu evden ayrıldığını belirtmiştir.

6. Mahkeme 14/12/2018 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın etkin pişmanlık kapsamındaki ikrar içerikli anlatımları, tanık beyanı ve diğer tüm delillerden anlaşılacağı üzere; 15/07/2016 tarihinde gerçekleşen hain darbe teşebbüsü öncesinde askeri öğrenci olan sanığın 2010 yılında Çankırı Karatekin Üniversitesi Tarih Bölümünü kazandığı ve 2014 yılında mezun olduğu, mezun olduktan yaklaşık olarak 6 ay kadar sonra formasyon eğitimi için Çankırı Karatekin Üniversitesine başladığı, formasyonu tamamlamasının ardından 2015 yılında Şubat- Mart ayı gibi İstanbul'a döndüğü, bu süre zarfında Çankırı'da örgüte ait farklı farklı evlerde kaldığı, süreç içerisinde BURAK KOD ADINI kullanıp bu evlerde bölge lise mesulü görevini üstlenerek örgüt içerisine alınmak istenen/örgüt içerisinde yer alan lise öğrencileri ile ilgilendiği (onlara ders çalıştırmanın yanısıra örgütsel bilincin yerleştirilmesine yönelik örgüt liderine ait kitapları okuma, videoları izletme gibi faaliyetlerde bulunması) şeklinde ortaya çıkan eylemleriyle yukarıda yer verilen Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun kararlarında ifade edilen Fetö/Pdy'nin amaçları doğrultusunda örgütün talimatlarına uygun hareket ettiği

hususları karşısında sanığın örgütünü nihai amacını bilmediğinden söz edilemeyeceği, sanığın Fetö/Pdy silahlı terör örgütün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimseyerek gönüllü olarak örgüt hiyerarşisine dahil olmayı tercih ettiği gözetilerek sanık Burhan Bayram ŞAHİN'in üzerine atılı Fetö/Pdy Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediği anlaşılmıştır."

7. Başvurucu ve müdafiinin bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesinin 24/12/2019 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir.

8. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 17/5/2021 tarihinde temyiz talebinin reddi ile hükmün onanmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu 18/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; gerekçeli karar hakkı, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve hakkaniyete uygun yargılama hakkının ihlal edildiği dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hak ve ilkelere ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Başvurucunun adli yardım talebi Komisyonca kabul edilerek yargılama giderlerinden geçici olarak muaf tutulmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, işlendiği iddia edilen tarihte suç olarak düzenlenmeyen eylemlere dayalı olarak cezalandırılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Mahkemece gerekçeli kararda başvurucunun üniversite döneminde ve mezun olduktan sonra örgüt evlerinde kaldığı, örgüt içerisinde kod adı kullandığı ve örgütte hiyerarşik pozisyonu olduğuna dair tespitlerin başvurucunun kendi beyanlarıyla, tanık anlatımlarıyla ve dosya kapsamında yer alan diğer delillerle sabit olduğu kanaatine varılması nedeniyle başvurucunun mahkûmiyetine karar verildiği belirtilmiştir. Ayrıca mevcut başvuruda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60).

14. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No:

2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

15. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

16. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

17. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal, §§ 60, 61).

18. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

19. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma

veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

20. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

21. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu, § 21).

22. Yargı mercilerinin değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

23. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B.

No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

24. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72).

25. Somut olayda Mahkemenin, başvurucunun ikrarına ve tanık beyanına delil olarak dayandığı anlaşılmıştır. Buna göre gerekçeli kararda; darbe teşebbüsü öncesinde askeri öğrenci olan başvurucunun 2010 yılında üniversiteyi kazandığı ve 2014 yılında mezun olduğu, mezun olduktan yaklaşık olarak altı ay kadar sonra başladığı formasyonu tamamlamasının ardından 2015 yılı Şubat- Mart ayı gibi İstanbul'a döndüğü belirtilmiştir. Gerekçeli kararda ayrıca; başvurucunun tüm bu süre zarfında Çankırı'da örgüte ait farklı farklı evlerde kaldığı, süreç içerisinde "Burak" kod adını kullanıp bu evlerde bölge lise mesulü görevini üstlenerek örgüt içerisine alınmak istenen/örgüt içerisinde yer alan lise öğrencileri ile ilgilendiği, onlara ders çalıştırmanın yanısıra örgütsel bilincin yerleştirilmesine yönelik örgüt liderine ait kitapları okuma, videoları izletme gibi faaliyetlerde bulunduğu ifade edilerek bu eylemleriyle örgütün nihai amacını bilmediğinden söz edilemeyeceği ve gönüllü olarak örgüt hiyerarşisine dâhil olmayı tercih ettiği tespitleri yapılmıştır (bkz. § 6).

26. Böylelikle Mahkemenin, dosya kapsamındaki tüm delilleri bir bütün olarak değerlendirmek suretiyle oluşturduğu kabulün somut olayın koşullarına göre temelsiz ve keyfî olmadığı vurgulanmalıdır. Nitekim Mahkeme, örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan sonra dahi başvurucunun terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyarak örgütün nihai amacını bildiği sonucuna varmış ve bu yöndeki savunmalarına itibar etmemiştir. Mahkemenin bu yorumunun kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle çelişmediği ve öngörülebilir olduğu anlaşılmıştır. Mahkeme, atılı suçun unsurlarını netleştirirken öngörülebilir ve suçun mahiyetine uygun olma konusunda özen göstermiştir. Buna göre başvurucunun yukarıda anılan eylemleri dolayısıyla bu oluşumun suç işlemek amacında olduğuna ve üzerine atılı örgüt üyeliği suçunun unsurlarını bilebilecek konumda bulunduğuna ilişkin varılan sonucun temelsiz olduğu söylenemez.

27. Dolayısıyla Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

29. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Ahmet Sağlam (B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46.)

kararı doğrultusunda; gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının ise Yasemin Ekşi (B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57) ve Sencer Başat ve diğerleri ([GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA SEVİNÇ

B. No: 2021/58404 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA SEVİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58404)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Zehra GAYRETLİ

Denizhan HOROZGİL

Başvurucu : Mustafa SEVİNÇ

Vekili : Av. Büşra KARADEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; nadir bitki türlerinin ticarete konu edilmesini yasaklayan kanun hükmünün geniş yorumlanarak idari para cezası uygulanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, idari para cezasının iptali talebinin aksi ispat edilemeyen karinelerden yararlanılarak reddedilmesi nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1961 doğumlu olan başvurucu, bireysel başvuru konusu olayın geçtiği tarihte Kocaeli'nin Gölcük ilçesinde ikamet etmekte ve beyanına göre çiçek yetiştiriciliği ile ilgilenmektedir.

3. Başvurucunun 26/8/2020 tarihinden önceki bir tarihte sosyal medya hesabından "Salep yumrusu talebiniz varsa şu numaradan ulaşabilirsiniz." şeklinde bir paylaşımda bulunması üzerine kimliği belli olmayan bir kişi, başvurucu hakkında ilgili kuruma ihbarda bulunarak başvurucudan salep temin edildiğini bildirmiştir. Bahsi geçen paylaşımda "Salep yumrusu talebiniz varsa şu numaradan ulaşabilirsiniz." şeklindeki ifadenin altında bir telefon

numarası ve kasa içinde ürün görseli yer almaktadır.

4. İhbarı değerlendiren Tarım ve Orman Bakanlığı başvurucunun adres bilgilerine ulaşarak başvurucuyu ilgili birime davet etmiş ve olayla ilgili olarak ifadesini almıştır. 26/8/2020 tarihli İfade Alma Tutanağı'nda başvurucu; salep satışı yapmadığını, salep talebi olanları üyesi olduğu ruhsatlı ve belgeli salep kooperatiflerine ve derneklere yönlendirdiğini, salep teminini bu kooperatif ve derneklerin sağladığını belirtmiştir.

5. Başvurucunun beyanında bahsettiği derneklerden biri olan Salep Üreticileri Derneği ile yazışma yapılarak dernek sorumlularının olayla ilgili bilgileri sorulmuştur. Dernek yetkilisi, gönderdiği cevap yazısında hiçbir kişi ya da kuruluşa salebin kültürel üretimi ile ilgili olarak ihtiyaç duyulan salep orkidesi yumrusu ve salep orkidesi fidesinin satışı hakkında yönlendirme ya da tavsiyede bulunulmadığını bildirmiştir. Ayrıca başvurucu tarafından salep bitkisinin satışıyla ilgili derneğe yönlendirmede bulunulmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun ifadesini ihtiva eden söz konusu tutanağa göre başvurucu, salep satışı yapmaya yetkili olduğunu gösteren herhangi bir resmî belge de ibraz edememiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9. maddesinin (f) bendinde düzenlenen "Biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması bakımından nesli tehdit veya tehlike altında olanlar ile nadir bitki ve hayvan türlerinin korunması esas olup, mevzuata aykırı biçimde ticarete konu edilmeleri yasaktır." hükmüne aykırı hareket ettiği gerekçesiyle aynı Kanun'un 20. maddesinin (k) bendi uyarınca 73.747 TL idari para cezası uygulanmıştır.

6. Başvurucu, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle Kocaeli 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde özetle ticarete konu edildiği iddia edilen salep bitkisine ilişkin hiçbir tespit yapılmadığını zira mülkiyetindeki arsalarının veya bahçelerinin incelenerek bu bitkinin varlığının araştırılmasını kabul ettiği hâlde araştırma yapılmadığını, dolayısıyla mevcut olmayan bir bitkinin satışını yapmakla itham edildiğini ileri sürmüştür. Buna ek olarak sosyal medya üzerinden sanal bir şekilde ticari faaliyette bulunduğu iddia edildiği hâlde mal alım satımıyla elde ettiği kazanca ilişkin vergi kayıtlarının veya banka hesap hareketlerinin de incelenmediğini belirtmiştir. Başvurucu, prosedürü tamamlayıp mevzuata uygun olarak 14/10/2020 tarihinde üretim belgesi aldığını da beyan etmiştir.

7. Mahkeme, davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde öncelikle ilgili mevzuata atıf yapılarak"Orchidaceae [salep] türlerinin nesli tehdit veya tehlike altında olan bitkilerden olduğu, ticarete konu edilmesi ve ihraç edilmesi yasak olan çiçek soğanları arasında sayıldığı, ticarete konu edilmeleri halinde 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca idarî para cezası verileceği" ifade edilmiştir. Buna göre kararda başvurucunun "Salep yumrusu talebiniz varsa şu numaradan ulaşabilirsiniz." şeklindeki sosyal medya paylaşımına ve savunmasında belirttiği dernekle yapılan yazışma üzerine derneğin salep bitkisinin satışı ile ilgili olarak yönlendirme ve tavsiyede bulunmadığının tespit edilmesine dayanılarak idari para cezasının usul ve kanuna uygun olduğu sonucuna ulaşıldığı vurgulanmıştır.

8. Başvurucu, istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra hakkında uygulanan idari para cezasının kanuni şartlarının oluşmadığını ileri sürerek karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 6. İdare Dava Dairesince başvurucunun istinaf talebi esastan reddedilmiştir.

9. Başvurucu 7/12/2021 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 10/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; 2872 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (f) bendine aykırı hareket edildiği gerekçesiyle idari para cezası uygulanabilmesi için ticarete konu edilen malın alım satım işleminin gerçekleşmesi gerektiğini, diğer bir ifadeyle ticaretin varlığının ve hacminin tespitinin şart olduğunu belirtmiştir. Ayrıca mahkeme kararında bu konularda herhangi bir somut değerlendirmede bulunulmadan davanın reddine karar verildiğini, aynı konuda farklı yönde yargı kararları olduğunu belirterek gerekçeli karar hakkının, eşitlik ilkesinin ve suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili kararlarındaki temel ilkelerine atıfta bulunularak belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme yetkisinin esasen derece mahkemelerinde olduğu belirtilmiş, başvuruya ilişkin Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan temin edilen görüş ve belgeler sunulmuştur. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

12. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, idari para cezalarına ilişkin bireysel başvurularda Anayasa’nın 38. maddesi yönünden inceleme yaparken suç isnadı kavramını otonom bir biçimde ve kabahatleri de kapsayacak şekilde değerlendirmiştir (D.M.Ç., B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018). Somut olayda da 2872 sayılı Kanun’un 25. maddesinde aynı Kanun'un 9. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında yer alan "nesli tehdit veya tehlike altında olan nadir bitkilerin mevzuata aykırı olarak ticarete konu edilmesi" fiili nedeniyle uygulanan idari para cezalarının 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre tahsil edileceği düzenlenmiştir. Buna göre somut olayda idari para cezasına konu edilen fiilin kabahat olarak kabul edildiği açıktır. Dolayısıyla başvuru konusu şikâyetin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa'nın ortak koruma alanında yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kapsamında yer aldığında kuşku bulunmamaktadır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesi, genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlam ve önemi haiz olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte, buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili olarak uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Cem Burak Karataş [GK], B. No: 2014/19152, 18/10/2017, § 95; Gülay Yurt, B. No: 2017/35546, 30/6/2020, § 29).

16. Kamu otoritesinin ve bunun bir sonucu olan ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu doğrultuda kamu otoritesini temsil eden yasama, yürütme ve yargı

erklerinin bu ilkeye saygılı hareket etmeleri, suça ve cezalara ilişkin kanuni düzenlemelerin sınırlarının yasama organı tarafından belirgin bir şekilde çizilmesi, yürütme organının sınırları kanunla belirlenmiş bir yetkiye dayanmaksızın düzenleyici işlemleri ile suç ve ceza ihdas etmemesi, ceza hukukunu uygulamakla görevli yargı organın da kanunlarda belirlenen suç ve cezaların kapsamını yorum yoluyla genişletmemesi gerekir (Karlis A.Ş., § 33; Cem Burak Karataş, § 96; Gülay Yurt, § 30).

17. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri hukuk devletinin ön şartlarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; Karlis A.Ş., § 34; Cem Burak Karataş, § 97). Belirlilik ilkesi hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu kanundan öğrenebilme imkânına sahip olmalıdır. Birey, ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörüp davranışlarını düzenleyebilir (Karlis A.Ş., § 34; Cem Burak Karataş, § 97; Gülay Yurt, § 31).

18. Bununla birlikte ne kadar açık ve anlaşılır şekilde düzenlenirse düzenlensin suç ve ceza öngören kurallar yargı organlarının yorumuna ihtiyaç duyabilir. Ancak yargı organlarınca yapılacak yorumun kuralın özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47). Hukukun üstünlüğünün temel birleşenlerinden biri olan suçta ve cezada kanunilik ilkesi, amaçları ve ulaşmak istenen hedefleri de gözetilerek keyfî kovuşturmaya, mahkûmiyete ve cezalandırmaya karşı etkili güvenceleri temin edecek şekilde yorumlanmalı ve uygulanmalıdır. Aynı zamanda kanuniliğin bir sonucu olarak suç olarak kabul edilmeyen bir eylemin kıyas yolu ile kişilerin aleyhine genişletilerek yorumlanması da ilkeye aykırılık oluşturacaktır (Efendi Yaldız, B. No: 2013/1202, 25/3/2015, § 33; Cem Burak Karataş, § 98; Gülay Yurt, § 32).

19. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden öncelikle incelenecek mesele başvurucunun şeklî manada bir kanuna dayalı olarak cezalandırılıp cezalandırılmadığıdır (Fuat Fettahoğlu [GK], B. No: 2019/33972, 17/5/2023, § 55). Bu yönüyle olayda başvurucunun 2872 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (f) bendini ihlal ettiği tespit edildiğinden aynı Kanun'un 20. maddesinin (k) bendi uyarınca idari para cezasıyla cezalandırıldığı görülmüştür. Anılan düzenlemelerde biyolojik çeşitliliğin sürdürebilirliğinin sağlanması bakımından nesli tehdit veya tehlike altında olan nadir bitkilerin mevzuata aykırı biçimde ticarete konu edilmesinin yasaklandığı, bu yasağa aykırı hareket eden kişilerin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şeklî manada bir kanuna dayanılarak cezalandırıldığı anlaşılmıştır.

20. Olayda başvurucunun sosyal paylaşım hesabından yaptığı "Salep yumrusu talebiniz varsa şu numaradan ulaşabilirsiniz." şeklindeki paylaşımı Mahkeme delil kabul ederek nesli tükenmekte olan bitkilerden biri olan orchidaceae (salep) bitkisini başvurucunun ticarete konu ettiği sonucuna ulaşmış ve bu fiil nedeniyle başvurucu hakkında uygulanan cezanın iptal edilmesi talebini reddetmiştir. Başvurucunun satış yapmak amacıyla değil bu yönde talepte bulunanları satış yapma ruhsatı olan derneklere yönlendirmek için paylaşım yaptığı,

satışın bu derneklerce gerçekleştirildiği yönündeki savunmasını değerlendiren Mahkemenin -ilgili derneğin herhangi bir kişi ya da kuruluşa bahsi geçen bitkinin satışı hakkında yönlendirme ya da tavsiyede bulunmadığı yönündeki yazısını da dikkate alarak- bu savunmaya itibar etmediği görülmüştür.

21. Başvurucu yargılama sürecinde 2872 sayılı Kanun'un ilgili maddelerinde nadir bitki niteliğindeki "Orchidaceae (Salep)" bitkisinin ticarete konu edilmesinin yasaklandığını, buna göre ticaretin varlığının kabul edilebilmesi için öncelikle ticaret konusu edilen malın alım satımının ve bunun sonucunda elde edilen gelirin tespit edilmiş olması gerektiğini ancak yargı mercilerince bu yönde bir değerlendirmede bulunulmadan ticaret yaptığı sonucuna ulaşıldığını ileri sürmüştür.

22. Ceza hükümlerinin kanunun özünden uzaklaşacak şekilde genişletici yoruma tabi tutulması suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal edebilir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesince bu aşamada incelenecek mesele yargı mercilerinin yorumlarının kanunun özünden uzaklaşan, genişletici bir mahiyet taşıyıp taşımadığıdır.

23. Bu bağlamda 2872 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (f) numaralı fıkrasında nesli tehdit veya tehlike altında olan nadir bitki türlerinin "mevzuata aykırı olarak ticarete konu edilmesi" kavramına yer verildiğine dikkati çekmek gerekir. Bu bağlamda ilgili yasal mevzuatı değerlendiren Mahkeme, bu kavramın sadece fiilen gerçekleşmiş bir satışa dayanan mal alım satım olmasını değil satışın gerçekleşip gerçekleşmediğinden bağımsız olarak nadir bitkinin mevzuata aykırı bir şekilde satış konusu yapılmasını da kapsadığını kabul etmiştir. İlgili Kanun maddesinde satış olgusunun varlığının tespit edilmesinin gerekli olduğu yönünde açık bir düzenlemeye de yer verilmediğigözönüne alındığında Mahkemenin yorumunun kanunun özünden uzaklaşan genişletici bir yorum olmadığı değerlendirilmiştir.

24. Bu durumda nadir bitki türlerinden biri olan orchidaceae (salep) bitkisinin ticarete konu edildiği gerekçesiyle uygulanan cezanın suçta ve cezada kanunilik ilkesinden doğan anayasal güvenceleri ihlal etmediği kanaatine varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; sadece sosyal medya paylaşımından dolayı ticaret yaptığının kabul edildiğini, satış yaptığına dair ispat yükünün idarede olması gerekirken satış yapmadığının ispatının kendisine yükletildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır: Güvencenin ilk boyutu kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39). Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girmekte ve daha sonraki yargılamalarda kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini verecek işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirmektedir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Galip Şahin, § 40; Mustafa Akın, B. No: 2013/2696, 9/9/2015, § 38; K.Ş., B. No: 2016/3267, 28/1/2020, §§ 28, 29).

28. Masumiyet karinesinin birinci boyutunun sağladığı güvencelerinden biri de hukuki veya fiilî karinelerden yararlanılarak ispat yükü ters çevrilmek suretiyle kişilerin otomatik olarak suçlu sayılmalarının önlenmesidir. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun sosyal medya üzerinden yaptığı paylaşıma, paylaşımda yer alan "Salep yumrusu talebiniz varsa şu numaradan ulaşabilirsiniz." şeklinde ifadeye, paylaşımın altında bir telefon numarası ile kasa içinde ürün görselinin yer almasına dayanmıştır. Ayrıca Mahkeme, başvurucunun salep talebi olanları ruhsatlı ve belgeli salep kooperatiflerine ve derneklere yönlendirdiği iddiasını da araştırmış ancak sözü edilen iddianın anılan dernek tarafından doğrulanmadığını vurgulamıştır. Buna göre başvurucunun sosyal paylaşım sitesindeki paylaşımının anılan bitkilerin ticarete konu edilmesi eyleminin ispatı yönünden delil olarak kabul edildiği, kişileri otomatik olarak suçlu hâle getirecek herhangi bir fiilî ya da hukuki karineye dayanılmadığı değerlendirilmiştir.

29. Açıklanan gerekçelerle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAZIM İSKENDER URAL ÖZBEK

B. No: 2021/58594 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58594

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAZIM İSKENDER URAL ÖZBEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58594)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Kazım İskender Ural ÖZBEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza mahkemesi kararına karşı yapılan itiraz başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 8/10/2019 tarihli iddianamesinin kabulü ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. İstanbul 17. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen yargılamada başvurucu ve müdafinin hazır bulunduğu 9/9/2021 tarihli celsede basit yargılama usulü uygulanarak başvurucunun kasten yaralama suçundan 2.240,00 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına itiraz kanun yolu açık olmak üzere karar verilmiştir. Kararda hüküm fıkrasında kanun yoluna ilişkin şu hususlara yer verilmiştir:

"Sanığın ve müştekinin yüzüne karşı, kararın sanığa tefhiminden itibaren 7 gün içerisinde hükmü veren mahkemeye veya bulunan yer mahkemesine bir dilekçe verilmesi veya zabıt katibine bir beyanda bulunulması, bu beyanın tutanağa geçirilmesi ve tutanağın hakime onaylattırılması suretiyle 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 252/1 maddesi gereği hükme karşı İTİRAZ edilebileceğine ..."

3. Başvurucu, anılan karara karşı 16/9/2021 tarihinde itiraz kanun yoluna başvurmuştur.

Mahkemece yapılan inceleme sonucu "itiraz başvurusu süresinde yapılmadığı" gerekçesiyle itiraz konusunda nihai karar verilmek üzere dosya inceleme mercine gönderilmiştir. Anılan kararın gerekçesi şöyledir:

"... Sanık Kasım İskender Ural ÖZBEK, mahkememizin 2019/981 esas 2021/1019 karar sayılı gerekçeli kararına karşı 16/09/2021 tarihli dilekçesi ile itiraz etmiş ise de, mahkememizin kararının 09/09/2021 tarihinde sanığın yüzüne karşı verildiği, tefhimden itibaren 7 gün içerisinde itirazhakkının bulunduğu, sanığın itirazının süresinde yapılmadığı anlaşıldığından,süresinde yapılmayan itirazın reddine dair ..."

4. Başvurucunun itirazı hakkında inceleme merci olan İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi 19/10/2021 tarihli kararında, itirazın süresinde yapılmadığı ve Mahkemece yapılan değerlendirmenin yerinde olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

" ... 9/9/2021 tarihinde sanığa tefhim edilen karara sanığın 7 günlük itiraz süresi geçtikten sonra 16/9/2021 tarihinde itiraz ettiği, itirazın süresinde yapılmadığı ve ek kararın usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla itirazın reddine karar verilmesi gerekmiştir."

5. Nihai karar 11/11/2021 tarihinde başvurucu müdafine tebliğ edilmiş ve 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, gerekçeli itiraz dilekçesinin süresinde sunulduğu hâlde hatalı değerlendirme sonucu itiraz isteminin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal kararlara değinilerek ihlal iddiaları değerlendirilirken bu hususların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016) Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018), Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019) ve Hüseyin Volkan Kurt, (B. No: 2019/42687, 8/3/2023) kararlarında mahkemeye erişim hakkı kapsamında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

12. Somut olayda, Mahkemece 9/9/2021 tarihli celsede başvurucu ve müdafinin yüzüne karşı verilen (tefhim edilen) hükme yönelik itiraz dilekçesinin süresinde verilmediği gerekçesiyle itiraz talebinin süre yönünden reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

13. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

14. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

15. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

16. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

17. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

18. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının, kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

19. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun tefhim edilen hükme karşı -yedi günlük- yasal süre geçtikten sonra itiraz sebeplerini gösterir dilekçe sunduğu gerekçesiyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 252. maddesi uyarınca itiraz isteminin

reddine karar vermiştir.

20. Mahkemenin hüküm fıkrasında kararın sanığa tefhiminden itibaren 7 gün içerisinde itiraz edilebileceğinin belirtildiği görülmektedir (bkz. § 2). Sürelerin hesaplanmasıyla ilgili olarak 5271 sayılı Kanunu'nun 39. maddesinin birinci fıkrasında gün ile belirlenen sürelerde, tebligatın yapıldığının ertesi günü işlemeye başlayacağı belirtilmiştir (Anayasa Mahkemesinin benzer yöndeki değerlendirmesi için bkz. Binali Boran, B. No: 2016/1235, 24/10/2019, § 47). Başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin Mahkeme kararı başvurucuya hazır bulunduğu 9/9/2021 tarihli celsede yüzüne karşı okunmak suretiyle tefhim edilmiştir. Buna göre somut olayda ertesi gün başlayacak hesaplamayla 16/9/2021 tarihinde yapılan itirazın yedi günlük itiraz süresi içerisinde olduğu görülmektedir.

21. Öte yandan başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, gerekçeli kararın da başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren itiraz kanun yoluna başvurmasını beklemenin de başvurucuya ağır bir külfet yüklediği tespit edilmiştir. Bu durumda kanun yolu mercilerinin somut olayın koşullarında itiraz süresini, ilk derece mahkemesi tarafından karar gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumlarının öngörülemez nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Cansan İplik Pazarlama Sanayi ve Dış Ticaret A.Ş., B. No: 2021/30498, 17/4/2024, § 18; Nihal Uslukol, § 51).

22. Açıklanan nedenlerle, somut olayda itiraz için belirtilen yedi günlük sürenin hesaplanma şeklinin kanuni dayanaktan yoksun olması ve bu konudaki yargısal yorumun da öngörülemez olması nedenleriyle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 17. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2019/981, K.2021/1019) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CÜNEYT ER

B. No: 2021/65788 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65788

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT ER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65788)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Cüneyt ER

Vekili : Av. Ferit ATASOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terörle mücadele faaliyetleri esnasında konutunun ağır hasar alıp sigortalı eşyalarının kullanılamaz hâle geldiğinden bahisle fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla zararın meydana geldiği 30/5/2016 tarihinden itibaren işleyecek avans faizi ile birlikte 40.000 TL maddi tazminat talebiyle Yüksekova 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Tüketici Mahkemesi sıfatıyla) (Mahkeme) sigorta poliçesinden kaynaklı alacak davası açmıştır.

3. Mahkeme tarafından davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Bilirkişi incelemesi yaptırılması neticesinde düzenlenen rapor hükme esas alınmıştır. Bilirkişi raporunda özetle başvurucunun terörle mücadele operasyonları esnasında hasara uğraması nedeniyle yıkılmasına karar verilen taşınmazındaki eşyalarının zayi olduğu, 40.000 TL olan poliçe teminat limitinin %5 terör muafiyeti düşüldükten sonra başvurucuya 38.000 TL

tazminat ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Mahkemece, Hakkari Valiliği Zarar ve Tespit Komisyonu tarafından başvurucuya herhangi bir ödeme yapılmadığı, başvurucunun konutunun bulunduğu binanın tamamen hasarlı olup yıkılmasına karar verildiği ve talep edilen tazminatın sigorta poliçesi kapsamında olduğu tespit edilmiştir. Davalı sigorta şirketinin temerrüt tarihi olan 8/7/2016 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte 38.000 TL'yi başvurucuya ödemesine hükmedilmiştir.

4. Davalının istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Van Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; öncelikle başvurucunun tüketici sıfatını haiz ve davanın basit yargılama usulüne tabi olduğu tespit edilmiştir. Ardından taraflara ön inceleme duruşma günü ihtaratlı olarak tebliğ edilmesine rağmen 3/12/2018 tarihinde taraflarca davanın takip edilmemesi sebebiyle dosyanın işlemden kaldırıldığı dile getirilmiştir. Başvurucunun yenileme talebi üzerine yeni duruşma günü belirlenip tarafların duruşmaya davetiye ile çağrıldığı, ancak 12/7/2019 tarihli celsede ikinci defa dava taraflarca takip edilmediğinden dolayı dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verildiğine işaret edilmiştir. Başvurucunun yenileme talebi üzerine tekrar duruşma günü verilerek 15/12/2020 tarihli celsede davanın kısmen kabul edildiği ifade edilmiştir. Bu durumda 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 150. ve 320. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince basit yargılama usulüne tabi olan davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi gerekirken yargılamaya devam edilerek kısmen kabulüne karar verilmesinin hatalı olduğu belirtilmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 16/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, ön inceleme duruşmasına ilişkin çağrı kağıdında duruşmaya gelmemesi hâlinde yokluğunda yargılamaya devam edileceği belirtilmesine rağmen davanın açılmamış sayılmasına karar verilerek Mahkemenin kendisini yanılttığını ifade etmiştir. Ayrıca davalının istinaf dilekçesinde davanın açılmamış sayılmasına yönelik olarak herhangi bir iddiada bulunmadığı hâlde bu hususun resen incelenmesinin bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içerdiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Başvurucunun şikâyetinin özünün Mahkemenin hatalı işlemi nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına karar verildiğine yönelik olduğu anlaşıldığından başvuru mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve

bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

12. Somut olayda sigorta poliçesinden kaynaklı alacak davasının iki defa takipsiz bırakıldığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

13. Bölge Adliye Mahkemesinin 6100 sayılı Kanun'un 150. ve 320. maddesinin (4) numaralı fıkrasını esas alarak verdiği davanın açılmamış sayılması kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı görülmektedir. Davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesindeki amaç tarafları davalarını takip etmeye zorlamak ve bu suretle yargılamanın gereksiz yere sürüncemede kalmasını önlemektir. Davanın açılmamış sayılmasına ilişkin bu düzenlemenin yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasını temine yönelik bir çare olduğu açıktır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır (Halil Güler, B. No: 2015/11002, 3/7/2018, § 37).

14. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

15. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

16. Eldeki başvuruya konu olayda başvurucu tarafından açılan davanın iki defa takipsiz bırakılması nedeniyle açılmamış sayılmasına hükmedilmesinin yargılamanın sürüncemede bırakılmasının önlenmesi ve makul sürede tamamlanması amacı bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Başvuruda asıl tartışılması gereken mesele müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

17. Orantılılık sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mahkemeye erişim

hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (bazı değişikliklerle birlikte Şehmus Altuğrul, B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 51).

18. Başvurucu formda, Mahkemenin ön inceleme duruşmasına ait çağrı kağıdında yer alan ifade nedeniyle yazılı yargılama usulüne tabi davalarda geçerli olan usulün uygulandığını ileri sürmüştür.

19. 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (1) numaralı fıkrasında usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan tarafların duruşmaya gelmedikleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri takdirde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verileceği kurala bağlanmıştır. Aynı maddenin (4) numaralı fıkrasında dosyası işlemden kaldırılmış olan davanın, işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde taraflardan birinin dilekçe ile başvurusu üzerine yenilenebileceği, yenileme dilekçesinin duruşma gün, saat ve yeri ile birlikte taraflara tebliğ edileceği, dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak bir ay geçtikten sonra yenileme talebinde bulunulursa yeniden harç alınacağı, bu harcın yenileyen tarafça ödeneceği ve karşı tarafa yüklenemeyeceği, bu şekilde harç verilerek yenilenen davanın eski davanın devamı sayılacağı düzenlenmiştir. Yine aynı maddenin (6) numaralı fıkrasında işlemden kaldırılmasına karar verilmiş ve sonradan yenilenmiş olan davanın ilk yenilenmeden sonra bir defadan fazla takipsiz bırakılamayacağı, aksi hâlde davanın açılmamış sayılacağı belirtilmiştir.

20. Anılan Kanun'un 320. maddesinin (4) numaralı fıkrasında da basit yargılama usulüne tabi davalarda, işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosyanın yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa davanın açılmamış sayılacağı ifade edilmiştir. Fıkranın gerekçesinde bu kuralın basit yargılama usulüne tabi davaların kısa sürede tamamlanmasını sağlamak ve davayı uzatıcı işlemler konusunda da daha titiz davranılmasını temin etmek amacıyla benimsendiği dile getirilmiştir. Buna göre basit yargılama usulünde işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosya yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa dava açılmamış sayılacaktır. Böylece, en fazla bir defa dosyanın işlemden kaldırılmasına imkân tanınmış, tekrarı hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği kabul edilmiştir.

21. Dava dilekçesinin tevzi üzerine Mahkemece düzenlenen 6/6/2018 tarihli tensip tutanağında uyuşmazlığın 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanundan kaynaklandığı, davanın 6100 sayılı Kanun'un basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri gereğince yürütüleceği ifade edilmiştir. Nitekim 6502 sayılı Kanun'un 73. maddesinin (4) numaralı fıkrasında tüketici mahkemelerinde görülecek davaların 6100 sayılı Kanun'un basit yargılama usulüne ilişkin hükümlerine göre yürütüleceği belirtilmiştir.

22. Dilekçeler aşamasının tamamlanmasından sonra Mahkemece 25/10/2018 tarihli ön inceleme duruşmasına hazırlık tutanağında "... HMK 150/2 maddesi uyarınca taraflardan biri duruşmaya gelir diğeri mazeretsiz olarak gelmez ise gelen tarafın talebi üzerine yargılamaya gelmeyen tarafın yokluğunda devam edileceği veya dosyanın işlemden kaldırılacağı" ihtarlı ön inceleme duruşma davetiyesinin taraflara tebliğine karar verilmiş, ön inceleme duruşma tarihi 3/12/2018 olarak belirlenmiştir.

23. Ön inceleme duruşmasına taraflar mazeret bildirmeyerek katılmadığından takip edilmeyen dosya 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince yenileninceye kadar işlemden kaldırılmıştır. Başvurucu vekili tarafından Mahkemeye

sunulan 16/12/2018 tarihli dilekçe ile 3/12/2018 tarihinde yapılan duruşmaya elde olmayan sebeplerle katılamadığı, duruşmaya katılmak üzere yola çıktığı için mazeret dilekçesi sunmasının fiilen mümkün olmadığı, dolayısıyla takipsizlik nedeniyle işlemden kaldırılan dosyanın yenilenmesi talep edilmiştir. Bunun üzerine Mahkeme 24/12/2018 tarihli yenileme tensip tutanağında davanın kaldığı yerden devamına karar vermiştir.

24. Mahkeme 12/7/2019 tarihli duruşmaya tarafların mazeret bildirmeksizin katılmamaları nedeniyle dosyayı, yenileninceye kadar ikinci defa işlemden kaldırmıştır. Başvurucu vekili tarafından Mahkemeye sunulan 21/8/2019 tarihli dilekçe ile tekrar davanın yenilenmesi talep edilmiştir. Mahkeme 26/8/2019 tarihinde başvurucuya muhtıra göndermiştir. Muhtıra ile dosyanın 12/7/2019 tarihinde işlemden kaldırıldığı ve kaldırma işleminin üzerinden bir ay geçtikten sonra 21/8/2019 tarihinde yenileme talebinde bulunulduğu gerekçesiyle verilen kesin süre içerisinde yenileme harcının yatırılması gerektiği, aksi takdirde yenileme talebinden vazgeçmiş sayılacağına dair karar verileceğini başvurucuya ihtar etmiştir. Başvurucu 13/9/2019 tarihinde harcı yatırmıştır. Mahkeme aynı tarihli yenileme tensip tutanağında dosyanın 12/7/2019 tarihli celsede başvuruya bırakıldığı, taraflarca 16/12/2018 tarihli dilekçe ile yenilendiğinden davanın kaldığı yerden devamına karar vermiştir.

25. Yargılama sürecinin başından itibaren vekili ile açtığı davayı takip etmekle yükümlü olan başvurucunun uyuşmazlığın basit yargılama usulüne tabi olduğu bilgisi dâhilindedir. Başvurucu takip edilmemesi durumunda dosyanın işlemden kaldırılacağını ve davanın ikinci defa takipsiz bırakılması nedeniyle davanın açılmamış sayılacağına karar verileceğini bilebilecek durumdadır. Başka bir ifadeyle başvurucu duruşmalara katılmaması ya da usulüne uygun mazeret bildirmemesi hâlinde usul hukuku hükümlerine göre ne gibi sonuçlar ortaya çıkabileceğini öngörebilir. Kaldı ki başvurucunun 3/12/2018 tarihinde yapılan ön inceleme duruşmasına katılmadığı için davanın açılmamış sayılmasına karar verilmediği gibi bu duruşma ile 12/7/2019 tarihli duruşmaya katılamamasına ilişkin olarak da herhangi bir mazeret sunmadığı görülmüştür.

26. Diğer yandan ön inceleme duruşma davetiyesinde yer alan taraflardan biri duruşmaya gelir diğeri mazeretsiz olarak gelmez ise gelen tarafın talebi üzerine yargılamaya gelmeyen tarafın yokluğunda devam edileceği veya dosyanın işlemden kaldırılacağı şeklindeki ibare, çağrı kağıdında yokluğunda yargılamaya devam edilerek hüküm verileceği olarak ifade edilmiştir. Davanın açılmamış sayılmasına ilişkin genel kural niteliğinde olan 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesi çerçevesinde söz konusu duruşma davetiyesinde yargılamanın taraflarından birinin ön inceleme duruşmasına katıldığı takdirde yapılacak işlem açıklanmış, yine taraflardan birinin duruşmaya gelmemesi durumunda dosyanın işlemden kaldırılacağı açıkça ihtar edilmiştir. İhtara rağmen başvurucu, çağrı kağıdına yönelik olarak itirazda bulunmamış; bilâkis ön inceleme duruşmasına katılamama mazeretini bildiremediğinden bahsederek Mahkemeye yenileme dilekçesi sunmuştur.

27. Bu bağlamda Mahkemenin başvurucuyu hatalı yönlendirmek suretiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verdiğinden bahsedilemez. Dolayısıyla duruşma günlerinden ve davanın basit yargılama usulü ile görüleceğinden haberdar olan başvurucunun üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeyip takipsiz bırakarak davanın açılmamış sayılmasına sebebiyet verdiği anlaşılmıştır.

28. Bununla birlikte Mahkemenin 13/9/2019 tarihli yenileme tensip tutanağında başvurucunun 21/8/2019 tarihli yenileme dilekçesi yerine 16/12/2018 tarihli dilekçeye atfen davanın devamına karar verdiği görülmekle birlikte anılan maddi hatanın davanın açılmamış

sayılmasına ilişkin kararın verilmesinde bir etkisinin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

29. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde Bölge Adliye Mahkemesinin yaptığı yorumun belirsiz ve öngörülemez nitelikte olmadığı, başvurucunun mahkemeye erişim hakkı kapsamındaki bireysel yararı ile davaların sürüncemede bırakılmaması ve makul sürede sonuçlandırılması hususundaki kamusal yarar arasında adil dengenin bulunduğu, başvurucuya yüklenen külfetin aşırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ÇELİK

B. No: 2022/7270 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7270

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7270)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Murat ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu olan başvurucunun Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) yaptığı başvurular nedeniyle uyarma disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Deniz Kuvvetleri Komutanlığında albay rütbesindedir. Kocaeli'de Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı Donanma Komutanlığında Merkez Şube Müdürü olarak görev yapmaktayken, başvurucunun İstanbul'a ataması yapılmıştır.

3. Başvurucu, önceki görevinden alınmasının hangi makamın yahut kişinin sözlü talebi üzerine yapıldığının kendisine bildirilmesi talebiyle 14/10/2021 tarihinde CİMER'e başvuru yapmıştır. Ayrıca CİMER'e yaptığı 12/11/2021 tarihli başvuru ile albay rütbesinde olmasına rağmen yarbay rütbesiyle istihdam edildiğini belirterek hukuka aykırı durumun sona erdirilmesini talep etmiştir.

4. Başvurucu 10/12/2021 tarihli kararla üst amiri tarafından uyarma cezası ile cezalandırılmıştır. Kararda, başvurucuya yazılı dilekçe ile başvurması durumunda dilekçesinin yetkili makamlara ve şikâyetlerinin de sıralı sicil amirleri yoluyla Deniz

Kuvvetleri Komutanlığına iletileceğinin bildirildiği belirtilmektedir. Kararın gerekçesinde, başvurucu tarafından 14/10/202 tarihli ve 2105083403 sayılı ve 12/11/2021 tarihli ve 2105517687 sayılı CİMER müracaatlarının 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu hükümlerine aykırı olarak sıralı sicil amirlerine müracaat edilmeden yapıldığı, başvurucunun 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca "usulsüz müracaat ve şikâyette bulunmak" disiplinsizliğini işlediği belirtilmiştir.

5. Başvurucunun anılan cezaya karşı yaptığı itiraz, İstanbul Boğaz Komutanı olan üst disiplin amiri tarafından 15/12/2021 tarihinde reddedilmiştir. Bu işlem başvurucuya 31/12/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu, anılan uyarma cezasına karşı 6413 sayılı Kanun uyarınca mahkemeye başvurma hakkı olmadığını belirtmektedir.

7. Başvurucu 18/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu eldeki başvuruya konu disiplin cezasına neden olan CİMER başvuruları dışındaki bazı CİMER başvurularının cevapsız bırakılmasından ve İstanbul iline yapılan atama işlemine karşı açtığı davada verilen iptal kararının idare tarafından uygulanmamasından da şikâyet etmektedir. Ancak incelenen başvurunun konusunun 14/10/2021 ve 12/11/2021 tarihli CİMER başvuruları nedeniyle başvurucuya verilen disiplin cezasına ilişkin olduğu görüldüğünden -ayrı başvurulara konu edilmesi mümkün olan- diğer iddialar değerlendirilmeyecektir.

10. Başvurucu, sıralı sicil amirlerine uğradığı hak ihlallerini dile getirdiğini, ancak amirlerinin tavır ve davranışlarıyla bunları görmezden geldiğini, sözlü başvurularının dikkate alınmadığını, bunun üzerine CİMER'e yaptığı başvuru sebebiyle kendisine disiplin cezası verildiğini ileri sürerek bilgi edinme ve dilekçe hakkının, eşitlik ilkesinin ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.Görüşünde, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadını sunan Adalet Bakanlığı (Bakanlık) ihlal iddialarının değerlendirilmesinde aktarılan ilke ve kuralların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda formdaki hususlar tekrar edilmiştir.

11. Somut olayda TSK’da albay rütbesi ile görevli olan başvurucu hukuka aykırı olduğunu düşündüğü konularla ilgili olarak CİMER üzerinden yaptığı şikâyet ve bilgi edinme talepli başvuruları nedeniyle disiplin cezası almıştır. Başvurucunun iddialarının özü değerlendirildiğinde başvurunun ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi Adem Talas ([GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017) kararında, TSK mensubu olan başvurucunun Başbakanlık İletişim Merkezine şikâyet dilekçesi vermesinden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Kararda, hukuk devletinin gerekleri kapsamında bir askerin kişisel veya görevle ilgili sorunlarını dile getirmesinin bir hak olarak askerî yasalarda öngörüldüğü ve bu hakkın kullanımının askerî disiplin ve hiyerarşik düzen içinde belli bir yöntem benimsenerek düzenlendiği, asker kişiler için Türkiye Büyük Millet Meclisine

yapılacak müracaat dışındaki şikâyet ve taleplerin 211 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde sıralı amirler takip edilerek yapılmasının öngörüldüğü ifade edilmiştir. Bu şikâyet usulüne riayet edilmemesinin de 6413 sayılı Kanun'da disiplin cezasını gerektiren bir eylem olarak düzenlendiği belirtilmiştir (Adem Talas, § 51).

13. Anayasa Mahkemesi Adem Talas kararında askerî hiyerarşi ve disiplin içinde bulunanlara yönelik olarak belirli şikâyet usulleri ve bunların dayandırıldığı disiplin yaptırımları bulunmasının demokratik toplum düzeninde gerekli olmadığının söylenemeyeceğini ifade etmiştir (anılan kararda bkz. § 54). Fakat sıralı amirlerine yaptığı başvuruların sonuçsuz kalması nedeniyle BİMER'e başvuran başvurucuya verilen disiplin cezasının demokratik toplum düzeninde gerekli bir müdahale olmadığı değerlendirmiş ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

14. Somut olayda, başvurucu albay olmasına rağmen yarbay rütbesiyle istihdam edilmesinin hukuka aykırılığına ilişkin şikâyetini ve başka ile atanmasını sözlü olarak talep eden kişilere ilişkin bilgi talebini sıralı amirleri yoluyla üstlerine sunma imkânı varken doğrudan CİMER'e başvurmuştur. Başvurucu her ne kadar 1/12/2021 tarihli Deniz Personel Bilgi Sisteminde atama danışmanına yazdığı mesajın ekran görüntüsünü sunmuşsa da bu mesajın tarihinin CİMER başvurularından sonra olduğu görülmektedir. Öte yandan, bu başvurunun resmî bir başvuru hüviyetinde olup olmadığı da başvuru formu ekinde yer alan ekran çıktısından anlaşılamamaktadır. Bunun haricinde başvurucunun söz konusu taleplerine ilişkin olarak üstlerine yaptığı yazılı veya tutanağa geçirilmiş sözlü bir başvurusunun bulunmadığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun yasaya göre resmî veya kişisel müracaat veya şikâyetini en yakın amirine yapması gerekirken doğrudan CİMER'e müracaatta bulunması nedeniyle en hafif ceza türü olan uyarma disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade hürriyetini ihlal ettiği iddiasının, Adem Talas kararındaki ilkeler doğrultusunda, açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.T.T.

B. No: 2022/7316 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7316

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.T.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7316)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : A.T.T.

Vekili : Av. Ekrem Bahadır MERCANTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, daha önce yargılamasına başlanan eylemlerle ilgili olarak yeniden soruşturma açıldığı için aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırmama ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır.

3. Etkin pişmanlık kapsamında 20/10/2016 tarihinde ifade veren E.A., başvurucu hakkında bazı açıklamalarda bulunmuştur. Tanık E.A. anılan ifadesinde, Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığında 2008-2011 yılları arasında gerçekleştirilen ve iletişim araçlarının dışarıda bırakıldığı örgütsel toplantılara katılanlar arasında başvurucunun da bulunduğunu beyan etmiştir. Tanık E.A. ayrıca başvurucunun da kendisi gibi bir dönem polis koleji öğrencilerinden sorumlu olduğunu ileri sürmüştür.

4. Başvurucu, anılan soruşturma kapsamında 24/2/2017 tarihinde yakalanmış ve 15/3/2017 tarihinde tutuklanması talebiyle Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiştir.

5. Başvurucu sorgusunda E.A.nın hakkındaki iddialarını ve üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini beyan etmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği "tutuklanması istemine dayanak teşkil edilen [E.A.nın] beyanlarının yer ve zaman mefhum yönünden eksik olup, şüphelinin hangi tarihte örgüt içerisinde yer aldığının veya ne gibi eylemlerde bulunduğunun anlatılmadığı, şüphelinin emniyet teşkilatı içerisinde kamusal bir görevinin bulunmadığı, şüphelinin telefon görüşmelerinin ise işinin gereğinin olma olasılığı bir bütün halinde değerlendirildiğinde mevcut delil durumu, sabit ikametgah sahibi [olması]" şeklindeki gerekçeyle yurt dışına çıkamamak ve belirli yerlere düzenli olarak başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle tutuklama talebinin reddine karar vermiştir.

6. Soruşturma neticesinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 28/9/2018 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Başvurucuya silahlı terör örgütüne üye olma ve devletin gizli kalması gereken bilgilerini siyasal veya askerî casusluk amacıyla temin etme suçlarının isnat edildiği iddianamede; tanık E.A.nın başvurucunun İstihbarat Dairesi Başkanlığında gerçekleştirilen ve iletişim araçlarının dışarıda bırakıldığı örgütsel nitelikteki sohbet toplantılarına düzenli olarak katıldığına ilişkin anlatımları, başvurucunun örgütün tepe yönetimi ile görüştüğüne ve örgütle bağlantılı şirketlerde çalıştığına ilişkin kayıtlar ile haklarında aynı suçtan işlem yapılan kişilerle arasında şüpheli hesap hareketleri bulunduğuna dair Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı raporuna dayanılmıştır.

7. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Başvurucu duruşmanın 7/1/2019 tarihli ilk oturumunda yaptığı savunmasında İstihbarat Dairesi Başkanlığında kamusal bir görevinin bulunmadığını, çalıştığı firmanın aldığı bir proje kapsamında İstihbarat Dairesi Başkanlığına destek verdiğini, aleyhinde ifade veren E.A.nın kendisini kurtarmak amacıyla bu şekilde beyanda bulunduğunu ve üzerine atılı suçları kabul etmediğini ifade etmiştir.

8. Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY mensupları hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında ifadeleri alınan E.K. ve H.T. başvurucu hakkında bazı açıklamalarda bulunmuştur.

9. Etkin pişmanlık kapsamında 27/10/2021 ve 18/11/2021 tarihlerinde ifade veren E.K.; 2013 yılında İstihbarat Daire Başkanlığında veri tabanı yöneticisi adayı olarak işe başladığını, burada çalıştığı sırada başvurucunun kendisini arayarak görüşme talep ettiğini, başvurucu ile yaptığı görüşme sonrasında bu kişinin evinde düzenlenen toplantılara katıldığını, bu toplantılarda Fetullah Gülen'in vaaz videolarını izlediklerini, başvurucunun "Sizi bugün bulunduğunuz konuma yapı getirmiştir vefa borcunuz var." diyerek kendisinden para talep etmesi üzerine maaşının bir miktarını başvurucuya verdiğini beyan etmiştir.

10. Etkin pişmanlık kapsamında 7/1/2022 tarihinde ifade veren H.T., iş aradığı dönemde örgüt mensubu iki kişinin kendisi ile bir yurtta görüşme yaparak bilgilerini aldıklarını, sonrasında daha önceden tanımadığı başvurucunun kendisi ile irtibata geçerek İstihbarat Dairesi Başkanlığında yapılan bir mülakata yönlendirdiğini ve bu şekilde anılan kurumda teknisyen olarak göreve başladığını beyan etmiştir. Tanık H.T. ayrıca başvurucunun çalıştığı kurumdaki örgüt mensuplarından oluşan beş kişilik bir grubun sorumlusu olduğunu, düzenli olarak toplantılar gerçekleştirdiğini ve himmet adı altında para topladığını ifade etmiştir.

11. Konya Cumhuriyet Başsavcılığının talimatı üzerine 4/1/2022 tarihinde gözaltına alınan

başvurucu 10/1/2022 tarihinde etkin pişmanlık kapsamında ifade vermiştir. Anılan kolluk ifadesinde başvurucu, bir dönem örgütün evlerinde kaldığını, üniversiteden sonra çalıştığı şirketin mescidinde düzenlenen sohbetlere katıldığını, çalıştığı firmanın aldığı teknik projenin tanıtımı, kurulumu, işleyişi ve kullanıcı eğitimleri gibi hususlarda destek vermek amacıyla İstihbarat Dairesi Başkanlığına ziyaretçi kartı ile gidip gelmeye başladığını, firmanın Genel Müdür Yardımcısı F.K.nın isteği üzerine şirket adına İstihbarat Dairesi Başkanlığında çalışan E.K., H.T. ve V.D. ile bir süre ilgilendiğini, bu kişilere 3-4 aylık bir dönemde kendi evinde 4-5 defa sohbet verdiğini ve kariyerlerine ilişkin tavsiyelerde bulunduğunu ancak bu kişilerden para toplamadığını beyan etmiştir.

12. Konya Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle Konya 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Tutuklamaya sevk yazısında başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma ile Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmalardaki delil durumu ve başvurucuya isnat edilen eylemlere ilişkin farklılıklar belirtilmiştir. Anılan yazıda bu konuyla ilgili olarak "Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianame incelendiğinde, iddianamenin şüphelinin 2008-2011 yılları arasında İstihbarat Daire Başkanlığı'nda çalıştığına ve burada kendisinden sorumlu sivil mahrem abiler organizesinde örgütsel sohbetlere katıldığına yönelik olduğu, şüphelinin bu dosya kapsamında söz konusu iddiayı inkar ettiği, Cumhuriyet Başsavcılığımız işbu dosyası kapsamında ise [E.K.] isimli tanığın beyanları doğrultusunda şüphelinin Emniyet İstihbarat Daire Başkanlığı'nda çalışan mühendislerden sorumlu mahrem imam olması gerekçesiyle yeniden gözaltına alındığı, bu beyana ek olarak aynı doğrultuda kendisinin ilgilendiği, yine İstihbarat Daire Başkanlığı'nda mühendis olan [H.T.nin] da kendisi hakkında aynı doğrultuda beyanda bulunduğu" ifadelerine yer verilmiştir.

13. Söz konusu tutuklamaya sevk yazısında ayrıca başvurucunun aleyhlerinde ifade verdiği ve teşhis ettiği on iki kişinin tamamının haklarında önceden adli işlem uygulanan kişiler olmaları ve örgütün mahrem yapılanması içindeki önemli bir pozisyonda bulunması karşısında verdiği ifadenin yetersiz olması nedeniyle etkin pişmanlık koşullarının oluşmadığı belirtilmiştir.

14. Başvurucu sorguda, hakkında aynı delil ve suçlamalara ilişkin 5 yıldır devam eden bir yargılama olduğunu, etkin pişmanlık kapsamında tüm bildiklerini anlatarak 7-8 kişiyi teşhis ettiğini, evinden getirilmiş olması nedeniyle kaçma şüphesinin bulunmadığını ifade etmiştir. Hâkimlik başvurucunun tutuklanmasına 11/1/2022 tarihinde karar vermiştir. Tutuklama kararında başvurucu aleyhine beyanda bulunan birden fazla tanığın bulunduğu, 3/1/2021 tarihli HTS araştırma tutanağına göre şehir dışı talebe mesulü, öğretmen, doktor, müdür oldukları tespit edilen kişiler ile irtibat halinde olduğu ve çok sayıda örgütsel yurt dışı birlikteliğinin bulunduğu gerekçesiyle isnat edilen suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan kararda ayrıca suçun vasıf ve mahiyeti, katalog suçlar arasında yer alması ve suç için öngörülen cezanın alt ve üst sınırından hareketle başvurucunun kaçma, tanıklar üzerinde baskı kurma ve delil karartma şüphesinin bulunduğu ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu değerlendirmelerine yer verilmiştir.

15. Başvurunun tutuklama kararına yaptığı itiraz Konya 5. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 21/1/2022 tarihinde reddedilmiştir.

16. Konya Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma evrakını 26/1/2022 tarihli yetkisizlik kararı

ekinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

17. Başvurucu, tutuklama kararına itirazın reddi kararını 26/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yetkisizlik kararı ile gelen soruşturma dosyası kapsamında Mahkemeye hitaben birleştirme tarihli bir iddianame düzenlenmiştir. 4/2/2022 tarihli iddianamede tanıklar E.K. ve H.T. ile başvurucunun etkin pişmanlık kapsamındaki ifadelerine yer verilmiştir.

19. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası, Mahkeme tarafından başvurucu hakkında devam eden kamu davası ile birleştirilmiştir.

20. Mahkeme yargılamanın 31/3/2022 tarihli oturumunda başvurucunun Ankara ili dışına çıkmamak şeklindeki yükümlülük ile adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle tahliyesine karar vermiştir.

21. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davanın ilk derece mahkemesi önünde derdest olduğu tespit edilmiştir.

22. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, hakkında devam eden ve aynı suçtan tutuksuz yargılandığı bir kovuşturma bulunmasına rağmen mükerrer soruşturma kapsamında soyut gerekçelerle tutuklandığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca devam eden yargılama sürecinde hiçbir adli makamdan kaçmaması ve evinde gözaltına alınması nedeniyle kaçma ve delil karartma şüphesinin bulunmadığını beyan etmiştir. Başvurucu son olarak adli kontrol tedbirinin neden yetersiz kalacağının gerekçelendirilmediğini ve tedbirin ölçülülük ilkesine aykırı olarak uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

24. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Ankara ve Konya Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalarda birbirinden farklı hususların bulunduğu ileri sürülmüştür. Bakanlık görüşünde ayrıca terör örgütü suçlarının niteliği gereği bir veya birden fazla yargı çevresini ilgilendiren faaliyet ve sonuçları ihtiva edebilen suçlardan olduğunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

25. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

26. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

27. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kişinin bir suç işlediği şüphesiyle yakalanabilmesi için tutuklama şartlarının varlığı aranmıştır. Diğer bir ifadeyle yakalama emri düzenlenmesini gerektiren diğer nedenlerden (örneğin 5271 sayılı Kanun'un 98. maddesi) farklı olarak tutuklama amacıyla yakalama yapılabilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut

deliller bulunmalıdır. Kanun koyucu suç şüphesiyle yakalanan kimselerin gerek gözaltı süresinin dolması gerekse hâkim kararıyla serbest kalması üzerine özgürlüğüne yönelebilecek keyfî müdahaleleri önlemek amacıyla yakalama yasağı öngörmüştür. Bu yasak itiraz mercii tarafından verilen yakalama kararını kapsamamaktadır.5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamayacaktır. Bu hüküm uyarınca aynı fiilden dolayı ikinci kez yakalama yapılabilmesi için yeni ve yeterli delil elde edilmesi zorunludur. Sözü edilen yeterli delilin 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen nitelikte olması gerektiği açıktır. Bu nedenlerle aynı yasağın tutuklama tedbiri açısından da geçerli olması gerekir. Zira yeni ve yeterli delil elde edilmeden verilen yakalama kararı kanuna aykırı olduğunda yakalama kararı sonrasında verilen gözaltı ile tutuklama kararları da evleviyetle kanuna aykırı olacaktır (Atilla Taş, B. No: 2016/30220, 29/5/2019, § 98; Sedat Laçiner, B. No: 2016/47628, 12/2/2020, § 41).

28. Somut olayda başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan Ankara ve Konya Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından iki farklı soruşturma yürütülmüştür. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen ilk soruşturma sırasında hakkında tutuklama talebinin reddine karar verilen başvurucu, Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında tanıklar E.K. ve H.T.nin ifadelerine dayanılarak 11/1/2022 tarihinde tutuklanmıştır. Anılan tanıkların başvurucu hakkındaki örgütün İstihbarat Dairesi Başkanlığında görevli bazı mensuplarından sorumlu mahrem imam olduğu yönündeki iddialarının Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmada yer almadığı ve ilk olarak Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma sırasında ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

29. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Başvurucu hakkında başlatılan iki soruşturma da her ne kadar FETÖ/PDY'ye ilişkin ise de 4/2/2022 tarihli iddianameye bağlanan ikinci soruşturmanın dayanağı ve muhakeme işlemlerine esas tutulan olgular, 28/9/2018 tarihli iddianameye bağlanan birinci soruşturmanın ve bu soruşturma kapsamında icra edilen yakalama, gözaltı ve adli kontrol tedbirlerinin dayanağından temel olarak farklılık göstermektedir. Başka bir deyişle esasen başvurucunun ikinci soruşturma kapsamında tutuklanmasının ilk soruşturma ve o soruşturmada uygulanan muhakeme işlemlerine nazaran yeni nitelikte olgulara dayandığı söylenebilecektir. Bu durumda başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağı bulunmaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Ebru Doğu, B. No: 2016/78911, 10/10/2019, § 54; Sedat Laçiner, § 42).

30. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama kararı incelendiğinde tedbirin dayanağını oluşturan suçlamaların temelinde, başvurucunun İstihbarat Dairesi Başkanlığında görevli mensuplarından sorumlu mahrem imam olduğu yönündeki tanıklar E.K. ve H.T.nin beyanlarının olduğu görülmektedir (bkz. §§ 9, 10). Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından düzenlenen 4/2/2022 tarihli ikinci iddianamede de başvurucunun ifadesi ile birlikte anılan tanık ifadelerine yer verilmiştir (bkz. § 18).

32. Anayasa Mahkemesi birçok kararında somut olgular içeren tanık anlatımlarını suç

şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; İsmail Çıtak, B. No: 2016/78629, 28/11/2019, § 52; Y.G., B. No: 2017/5933, 9/1/2020, § 55; İbrahim Okur, B. No: 2016/50394, 27/2/2020, § 82; Mustafa Onuk, B. No: 2016/21484, 9/7/2020, §§ 49-52; Yusuf Erdoğan, B. No: 2017/11828, 10/2/2021, § 46).

33. Başvurucunun Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Dairesi Başkanlığında teknik personel olarak çalışan bazı FETÖ/PDY mensuplarından sorumlu mahrem imam olduğuna ilişkin tanık beyanlarının (bkz. §§ 9, 10) yargı mercilerince tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

34. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

35. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

36. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma ve aleyhinde beyanda bulunabilecek kişiler üzerinde baskı kurma girişiminde bulunarak delil karartma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

37. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da tespiti gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

38. Terör suçlarının soruşturulması/kovuşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

39. Sonuç olarak başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklandığı dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, § 214; Devran Duran, § 64).

40. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aynı Fiilden Dolayı Birden Fazla Yargılanmama veya Cezalandırılmama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

41. Başvurucu, aynı olay ve suçlamalarla ilgili olarak yargılaması devam eylemler hakkında yeniden soruşturma başlatıldığını ileri sürerek aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

42. Bakanlık görüşünde; Ankara ve Konya Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalarda birbirinden farklı hususların bulunduğu ileri sürülmüştür. Bakanlık görüşünde ayrıca terör örgütü suçlarının niteliği gereği bir veya birden fazla yargı çevresini ilgilendiren faaliyet ve sonuçları ihtiva edebilen suçlardan olduğunun dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

43. Başvurucunun iddialarının özü adil yargılanma hakkının bir güvencesi olan aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama ve cezalandırılmama hakkına riayet edilmediği şikâyeti olduğundan inceleme de bu çerçevede yapılmıştır.

44. Anayasa Mahkemesi 4/11/2021 tarihli ve E.2019/4, K.2021/78 sayılı kararında konuya ilişkin uluslararası belgelerden de yararlanarak ne bis in idem ilkesini, hiç kimsenin ceza yargılamasında kesin/kesinleşmiş bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir fiilden dolayı ceza yargılaması kapsamında yeniden yargılanamayacağı veya cezalandırılamayacağı biçiminde tarif etmiştir. Söz konusu kararda, bu ilkeye aykırılık sonucuna varılabilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı koşullar (1) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin olması, (2) bu sürecin kesin/kesinleşmiş mahkûmiyet veya beraat hükmüyle sonuçlanmış olması, (3) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin birden fazla işletilmesi, (4) farklı yargılama süreçlerinin aynı fiile ilişkin olması ve (5) ilkenin istisnalarından birinin olmaması şeklinde sıralanmıştır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 27; Çetin Doğan (3) [GK], B. No: 2021/30714, 15/2/2023, § 152).

45. Somut olayda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen ilk soruşturma neticesinde hazırlanan 28/9/2018 tarihli iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk derece mahkemesi nezdinde devam etmektedir. Anılan yargılamanın kovuşturma evresinde devam ettiği süreçte Konya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan soruşturma neticesinde yetkisizlik kararı verilmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yetkisizlik kararı ekinde gelen soruşturma evrakına istinaden 4/2/2022 tarihli ikinci bir iddianame düzenlenmiştir. Anılan iddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Mahkeme tarafından devam etmekte olan dava ile birleştirilmiştir. Söz konusu yargılama bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesi önünde devam etmektedir. Başvurucu hakkında açılan her iki soruşturmanın da ceza ile ilgili bir yargılama süreci olduğu ifade edilebilir. Ancak anılan soruşturmalar neticesinde düzenlenen iddianamelerin kabulü ile açılan kamu davalarının birleştirilerek görülmesi ve bu davanın hâlihazırda ilk derece mahkemesi önünde derdest olması karşısında kesinleşmiş bir mahkûmiyet veya beraat hükmünün varlığından bahsetmek mümkün değildir.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesi altında güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan

yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ (3)

B. No: 2022/15697 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15697

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM TAMER KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2022/15697)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1- Adem Tamer KAYA

2- Aydın KAYA

3- Bayram Ahmet KAYA

4- Doğan Bahri KAYA

5- Hatice KARAATA KAYA

6- Nahide KAYA

7- Ogün KAYA

8- Ömer Lütfi KAYA

9- Özgün KAYA

10- Vahide ALTAY

Başvurucular Vekili : Av. Atiye ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına

yöneliktir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 13/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin incelemenin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde bırakılmasına 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AZİZE ACAR

B. No: 2022/29458 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29458

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AZİZE ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29458)

Karar Tarihi: 31/10/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/1/2025 - 32789

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Azize ACAR

Vekili : Av. Mazlum DEMİRBAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltı koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yakalama sebeplerinin bildirilmemesi nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 14/2/2018 tarihinde sokakta yanmış bir kadın cesedinin sokakta bulunması üzerine soruşturma başlatmıştır.

3. PKK/KCK silahlı terör örgütüne yakın bazı yayın organlarında yapılan haberlere göre N.K. isimli kadın, örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın 15/2/1999 tarihinde Kenya'da yakalanarak ülkeye getirilmesini protesto etmek amacıyla kendini yakmıştır.

4. Soruşturma kapsamında N.K. ile bağlantılı kişilerden olduğu değerlendirilen başvurucu, Başsavcılığın talimatı ile 14/2/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır. Aynı gün başvurucunun

ikametgâhında arama yapılmış ve bazı dijital materyale el konulmuştur. Arama ve gözaltı işlemlerine ilişkin Başsavcılık talimat yazısında ve kolluk görevlileri tarafından düzenlenen Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda başvurucuya hangi suçun isnat edildiği belirtilmemiştir.

5. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 26/2/2018 tarihli Avukat Görüşme Tutanağı'nda yakalama nedeni olarak PKK/KCK terör örgütü propagandası yapma suçu gösterilmiştir. Aynı tarihte başvurucunun kollukta ifadesi alınmıştır. İfade Tutanağı'nın isnat edilen suç bölümünde "PKK/KCK terör örgütünün propagandasını yapma, PKK/KCK terör örgütü adına faaliyetlerde bulunma" ifadelerine yer verilmiştir.

6. Başvurucu 26/2/2018 tarihli ifadesinde diğerlerinin yanı sıra N.K.nın yanarak ölümüne, kendisine ait cep telefonunda tespit edilen ve örgütü övücü nitelikte olduğu değerlendirilen şarkı ve marşlara ilişkin soruları yanıtlamıştır. Başvurucu bu kapsamda N.K.yı tanımadığını, olay gecesi evlerinin önünde bir yangın çıktığını, araçların yandığı zannıyla yangına müdahale ederek yangını söndürdüklerini, sonrasında yanan şeyin bir kadın olduğunu anladığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca bir stüdyoda fotoğrafçı olarak çalıştığını, telefonunda bulunan şarkı ve marşların işi gereği fon müziği olarak kullanıldığını ve müşterilerin gönderdiği müzik parçaları olduğunu beyan etmiştir.

7. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan hakkında adli kontrol uygulanması talebiyle İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 28/2/2018 tarihinde sevk etmiştir. Hâkimlik sorgusunun ardından başvurucu hakkında belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

8. Başsavcılık, 9/7/2018 tarihinde başvurucu hakkında N.K.nın ölümü olayına ilişkin olarak silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme, başkasını intihara yönlendirme suçlarından ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararda başvurucunun gözaltına alındığına ilişkin bir açıklama yapmamış; gözaltı koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açılabileceğine ilişkin bir ifadeye de yer vermemiştir.

9. Başsavcılık, başvurucu hakkında silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılması talebiyle 10/7/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianame, temel olarak başvurucunun cep telefonunda tespit edilen 660 ses dosyasından 5'inin terör örgütünü övücü nitelikte şarkı ve marş olduğu yönündeki kolluk tespitine dayanmaktadır.

10. İddianamenin kabulü ile başlayan ceza davası İzmir 16. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmüştür. Yargılama neticesinde 7/3/2019 tarihinde başvurucunun isnat edilen suçtan beraatine karar verilmiştir. İstinaf incelemesinden geçen beraat kararı 21/10/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Söz konusu beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu, silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan yakalanıp gözaltına alındığını, bu suçtan açılan kamu davasının beraat ile sonuçlandığını beyan ederek haksız gözaltı tedbiri nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın giderilmesi amacıyla İzmir 22. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi/Mahkeme) nezdinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu 28/10/2020 tarihli dava dilekçesi ile 10.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

12. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun beraat ile sonuçlanan ceza yargılamasına konu suça ilişkin olarak gözaltına alınmadığını, soruşturma evresinde uygulanan gözaltı koruma tedbirinin ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara konu silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme, başkasını intihara yönlendirme suçlarına ilişkin olduğunu kabul

etmiştir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesi, ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun hangi tarihlerde gözaltına alındığına ve tazminat hakkına sahip olduğuna ilişkin herhangi bir ifadenin yer almaması, Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda suç vasfının belirtilmemesi ve anılan kararın başvurucuya tebliğ edilmemesi nedeniyle tazminat davasının ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara ilişkin olduğunu kabul etmiştir. Davacı vekilinin yargılama aşamasındaki beyanlarına istinaden davanın ıslahını gerektiren hukuki bir durum olmadığını değerlendiren Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun tazminat davasının kısmen kabulüyle başvurucuya 677,09 TL maddi ve 1.500 TL manevi tazminat ödenmesine 21/10/2021 tarihinde karar vermiştir.

13. Başvurucu ve katılan kurum vekili söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

14. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi) ilk derece mahkemesi kararının hüküm kısmına "Davacının yasal koşulları oluşmayan maddi ve manevi tazminat taleplerinin REDDİNE" şeklindeki ifade eklenmek suretiyle düzeltilerek istinaf başvurularının esastan reddine 20/1/2022 tarihinde kesin olarak karar vermiş; kararda davacının tazminat talebine konu terör örgütü propagandası yapma suçu ile ilgili olarak gözaltına alınmadığını, gözaltı evrakına göre işlemin şüpheli ceset nedeniyle gerçekleştirildiğini bu nedenle tazminat koşullarının bulunmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesinin ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın esas alınması gerektiği yönündeki değerlendirmesine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 31/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; haksız ve hukuka aykırı olarak yakalandığını ve gözaltına alındığını, yargısal süreçte önce kovuşturmaya yer olmadığını, sonrasında ise beraat kararı verildiğini, beraat kararını takiben açtığı tazminat davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere

kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

22. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi tazminat davasına konu yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin İzmir 16. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde terör örgütünün propagandasını yapma suçundan açılan ve beraat ile sonuçlanan ceza davası kapsamında uygulanmadığını kabul etmiştir. Gerekçeli kararda, bu sonuca ulaşırken başvurucuya terör örgütü propagandası yapma suçunun isnat edildiğine dair tespitler içeren 26/2/2018 tarihli Avukat Görüşme Tutanağı ile aynı tarihli İfade Tutanağı'nın değerlendirildiğine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir. Bununla birlikte Mahkeme, anılan tedbirlerin Başsavcılığın 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmaya yer olmadığı kararına konu suçlara ilişkin olarak uygulandığını tespit etmiş ve tazminat davasının konusunu belirlerken 7/3/2019 tarihli beraat kararı yerine 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı esas almıştır (bkz. § 12).

23. Ağır Ceza Mahkemesi bu belirlemelerden sonra ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda gözaltı süresini ve başvurucunun tazminat hakkına sahip olduğunu bildirir herhangi bir ifadenin yer almaması, Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda suç vasfının belirtilmemesi ve anılan kararın başvurucuya tebliğ edilmemesi nedeniyle tazminat davasının süresinde açıldığını kabul ederek davanın kısmen kabulüne karar vermiştir (bkz. § 12). Dolayısıyla Mahkemenin kısmen kabul kararının 7/3/2019 tarihli beraat kararına değil 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara dayandığı anlaşılmaktadır.

24. Öte yandan İstinaf Mahkemesi başvurucunun tazminat talebine konu terör örgütü propagandası yapma suçu ile ilgili ceza yargılamasında gözaltına alınmadığı, gözaltı tedbirinin şüpheli ceset nedeniyle başlatılan soruşturma kapsamında uygulandığı ve bu nedenle tazminat koşullarının oluşmadığı şeklindeki gerekçeyle davanın kısmen kabulüne ilişkin hükmü davanın reddi yönünde düzelterek istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir (bkz. § 14).

25. Ağır Ceza Mahkemesi ve İstinaf Mahkemesi kararları birlikte değerlendirildiğinde her iki Mahkeme tarafından da tazminat davasına konu yakalama/gözaltı koruma tedbirlerinin beraat ile sonuçlanan ceza davası kapsamında değil ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile neticelenen soruşturma kapsamında uygulandığının kabul edildiği anlaşılmıştır. Anılan mahkeme kararları bu yönden örtüşmektedir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesi tazminat davasının konusunu ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar olarak belirlemiş ve bunun nedenlerini açık bir şekilde gerekçelendirmiştir. Mahkeme 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yönelik olarak ve süresinde açıldığını kabul ettiği

davanın kısmen kabulüne karar vermiştir (bkz. § 12). Öte yandan İstinaf Mahkemesi, Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararının özenli bir biçimde incelenmediği kuşkusunu doğuracak şekilde tazminat davasının kısmen kabulüne esas alınan ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararla ilgili herhangi bir değerlendirme yapmadan, ilk derece mahkemesinin beraat ile sonuçlanan ceza davasına ilişkin yaptığı değerlendirmeyi tekrar ederek Mahkemeden farklı bir sonuca ulaşmıştır (bkz. § 14).

26. İstinaf Mahkemesi ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın tazminat davasının konusu olarak kabulünün mümkün olup olmadığı, davanın bu açıdan süresinde açılıp açılmadığı, Ağır Ceza Mahkemesinin davanın konusuna ilişkin belirlemesinin ıslah kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın davanın konusu olarak kabul edilmesi hâlinde tazminat davasının şartlarının oluşup oluşmadığı hususlarında herhangi bir açıklamada bulunmadan soyut ve genel nitelikteki ifadeler ile istinaf talebinin reddine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararı gözönüne alındığında İstinaf Mahkemesince yanıtlanmayan bu hususların davanın sonucuna etkili iddialar olduğu görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yakalama Nedenlerinin Bildirilmediğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, gözaltına alınması sırasında herhangi bir suç isnadında bulunulmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki isnadı öğrenme hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

29. Anayasa’nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasında, yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddiaların bildirileceği, isnat edilen suçla ilgili olan kişilere bilgi verme yükümlülüğü bulunduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 284).

30. Anayasa Mahkemesi, suç isnadıyla yakalanan kişilerle ilgili olarak yakalama nedenlerinin veya suçlamaların yakalama sırasında bildirilmediği iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı ceza muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Deniz Özfırat, B. No: 2013/7929, 1/12/2015, §§ 42-54; Mehmet Bilal Çolak, B. No: 2017/25971, 30/10/2018, § 87).

31. Somut olayda yakalama ve gözaltına alma tedbirlerinin hukuka aykırılığını ileri sürerek tazminat talebinde bulunan başvurucu, yakalama nedenlerinin bildirilmediğinden yakınmamış; bu hususa ilişkin tazminat talebinde bulunmamıştır. 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna

varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun yakalandıktan sonra yakalama nedenlerinin kendisine bildirilmediği iddiasıyla ilgili olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yakalama nedenlerinin bildirilmediğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 22. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/187, K.2021/193) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULHALIK ÇETİNKAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/91873 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/91873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHALIK ÇETİNKAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/91873)

Karar Tarihi:31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1.Abdulhalık ÇETİNKAYA

2. Ayşe DEMİRDAŞ

3. Besna ÇETİNKAYA

4. Cansu KILIÇ

5. Ferdi ÇETİNKAYA

6. Hediye ÇETİNKAYA

7. Keziba ÇETİNKAYA

8. Muhyettin ÇETİNKAYA

9. Mülazim ÇETİNKAYA

10. Nadiye ÇETİNKAYA

11. Sabri ÇETİNKAYA

12. Selahattin ÇETİNKAYA

13. Seyit Mazhar ÇETİNKAYA

14. Sivi ÇETİN

Başvurucular Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurucu Sadi Çetinkaya'nın başvuru tarihinden sonra -20/12/2022 tarihinde- vefat ettiği, başvurucunun mirasçılarının 4/1/2024 tarihli dilekçeyle başvurunun devamı talebinde bulundukları anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğini aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

5. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 3. İdare Mahkemesine (E.2021/395, K.2021/1167) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ŞİRİN AKPINAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/16 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/16

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ŞİRİN AKPINAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/16)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Mehmet Şirin Akpınar ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/16 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/16 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculaların HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvuruculaların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculaların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. Maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında

varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyehat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuruculara haklarında HAGB kararı verilip kesinleşinceye kadar "yurtdışına çıkamamak" şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve başvurucunun ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve

yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculara tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculara kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculara makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculara kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİN ZÜMRÜT VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/4548 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4548

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİN ZÜMRÜT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4548)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Arin Zümrüt ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce mahkûmiyet kararı verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB' nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/4548 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2023/4548 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculaların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri

kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz kanun yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas

yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyehat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

16. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuruculaların haklarında HAGB kararı verilip kesinleşinceye kadar "yurtdışına çıkamamak" şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve başvurucunun ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince, yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

19. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculaların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (K) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (F) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (H) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (İ) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERUDUN AYGÖREN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/13525 | Karar tarihi: 31.10.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/13525

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERUDUN AYGÖREN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/13525)

Karar Tarihi: 31/10/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Ferudun Aygören ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculaların mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/13525 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/13525 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucuların HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvurucuların bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı

sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. Maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının

sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAMAZAN TOPUZ

B. No: 2018/37949 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37949

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAMAZAN TOPUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37949)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ceren Sedef EREN

Başvurucu : Ramazan TOPUZ

Vekili : Av. Emine TUĞCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçunun başvurucu aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir. Komisyon, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile örgütlenme özgürlüğü ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin şikâyetler yönünden başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Komisyon diğer ihlal iddialarını ise kabul edilemez bulmuştur.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1976 yılı Kahramanmaraş, Pazarcık ilçesi doğumludur. 2012 yılında tayin olduğu Uşak Devlet Hastanesinde laborant olarak çalışmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu 11/8/2016 tarihinde gözaltına alınmış ve 17/8/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

7. Başvurucu hakkında, Uşak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan 20/1/2017 tarihli iddianame kabul edilerek terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır. Söz konusu iddianamenin ilgili kısımları şu şekildedir:

" Şüpheli Ramazan Topuz'un [başvurucu] 13 Mart 2015 tarihinde Uşak Eski Devlet Hastanesi bahçesinde, 667 KHK Kapsamında kapatılan Ufuk Sağlık Sen üyeleri ile birlikte Uşak yapılanması içerisinde yer alan şüphelilerin düzenlediği basın açıklamasına katıldığının tespit edildiği ...

Şüpheli hakkında Güvenlik Şube Müdürlüğü'nce yapılan Sosyal Medya açık kaynak araştırmasında; Facebook isimli sosyal paylaşım sitesindeki şahsi hesabından; 1-11 Nisan 2012 tarihinde 'sizin hoca efendiyi anlamak için daha çok zeki olmanız lazım yoksa anlayamazsınız önce kendi gözlüğünüzü çıkarın yapılanlara bir de öngözlüğünüz olmadan bakın beyler' yazılı ibarenin altında 'Gülen‟in ameliyat sonrası ilk görüntüsüHaber100.com Yüzde 100 Doğru Haber Fethullah Gülen ameliyat oldu. Samanyolu Televizyonu ameliyat için hastaneye giden hocanın görüntüsü ... HABER100.COM' linkini paylaştığı ...

Ülkemizde ve Dünya Genelinde örgüt tarafından propaganda ve örgüte taban kazandırmak için gerçekleştirilen 'Türkçe Olimpiyatları' ile ilgili fotoğraf paylaşımında bulunduğu,

Şüpheli Ramazan TOPUZ hakkında yapılan iletişim kayıtları inceleme tutanağında ... FETÖ/PDY Terör Örgütü Uşak il yapılanması içerisinde oldukları tespit edilen ... iletişimin tespiti kararına istinaden TİB'den alınan verilerin şüphelinin telefonu ile karşılaştırılması sonucunda; FETÖ/PDY Terör Örgütü Uşak il yapılanması içerisinde olduğu tespit edilen[M. G.] ile toplam 127 kez, [H.H.D.] ile toplam 1 kez, [B. C.] ile 71 kez, F. E. ile 37 kez iletişim kurduğunun tespit edildiği,

...

Şüpheli Ramazan TOPUZ'un FETÖ/PDY Terör Örgütünün finans ayağını oluşturan Bank Asya Uşak şubesi nezdinde herhangi bir hesabının bulunmadığı, ancak şüphelinin Türkiye genelinde hesap hareketliliğinin bulunup bulunmadığına dair dökümün BDDK'dan istendiği ve hesap döküm raporunun ayrıca kovuşturma aşamasında mahkemenize gönderileceği,

Şüphelinin SGK kaydının incelenmesinde, FETÖ/PDY Terör örgütü ile iltisaklı olması sebebiyle 667 sayılı KHK ile kapatılan Beşer Eğitim Kurumları A.Ş isimli iş yerinde çalıştığına dair kaydı bulunduğunun tespit edildiği,

Şüpheli Ramazan TOPUZ'un içişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'nın02/09/2016 tarih ve 3038 sayılı yazısı ile FETÖ/PDY Terör örgütü ile iltisaklı Özgürlük ve Demokrasi Platformuna destek veren derneklerden olan 23/12/2015 tarihli genel kurul kararı ile feshedilen Küresel Doktorlar Uşak Sağlık Derneği'ne 20/12/2012 tarihi itibariyle üye olduğunun tespit edildiği,

Hakkında soruşturma başlatılan şüphelinin 01/09/2016 gün ve 672 Sayılı KHK'nın

2/1.maddesinde yer alan ekli listede yer alan kişiler içerisinde kamu görevinden çıkarıldığının tespit edildiği, buna ilişkin özlük bilgilerinin soruşturma dosyasına eklendiği, FETÖ/PDY terör örgütü adına faaliyet yürüttüğü tespitleri ile 667 sayılı kanun hükmünde kararname ile kapatılan Ufuk Sağlık Sen isimli sendikaya 05/05/2014 tarihi itibariyle üye olduğunun tespit edildiği,

Şüphelinin FETÖ/PDY terör örgütünün basın yayın kuruluşu olan ZAMAN gazetesine üye olduğuna dair beyanının bulunduğu,

...

Şüphelinin kolluk ve sorgu aşamasında alınan savunmalarında; her ne kadar FETÖ/PDY terör örgütü yapılanması içerisinde yer almadığını beyan ederek hakkındaki iddiaları reddetmiş ise de; yukarıda arz ve izah edilen kanıtlar çerçevesinde şüphelinin savunmasının samimiyetten ve inandırıcılıktan uzak olduğu anlaşıldığından; savunmasına itibar edilemeyeceği..."

8. Başvurucu hakkındaki yargılama kapsamında iki celse gerçekleştirilmiştir. Başvurucu, FETÖ/PDY Uşak yapılanması içinde olduğu iddia edilen kişilerle iletişimine ilişkin savunmasında; M.G. ile kendini, daha önce birlikte çalıştığı ve Uşak Devlet Hastanesinde de amiri konumunda bulunan M.V.nin tanıştırdığını, M.G.nin kendisine Uşak'a ilk taşındığında okul ve ev bakmak için yardım ettiğini, daha sonra da tanışıklıklarının devam ettiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca M.V.nin kendini, daha önceki ismi Uşak Sağlık Çalışanları Derneği olan M.G.nin de sekreteryasını yürüttüğü Küresel Doktorlar Uşak Sağlık Derneğine üye olmak için teşvik ettiğini, M.V.nin amiri konumunda bulunması nedeniyle bu talebi geri çevirmesinin düşünülemeyeceğini ileri sürmüştür. Başvurucu; B.C. ile kendinin doktor olması nedeniyle tanıştığını, B.C.nin beyin hepatit hastaları olduğunu ve iletişimlerinde bunlara ilişkin teknik analizlerden bahsettiklerini ifade etmiştir. Başvurucu, F.E.nin ise müteahhit olduğunu, Uşak'a taşınmadan önce F.E.nin projeleriyle ilgilendiğini belirtmiş; daha sonra da hem kendisi hem de eşinin amcası için ev bakarken iletişimlerinin olduğundan bahsetmiştir. Başvurucu H.H.D.yi ise tanımadığını belirtmiştir.

9. Başvurucu, iddianamesinde katıldığı belirtilen basın açıklamasına ise Samsun'da bir uzman doktorun öldürülmesi üzerine sağlık çalışanlarına karşı şiddeti protesto amacıyla mesai saatleri dışında katıldığını ifade etmiş; bu konuda diğer sağlık sendikalarının da benzer açıklamalar yaptığını ileri sürmüştür. Bunun yanında başvurucu bir dönem herkes Fetullah Gülen'e ilgi duyduğu ve takip ettiği için ona ilişkin haberleri takip ettiğini, sosyal medya sitesinde yaptığı haber ve link paylaşımını hatırlamadığını, Türkçe Olimpiyatları'na ilişkin paylaşımı ise orada söylenen şarkıyı beğendiği için yaptığını öne sürmüştür. Başvurucu; Malatya Sağlık Hizmetleri Yüksek Okulu mezunu olduğunu, staj yaparken okulunun da uzama ihtimali bulunması nedeniyle 1996 yılında maddi kazanç elde etmek amacıyla Beşer Eğitim Kurumlarında evrak getir götür işlerinde çalıştığını, Zaman gazetesine ise aralıklarla abone olduğunu, en son 2015 yılı başlarında aboneliğini kapattığını belirtmiştir. Kendisini sohbetlerde gördüğünü belirten tanık R.M. ile ilgili olarak da Uşak Devlet Hastanesinde doktor olması sebebiyle tanıdığını fakat R.M. kendisini tanımadığı için beyanında meslek grubunu bile yanlış söylediğini, adli süreçte bulunan kişilerin isimlerini vererek kendini korumak istediğini düşündüğünü, onun söylediği gibi Risale ve Fetullah Gülen kitaplarının okunduğu sohbetlere katılmadığını ifade etmiştir.

10. Yapılan yargılama sonucunda Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediğinin sübuta erdiğine ve başvurucunun 6 yıl 8 ay hapis cezasıyla

cezalandırılmasına karar vermiştir. Anılan kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Tanık R. M. nin 'Ben talimata ekli Uşak Cumhuriyet Başsavcılığında vermiş olduğum ayrıntılı beyanlarımı tekrar ederim. Talimat gereği bana sorulan Ramazan Topuz'u [başvurucu] tanırım. Ramazan Topuz Uşak Devlet Hastanesinde çalıştığım süre içerisinde orada çalışan sağlık personeliydi. Ben daha önce savcılık beyanlarımda tekrarladığım üzere Feto cemaatini konuşma toplantılarına gittiğimde bir kaç kere Ramazan Topuz'u da orada görmüştüm. Bunun dışında Ramazan Topuz'un cemaate yönelik diğer faaliyetlerine şahit değilim' şeklindeki beyanı,

...

... örgüt lehine bu hakların kullanımını sağlama amacıyla kurulduğu belirlenen, dolayısıyla temelini oluşturan kişi haklarının kötüye kullanılması suretiyle meydana getirildiğinden kanun nazarında himaye görmeyecek dernek, vakıf, şirket, banka, sendika şeklindeki oluşumlardan olan; 667 sayılı KHK ile kapatılan Örgütle iltisaklı Ufuk Sağlık Sendikası ve Küresel Doktorlar Uşak Sağlık Derneğinde sanığın üyeliğinin bulunması ve sendika üyeliğinin darbe girişimi sonrasına kadar devam etmesi,

... tanık R. M. nin anlatımı itibariyle, çalışılan yerdeki örgüt mensubu kişilerle ilgi ve alakanın temini, örgüt organizasyon ve çalışmalarına bu kişilerin dahil edilmeye çalışılması ,organizasyon ile sohbet programları, himmet, zekat, kurban parasının toplanması ve şekli, gazete ve dergi aboneliklerinin sağlanması, örgüte ait sendika üyeliğine teşvik/ ikna gibi dini konular dışında örgüte sosyal ve mali kaynak sağlamak amacıyla yapılan konuların işlendiği sohbet ve heyet toplantılarına katılması,

c-) FETÖ/PDY terör örgütünün amaç ve ideolojisini pekiştirme, bu doğrultuda hedef aldığı temel insan hakları, kitle ve bireyler, özel tüzel kişilikler, kurum ve kuruluşlar ve devlete yönelik örgüt lehine algı ve ön yargı oluşturma, bunlara karşı taktiksel saldırı gerçekleştirmeden önce ön alma amacıyla kaleme alınan yazı, haber, paylaşım ve görüş içeren örgüte ait zaman gazetesine 2015 yılına kadar aboneliğinin bulunması,

d-) Sanık yönünden delil başlangıcı ve delil değerlendirme aracı niteliği taşıyacak şekilde, 672 sayılı KHK ile ihraç edilmiş olması, çocuğunu örgütle iltisaklı Üftade Kolejine 2014-2015 yıllarında göndermesi, 667 sayılı KHK ile kapatılan Ufuk Sağlık Sendikasının düzenlediği basın açıklamasına katılmış olması, haklarında benzer örgüt yöneticisi ve/veya üyesi oldukları iddiasıyla kamu davası açılan mahkememiz 2016/204 esas sayılı dosyası bir kısım sanığı ile iletişiminin bulunması, örgüt liderini övücü ve örgüt faaliyetleri kapsamında düzenlenen Türkçe olimpiyatları programına ilişkin kendi sosyal medya hesabı üzerinden paylaşımlarının bulunması, 6667 sayılı KHK ile FETÖ/PDY adına faaliyet gösterdiği tespit edildiğinden kapatılan Beşer Eğitim Kurumları A.Ş bünyesinde 1996 yılında çalıştığına dair SGK kayıtlarının bulunması,

Birlikte değerlendirildiğinde, değinilen süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden örgütsel tavır, eylem ve davranışlar ile sosyal ve yakın aile çevresinin örgüte yakın/ müzahir yapıda olması şeklindeki organik bağı gösteren delil ve olgular çerçevesinde FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün sağlık çalışanları yapılanması içerisinde yer aldığı tespit edilen sanığın, üzerine atılı FETÖ/PDY terör örgütü üyeliği suçunun sübuta erdiği sonucuna varılmıştır.

Sanık suçlamayı red ve inkar etmiş ise de; FETÖ/PDY terör örgütüyle iltisaklı dernek ve sendika üyeliği (darbe girişimi sonrasına kadar devam eden) ile hakkındaki tanık anlatımları göz önüne alındığında, suçtan ve ceza almaktan kurtulmaya yönelen sanık savunmasına

itibar edilemeyeceği anlaşılmıştır."

11. Başvurucunun bu karara karşı istinaf talebi; Mahkemenin kararında usule veyaesasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu, eylemin doğru olarak nitelendirildiğinin anlaşıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebi de aynı gerekçelerle 1/10/2018 tarihinde reddedilmiş ve Mahkemenin kararı onanmıştır.

12. Başvurucu, nihai nitelikteki Yargıtay onama kararından 17/12/2018 tarihinde haberdar olduğunu belirtmiştir. Başvurucu 28/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili mevzuat ve Yargıtay kararları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 9-20.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 19/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

15. Başvurucu, cezalandırılmasında delil olarak kabul edilen faaliyetlerin yasal faaliyetler olduğunu, bu faaliyetlerin terör örgütüne üye olma suçunun delilleri olarak kabul edilmesi ve bu kapsamda yapılan değerlendirmelerin terör örgütüne üye olma kastının ortaya konulması yönünden hiçbir şekilde yeterli olmamasının ceza kanunlarının geniş ve keyfî bir şekilde yorumlanması anlamına geleceğini ileri sürmüş, bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Bakanlık görüşünde Mahkemenin gerekçeli kararında başvurucunun iddiaları ile dosya kapsamındaki tüm delillerin incelenerek ayrıntılı bir değerlendirme yapıldığı, bu değerlendirmenin kanun koyucunun suç olarak belirlediği fiilin kapsamını suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, müdahalenin dayanağı olan hükmün özüyle çelişmediği ve öngörülebilir olduğu belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca, söz konusu fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan hüküm uyarınca ceza verildiği ve kanunun geçmişe uygulanması yasağına aykırı bir durumun söz konusu olmadığı, dolayısıyla Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY Bağlamında Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

19. FETÖ/PDY Fetullah Gülen tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelenen bir yapılanmadır. Bu yapılanma, süreç içinde "cemaat", "Gülen Cemaati", "Fetullah Gülen Cemaati", "hizmet hareketi", "gönüllüler hareketi" ve "camia" gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır [2. B.], B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 26).

20. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 13-25, 116; Hasan Sarıcı, § 27).

21. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş, özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

22. Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen değerlendirmeleri ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda yapmıştır. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Hasan Sarıcı, § 29).

23. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemelerce ve

devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın illegal yönünü bilmeden sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Hasan Sarıcı, § 30).

24. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekmektedir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Hasan Sarıcı, § 31).

25. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Hasan Sarıcı, § 32). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50-51; Hasan Sarıcı, § 32).

26. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay, terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay, bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat

etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Hasan Sarıcı, § 33).

27. Bu sebeple Yargıtay, FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

28. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Hasan Sarıcı, § 35; Adnan Şen, § 114).

29. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Hasan Sarıcı, § 36).

b. Başvurucunun Cezalandırılmasında Delil Olarak Kabul Edilen Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

30. Mahkeme, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararında; başvurucuyu cemaat toplantılarında birkaç kez gördüğünü ifade eden bir tanığın beyanını, başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı oldukları değerlendirilerek kapatılan dernek ve sendika üyeliğini, sendikanın gerçekleştirdiği bir etkinliğe katılmasını, Zaman gazetesi aboneliğini, kızını örgütle irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle kapatılan bir okula göndermesini, iki adet sosyal medya paylaşımını ve FETÖ/PDY Uşak yapılanması içinde olduğu değerlendirilen kişilerle iletişimini dikkate alarak başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olma suçunu işlediği sonucuna ulaşmıştır.

31. Öncelikle Mahkemenin mahkûmiyet kararında dikkate alınan eylemleri yer, zaman, bağlam ya da kişinin bu eylemlerdeki rolü gibi kriterlerin hiçbiri yönünden ilgili ve yeterli bir gerekçe ile değerlendirmediği, sadece söz konusu olguları sıralayarak sonuca vardığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle Mahkemenin gerekçesi, ilgili delillere dayalı olarak olguların makul seviyede bir analizine dayandırılmamıştır. Başvurucunun yalnızca sendikanın gerçekleştirdiği bir eyleme katıldığı belirtilmiş; bu eyleme ilişkin olarak başvurucu sağlıkta şiddeti protesto amacıyla diğer birçok sendikanın da aynı yönde karar

aldığı, kendisinin de bu kapsamda söz konusu eyleme katıldığı şeklinde savunma yapmış, Mahkeme ise bu savunmanın aksini veya şüpheliliğini ortaya koyan hiçbir gerekçe sunmamıştır.

32. Aynı şekilde başvurucuyu cemaat toplantılarında birkaç kez gördüğünü ifade eden tek bir tanığın beyanından başvurucunun terör örgütüne sosyal ve mali kaynak sağlamak amacıyla yapılan sohbet ve heyet toplantılarına katıldığı çıkarımının ne şekilde yapıldığı konusunda da -toplantıların ne zaman yapıldığı, bu toplantılara kimlerin katıldığı gibi toplantıların mahiyetine dair bir araştırma ve değerlendirme de dâhil olmak üzere- ilgili ve yeterli açıklamada bulunulmamıştır. FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılmada delil olarak kullanılan sohbetlere katılma eyleminin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için Yargıtay, sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (örgütsel alanda kalan sohbet toplantılarının özelliklerine ilişkin olarak bkz. Hasan Sarıcı, § 37). Başvuruya konu olayda ise ilk derece mahkemesinin başvurucunun katıldığı sohbetin örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda hiçbir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

33. Mahkeme, herhangi bir gerekçe sunmaksızın başvurucunun sendika ile dernek üyeliğini FETÖ/PDY'nin nihai amacını bildiği ve bu amaca ulaşmasına katkı sağlamak üzere örgüte üye olduğu değerlendirmesine dayanak olarak almıştır. Oysa FETÖ/PDY'yle iltisaklı sendika, dernek ve diğer yasal örgütleri kurmaları, bunlara üye olmaları veya yönetim ve denetim kurullarında yer almaları tek başına kişilerin örgütün nihai amacını bildiğini, iltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup hiyerarşisine dâhil olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemez (Hasan Sarıcı, § 38).

34. Mahkemenin, başvurucunun eylemlerinin FETÖ/PDY üyeliğini ortaya koyduğuna ilişkin olarak sendika üyeliğinin darbe girişimi sonrasına kadar devam etmesini, Zaman gazetesi aboneliğinin 2015 yılına kadar sürmesini ve kızını 2014-2015 yıllarında FETÖ ile irtibatlı ve iltisaklı bir okula göndermiş olmasını dikkate aldığı anlaşılmaktadır (Zaman gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/9/2023 tarihli ve E.2021/19352, K.2023/6277 sayılı; 11/7/2023 tarihli ve E.2022/35615, K.2023/5156 sayılı; 21/6/2023 tarihli ve E.2021/18634, K.2023/4539 sayılı kararları ile (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2019/7999, K.2021/4462 sayılı; 28/6/2021, 30/6/2021 tarihli ve E.2020/7443, K.2021/4348 sayılı kararları). Öte yandan bu değerlendirmeler, gerek diğer delillerin tamamına gerek Mahkemenin gerekçesine bakıldığında başvurucunun, terör örgütü üyesi olma gibi bir suçtan cezalandırılacağını öngörebilecek durumda olması gerektiğine karar vermek bakımından yeterli görülmemiştir.

35. Yine başvurucunun, FETÖ/PDY Uşak yapılanması içerisinde yer aldığı tespit edilen dört kişiyle iletişiminin de başvurucunun bu konudaki savunmaları (bkz. §8) makul görülmeyerek örgütsel iletişim olarak kabul edilmesine ilişkin - bu kişilerin yapılanma içerisindeki rolleri de dahil olmak üzere- hiçbir değerlendirme yapılmadığı, herhangi bir gerekçe sunulmadığı, iletişimlerin içerikleri konusunda da zaten herhangi bir bilgi bulunmadığı görülmüştür (tespit edilen görüşmelerin örgütsel bir görüşme olduğuna ve açılan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi bulunduğuna yönelik bir iddia ileri sürülmediği gibi bu yönde bir delil de ortaya konulamadığının dikkate alındığı bir karar için bkz. A.L., B. No: 2016/63999, 9/1/2020, § 64; diğer bazı sanıklarla sadece iletişim hâlinde olmasının, iletişim içeriklerinin bulunmadığı ve iletişimin mahiyeti bilinmediği gözetildiğinde tek başına terör örgütü

hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirmesi için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, 59).

36. Mahkeme; başvurucunun 2012 yılında bir haber linkinin üzerine yazdığı ve paylaştığıyorumu ile Türkçe olimpiyatlarına ilişkin paylaşımının ise içeriklerini dahi tartışmamış, bu hususun süreklilik ve yoğunluk arz ettiğine ilişkin somut hiçbir veri bulunmamasına rağmen "örgüt liderini övücü ve örgüt faaliyetleri kapsamında düzenlenen Türkçe olimpiyatları programına ilişkin kendi sosyal medya hesabı üzerinden paylaşımlarının bulunması" şeklinde soyut bir ifade kullanmıştır.

c. Başvurunun Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi

37. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen, § 104; Hasan Sarıcı, § 46).

38. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Hasan Sarıcı, § 47).

39. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Hasan Sarıcı, § 48). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, § 68; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Hasan Sarıcı, § 48).

40. Yukarıda açıklandığı üzere yargı makamları başvurucunun FETÖ/PDY'nin nihai amacını ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarından biri olduğunu ileri sürmediği gibi FETÖ/PDY'nin devletçe bir terör örgütü kabul edilmeye ve herkesçe öyle bilinmeye başlanmasından önce söz konusu oluşumun bir terör örgütü olduğundan haberdar olduğunu da iddia etmemiştir. Üyesi olduklarından bahisle kişilerin cezalandırılmalarına neden olan bir oluşumun veya yapılanmanın terör örgütü olduğunu bildiklerinin ortaya konulmaması ceza hukukunun

genel ilkelerine aykırı olduğu gibi önceden suç olarak tanımlanmayan fiilleri işledikleri gerekçesiyle terör örgütüne üye olma gibi ağır suçlardan mahkûm edilmeleri sonucunu da doğurabilir (Ahmet Aslan, § 70; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 63).

41. Mahkeme; başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ve iltisaklı olabileceğini gösteren delillerin süreklilik, yoğunluk ve çeşitlilik arz eden örgütsel tavır, eylem ve davranışlar olduğuna kanaat getirmiş, başvurucunun sosyal ve yakın aile çevresinin örgüte yakın/müzahir yapıda olmasının da FETÖ/PDY ile organik bağı gösterdiğini kabul ederek başvurucunun terör örgütüne üye oma suçunu işlediğinin sübuta erdiğine hükmetmiştir. Buna karşın Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyetine esas aldığı fiillerin suç oluşturan ya da örgütsel faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen fiiller olduğunu, bu fiilleri işlediği sırada başvurucunun söz konusu yapının bir terör örgütü niteliğinden haberdar olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyamamıştır.

42. Sonuç olarak yargı mercilerince başvurucunun, mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin ileride kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngörebileceği gösterilememiştir. Başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi, anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyeti nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu sendika ve dernek üyelikleri ile katıldığı basın açıklamasının mahkûmiyetinde delil olarak kullanılması nedeniyle örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Kişilerin anayasal hak ve özgürlükler kapsamında kalan faaliyetlerinin mahkûmiyet kararlarında delil olarak kullanılması, bireysel başvuru kapsamındaki çeşitli hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı etki doğurabilir. Bu durum Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır (toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. Metin Birdal § 48; örgütlenme özgürlüğü bağlamında bkz. Hakan Yılmazöz [1. B.], B. No: 2017/37725, 3/6/2020, § 25; Tuncay Yıldız ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/12717, 8/1/2020, § 31; din ve vicdan özgürlüğü bağlamında bkz. Mehmet Bozhan [2. B.], B. No: 2014/2797, 23/10/2019, § 51; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile birlikte ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Uğur Ahmet Yaşar [2. B.], B. No: 2014/11842, 2/6/2020, § 33; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 78).

45. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi somut olaya benzer başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meseleyi, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi şeklinde kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40). Bu doğrultuda eldeki başvuruda örgütlenme özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında bir inceleme yapılmasına - suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden yapılan tespitler ve varılan sonuç - gözönüne alınarak gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

46. Başvurucu ihlalin tespit edilmesi ve 500.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

47. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK] , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/164, K.2017/210 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ŞEFİKA MÜRÜVVET AKTÜREL

B. No: 2019/29140 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/29140

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEFİKA MÜRÜVVET AKTÜREL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/29140

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Şefika Mürüvvet AKTÜREL

Vekili : Av. Yusuf ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılama sırasında yürürlüğe giren kanuni düzenleme esas alınarak karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi ve aleyhe yargılama giderlerine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 11/7/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden 11/7/2019 tarihinde okunduğu, otuz günlük bireysel başvuru süresinin son gününün 10/8/2019 Cumartesi olduğu, devamındaki dört günün Kurban Bayramı tatiline rastladığı görülmüştür. Bu tarihten sonra ise herhangi bir tatil veya idari izin verilmemiştir. Bu durumda başvurucunun Kurban Bayramı tatilinin sona erdiği 14/8/2019 tarihini izleyen 15/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 16/8/2019'da başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM ARSLAN

B. No: 2020/3995 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3995

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM ARSLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3995)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Adem ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektubun sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; başvuru tarihinde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda patlayıcı madde kullanma, silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçundan Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun gazeteciye göndermek istediği mektup, İnfaz Kurumunun 8/11/2019 tarihli sakıncalı mektup değerlendirme kararıyla alıkonulmuştur. Kararın gerekçesinde; mektubun tamamında terör örgütü üyelerinin örgütsel talepleri ile ilgili olarak aldıkları kararları doğrultusunda kamuoyu desteği oluşturmak maksadıyla yazdıkları ifadelerin bulunduğu, kişi ve kuruluşları paniğe yöneltebilecek yalan ve yanlış bilgiler ile kamu kurumu ve çalışanları hakkında asılsız ifadelere yer verildiği belirtilmiştir.

4. Başvurucu anılan karara karşı mektupta yer alan hangi ifadenin veya ifadelerin sakıncalı bulunduğunun belirtilmediği iddiasıyla 26/11/2018 tarihinde Edirne 1. İnfaz Hâkimliğine

(İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 3/12/2018 tarihli kararı ile İnfaz Kurumu kararının gerekçe ve takdirine göre yerinde olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 18/12/2018 tarihli dilekçesiyle Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 4/12/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 25/12/2019 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 16/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; yazdığı mektupta kendi durumunu anlattığını, hangi ifadelerin sakıncalı görüldüğünün gerekçeli olarak belirtilmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, mektubunun alıkonulmasının haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini iddia etmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğunu ve yargı kararlarına karşı idarenin müdahale imkânının bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmiştir.

10. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

13. Somut olayda, göndermek istediği mektubun alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

14. Bakılmakta olan başvuruda başvurucunun göndermek istediği mektup alıkonulmuştur. Bununla beraber disiplin kurulunun ve mahkemelerin kararlarında mektubun gönderilmemesine dair mektubun içeriğiyle ilişkili, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektubun sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme

hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 2.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2018/4825, K.2018/4436) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

F.G.C. İNŞAAT MÜHENDİSLİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. VE RİT İNŞAAT TAAHHÜT DOĞALGAZ TIBBİ CİHAZ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2020/4836 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4836

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

F.G.C. İNŞAAT MÜHENDİSLİK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. VE RİT İNŞAAT TAAHHÜT DOĞALGAZ TIBBİ CİHAZ SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4836)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucular : 1. F.G.C. İnşaat Mühendislik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

2. RİT İnşaat Taahhüt Doğalgaz Tıbbi Cihaz Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekilleri : Av. Nilgün DAĞGEÇEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Yargıtayın kesinleşen lehe kararının maddi hatanın düzeltilmesi yoluyla ortadan kaldırılarak uyuşmazlığın esasının yeniden ele alınması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvuru Süreci

2. Başvurucular eser sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili talebiyle davalı aleyhine hakem heyetine başvurmuş; hakem heyetinin verdiği 23/10/2017 tarihli kararın iptali

talebiyle İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Hukuk Dairesinde (Bölge Mahkemesi) dava açmıştır. Bölge Mahkemesi davayı kabul etmiş; davalı taraf, duruşmalı olarak temyiz talebinde bulunmuştur.

3. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 10/10/2019 tarihinde Bölge Mahkemesinin kararını onamıştır. Davalı taraf, temyiz incelemesinin duruşmalı yapılması gerektiğini, maddi hata yapıldığını belirterek Yargıtaya başvurmuş; Yargıtay 19/12/2019 tarihinde, davalı tarafın duruşmalı inceleme talebi bulunduğu hâlde bu hususun gözden kaçırılmasının maddi hata teşkil ettiğini, hukuki dinlenilme hakkının sağlanması için duruşma yapılmasının gerektiğini belirterek 10/10/2019 tarihli onama kararını kaldırmış; duruşma günü tayini ve tebligat için dosyanın Kaleme tevdi edilmesine karar vermiştir.

4. Başvurucular, Yargıtayın 19/12/2019 tarihli kararını 10/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

5. Yargıtay, başvuruculara ve davalı tarafa duruşma gününü bildirmiştir. Başvurucular ve davalı vekilleri 13/2/2020 tarihinde duruşmaya katılmış, Yargıtay aynı tarihte Bölge Mahkemesinin kararını yeniden onamıştır. Yargıtayın 13/2/2020 tarihli onama kararı başvurucular vekiline 7/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular; Yargıtayın Bölge Mahkemesinin kararını onadıktan sonra davalı tarafın duruşma talebinin gözardı edilmesinin maddi hata olduğunu belirterek onama kararını, başka bir ifadeyle kesinleşen kararı kaldırmasının ve tekrar dosyanın incelenmesi için duruşma günü vermesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Mahkemeye bildirilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile İçtüzük'ün 83. maddesinde başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvurunun reddedileceği ve yargılama giderlerinin dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verileceği öngörülmüştür.

9. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

10. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi

sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

11. Somut olayda başvurucular, hakem heyetinin aleyhlerine olan kararının iptali için dava açmış; Bölge Mahkemesi hakem heyeti kararını iptal etmiş, Yargıtay Bölge Mahkemesinin kararını onamış; daha sonra davalı tarafın duruşmalı temyiz incelemesinde bulunduğunu, davalı tarafın hukuki dinlenilme hakkının kısıtlandığını, maddi hata bulunduğunu belirterek onama kararını kaldırmıştır. Yargıtay onama kararını kaldırdıktan sonra taraflara duruşma gününü tebliğ etmiş ve 13/2/2020 tarihinde duruşmalı olarak yapmış olduğu temyiz incelemesi sonucunda yeniden başvurucular lehine onama kararı vermiştir. Başvurucular vekiline Yargıtayın onama kararı 7/3/2020 tarihinde tebliğ edildiği hâlde bu durumla ilgili olarak başvurucular Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

12. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Yargıtayın davalı tarafın duruşmalı temyiz incelemesi talebini kabul etmesi sonrasında başvurucular lehine olarak onama kararı vermesi başvuruların özellikle mağdur statüsünün değerlendirilmesi bağlamında kabul edilebilirlik incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucular, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda belirtilen onama kararına ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

13. Bu itibarla başvuruların başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine ve 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucular aleyhine takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvuruların 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PORLAND PORSELEN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2020/8339 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8339

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

PORLAND PORSELEN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8339)

Karar Tarihi: 19/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 15/4/2025 - 32871

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman KODAL

Başvurucu : Porland Porselen Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Mihran AKSAK UYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tasarımın benzer olması, yenilik ve ayırt edici özellik içermemesi nedeniyle yapılan başvuruyla ilgili olarak Türk Patent ve Marka Kurumu Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu tarafından verilen kararın iptali davasında içtihada aykırı şekilde karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket kullanmakta olduğu endüstriyel tasarımın adına tescil edilmesi için Türk Patent ve Marka Kurumuna başvuruda bulunmuş, başvuru üzerine tescili talep edilen tasarım bültende yayımlanmış, bunun üzerine diğer şirket Paşabahçe A.Ş. kendisi tarafından kullanılan ve tescilli olan çay tabağına ilişkin 2012/00190-5 numaralı tasarım ile başvurucu Şirket tarafından tescili talep edilen 2014/06924-1 sayılı tasarımın aynı veya benzer olması, ayırt edici özelliğinin olmaması nedeniyle Türk Patent ve Marka Kurumu Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu (YİDK) bünyesinde itiraz etmiştir. YİDK 14/12/2015 tarihinde

Paşabahçe A.Ş.nin itirazını reddetmiştir. Bunun üzerine Paşabahçe A.Ş. itirazın reddine ilişkin 14/12/2015 tarihli YİDK kararının iptali için dava açmıştır. Ankara 3. Fikri ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 24/11/2016 tarihinde başvurucunun tescilini talep ettiği 2014/06924-1 sayılı endüstriyel tasarımın yeni ve ayırt edici nitelikte olduğu, YİDK kararının isabetli olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiş; bunun üzerine davacı Paşabahçe A.Ş. istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

3. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Hukuk Dairesi (İstinaf Mahkemesi) istinaf aşamasında mevcut bilirkişi raporunun yeterli ve denetime elverişli olmadığını belirterek bilirkişi raporu almış, 19/12/2018 tarihinde davacı Paşabahçe A.Ş.nin istinaf başvurusunu kabul etmiş, mahkeme kararını kaldırmış, davanın kabulüne karar vermiştir. Başvurucu Şirket ve davalı Türk Patent ve Marka Kurumu vekili temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 11/12/2019tarihinde İstinaf Mahkemesinin kararını onamıştır.

4. Nihai karar, başvurucu Şirkete 22/1/2020 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu Şirket 21/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

5. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/11/2013 tarihli ve E.2013/11-97 ve K.2013/1580 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Somut olaydaki dava da bu kapsamda açılan bir TPE YİDK kararının iptali davası olup, 554 sayılı KHK'nin 43.maddesinde düzenlenen hükümsüzlük davasından farklıdır. Zira; ülkemizde tasarım tescilleri bakımından yayıma dayalı itiraz sistemi benimsenmiştir. Çünkü esas incelemeyi yapmak oldukça zaman alıcı ve masraflı bir iştir. Kaldı ki, esas inceleme sistemini benimseyen ülkelerde bu incelemeye tabi tutulan tasarımların birçoğu daha sonra mahkemeler tarafından özgün olmadığı gerekçesiyle iptal edilmektedir. Bu da göstermektedir ki, pratikte esas inceleme sağlıklı bir şekilde zaten yapılamamaktadır. Bu inceleme esasen uyuşmazlık halinde mahkemeler önünde yapılabilmektedir.

...

İtiraz üzerine TPE YİDK tarafından verilen karara karşı açılan iptal davasında yapılması gereken inceleme, 554 Sayılı KHK'nin 43.maddesinde düzenlenen hükümsüzlük davasından farklı olarak, TPE YİDK önüne sunulan gerekçe ve belgeler çerçevesinde bu kurum tarafından verilen kararın, kararın verildiği anda kurum nezdinde mevcut olan delillere göre kurum tarafından varılan sonucun hukuka uygunluğunun denetimiyle sınırlı olup, dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmuş tasarımların res'en araştırılarak inceleme yapılmasını bu iptal davasında beklemek usule ve yasaya uygun düşmez. Zira, yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere ülkemizde uygulanan yayına dayalı itiraz sistemi ve 554 Sayılı KHK hükümleri bunu gerektirmektedir.

Bu durumda, Türk Patent Enstitüsü Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu'nun kararına karşı açılan iptal davasında, itiraz sahibinin Enstitüye sunduğu itiraz gerekçeleri ve belgeleri ile sınırlı bir inceleme yapılması yerinde görüldüğünden, aynı hususa işaret eden direnme kararı usul ve yasaya uygun olup onanması gereklidir.

..."

6. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 1/3/2023 tarihli ve E.2021/11-975 ve K.2023/143 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; davalı [A.Ş]tarafından yapılan çoklu tasarım başvurusuna konu tasarımların yenilik ve ayırt edicilik unsurunun belirlenmesi noktasında mahkemece aldırılan bilirkişi raporunun karar vermeye yeterli olup olmadığı, buradan varılacak sonuca göre yeni bir bilirkişi heyetinden rapor alınmasının gerekli olup olmadığı noktalarında toplanmaktadır.

...

10. Ayırt edici nitelik incelemesi, bir kalite testi olmayıp farklılık testidir. Bu nedenle bir tasarımın teknolojik ya da sanatsal açıdan diğerlerine göre daha düşük düzeyde olması onun ayırt ediciliğini etkilemez. Ayrıca ayırt edici nitelik araştırması yapılırken farklılıklara bakılmakla birlikte ağırlık, kıyaslanan tasarımların ortak özelliklerine verilecektir.

11. Her ne kadar mutlak yenilik ve ayırt edicilik unsurları tasarımı oluşturan temel şartlar olsa da 554 sayılı KHK döneminde tasarım başvuruları bu unsurlar incelenmeksizin yayımlanmaktaydı. Başka bir deyişle 554 sayılı KHK döneminde tasarım başvurularında TÜRKPATENT sadece şekli bir inceleme yapmakta; 554 sayılı KHK'nın 26 ve 28 inci maddelerinde gösterilen şekli bilgi ve belgelerin eksik olup olmadığını ve başvurunun 554 sayılı KHK'nın 3 üncü maddesinde belirtilen tasarım tanımına uygun olup olmadığını incelemekteydi. Tasarımın tesciline itiraz edilmesi üzerine ise TÜRKPATENT YİDK tarafından esasa ilişkin olarak inceleme yapılmakta, tescil edilen tasarımın mutlak yenilik ve ayırt edicilik unsurunun bulunup bulunmadığı araştırılmaktaydı. 6769 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte TÜRKPATENT tarafından artık başvuru sırasında yenilik incelemesi resen yapılacaktır. Başka bir deyişle 6769 sayılı Kanun'un 64 üncü maddesinin altıncı fıkrası gereğince TÜRKPATENT resen yaptığı araştırmada tasarımın yeni olmadığını belirlerse başvuruyu reddedecektir.

12. Hem 554 sayılı KHK döneminde tasarımın tesciline itiraz üzerine hem de 6769 sayılı Kanun döneminde başvuru sırasında TÜRKPATENT'in yapması gereken yenilik incelemesi mutlak yenilik incelemesidir. Başka bir deyişle TÜRKPATENT itiraz dilekçesinde sunulan belge ve bilgiler haricinde resen mutlak yenilik incelemesi yapacak ve tasarımın aynısının, başvuru veya rüçhan tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmuş olup olmadığını kendiliğinden araştıracaktır. Aynı şekilde hem TÜRKPATENT YİDK kararına itiraz davasında hem de 554 sayılı KHK'nın 43 üncü maddesi kapsamında açılan tasarımın hükümsüzlüğüne yönelik davalarda bilirkişiler dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgeler haricinde de araştırma yaparak dava konusu tasarımın mutlak yenilik unsuruna sahip olup olmadığını belirleyeceklerdir. Zira patent, faydalı model ve tasarımlarda mutlak yenilik unsuru kamu düzenine ilişkin olduğundan hem TÜRKPATENT hem de mahkemeler tarafından mutlak yenilik incelemesinin resen yapılması zorunludur.

...

14. Hemen belirtilmelidir ki yenilik ve ayırt edicilik incelemesi, özel veya teknik bilgiyi gerektiren bir husus olması nedeniyle bilirkişi marifetiyle yapılması gerekmektedir. Başka bir deyişle yenilik ve ayırt edicilik unsurunun incelemesi genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olmayan bir durumdur.

...

16. Yukarıda da belirtildiği üzere bir tasarımın tescil edilebilmesi için 554 sayılı KHK'nın 6 ncı maddesi gereğince mutlak yenilik unsurunu taşıması ve 554 sayılı KHK'nın 7 nci maddesi gereğince ayırt edicilik unsurunun bulunması gerekmektedir. Mahkemece aldırılan bilirkişi raporunda, dosya kapsamında bulunan davacının sunduğu tasarımlar ile davalının tasarım başvurusu arasında benzerlik karşılaştırması yapılmış, neticede davalının çoklu tasarımının 30 sıra numaralı tasarımı haricinde diğerlerinin benzer olduğu kanaatine varılmıştır. Ancak bilirkişi raporunun sonuç kısmında hiçbir gerekçe belirtilmeden davalının çoklu tasarımının 30 sıra numaralı tasarımı haricinde diğer tasarımların yeni ve ayırt edici olmadığı belirtilerek iptal koşullarının oluştuğu yönünde görüş bildirilmiştir. Oysa tasarımların karşılaştırılmasında yapılacak inceleme, benzerlik incelemesinden ziyade esasa yönelik olarak yenilik ve ayırt edicilik unsurlarının bulunup bulunmadığı incelemesidir. Dolayısıyla bilirkişi raporunda 554 sayılı KHK'nın aradığı şekilde mutlak yenilik incelemesi yapılmadığı gibi ayırt edicilik unsurunun incelenmesinde de karşılaştırılan tasarımların farklılıklarından çok ortak özelliklerinin değerlendirilmesine ağırlık verilmediği ve tasarımcının tasarımı geliştirme açısından ne kadar seçenek özgürlüğüne sahip olup olmadığının araştırılmamıştır.

17. Bu itibarla mahkemece, davalının tasarımlarının mutlak yenilik unsurunun bulunup bulunmadığının dosyadaki bilgi ve belgeler haricinde resen tespit edileceği, yine ayırt edicilik unsuru yönünden yapılacak incelemenin ise dosyadaki bilgi ve belgelerle sınırlı olarak yapılacağı gözetilerek yeni bir bilirkişi heyetinden yukarıda belirtilen hususları içerecek şekilde rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir.

..."

7. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 29/3/2023 tarihli ve E.2021/11-943 ve K.2023/288 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

11. Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; tasarım başvurusuna itiraz üzerine YİDK tarafından yapılacak yenilik incelemesinde itiraz dilekçesinde yer alan itiraz gerekçeleri ve belgeleri ile sınırlı olarak mı inceleme yapılacağı yoksa itiraz dilekçesinde yer alan itiraz gerekçeleri ve belgeler yanında resen yapılacak araştırma neticesinde elde edilen bilgi ve belgeler gözetilerek mutlak yenilik incelemesi mi yapılacağı noktasında toplanmaktadır.

...

23. Hem 554 sayılı KHK döneminde tasarımın tesciline itiraz üzerine hem de 6769 sayılı SMK döneminde başvuru sırasında TÜRKPATENT'in yapması gereken yenilik incelemesi mutlak yenilik incelemesidir. Başka bir deyişle TÜRKPATENT itiraz dilekçesinde sunulan belge ve bilgiler haricinde resen mutlak yenilik incelemesi yapacak ve tasarımın aynısının, başvuru veya rüçhan tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmuş olup olmadığını kendiliğinden araştıracaktır. Aynı şekilde hem TÜRKPATENT YİDK kararına itiraz davasında hem de 554 sayılı KHK'nın 43 üncü maddesi kapsamında açılan tasarımın hükümsüzlüğüne yönelik davalarda bilirkişiler dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgeler haricinde de araştırma yaparak dava konusu tasarımın mutlak yenilik unsuruna sahip olup olmadığını belirleyeceklerdir. Zira patent, faydalı model ve tasarımlarda mutlak yenilik unsuru kamu düzenine ilişkin olduğundan hem TÜRKPATENT hem de mahkemeler

tarafından mutlak yenilik incelemesinin resen yapılması zorunludur.

....

25. Hemen belirtilmelidir ki yenilik ve ayırt edicilik incelemesi, özel veya teknik bilgiyi gerektiren bir husus olması nedeniyle bilirkişi marifetiyle yapılması gerekmektedir. Başka bir deyişle yenilik ve ayırt edicilik unsurunun incelemesi genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olmayan bir durumdur.

...

28. Yukarıda da belirtildiği üzere bir tasarımın tescil edilebilmesi için 554 sayılı KHK'nın 6 ncı maddesi gereğince mutlak yenilik unsurunu taşıması ve 554 sayılı KHK'nın 7 nci maddesi gereğince ayırt edicilik unsurunun bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla sadece YİDK kararına itiraz davasında değil, tasarım başvurusuna itiraz üzerine de YİDK tarafından mutlak yenilik incelemesi yapılması gerekir. Aksine itiraz üzerine YİDK tarafından sadece muteriz tarafından sunulan bilgi ve belgeler kapsamında yenilik incelemesi yapılacağına dair kabul, tasarım hukukunda mutlak yenilik unsurunun kamu düzenine ilişkin olması ilkesiyle bağdaşmaz.

29. Bu itibarla mahkemece, bilirkişi raporunda 554 sayılı KHK'nın aradığı şekilde mutlak yenilik incelemesi yapıldığı ve tasarımın mutlak yenilik unsuruna sahip olmadığının tespit edildiği gözetilerek esasında itiraz üzerine YİDK tarafından da mutlak yenilik incelemesinin muteriz tarafından sunulan bilgi ve belgeler haricinde de yapılması gerektiği kabul edilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir.

30. Hâl böyle olunca Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uymak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

..."

8. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 24/04/2017 tarihli ve E.2015/13749, K. 2017/2336 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava, TPE YİDK kararının iptali istemine ilişkindir. Yukarıda yapılan özetten de anlaşılacağı üzere mahkemece, davalı şirketin tasarım başvurusuna itiraz aşamasında sunduğu delillerin, davacının tasarım başvurusunun yeni ve ayırt edici olmadığını ispatlar mahiyette bulunmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

...

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, 554 sayılı KHK ile mutlak yenilik kriteri benimsendiğinden, bu hususun mahkemece re’sen dikkate alınarak, tarafların bildirdikleri delillerle birlikte anılan KHK’nin 5 ila 10. maddeleri hükümleri göz önüne alınmak suretiyle ve somut uyuşmazlık koşulları itibariyle de gerektiğinde bilirkişi görüşü alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir. O halde, mahkemece, davalı şirketin gerek itiraz aşamasında gerekse yargılama sırasında sunduğu bütün deliller de değerlendirilmek suretiyle dava konusu tasarımın yenilik unsuruna sahip olup olmadığına, bir başka deyişle, o tasarımın dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmuş bulunup bulunmadığına ilişkin bilirkişi raporuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yargılama aşamasında sunulan

delillerin değerlendirilmesi sonucu oluşan bilirkişi görüşüne itibar edilmeksizin yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir.

..."

III. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu Şirket; İstinaf Mahkemesinin dosyadaki mevcut delillere göre inceleme yapması gerekirken resen bilirkişi raporu aldığını, sınırlı inceleme yetkisini aştığını, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bu tür davalarda incelemenin sınırlı olduğuna ilişkin kararının olduğunu, İstinaf Mahkemesinin kararının bu kararla çeliştiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

13. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

14. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisindedir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince

benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

15. Öte yandan mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesi hukuki belirsizliğin ve öngörülemezliğin oluştuğunun söylenebilmesi için yeterli olmayıp içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş olması gerekir. Ayrıca spesifik bazı olaylarda verilmiş farklı kararlar olduğundan hareketle içtihat farklılığının derinleştiği ve süregelen bir boyut kazandığı da kabul edilemez. Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirme gibi bir işlevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevi de yoktur (Selahattin Bayri, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 42).

16. Başvuruya konu davada tasarımın mutlak yenilik kriterini taşıyıp taşımadığının belirlenebilmesi için bilirkişi raporunun alınmasının gerekli olup olmadığı veya bu tür davalarda bilirkişi raporunun alınıp alınamayacağına ilişkin hususlarda karar verme yetkisi, hukuk kurallarını öncelikle yorumlama hakkına sahip olan derece mahkemelerinin sorumluluğundadır. Anayasa Mahkemesinin görevi derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

17. Somut olayda başvurucu Şirket, kullanmakta olduğu tasarımın tescili için Türk Patent ve Marka Kurumuna başvurmuş, Paşabahçe A.Ş. tescili talep edilen tasarımının kullandığı tasarımla aynı veya benzer nitelikte olduğu, ayırt edici özelliği bulunmadığı gerekçesiyle Türk Patent ve Marka Kurumuna itirazda bulunmuş, YİDK itirazı reddetmiştir. Bunun üzerine Paşabahçe A.Ş. 14/12/2015 tarihli YİDK kararının iptali için dava açmıştır, Mahkeme, davayı reddetmiş; İstinaf Mahkemesi ise mevcut bilirkişi raporunda tasarımın mutlak yenilik kriteri taşıyıp taşımadığına ilişkin tespit bulunmadığından yeniden bilirkişi raporu almıştır. İstinaf Mahkemesi, aldığı bilirkişi raporu doğrultusunda tasarımın mutlak yenilik kriterini sağlamadığı gerekçesiyle mahkemenin kararını kaldırmış ve davanın kabulüne karar vermiştir. Söz konusu bu karar da temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

18. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 356. maddesinin (2) numaralı fıkrasında duruşma sonunda bölge adliye mahkemesinin istinaf başvurusunu esastan reddetmek veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurmak dâhil gerekli kararları vereceği belirtilmiştir. Kanun'un 357. maddesinde istinaf aşamasında yapılamayacak işlemler gösterilmiş olup anılan maddede istinaf aşamasında bilirkişi raporu alınamayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Somut olayda İstinaf Mahkemesi, söz konusu uyuşmazlığın çözümü için gerekli olduğunu düşündüğü ve bu bağlamda dava konusu tasarımın mutlak yenilik kriterini haiz olup olmadığının tespiti amacıyla bilirkişi raporu almıştır. İstinaf Mahkemesi tarafından alınan 05/11/2018 tarihli ek bilirkişi raporunda da dava konusu tasarımın mutlak yenilik kriterini taşımadığı belirtilmiştir.

19. Bu itibarla ilk derece mahkemesinin kararının hukuka aykırı olması durumunda İstinaf Mahkemesinin kararı kaldırıp yeniden yargılama yapabileceği ve karar verebileceği hususları gözetildiğinde tasarımın mutlak yenilik kriterine; haiz olup olmadığının tespiti için bilirkişi raporu alınması yönündeki İstinaf Mahkemesinin değerlendirmesinin açık bir

keyfîlik veya bariz takdir hatası içerdiği söylenemez.

20. Diğer taraftan başvurucu Şirket, aynı konuya ilişkin farklı kararlar verildiğinden de yakınmış ve bu kapsamda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 15/11/2013 tarihli kararını emsal göstermiştir.

21. Öncelikle adil yargılanma hakkının hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almadığı hatırlatılmalıdır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması yukarıda belirtildiği gibi derece mahkemelerinin takdirindedir (M.B., § 84). Öte yandan aynı nitelikteki uyuşmazlıkla ilgili olarak değişik mahkemelerin farklı kararlar vermesi de tek başına adil yargılanma hakkını ihlal etmemektedir. Anayasa Mahkemesinin açıkça keyfî olmayan veya bariz takdir hatası da içermeyen bir yorumdan dolayı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine hükmedebilmesi için bu yorumun yerleşik hâle gelen bir içtihattan saptığına veya derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığına ikna olması gerekir (Selahattin Bayri, § 47).

22. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun başvurucunun emsal gösterdiği15/11/2013 tarihli kararında YİDK kararının iptali davasında yapılması gereken incelemenin hükümsüzlük davasından farklı olduğu, anılan kurum tarafından verilen kararın mevcut olan delillere göre kurum tarafından varılan sonucun hukuka uygunluğunun denetimiyle sınırlı olduğu, iptal davasında resen araştırma yapmanın usule ve kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir. Ancak emsal olarak gösterilen bu kararla içtihadın bu şekilde yerleştiği söylenemez. İçtihadın yerleşik hâle gelip gelmediğinin tespiti bakımından içtihat mahkemesi olan Yargıtayın diğer kararlarına bakıldığında Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin başvuruya konu İstinaf Mahkemesinin kararı ile aynı yönde kararları da olduğu görülmüştür (bkz § 6-8).

23. Öte yandan, İstinaf Mahkemesi verdiği kararında vardığı sonuca hangi nedenle ulaşıldığının başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçe sunmaktadır. Bununla birlikte başvurucu Şirket görüş ayrılığının yerleşik ve müzmin hâle geldiğini de gösterememiştir. Derinleşmiş içtihat farklılığından söz edilebilmesi için görüş ayrılıklarının uzun yıllardır devam ettiğinin ortaya konulmuş olması gerekir (Selahattin Bayri, § 49). Somut olayda bu konudaki görüş ayrılığının uzun yıllardır süregeldiği gösterilemediğinden derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş içtihat farklılığından söz edilemez.

24. Özetle eldeki başvuruda İstinaf Mahkemesinin, kanun yolu aşamasında söz konusu tasarımın mutlak yenilik kriterine haiz olup olmadığının tespiti için bilirkişi raporu alınması yönündeki değerlendirmesi açıkça keyfîlik veya bariz takdir hatası içermediği gibi başvurucu tarafından da bu yorumun derinleşmiş ve süregelen bir nitelik kazanan içtihat farklılığına dayandığı gösterilebilmiş değildir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça

dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜPHAN FİDAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/14187 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/14187

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜPHAN FİDAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/14187)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Süphan FİDAN

2. Hamiyet FİDAN

3. Evin FİDAN

4. Baran FİDAN

5. Abdurrahman KAYGUSUZ

Vekilleri : Av. Suat ÇAKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; benzer durumdaki davalarda farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 21/5/1982 tarihinde Nevşehir'de stajyer öğretmen olarak göreve başlamıştır. Başvurucu, görevi devam ederken Diyarbakır 7. Kolordu Komutanlığı 1 No.lu Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi tarafından 21/5/1982 tarihinde tutuklanmış, 9/3/1983 tarihinde tahliye edilmiştir. Hakkındaki ceza yargılamasından ise 17/5/1984 tarihinde beraat etmiştir.

3. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından başvurucunun görevine 21/5/1982 tarihinde son

verilmiştir.10/12/1996 tarihinde ise başvurucu, açıktan atanarak görevine başlatılmıştır.

4. Başvurucu 21/5/1982 tarihinde haksız olarak görevine son verildiğini ve atamasının 10/12/1996 tarihinde yapıldığını, görevden alınma tarihi ile atandığı tarih arasında 14 yıl 6 ay 19 gün olduğunu, bu süre boyunca özlük haklarından yoksun kaldığını belirterek para, intibak, emeklilik, aylık ve diğer özlük haklarının iadesine ilişkin istemde bulunmuştur. İdareye yaptığı başvurunun 27/4/2011 tarihinde reddine karar verilmiştir. Başvurucu 27/4/2011 tarihli idarece verilen ret kararının iptali ve parasal haklarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle 9/6/2011 tarihinde Van 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) Millî Eğitim Bakanlığı aleyhine iptal ve tam yargı davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde tutuklanması sebebi ile 21/5/1982 tarihinde görevine son verildiğini bununla birlikte 17/5/1984 tarihinde hakkında beraat kararı verilmesine rağmen göreve başlatılmadığını ileri sürmüştür. Anayasa'nın geçici 15. maddesinin kaldırılması sonucu, görevden alınma tarihi ile atandığı tarih arasındaki 14 yıl 6 ay 19 gün boyunca özlük haklarından yoksun kaldığı ve bu haklarının yasal faizi ile ödenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Anayasa'nın geçici 15. maddesi sebebiyle hakkında tesis edilen işleme karşı dava açamadığını belirten başvurucu, geçici 15. maddenin 13/5/2010 tarihli ve 27580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yürürlükten kaldırılması üzerine ilgili davayı ikame edebildiğini belirtmiştir.

5. Mahkeme 18/12/2013 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 147. maddesinin (A) bendi uyarınca devlet memurlarına hizmetleri karşılığında aylık ödendiğine, aynı Kanun'un 165. maddesinde ise göreve açıktan aday yahut asıl memur olarak atananların göreve başladıkları tarihten itibaren aylığa hak kazandıklarına vurgu yapmıştır. Başvurucunun görevden uzaklaştırma kararından önce stajyer öğretmen olarak görev yaptığını, tutuklanması söz konusu olmasaydı normal şartlarda stajyer öğretmenlikten asil öğretmenliğe geçişinin mutlak olmadığını, isteme konu tarihler arasında fiilen öğretmenlik yapmadığını ve 10/12/1996 tarihinde açıktan atandığını belirten Mahkeme para, intibak, emeklilik, aylık ve diğer özlük haklarına yönelik talebin karşılanmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Başvurucu, karara karşı temyiz isteminde bulunmuştur. Danıştay Onikinci Dava Dairesi (Daire) tarafından yapılan temyiz incelemesi neticesinde 20/2/2019 tarihinde onama kararı verilmiştir. Başvurucunun karar düzeltme istemi ise 29/1/2020 tarihinde reddedilmiştir.

7. Karar düzeltme isteminin reddi kararı başvurucuya 28/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Bireysel başvuru 27/3/2020 tarihinde yapılmış olup başvurucu 4/10/2021 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun mirasçıları, vekilleri aracılığıyla sundukları 2/5/2024 tarihli dilekçe ile bireysel başvuruyu sürdürmek istediklerini bildirmişlerdir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Başvurucu A.F. bireysel başvurudan sonra 4/10/2021 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucunun mirasçıları başvuruyu devam ettirmek istediklerini 2/5/2024 tarihli dilekçe ile bildirmiştir. Başvurucular bireysel başvuru devam ederken4/10/2021 tarihinde ölen A.F.nin mirasçılarıdır. A.F.nin ölümü sonrasında başvuruyu devam ettirmek istediklerini bildiren başvurucular bireysel başvurunun tarafı hâline gelmişse de anlatım kolaylığı açısından A.F. başvurucu olarak nitelendirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, normal şartlarda stajyer öğretmenlikten asil öğretmenliğe geçişinin mutlak olmadığı gerekçesiyle davanın reddedilmesinin Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuki güvenlik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmektedir. Hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma kararının beraat kararı ile birlikte doğrudan ortadan kalkması gerekirken meslekten çıkarmaya dönüştüğünü belirten başvurucu eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından sunulan görüş yazısında başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden ele alınması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu hususta ilk olarak başvurucunun 10/12/1996 tarihinde göreve atandığının dikkate alınması gerektiğini belirten Bakanlık, başvurucunun mağdur statüsü bulunup bulunmadığının gözetilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Devamında da başvurucunun karara yönelik şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliği taşıdığını belirtmiştir. Esasa yönelik olarak ise; ilk olarak Mahkemenin açıktan atama işlemini ve başvurucunun görevden uzaklaştırılmadan önceki aday öğretmenlik statüsünü ele alarak karar verdiğini ifade etmiştir. Başvurucunun sunmuş olduğu Danıştay kararlarının Anayasa'nın geçici 15. maddesinin yürürlükten kaldırılmasından önce verildiğini belirterek, bu hususun değerlendirmeye alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap vermemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları başvuruya konu yargılamada yerleşik içtihattan farklı karar verilmesi sebebi ile eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlali edildiğine ilişkindir. Başvurucu kendisine hangi nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Adnan Oktar (3) (B. No: 2013/1123, 2/10/2013) kararında ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıklama ışığında başvurucunun ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiş, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Anayasa Mahkemesinin Adnan Oktar (3) kararı dikkate alınarak ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Somut olayda başvurucunun açmış olduğu davanın açıktan aday yahut asıl memur

olarak atananların göreve başladıkları tarihten itibaren aylığa hak kazandıkları ve stajyer öğretmenlikten asil öğretmenliğe geçişin mutlak olmadığı gerekçesiyle reddedildiği anlaşılmaktadır. Başvurucu ise içtihat farklılığı nedeniyle kendisinin mağdur edildiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte başvurucu tarafından dosyaya sunulan Danıştay Birinci Dairesinin 16/1/1984 tarihli E.1984/6, K.1984/6, Danıştay Beşinci Dairesinin 6/7/1988 tarihli ve E.1986/1476, K. 1988/1823 ve Danıştay Onikinci Dairesinin 29/2/1996 tarihli ve E.1995/7261, K. 1996/585 kararlarının hata sebebi ile tesis edilen idari işlemin geri alınması sonucunda kişilerin özlük haklarının iadesi taleplerine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucunun hakkında tesis edilen göreve son verme işlemi ise geri alınmamış, başvurucu açıktan atama ile göreve başlatılmıştır. Yine başvurucunun stajyer öğretmen olarak görev yaptığı, asil öğretmenliğe geçiş garantisinin bulunmadığı da ayrıca değerlendirilerek başvurucunun davasının reddine karar verilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun davasında tesis edilen Danıştay Onikinci Dairesinin 20/2/2019 onama kararı ile başvurucu tarafından sunulan içtihat örnekleri arasında benzerlik bulunmadığı anlaşılmaktadır.

16. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvurucunun iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksun bırakılmadığı, mahkeme kararlarına konu olayda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuruculların şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF HİKMET GÜVEN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/17667 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17667

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF HİKMET GÜVEN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17667)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : 1. Arif Hikmet GÜVEN

2. Belkıs GÜVEN

3. Engin Can ACAR

4. Erdem ACAR

5. Gülşen ACAR

6. Nida FEDAYİ

7. Nurşen ÖNEY

8. Taner GÜVEN

Vekilleri : Av. Volkan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısıyla meydana gelen ölüm sonucu açılan tazminat davasının kısmen reddedilmesi kısmen de miktar artırımında bulunma imkânı verilmeden kabul edilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların murisi olan S.A., İstanbul Emniyet Müdürlüğü kadrosunda görevli polis memuru olarak çalışmaktayken gözaltına alınan DAEŞ terör örgütü bağlantılı bir teröristin İstanbul Emniyet Müdürlüğü yerleşkesi içinde yaptığı bıçaklı saldırı sonucu ağır yaralanmış ve sonrasında kaldırıldığı hastanede 13/8/2017 tarihinde vefat etmiştir.

3. S.A. şehit olması nedeniyle 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında vazife malulü olarak kabul edilmiş ve mirasçıları olan anne ve babasına toplam 97.571 TL ödeme yapılmış, bunun dışında anne ve babaya 975,71 TL ölüm yardımı yapılmıştır. Ayrıca, S.A.nın 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na göre başvurucu anne ve babaya 1. derece vazife malullüğü aylığı olarak 3.668,80 TL bağlanmıştır.

4. Başvuruculaların destekten yoksun kalma ve manevi tazminat talepleriyle idareye yaptıkları ön başvuruya cevap verilmemesi üzerine bu olay nedeniyle S.A.nın yakınları (babası, annesi, kardeşi, nişanlısı, iki teyzesi ve iki dayısı) 27/2/2018 tarihinde İstanbul 9. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) toplam 200,00-TL maddi (destekten yoksun kalma tazminatı) ve toplam 800,00 TL manevi tazminat ödenmesi talebiyle tam yargı davası açmışlardır.

5. Mahkeme, başvuruculaların uğradığı zararların kusursuz sorumluluk ilkesine göre karşılanması gerektiği yönündeki sonuç ve kanaatine istinaden başvuruculaların maddi zararının hesaplanması için 1/11/2018 tarihli ara kararı ile bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir.

6. Mahkemeye sunulan 11/12/2018 tarihli bilirkişi raporunda, başvuruculara yapılan diğer ödemelerle maddi tazminat hak edişlerinin fazlasıyla karşılandığı, vazife malullüğü aylığının peşin sermaye değeri gözetilerek davacı anne ve babanın talep edebileceği bir destekten yoksun kalma tazminatının bulunmadığı belirtilmiştir. Anılan rapora başvurucular tarafından 2/1/2019 tarihli dilekçe ile rücuya tabi olmayan aylıklar ve nakdi tazminatların hesaplanan tazminattan düşülmesinin hatalı olduğu iddiasıyla itiraz edilmiştir. Yapılan itiraz, Mahkeme tarafından yerinde görülerek 14/2/2019 tarihli ara kararıyla yeniden bir bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir.

7. 20/5/2019 tarihli yeni bilirkişi raporuna da yine başvurucular tarafından 12/6/2019 tarihinde itiraz edilmiştir. Mahkemece, yapılan itiraz üzerine 25/6/2019 tarihli ara kararı ile ek rapor alınmasına karar verilmiş ve taraflara tebliğ edilmiştir. Mahkeme ara kararında, ek rapor geldiğinde, varsa beyan ve itirazlarını (ıslah dâhil) sunmaları için taraflara ihtarda bulunmuştur.

8. Mahkemeye sunulan 10/10/2019 tarihli üçüncü raporda da başvuruculara yapılan diğer ödemelerle maddi tazminat hak edişlerinin fazlasıyla karşılandığı belirtilerek başvuruculardan murisin anne ve babasına ödenmesi gereken maddi tazminatın bulunmadığı vurgulanmıştır. Başvurucular, anılan ek rapora aynı iddialarla 21/10/2019 tarihli dilekçe ile yine itiraz etmiştir.

9. Mahkeme, miktar nedeniyle kesin olarak verdiği 30/12/2019 tarihli kararıyla bilirkişi ek raporuna yapılan itirazı yerinde görmeyerek davanın maddi tazminata yönelik kısmının reddine, manevi tazminata yönelik kısmının ise kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde murisin anne ve babasının destekten yoksun kalma şeklinde oluşan maddi zararına yönelik olarak uzman bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırıldığının altı çizilmiştir. Mahkeme 11.12.2018, 20.05.2019 tarihli bilirkişi raporları ve 10/10/2019 tarihli ek rapora vurgu yaparak anılan raporlarda vazife malullüğü aylığının peşin sermaye değeri gözetilerek

başvurucu anne ve babanın talep edebileceği bir destekten yoksun kalma tazminatının bulunmadığının belirtildiğini ifade etmiştir. Mahkeme, bu tespitten hareketle farklı bilirkişilerden alınan her iki rapor sonucunda da başvurucu anne ve babanın destekten yoksun kalma niteliğinde bir maddi tazminat alacağının olmadığı sonucuna varıldığını belirtmiştir. Mahkeme, manevi tazminata ilişkin olarak ise başvurucular murisinin görevi başında şehit olması nedeniyle başvuruculaın büyük bir ruhsal elem ve üzüntü duyduğu ve dava dilekçesindeki istemle bağlı kalınarak; talep eden (şehidin anne, baba, kardeş, teyze, dayı ve nişanlısı) her bir başvurucuya ayrı ayrı 100,00 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiğini belirtmiştir.

10. Mahkemenin kesin kararının başvuruculara 17/2/2020 tarihinde tebliğ edilmesinin ardından 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

11. COVID-19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında yayımlanan ve bireysel başvuru yolunda da uygulanan 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile dava açma sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay, B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32).

12. Somut olayda başvuruculaın nihai kararı öğrendiği 17/2/2020 tarihinden itibaren başvuru yapabilecekleri sürenin son günü pandemi nedeniyle dava açma sürelerinin durduğu 13/3/2020-15/6/2020 arasına denk gelmektedir. Yukarıda belirtilen Kanun hükmü uyarınca bu süreler, durma süresinin sona erdiği 15/6/2020 tarihini takip eden günden itibaren tekrar işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin 16/6/2020 tarihinde işlemeye başladığı somut olayda, yukarıda anılan mevzuatta sürelerin durmasına ve uzamasına ilişkin belirlenen ilkelere uygun olarak 29/6/2020 tarihinde yapılan bireysel başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

14. Bu süreçte, başvurucular kesin karara karşı istinaf kanun yoluna gitmiştir. İstinaf dilekçesinde Mahkemenin eksik inceleme ve araştırma sonucu bilirkişi incelemesi sonrasında hazırlattığı raporları esas aldığı ve miktar arttırım olanağından faydalanıp faydalanılamayacağı konusunda taraflarına süre verilmediği belirtilerek manevi tazminat açısından miktar artırımında bulunulduğu ifade edilmiştir. İstinaf dilekçesinde manevi tazminata ilişkin talep, toplamda 620.000 TL'ye çıkarılmıştır. Maddi tazminata ilişkin olarak ise yeniden bilirkişi incelemesi yapılması talep edilmiştir.

15. İstinaf başvurusunu inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dokuzuncu İdare Dava Dairesi (İstinaf) 4/6/2020 tarihli kararıyla istinaf sınırının altında kaldığı gerekçesiyle istinaf talebini incelemeksizin reddetmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular taraflarına yapılan ek ödemelerin maddi tazminat hesabına dâhil edilmemesi gerektiğini, Mahkemece mevzuatın yanlış değerlendirildiğini ve bilirkişi raporlarının hatalı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun dile getirdiği iddiaların tamamının bir bütün olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

20. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

21. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

22. Başvuruculara medeni haklarıyla ilgili uyuşmazlıklarda uygulanan hukuk kurallarının açıkça keyfî veya hakkın tesliminden kaçınacak (adaleti hiçe sayacak) biçimde yorumlanması usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getireceğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir. Zira bu durumda derece mahkemesinin yorumunun başvurucu tarafından öngörülmesi mümkün olmayıp hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması hukuk devleti ilkesini örseler (M.B., § 86).

23. Somut olayda İdare Mahkemesi, başvuruculaların maddi tazminat isteminin reddine dair kararını verirken başvuruculaların baştan itibaren ileri sürdüğü iddialarını incelemiş ve maddi tazminat verilebilmesi koşullarının bulunup bulunmadığını bilirkişi incelemesi yaptırarak değerlendirmiştir. Mahkeme vazife malullüğü aylığının peşin sermaye değerini gözeterek başvurucu anne ve babanın talep edebileceği bir destekten yoksun kalma tazminatının bulunmadığına karar vermiştir.

24. Bu tespit ve değerlendirmeler ışığında başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, kararın maddi tazminata yönelik kısmında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, Mahkemenin yaptığı bilirkişi incelemesi sonrası taraflarına manevi tazminat ile ilgili olarak miktar artırımı imkanı tanımadan karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucular ayrıca, Mahkeme kararına karşı gerekli harçları tamamlayarak istinaf dilekçesiyle miktar artırımı yoluna gittiklerini ancak Dairenin dava değerinin istinaf sınırı altında kaldığı gerekçesiyle haksız olarak taleplerini reddettiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan § 16). Başvurucunun şikâyetlerinin özünün ilk derece mahkemesi kararının kesin olarak verilmesine yönelik olduğu ve ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

29. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

30. Öte yandan mahkemeye erişim hakkı ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49). Bu hak, suç

isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda da uygulanabilir bir haktır. Bu bağlamda mahkemeye erişim hakkı, hakkında suç isnadı bulunan bir kimseye, bu isnatla ilgili olarak bir mahkeme tarafından bu isnadın yerinde olduğu ya da olmadığı yönünde bir karar verilmesini isteme, itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018 § 36).

31. Somut olayda Mahkeme 25/6/2019 tarihli ara kararında "Ek rapor geldiğinde, varsa beyan ve itirazlarını (ıslah dahil) sunmaları için taraflara tebliğine..." şeklide hüküm kurmuştur. Anılan bilirkişi ek raporu 19/10/2019 tarihinde başvurucular vekiline e-tebligat yoluyla tebliğ etmiştir. Mahkeme 30/12/2019 tarihinde kesin olarak karar vermiştir. Bu karar 17/02/2020'de başvurucular vekiline mevzuat gereği e-tebligat yolu ile tebliğ edilmiştir. Ek raporun tebliğinden itibaren gerekçeli karar verilene kadar 2,5 aylık süre zarfında başvurucuların ıslah talebi bulunmamaktadır. Mahkeme, bu nedenle dava dilekçesindeki isteme bağlı kalarak manevi tazminat talebini kabul etmiştir.

32. Bu durumda, belirtilen bu süreler dikkate alındığında, her ne kadar 25/6/2019 tarihli ara kararda açıkça süre öngörülmemişse de, başvurucuların miktar artırımında bulunmaları için kendilerinden makul olarak beklenebilecek özen yükümlülüğüne uygun davrandığı söylenemez. İstinaf Mahkemesinin kararın kesin olarak verilmesi nedeniyle esastan inceleme yapmadığı, başvurucuların kararın verilmesinden sonra yaptıkları ıslah talebinin de kararın kesin olması nedeniyle incelenmediği görülmüştür. İstinaf mahkemesinin anılan hukuki yorumunda bariz takdir hatası ve keyiflik bulunmadığı anlaşılmıştır.

33. Bu itibarla başvurucuların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATAKAN POLAT VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/23826 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23826

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATAKAN POLAT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23826)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucular : 1. Atakan POLAT

2. Hakan Aktuğ GÜLTÜRK

3. İlyas SEYREK

4. Meltem ÇUHADAR POLAT

5. Mısra SAPAN

6. Oğuzhan ARICAN

7. Şeyma ÇOPUR

Vekili : Av. Gökhan SOYSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir toplantının dağıtılması sırasında kolluğun uyguladığı bedenî kuvvet sonucu meydana gelen yaralanma ile bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının, barışçıl yapılan toplantının kolluk görevlilerince dağıtılması nedeniyle de toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, bu gösteriyi takip etmek isteyen basın mensuplarına kolluk görevlilerinin güç

kullanarak müdahale etmesi nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular 8/6/2018 tarihinde sosyal medya üzerinden "Karneler sizin, gelecek bizimdir." adı altında organize edilen bir protesto gösterisine katılmak amacıyla İstanbul Kadıköy'de bulunan Süreyya Opera Binası (Opera) önünde toplanan gruba katılmıştır. Grubun amacı Opera önünde toplandıktan sonra yine aynı semtte bulunan Khalkedon Meydanı'na kadar yürüyüş yapmak ve burada basın açıklamasında bulunmaktır. Kolluk görevlilerince düzenlenen Olay ve Yakalama Tutanağı'na göre Opera önünde bir gösteri yürüyüşü yapılacağına ilişkin birçok sosyal medya paylaşımı yapıldığının tespit edilmesi üzerine olay günü saat 15.00 itibarıyla Opera önünde ve çevresinde kolluk görevlilerince önlem alınmıştır. Saat 16.00 sıralarında elli kişilik bir grubun olay yerinde toplanması üzerine yetkili kolluk personeli, göstericilerle görüşmüş ve Opera önünde yapılacak basın açıklamasına izin verileceğini ancak yasal olmayan herhangi bir yürüyüşe izin verilmeyeceğini bildirmiştir. Yapılması istenen yürüyüşün yasal olmadığı ses yükseltici cihazla ve herkesin duyabileceği şekilde en az üç defa söylenmiş ve gruptan dağılmaları istenmiştir. Grupta bulunan ve bir siyasi partinin milletvekili adayı olan bir şahıs ile aynı siyasi partinin Kadıköy ilçe başkanı olan bir diğer şahsın yönlendirdiği grup "Karneler Sizin Gelecek Bizim." yazılı bir pankart açarak ve "Bizler Berkin Elvanın sıra arkadaşlarıyız.", "Eli kanlı olanlar bu gün burada bizim yürüyüşümüzü engellemeye çalışıyorlar." ve "Eli kanlı olanların saltanatını yıkacağız." şeklinde sloganlar atarak yürüyüşe geçmiş, dağılmaları yönünde tekrar uyarılan grubun direniş göstermesi ve grup içindeki bazı şahısların görevli memurlara tekme atması ve ellerindeki flama sopalarıyla vurmaları üzerine kolluk görevlilerince göstericilere dirençlerini kıracak ölçüde ve artan oranda güç kullanılmak suretiyle müdahale edilmiş ve aralarında başvuruculaların da olduğu yirmi iki şahıs yakalanmıştır.

3. Soruşturma dosyası içinde bulunan 10/6/2018 tarihli Görüntü İzleme ve Tespit Tutanağı'nda grubun yürüyüş yapmamaları yönünde uyarıldığı ve polisin gruba müdahale ettiği sırada eylem yapmak isteyen grup içindeki yedi göstericinin kolluk görevlilerine ellerindeki flama sopalarıyla vurduğu, kolluk görevlilerini ittiği, bir polis memurunun boğazını sıktığı anlara ait görüntülere yer verilmiştir. Tespit edilen bu yedi şahıs arasında başvuruculaların olmadığı görülmüştür. Tutanağın ekinde başvurucu Meltem Çuhadar Polat'ın Opera önünde grup içinde beklediği ve Şeyma Çopur ile Mısra Durmuş'un Opera önünde grup içinde "Karneler sizin, gelecek bizimdir." yazılı pankart arkasında beklediği ana ait bir görüntüye yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki sağlık raporları ve ilgili tutanak şöyledir:

i. Başvurucu Atakan Polat hakkında olay günü düzenlenen genel adli muayene raporunda "Darp tekme tokat .....[okunamadı] darp edildiğini söylüyor. Alt dudak iç .....[okunamadı] 1 cm çapında laserasyon [yırtık], el bileklerindeabrazyonlar [sıyrık] var. Sağ flank bölgesinde [karın duvarının ön ve arka aksiler çizgiler ile yukarıda 5. kaburga ile kalça kemiği arasındaki bölge] 5-6 cm.lik 2 adet lineer....[okunamadı] abrazyon." tespitine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında 9/6/2018 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporuna ise "Sağ tarafta ....[okunamadı] hassasiyet görüldü." notu düşülmüştür.

ii. Başvurucu Hakan Aktuğ Gültürk hakkında olay günü düzenlenen genel adli muayene raporunda "Darp tekme yumruk yere vurulma şeklinde. Sağ ...[okunamadı] bölgesinde 5 cm laserasyon, kol ve yüzde büyüklüğü 1 cm çapında çok sayıda abrazyonlar, el bileklerinde

bilezik tarzında ...[okunamadı] alanlar, boğazında sağ 5 cm üstünde 2 cm x 0,5 cm laserasyon, sağ göz ...[okunamadı] 1 cm.lik ...[okunamadı]" tespitine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında 9/6/2018 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporuna ise "Sağ ...[okunamadı] yanda ...[okunamadı] cm ekimoz, sağ ...[okunamadı] 7 cm abrazyon, boyun sol kısmında ...[okunamadı] sağ kısmında 4x0,5 cm ekimoz, sol kol iç tarafında 3x1 cm ve 2x1 cm 2 adet abrazyon, sağ kol iç tarafında 1x1 cm.lik ekimoz." notu düşülmüştür.

iii. Başvurucu İlyas Seyrek hakkında olay günü düzenlenmiş olan genel adli muayene raporuna "Darp cebir beyanıyla acil servisine başvuran hastanın bilinci açık, hastanın sağ omuz iç yüzünde yaklaşık ...[okunamadı] cm.lik ...[okunamadı],biceps [kol pazusu] ön yüzünde yaygın abrazyon, sağ göğüs ...[okunamadı] yaygın abrazyon mevcuttur. Sol dirsek iç yüzünde kızarıklık, sol el bileği ...[okunamadı] abrazyon mevcuttur." tespitine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında 9/6/2018 tarihinde düzenlenmiş olan genel adli muayene raporunda ise "Sağ kolda 1x1 cm.lik ekimoz ve 2 adet ...[okunamadı] cm.lik abrazyon, sağ ...[okunamadı] kafesinde 3x3 cm.lik abrazyon, sol kolda 2 adet abrazyon." notu düşülmüştür.

iv. Başvurucu Meltem Çuhadar hakkında olay günü düzenlenen genel adli muayene raporunda "Darp, iki kolda 1cm çapında ekimoz ve yüzeysel abrazyon alanları." tespitine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında 9/6/2018 tarihinde düzenlenmiş olan genel adli muayene raporunda ise "Sol kolda 1x1 cm ekimoz, sol el bileğinde hassasiyet, sağ kolda 1x1 cm 2 adet ekimoz, her iki kolda çeşitli yerlerde bir çok adet ...[okunamadı] abrazyonlar." notu düşülmüştür.

v. Başvurucu Mısra Sapan bakımından başvuru ekinde bir adli muayene raporu ya da sağlık raporu sunulmamıştır. Yine Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden incelenen soruşturma dosyasında da herhangi bir rapor mevcut olmadığı gibi başvurunun incelenmesi aşamasında Başsavcılığa yazılan eksiklik müzekkeresi cevabında da bu başvurucuya ilişkin bir rapor sunulmamıştır. Soruşturma dosyasında bulunan ve iki polis memuru ile dört müdafi tarafından imzalanmış olan 9/6/2018 tarihli tutanağa; başvurucu Mısra Sapan ve diğer yedi şahıs için gözaltından çıkış raporu aldırılmak istendiğinde Çocuk Büro Amirliğinde herhangi bir olumsuzluk yaşanmadığından çıkışla ilgili doktor raporuna gerek olmadığı, bu kişilerin rapor aldırmak istemediklerini beyan etmesi üzerine çıkış raporu aldırılmadığı kaydedilmiştir.

vi. Başvurucu Oğuzhan Arıcan hakkında olay günü düzenlenen genel adli muayene raporunda "Darp cebir beyanıyla acil servisine başvuran hastanın bilinci açık, hastanın sağ bacak ön bölgesinde yaklaşık 2cm.lik yüzeysel sıyrık mevcuttur, sağ omuz ve .....[okunamadı] bölgesinde yayın laserasyon, boyun ön bölgesinde abrazyon mevcuttur, hastanın sol göz çevresinde yaygın eritem [kan toplanması] mecuttur, sol biceps iç yüzeyinde 3 cm.lik eritem mevcuttur, hastanın sol ve sağ bileğinde ...[okunamadı] abrazyon mevcuttur." tespitine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında 9/6/2018 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporuna ise "Sol göz çevresinde ....[okunamadı] cm eritem, sağ ... [okunamadı] üstünde iki adet 2 cm abrazyon, sağ alın ön kısmında 4 cm abrazyon, sağ kolda 15 cm abrazyon, sol el bileğinde 3x3 cm ekimoz görüldü." notu düşülmüştür.

vii. Başvurucu Şeyma Çopur hakkında olay günü düzenlenen genel adli muayene raporunda "Yüzde, boyunda, göğüs ön duvarında yaygın .....[okunamadı] alanlar, ...[okunamadı] abrazyon ve tek kolda ....[okunamadı] izleri var, her iki kolda yer yer ekimoz ve abrazyon mevcut." tespitine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında 9/6/2018 tarihinde düzenlenen genel adli muayene raporunda ise "Sağ kolda 3 cm, 4cm, 5 cm 3 adet abrazyon, ...[okunamadı]

hassasiyet, sol ve sağ el bileklerinde kelepçe izine benzer ekimozlar görüldü." notu düşülmüştür.

5. Olay günü kollukta alınan ifadelerinde başvurucular Atakan Polat, Hakan Aktuğ Gültürk, İlyas Seyrek, Meltem Çuhadar ve Şeyma Çopur susma haklarını kullandıklarını ve savunma vermek istemediklerini ifade etmiş; 12/6/2018 tarihli İfade Tutanağı'nda başvurucu Mısra Sapan'ın ise kolluğun dağılma ihtarını duymadığını, polislere mukavemette bulunmadığını, polisler tarafından gözaltı sırasında işkence yapıldığını beyan ettiği belirtilmiştir.

6. Olay nedeniyle başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediklerinden bahisle soruşturma yürütülmediği görülmüştür.

7. Olay nedeniyle başvurucular Atakan Polat, Hakan Aktuğ Gültürk, İlyas Seyrek, Meltem Çuhadar Polat, Oğuzhan Arıcan ve Şeyma Çopur'un kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan cezalandırılmaları talebiyle açılan davaya bakan İstanbul Anadolu 19. Asliye Ceza Mahkemesi ile başvurucu Mısra Sapan vegözaltına alınan diğer şahısların aynı suçtan cezalandırılmaları talebiyle açılan bir diğer davaya bakan İstanbul Anadolu 4. Çocuk Mahkemesi (Çocuk Mahkemesi) farklı tarihlerde sanıkların ve suça sürüklenen çocukların beraatine karar vermiş; kararlar kesinleşmiştir.

8. Başvurucular suç duyurusunda bulunmadan önce emniyetin medyaya yansıyan haberleri bildirmesi üzerine 11/6/2018 tarihinde konuyla ilgili bir soruşturma başlatılmıştır. Başvurucular 22/6/2018 tarihinde toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına güç kullanarak müdahalede bulunan kolluk görevlileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur.

9. Başvurucular, yaşanan olaya ilişkin olarak yazılı ve görsel basında yayımlanan haber, fotoğraf ve video görüntülerini de soruşturma dosyasına delil olarak sunmuştur. Yine başvurucular, Çocuk Mahkemesinde tanık sıfatıyla dinlenen bazı polis memurlarının ifadesine şüpheli sıfatıyla başvurulması yönünde Başsavcılıktan talepte bulunmuştur.

10. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma sonucunda 21/10/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başsavcılık; karar gerekçesinde İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünde görev yapan şüpheli polis memurlarının izinsiz toplantı ve gösteri yapan müştekileri dağılmaları için uyarmalarına rağmen müştekilerin dağılmayarak gösteriye devam ettiğini, görevli polis memurlarının da gösteriyi sonlandırmak ve gösteri yapanlar hakkında işlem yapmak için müdahalede bulunarak gösteri yapan müştekileri kontrol altına alıp polis merkezine götürdükleri olay sırasında bazı müştekilerin yaralanmalarına sebebiyet verdiklerini, şüpheli polis memurlarının eyleminin 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu kapsamında kaldığı sonucuna vardığını belirtmiştir. Başvuruculların anılan karara yaptığı itirazı İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği 17/2/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

11. Başvurucular nihai kararı 18/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. COVID-19 tedbirleri kapsamında yargı alanındaki sürelerin 26/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ve 30/4/2020 tarihli ve 2480 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durdurulduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde yapıldığı anlaşılmıştır.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Mısra Sapan, Oğuzhan Arıcan ve Şeyma Çopur lise öğrencileri tarafından yapılan sınav ve karne karşıtı bir protesto gösterisi ile sorun olarak gördükleri bir konuya dikkat çekmek amacıyla belli bir mekâna yürüyerek yapmak istedikleri basın açıklamasının kolluk görevlilerince orantısız güç kullanılarak engellendiğini iddia etmiştir. Başvurucular yürüyüşe müdahale ve anılan müdahaleden sorumlu gördükleri kamu görevlileri hakkında yapılan soruşturmanın sonuçsuz kalması nedeniyleifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle olaya ilişkin sürece ve konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadına yer verilmiş; başvuruculaların usuli güvencelerden yararlandığı, itirazlarını sunabildikleri ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak, çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkmasını, korunmasını ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 40; Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45).

17. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının amacı ve mahiyeti dikkate alındığında bu hak, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı seçme serbestîsini de kapsar. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemenin amacı bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak, siyasal karar organlarını etkilemek olup gösteri ve toplantı yürüyüşünün düzenlendiği mekân açıklanan düşüncenin muhataplarına ulaşabilmesi ve tesir oluşturabilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânın seçiminin kural olarak düzenleyicilerin takdirinde olması gerekmektedir. Bu itibarla bireylerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyecekleri yeri belirleme serbestîsini sınırlayan düzenlemeler bu hakka müdahale niteliği taşır (AYM, E.2014/101, K.2017/142, 28/9/2017).

18. Bu itibarla somut olayda başvuruculaların da aralarında olduğu grubun basın açıklaması yapılacak yere yürüyerek gitmesine engel olunmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir. Bu müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin

gereklerine uygun olma şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

19. 2559 sayılı Kanun'un 2. ve 16. maddelerinde yer alan düzenlemelerin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Özge Özgürengin, B. No: 2014/5218, 19/4/2018 § 100; Ali Ulvi Altunelli, B. No: 2014/11172, 12/6/2018 §§ 91, 92). Başvuruculara toplantı sırasında müdahale edilmesinin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunmasına yönelik olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Özge Özgürengin, §§ 101, 102; Ali Ulvi Altunelli, §§ 93, 94).

20. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 36-40; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, §§ 59-63; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 36). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

21. Başvuruculaların olay tarihinde yaklaşık elli kişiyle Opera binası önünde toplandığı, grubun yürüyüşe geçmesi üzerine polisin müdahalesinin başladığı hususunda başvuruculaların anlatımı ile kamu makamlarının tespitleri arasında farklılık yoktur. Diğer bir ifadeyle her iki başvurucunun da siyasi ve toplumsal görüşlerini ifade etmeyi hedefleyen, yaklaşık elli kişiden oluşan, çok kalabalık sayılmayacak bir grubun içinde toplantıya katıldığı açıktır.

22. Öncelikle ele alınması gereken husus, toplantının kolluk güçlerinin müdahalesiyle sonlandırılmasında zorlayıcı toplumsal bir gereksinim olup olmadığıdır. Halka açık yerde yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin günlük yaşamda belirli derecede bir karışıklığa sebep olabileceği kuşkusuzdur. Bireylerin geniş anlamda ifade özgürlüğünü dar anlamda toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma haklarını kullanırlarken bir seviyeye kadar hayatın olağan akışında birtakım aksaklıklara sebep olmalarına toplumun diğer bireyleri ve kamu makamları tarafından hoşgörüyle yaklaşılması beklenir (Nergiz Şen ve diğerleri (2), B. No: 2017/17702, 4/7/2022, § 84). Ancak somut olayda kolluk güçlerinin topluluğun adı geçen meydanda basın açıklaması yapacak olmasının ne şekilde kamu düzenini bozacağına ilişkin bir değerlendirmesinin de olmadığı anlaşılmıştır. Toplantıya müdahalenin gerekliliği açısından incelenmesi gereken diğer bir husus yapılan toplantının barışçıl olup olmadığına ilişkindir. Somut olayda genel olarak toplantının barışçıl olmadığına veya barışçıl niteliğini kaybettiğine yönelik bir tespit olmadığı görülmüştür.

23. Somut olayda grup içindeki bazı şahısların görevli memurlarının kendilerini uyardıkları sırada ve müdahale esnasında memura karşı fiziki eylemde bulundukları tespit edilmiş ise de (bkz. §§ 2, 3) başvuruculaların gösteriyi dağıtan kolluk görevlilerine direndiğine, bunlara karşı saldırgan bir tutum sergilediğine veya herhangi bir şekilde şiddet eylemlerinin içinde yer aldıklarına dair bir delil yoktur. Nitekim olay nedeniyle başvurucular hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçunu işlediklerinden bahisle bir soruşturma yürütülmediği gibi kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan cezalandırılmaları talebiyle açılan davada da beraat kararı verilmiştir. Bu durumda başvuruculaların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını barışçıl şekilde kullandıkları kabul edilmelidir. Bu noktada toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılanların bir kısmının şiddete başvurmaları diğerleri açısından bu hakka müdahaleyi meşru kılmaz (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 119).

24. Yukarıda yapılan tespitler sonucu az sayıda kişinin fikirlerini dile getirmek amacıyla katıldığı barışçıl protesto gösterisine yapılan müdahalenin kamu düzenini sağlamak için zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilememiştir. Müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle orantılılık konusunda ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek duyulmamıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular; kolluk görevlilerinin gösteriye katılanlara aşırı güç kullanarak müdahale ettiğini, elleri arkadan kelepçelenen göstericiler gözaltı aracına götürülürken ve gözaltı aracı içindeyken de bu kişilere fiziki ve sözlü şiddet uygulandığını iddia etmiştir. Başvurucular, Başsavcılığa şikâyet sonrası dosyada mevcut olan görsel ve yazılı basın haberleri ve fotoğraflarından maruz kalınan saldırının bulguları açıkça görülüyor olmasına rağmen sorumlu olan kolluk güçleri hakkındaki soruşturmanın etkisiz olduğunu ve şikâyetlerinin sonuçsuz kaldığını belirterek etkili başvuru hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde başvuruculara usuli güvencelerden yararlandıkları ve itirazlarını sunabildikleri ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

27. Başvuru, başvurucular bakımından kötü muamele yasağı kapsamında ancak başvuruculara durumlarının farklılık göstermesi nedeniyle ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

1. Başvurucu Mısra Sapan Yönünden

28. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

29. Başvurucu Mısra Sapan, gözaltı sırasında kolluk görevlilerinin kendisine işkence yaptığını ileri sürmüşse de hem ifadesinde hem de başvuru formunda olayı anlatmadığı ve yaralanmanın nasıl meydana geldiğine ilişkin bir açıklamada bulunmadığı görülmüştür. Yine aynı şekilde gerçekleştiğini iddia ettiği fiziki şiddetin ne gibi sonuçlar doğurduğunu belirtmediği gibi buna ilişkin herhangi bir sağlık raporu da sunmamıştır. Ayrıca gözaltından çıkış esnasında başvurucu ve müdafiinin başvurucunun tutulduğu Çocuk Büro Amirliğinde herhangi bir olumsuzlukla karşılaşılmadığı gerekçesiyle doktor raporu almak istemedikleri de 9/6/2018 tarihli tutanaktan anlaşılmıştır. Bu hâlde başvurucunun iddia ettiği yaralanmayı

tevsik eden herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı görülmüştür (bkz. § 4, v). Bu durumda fiziksel şiddet iddialarını destekleyen bir delil/emare (bir başkasının beyanı vs.) ortaya koymayan başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Mısra Sapan yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Diğer Başvurucular Yönünden

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından Mısra Sapan dışındaki başvurucular yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

32. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81). Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli ve soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve soruşturma makamınca, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114).

33. Anayasa Mahkemesi'nin benzer bir konuda verdiği S.Ç. (B. No: 2017/17516, 15/9/2020) kararında kolluk görevlilerinin açıkça keyfîlik bulunmayan işlem ve eylemlerinde -haksız olduğu düşünülse dahi- yetkileri kapsamında talep ettikleri hususların yerine getirilmesinin bir zorunluluk olduğunu ve kişilerin aksi bir tutumu hâlinde zor kullanma yetkisinin doğacağını da açıklamıştır (anılan kararda bkz. § 34).

34. Somut olayda başvurucular, katıldıkları toplantı ve gösteriye yapılan müdahale sırasında yaralanmalarına sebep olduğunu ileri sürdükleri kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuştur. Başsavcılık kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında aralarında başvurucuların da olduğu eylemcilerin kolluk görevlilerine direndiği, polis memurlarının fiziki müdahalede bulunarak gösteri yapan eylemcileri kontrol altına alıp polis merkezine götürdüğü sırada yaralanmalar meydana geldiği, polis memurlarının eylemlerinin 2559 sayılıKanun kapsamında kaldığı gerekçesine dayanmıştır.

35. Soruşturma mercii, polisin doğrudan müdahale etmeyip öncelikle grubun dağılması için ihtarda bulunduğu, grubun bu ihtara uymaması nedeniyle polisin gösteriyi sonlandırmak için fiziki müdahalede bulunmuş olduğu değerlendirmesi ile soruşturmayı sonuçlandırmıştır. Ancak, gerçekleştirilmek istenilen basın açıklamasının kolluğun yaralanmaya yol açacak şekilde güç kullanmasını niçin gerekli ve orantılı kıldığı açıklanmamıştır. Soruşturma

dosyasındaki bilgi ve belgeler de bu konuya ışık tutmamaktadır. Dolayısıyla yukarıda da yapılan tespitler çerçevesinde az sayıda kişinin fikirlerini dile getirmek amacıyla katıldığı, genel olarak barışçıl protesto gösterisine yapılan müdahale sonucu başvurucunun yaralanması olayı hakkında yürütülen soruşturma, başvurucunun kendisine güç kullanılmasını gerektiren bir tutumunun varlığını ve bu nedenle güç kullanımının zorunlu hâle geldiğini ortaya koyamamıştır. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan müdahale insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

36. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma sonucunda verdiği kararda başvuruculara sağlık raporlarında tespit edilen yaralanmaların zor kullanma yetkisi kapsamında kaldığını değerlendirmiş fakat başvuruculara gözaltına alındıktan sonraki süreçte kötü muameleye maruz kaldıkları yönündeki iddialarını hiç değerlendirmemiştir. Başvurucular toplantıya katılanların yakalandıktan sonra götürüldüğü polis aracında uğradığı fiziksel şiddete ilişkin görüntüleri içerdiği iddiasıyla olay hakkında yazılı ve görsel basında yer alan video ve fotoğrafları soruşturma dosyasına sunmasına rağmen bu görüntülerin araştırıldığına dair bilgi veya bulgu soruşturma dosyasında yer almamaktadır. Yine başvurucular vekili, şüpheli olabilecek polis memurlarının belirlenmesi için Çocuk Mahkemesinde tanık sıfatıyla dinlenen bazı polis memurlarının şüpheli sıfatıyla ifadelerine başvurulmasını da talep etmiş olmasına rağmen başvurucuya karşı güç kullanan polis memurlarının tespiti ve konuyla ilgili ifadelerinin alınması için yapılan bir soruşturma işlemi de soruşturma dosyasında bulunmamaktadır. Ayrıca olayın potansiyel tanıklarının tespiti ile beyanlarının alınması için çaba gösterilmemiştir.

37. Sonuç olarak başvuruculara uğradığı muamele hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarınınihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

C. İfade ve Basın Özgürlüklerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Başvuru formunda başvurucular Hakan Aktuğ Gültürk ile İlyas Seyrek'infoto muhabiri olduğunu ve bu eylemi görüntülemek üzere olay yerinde bulunduğunu, güvenlik görevlilerinin müdahalesinin ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Mevcut başvurunun koşullarında, yapılan bir gösteriyi haberleştirmek için olay yerinde bulunan iki başvurucuya yapılan müdahalenin basın özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

40. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan ve Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu pek çok kez ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Bu bağlamda ifade özgürlüğü ile basın özgürlüğü herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir

Coşkun, §§ 34-36).

41. Basın özgürlüğünün halkın ilgilendiği konularla ilgili kamuoyuna çeşitli fikir ve tutumların iletilmesi, bunlara ilişkin bir kanaat oluşturması için en iyi araçlardan birini sağladığı açıktır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 63). Bu tür bilgi ve fikirlerin tanıtımına ek olarak halkın bu bilgi ve fikirleri alma hakkı vardır. Elbette bu, mevcut başvuruda olduğu gibi herhangi bir demokratik toplumun gelişimi için önemli olan muhalif gruplarca gerçekleştirilen toplantılar ve gösteriler hakkında bilgilendirilmesini de içerir. Bu olmazsa basın kamu denetleyicisi olarak hayati bir rol oynayamaz (Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 51; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 49-51, 61-63; Nihat Özdemir [GK], B. No: 2013/1997, 8/4/2015, §§ 45-47, 57-58).

42. Somut başvuruya benzer bir başvuru olan Erdal İmrek (B. No: 2015/4206, 17/7/2019, §§ 75-92) başvurusunda Anayasa Mahkemesi toplumsal bir olaya müdahale sırasında basın mensubu olduğu hususunda tereddüt bulunmayan başvurucunun gazetecilik faaliyetine engel olacak şekilde kötü muameleye uğraması ve gözaltına alınması nedeniyle ifade özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi bu kararda, sahada yer alan gazetecilerin görevlerini yaptıkları sırada şiddete uğramaktan korunmaları meselesine odaklanılması gerektiğini belirterek mesleki faaliyetlerinin icrası sırasında kamu görevlileri tarafından yapılacak kötü muamelelerin gazetecilerin bilgi alma ve bilgi verme kabiliyetini ciddi şekilde engelleyeceğini vurgulamıştır (Erdal İmrek, § 86).

43. Somut olayda ise ilk olarak başvuruculaların kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçundan cezalandırılmaları talebiyle açtıkları davaya bakan İstanbul Anadolu 19. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde dile getirdikleri ve bireysel başvuru formunda tekrar ettikleri gösterinin katılımcılarından olmadıkları ve foto muhabirleri olarak eylemleri görüntülemek amacıyla olay yerinde bulundukları iddiasına ilişkin bir bilgi Olay ve Yakalama Tutanağı'na ve Görüntü İzleme ve Tespit Tutanağı'na yansımadığı gibi olay günü ifadesi alınan başvuruculaların da bu iddiayı dile getirmediği görülmüştür (bkz. §§ 2, 3, 5). Başvuruculaların mesleki faaliyetini yürüttüğü ve o sırada göstericiler ile polis arasında meydana gelen olaylara ilişkin görüntü almaya çalıştığına ilişkin kendi beyanları dışında bir tanık beyanı ya da tespit olmadığı gibi bu iddialarına ilişkin herhangi bir delil de sunmadıkları anlaşılmıştır. Sonuç olarak, olayların içinde basın mensubu olduğunu gösterir şekilde ayırt edici bir işaret taşıyor olduğunu da ileri sürmemiş olan başvuruculaların ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edilmiş olduğu iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

44. Başvurucular; ihlalin tespiti yanında yeniden yargılama ile başvurucular lehine manevi tazminat olarak ayrı ayrı 50.000 TL ödenmesine karar verilmesini istemiştir.

45. Başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Oğuzhan Arıcan, Şeyma Çopur, Hakan Aktuğ Gültürk ve İlyas Seyrek bakımından tespit edilen kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel

başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin benzer yöndeki kararlar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Mısra Sapan, Oğuzhan Arıcan ve Şeyma Çopur için tespit edilen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Valiliğine gönderilmesi gerekir.

47. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Oğuzhan Arıcan, Şeyma Çopur, Hakan Aktuğ Gültürk ve İlyas Seyrek için manevi zararları karşılığında taleplerine bağlı kalınarak her biri için ayrı ayrı net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine; diğer başvurucu Mısra Sapan için net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucu Mısra Sapan yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Oğuzhan Arıcan, Şeyma Çopur, Hakan Aktuğ Gültürk ve İlyas Seyrek yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Mısra Sapan, Oğuzhan Arıcan ve Şeyma Çopur yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurucular Hakan Aktuğ Gültürk ve İlyas Seyrek yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Oğuzhan Arıcan, Şeyma Çopur, Hakan Aktuğ Gültürk ve İlyas Seyrek yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Mısra Sapan, Oğuzhan Arıcan ve Şeyma Çopur yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul (Anadolu) Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2018/123785) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin yeni ihlallerin önlenmesi için İstanbul Valiliğine GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucular Atakan Polat, Meltem Çuhadar Polat, Oğuzhan Arıcan, Şeyma Çopur,

Hakan Aktuğ Gültürk ve İlyas Seyrek'e ayrı ayrı net 50.000 TL, diğer başvurucu Mısra Sapan'a net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF SİNAN KARATEKE

B. No: 2020/24450 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24450

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF SİNAN KARATEKE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24450)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Arif Sinan KARATEKE

Vekili : Av. Ömer KÖSTEKÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltındayken kötü muamelede bulunulması sonucu yaralanma meydana gelmesi ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İki polis memuru, başvuruya konu yakalama işlemine ilişkin olarak 19/1/2018 tarihinde bir tutanak düzenlemiştir. Tutanağın altında başvurucunun da imzası vardır. Bu tutanağa göre kolluk görevlilerinin durumundan şüphelenmeleri üzerine sokakta durdurdukları başvurucu, kolluk görevlilerine A.D. isimli üçüncü bir kişi adına sahte olarak düzenlendiği sonradan anlaşılan kimlik belgesi ibraz etmiştir. Kolluk görevlileri başvurucunun ibraz ettiği bu kimlik belgesinin sağ alt köşesinin ayrık olduğunu görmüş, arkasındaki mührün gerçekliğinden şüphe duymuştur. Kolluk görevlilerinin başvurucuya kimliğin kendisine ait olup olmadığını sorması üzerine başvurucu, kaçmaya başlamış; kaçarken dengesini kaybederek düşmüş ve yerde yuvarlanmış; kısa süre sonra ise kolluk görevlilerince yakalanmıştır. Yakalandıktan sonra kimliğin kendisine ait olmadığını kabul etmesi ve gerçek ismini söylemesi üzerine yapılan genel bilgi toplama (GBT) sorgusunda terör örgütüne üye

olma suçundan hakkında arama kararı olduğu tespit edilen başvurucu, sahte kimlik nedeniyle işlem yapılmak üzere doktor raporu da alındıktan sonra Buca Polis Merkezine götürülmüştür.

3. Başvurucunun 20/1/2018 tarihinde kolluk tarafından resmî belgede sahtecilik suçu nedeniyle ifadesi alınmıştır. Başvurucu, ifadesinde gezmek için geldiği İzmir'de polis memurlarının kendisini sokakta durdurarak kimliğini istediğini, verdiği kimliğin sahte olduğunu söylemeleri üzerine hakkında arama kararı olduğu için bu kimliği gerçek olmayan isim ve bilgi kullanarak hazırladığını ve yaptığı şeyin suç olduğunu bildiğini ifade etmiş; bir kovalamaca ya da düşmeden bahsetmediği gibi fiziksel ya da sözlü şiddet iddiasında da bulunmamıştır.

4. 19/1/2018 tarihinde yakalanarak gözaltına alınan ve silahlı terör örgütüne üye olma suçundan arandığı tespit edilen başvurucu 26/1/2018 tarihine kadar gözaltında kalmış ve Sulh Ceza Hâkimliği, bu tarihte başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Başvurucu, müdafi eşliğinde alınan savunmasında kendisine kimlik soran kişilerin polis olduğunu anlayamadığı için kaçtığını ifade etmiş; fiziksel ya da sözlü şiddet iddiasında bulunmamıştır. Başvurucu müdafiii ise başvurucunun menisküs tedavisi gördüğünü ileri sürerek serbest bırakılması talebinde bulunmuştur.

5. Başvurucu hakkında 19/1/2018 tarihinde düzenlenen gözaltına giriş genel adlimuayene raporunda " sağ yanakta ağrı hip...[okunamadı] mevcut. Sol ayak bileğinde sağ omuzda ağrı ... [okunamadı] ortopedi bileklik..." tespiti yapılmış, 26/1/2018 tarihinde düzenlenen iki genel adli muayene raporunun birine "Yeni darp cebir izine rastlanmadı.", diğerine ise "Gözaltı giriş raporunda belirtilen lezyonların yanında; sol dizde abrazyon mevcut." şeklinde kayıt düşüldüğü görülmüştür.

6. Başvurucu, uğradığını iddia ettiği kötü muameleler nedeniyle İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) 25/4/2019 tarihinde şikâyet dilekçesi vermiştir. Başvurucu; dilekçede yakalandığı gün sivil giyimli üç kişinin polis olduğunu söyleyerek kendisinden kimlik talep ettiğini, görüntüleri ve hareketleri nedeniyle polis olmadıklarını ve kendisine zarar verebileceklerini düşünerek kaçmak isterken bu şahıslardan birinin kendisine yetişip ayağına vurmasıyla bileğini burkup yere düştüğünü, şahısların küfrederek ve darbederek kendisini duvara yaslayıp üstünü aradıklarını, daha sonra yere yüzüstü yatırarak ellerini arkadan kelepçelediklerini, bu şekilde bir araca bindirip yüzü kapalı şekilde bir dağ başına götürdüklerini, burada da tehdit edip hakaret ettiklerini, iki polis memurunun yüzünün çene kısmının hem sağ hem de sol tarafına defalarca yumruk attığını, bir polis memurunun elindeki copu makatına sokmak amacıyla pantolonunun içine soktuğunu ancak diğer polisler yanlarına gelince bundan vazgeçtiğini, daha sonra götürdükleri karakol binasında kamera olmayan bir odada çırılçıplak soyarak eşyalarını aradıklarını, bu odada da polislerin kendisini dövdüğünü, rapor için götürüldüğü hastanedeki doktorun yanına polislerle birlikte girdiğini ve polislerin doktorla konuştuklarını, doktorun vücudundaki darp izlerini gördüğünü ancak rapora ne yazdığını bilmediğini ileri sürmüştür.

7. Başvurucunun suç duyurusu üzerine Başsavcılık, konuyla ilgili ceza soruşturması başlatarak olayın yaşandığı emniyet birimlerindeki kameraların kayıtlarını talep etmiştir. İlgili birimlerce, Buca İlçe Emniyet Müdürlüğüne ait kamera kayıt sisteminin doksan gün, Buca Polis Merkezi Amirliğine ait kamera kayıt sisteminin ise yirmi bir gün süreyle saklanması nedeniyle görüntülere ulaşılamadığı bildirilmiştir.

8. Başsavcılık soruşturma kapsamında kolluktan gerekli tahkikatın yapılmasını istemiştir.

Yapılan tahkikat kapsamında 19/1/2018 tarihindeki yakalama işlemini bizzat gerçekleştiren ve tutanakta imzası bulunan polis memuru S.D.nin bilgisine başvurulmuştur. S.D. 26/7/2019 tarihli Bilgi Alma Tutanağı'nda; kendisinden kimlik istenen başvurucunun ibraz ettiği kimlik belgesinden şüphelenmeleri üzerine kaçmaya başladığını, başvurucunun koşarken ayağının takıldığını ve yere düşüp yuvarlandığını, bunun üzerine de yakalandığını, yakalama esnasında direndiğini ve kademeli olarak güç kullanılarak ekip otosuna alındığını, gerçek kimliğini söylemesi üzerine yapılan sorgulamada silahlı terör örgütüne üye olma suçundan arandığının tespit edilerek götürüldüğü polis merkezinde iddiasının aksine kameraların da olduğu bir yerde, usulüne uygun olarak ve çırılçıplak kalacak şekilde soyunması istenmeden üst aramasının yapıldığını, başvurucunun rapor alınmak için götürüldüğü hastanede muayene odasında doktorla yalnız bırakıldığını belirtmiştir.

9. Başsavcılık 8/11/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; kararına gerekçe olarak başvurucunun iddialarının soyut nitelikte olduğunu, suç tarihi itibarıyla 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesinde belirtilen "15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında karar alan, karar veya tedbirleri icra eden, her türlü adli ve idari önlemler kapsamında görev alan kişiler ile olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu karar, görev ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz." hükmü gereğince şikâyet edilen görevliler hakkında soruşturmaya devam edilemeyeceğini göstermiştir.

10. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiş, karar başvurucuya 22/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu; gözaltına alındığı sırada üç sivil polis memurunun kendisine fiziki ve sözlü şiddet uyguladığını, bu nedenle ayağının alçıya alındığını, yakalandıktan sonra gerekmediği hâlde ellerinin arkadan kelepçelendiğini, bir polis memurunun makatına cop sokmaya çalıştığını, daha sonra götürüldüğü polis merkezinde kamera bulunmayan bir odada tamamen soyunması sağlanarak insan onuruna bağdaşmayacak şekilde üst aramasına tabi tutulduğunu, uğradığı fiziksel şiddet nedeniyle ayağının alçıya alındığını, ayağı yüzünden gözaltında kaldığı süre boyunca temel ihtiyaçlarını gidermede zorluklar yaşadığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucunun özen yükümlülüğüne uygun davranmayarak şikâyet ettiği olayların üzerinden bir yıldan fazla bir süre geçtikten sonra Başsavcılığa başvurduğu, buna rağmen Başsavcılığın derhâl soruşturma başlattığı ve soruşturma neticesinde ulaştığı kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda usul yükümlüğüne ait gereklikleri özenle yerine getirdiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâllerinde veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

18. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81).

19. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

20. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

21. Tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumu dışında bulundukları süre boyunca kaçmalarının önlenmesi, kendilerine veya başkalarına zarar verme tehlikesinin bertaraf edilmesi amacıyla kolluk görevlileri tarafından kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçların kullanılması kural olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmamaktadır. Ancak bu tür tedbirlerin alınıp uygulanmasında tutuklu veya hükümlülerin fiziksel veyahut ruhsal durumları ile tedbirin olası olumsuz etkilerinin dikkate alınarak bir sonuca ulaşılması gerekir (Ö.U., B. No: 2016/62587, 23/6/2020, § 32). Elbette

bu araçların kullanımında kamu makamlarının takdir yetkisini alınan tedbirin amacını aşacak boyutta keyfî veya gereksiz kullanmaları kötü muamele kapsamında kalabilmektedir. Bu durumda öncelikle değerlendirilmesi gereken husus, alınan tedbirin makul seviyede sayılıp sayılmayacağı ve sonuçları bakımından hakkında tedbir uygulanan kişideki fiziksel ve ruhsal etkilerinin kötü muamele sayılması için aranan eşiğe ulaşıp ulaşmadığıdır (Ö.U., § 33). Bu değerlendirmeler, suç isnadı nedeniyle yakalanıp gözaltına alınan kişiler yönünden de geçerlidir.

22. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

23. Başvuru formunda ve başvuruya konu soruşturma dosyasında kendi beyanı dışında başvurucunun ellerinin kelepçelendiğine dair bir bilginin bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca başvurucu, ellerinin arkadan kelepçelenmesinin fiziksel ve/veya ruhsal etkilerinden de bahsetmemiştir. Başvurucunun ellerinin arkasından kelepçelendiği iddiasına değer atfedilmesi hâlinde dahi koşarak olay yerinden uzaklaşmaya çalışırken yere düşmesi sonucu yakalanabilen ve sonradan terör örgütüne üye olma suçundan hakkında arama kararı olduğu tespit edilen başvurucuya kaçmasının önlenmesi için kelepçe takılmasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için gereken asgari ağırlık derecesine ulaştığı söylenemez.

24. Başvurucu, kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetin yanında sözlü şiddet de uyguladığını ve detaylı (çıplak) aramaya tabi tutulduğunu ileri sürse de başvurucunun bu iddialarını destekler mahiyette bir veri başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Bu durumda başvuruda değerlendirilmesi gereken iddialar fiziki şiddete yönelik iddialardır.

25. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında dinlenen ve yakalamayı bizzat gerçekleştiren -düzenlenen tutanakta da imzası olan- bir polis memurunun başvurucunun ibraz ettiği kimlik belgesinden şüphelenmesi üzerine kaçmaya başlayan başvurucunun koşarken ayağının takılması üzerine yere düştüğünü ve yakalama esnasında direndiği için kendisine kademeli olarak güç kullanarak ekip otosuna aldıklarını ifade ettiği görülmüştür (bkz. § 8). Soruşturma dosyasında yer alan adli muayene raporundaki bulgular ve yakalamayı gerçekleştiren bir polis memurunun beyanına rağmen Başsavcılık,

başvurucunun yaralanmasına ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmadan iddiaların soyut olduğu sonucuna varmıştır. Başsavcılık ayrıca 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca soruşturmaya devam edilemeyeceğine kanaat getirmiştir. Oysa anılan hükmün amacı olağanüstü hâl dönemiyle sınırlı ve olağanüstü hâlde alınması gereken, dolayısıyla olağan dönemin hukuki düzenlemelerinden oldukça farklı olan tedbirlerin icrasına yönelik görevlerin herhangi bir endişe ve tereddüt duyulmadan yerine getirilmesini sağlamaktır ve hükmün haksız fiil veya suç teşkil eden eylemleri kapsamadığı tartışmasızdır (AYM, E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, §§ 251, 252). Dolayısıyla Başsavcılık, somut olayda yakalama nedeniyle düzenlenen tutanakta imzası bulunan diğer kolluk görevlisinin beyanı almak da dâhil olmak üzere başvurucuda meydana gelen ve adli raporla desteklenen yaraların kaynağının ve bu yaralardan iddia edildiği gibi kolluk görevlilerinin sorumlu olup olmadığının saptanmasını sağlayabilecek her türlü delili toplamalı ve anılan adli raporlar hakkında bir değerlendirmede bulunmalıdır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

İrfan FİDAN bu görüşe katılmamıştır.

27. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaların incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Somut başvuruda olayın oluş koşulları yeterince belirli olmadığından kötü muamele yasağının maddi boyutunun incelenmesi bu aşamada mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen, kamu makamlarının eylemlerinden ve soruşturma merciinin kovuşturmaya yer olmadığına dair kararından kaynaklanan hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usule ilişkin boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/50481) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, fazlaya ilişkin tazminat isteminin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, gözaltındayken kötü muamelede bulunulması sonucu yaralanma meydana gelmesi ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 83).

3. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81).

4. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin, B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

5. Somut olayda Başsavcılık, tahkikat kapsamında 19/1/2018 tarihindeki yakalama işlemini bizzat gerçekleştiren ve düzenlenen tutanakta imzası bulunan polis memuru S.D.nin

bilgisine başvurmuştur. S.D. 26/7/2019 tarihli Bilgi Alma Tutanağı'nda; kendisinden kimlik istenen başvurucunun ibraz ettiği kimlik belgesinden şüphelenilmesi üzerine kaçmaya başladığını, başvurucunun koşarken ayağının takılması üzerine yere düşüp yuvarlandığını, bunun üzerine de yakalandığını, bu yakalama esnasında direnç gösterdiğini ve kademeli olarak güç kullanılarak ekip otosuna alındığını, gerçek kimliğini söylemesi üzerine yapılan sorgulamada silahlı terör örgütüne üye olma suçundan arandığının tespit edilerek götürüldüğü polis merkezinde iddiasının aksine kameraların da olduğu bir yerde, usulüne uygun olarak ve çırılçıplak kalacak şekilde soyunması istenmeden üst aramasının yapıldığını, başvurucunun rapor alınmak için götürüldüğü hastanede muayene odasında doktorla yalnız bırakıldığını belirtmiştir. Başsavcılık 8/11/2019 tarihinde başvurucunun iddialarının soyut nitelikte olduğunu da belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

6. Öncelikle başvurucunun 19/1/2018 tarihinde yakalandığı ve iddialarına ilişkin olarak yaklaşık 1 yıl 4 ay sonra 25/4/2019 tarihinde şikâyette bulunduğu dikkatten kaçmamalıdır. Başvurucu uzun süre sonra şikâyette bulunmasının gerekçesini de ortaya koymamıştır. Yine yakalama sırasında sahte kimlik ibraz ettiği ve kaçmaya çalıştığı, kaçarken dengesini kaybederek yere düştüğü de dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Başvurucu hakkındaki adli raporlar incelendiğinde düşme ile uyumlu olduğu ve yaralanmalarının düşmeye bağlı olabileceği not edilmelidir.

7. Başvurucunun olay tarihinden uzun zaman geçtikten sonra yaptığı şikâyet üzerine savcılık tarafından derhal soruşturma başlatıldığı, tüm delillerin ve kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemler ile tutanakların incelendiği anlaşılmıştır. Sonuç olarak, olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğinin söylenemeyeceği değerlendirilmiştir.

8. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

KEMAL POLAT

B. No: 2020/27204 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27204

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27204)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Mahmut ATEŞ

Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : Kemal POLAT

Vekili : Av. Murat Mert ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerinin silahlı güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayı ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisizliği nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 19/3/2019 tarihinde gündüz saatlerinde Kocaeli'nin Gebze ilçesinde devriye görevi yapan motosikletli polis ekipleri, içinde dört kişinin bulunduğu park hâlindeki otomobilden şüphelenmiş ve otomobildeki kişilerden inceleme için araçtan inmelerini talep etmiştir. Bu sırada aracın arka kapısından elinde silahla inen bir kişi havaya ateş ederek kaçmaya başlamıştır. Silahtan çıkan mermi, yakındaki bir binanın ikinci kat pencere camına isabet etmiştir. Adli sicil ve arama kayıtları olması nedeniyle kaçan kişinin başvurucunun oğlu Ş.P. olduğu tespit edilmiş ve yakalanması amacıyla takip edilmiştir.

3. Olay hakkında düzenlenen tutanaklara göre görevliler Ş.P.ye silahını atıp teslim olması konusunda defalarca ikaz yapmış, Ş.P. ise silahını görevlilere doğrultup "Yaklaşmayın, ateş

ederim!” diyerek kaçmaya devam etmiştir. Ş.P. kaçarken otomobilini park etmek için yavaşlayan T.G. adlı sivil kişiyi silahla tehdit ederek araçtan indirmiş ve otomobili gasbederek kaçmaya çalışmıştır. Otomobilin kendiliğinden durması üzerine araçtan inen Ş.P.ye teslim olması konusunda yapılan çağrılar devam ederken Ş.P. bir kez daha silahını görevlilere doğrultarak “Yaklaşmayın, ateş ederim!” şeklinde tehditte bulunmuştur.

4. Takibe motosikleti ile katılan polis memuru M.Ç., Ş.P.nin kaçtığı sokağın ön tarafına gitmiş; motosikletinden inip yolu kesmiş, bu sırada yaya olarak takibe katılan polis memuru H.A. da sokağa girmiştir. Ş.P. bu sırada her iki görevli tarafından teslim olması yönünde yapılan çağrılara rağmen görevlileri hedef alarak silahıyla ateş etmeye başlamış; sokağa giren ve içinde iki sivil olan bir otomobili gasbetmeye çalışmıştır. M.Ç. ve H.A.nın ateş ederek karşılık vermesiyle yaşanan silahlı çatışmada Ş.P. başına mermi isabet etmesi sonucu yaralanmış, kaldırıldığı hastanede vefat etmiştir.

5. Olayla ilgili olarak derhâl başlatılan soruşturmada telsiz kayıtlarının çözümü yapılmış, çevredeki birçok işyerinin güvenlik kamerası görüntüleri izlenerek içerikleri hakkında tutanak düzenlenmiştir. Tutanakta görüntü kayıtlarından elde edilen ve olayın seyrini gösteren fotoğraflara da yer verilmiştir. Ayrıca olay günü takibe katılan görevlilerin, çevrede bulunan ve olayları gören sivil kişilerin, Ş.P.nin gasbetmeye çalıştığı otomobillerin sahiplerinin ve Ş.P.nin inerek kaçmaya başladığı araçtaki kişilerin beyanları Asayiş Büro Amirliğinde alınmıştır. Tüm bu delillerden olayın yukarıda özetlendiği şekilde gerçekleştiği, yaklaşık sekiz dakika sürdüğü, olay yeri ve saati itibarıyla çevrede çocuklar dâhil çok sayıda sivil şahsın olduğu anlaşılmıştır.

6. Olayın gerçekleştiği gün olay yerinde Cumhuriyet savcısının katılımıyla keşif yapılarak deliller toplanmış, fotoğraf çekimi yapılmış ve olay yerinin krokisi çizilmiştir. Olay yeri incelemesi sonucunda düzenlenen tutanaklara göre Ş.P.nin vurulduğu yer ile M.Ç. ve H.A.nın ateş ettikleri yer arasındaki mesafe 27 metredir. Ş.P.nin vurulduğu yerde içinde dört fişek olan şarjörü takılı bir tabanca, içinde sekiz fişek olan yedek bir şarjör bulunmuştur. Ş.P.nin üzerinden 88 hap ele geçirilmiştir. Ayrıca olayın gerçekleştiği alanda yapılan çalışmalarda 15 boş kovan, bir deforme mermi çekirdeği ve bir mermi çekirdeği gömleği parçası elde edilmiştir.

7. Ş.P. ile silahlı çatışmaya giren M.Ç. ve H.A.nın yanı sıra polis memuru H.Ar.ın şüpheli olarak ifadesi olay günü Asayiş Büro Amirliğinde alınmıştır. Ayrıca Cumhuriyet savcısı ertesi gün M.Ç. ve H.A.nın ifadesini almıştır. M.Ç. ve H.A. olayın yukarıda anlatıldığı şekilde gerçekleştiğini beyan ederek meşru müdafaa şartları altında silah kullandıklarını ve öldürme kasıtları olmadığını ifade etmiştir. H.Ar. ise takip sırasında havaya ateş ettiğini, ölüme neden olan silahlı çatışma sırasında silah kullanmadığını beyan etmiştir.

8. Elde edilen deliller üzerinde kriminal incelemeler yapılmıştır. Bu incelemeler sonucu düzenlenen raporlara göre;

i. Olay yerinde bulunan boş kovanlardan üçü Ş.P.nin kullandığı silahtan, beşi H.Ar.ın silahından, ikisi H.A.nın silahından, geriye kalan beşi ise M.Ç.nin silahından atılmıştır.

ii. Deforme mermi çekirdeği H.A.nın, mermi çekirdeği gömleği parçası ise H.Ar.ın silahından atılmıştır.

iii. Ş.P.ye ait silahın üzerinde kan lekesine rastlanmamıştır. Silah üzerinden alınan örneklerden mukayeseye elverişli DNA profili elde edilememiştir.

iv. Ş.P.nin pantolonunun sağ paçasında uzak atış mesafesinden yapılmış atışlara ait iki mermi giriş deliği tespit edilmiştir.

v. M.Ç. ve H.A. ile Ş.P.nin ellerinden alınan örneklerde atış artığına rastlanmamıştır. H.A.nın montunun sol kol cep ağız bölümünden alınan örneklerde atış artığı tespit edilmiştir.

vi. Ş.P.den ele geçirilen haplar uyuşturucu etken maddesi içermektedir.

9. Ş.P.nin cesedi üzerinde yapılan otopsi işleminde alın orta hat frontal saçlı deri çizgisi altında 1,5x1 cm ebadında ateşli silah mermi çekirdeği giriş yarası, oksipital saçlı deri üst ortada 2x2 cm ebadında ateşli silah mermi çekirdeği çıkış yarası tespit edilmiştir. Ş.P.nin cesedinde mermi çekirdeği bulunmamıştır. Düzenlenen otopsi raporunda kanında uyuşturucu ve uyarıcı maddeler tespit edilen Ş.P.nin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı beyin kanaması ve parankim hasarı sonucu meydana geldiği, atışın uzak atış mesafesinden yapıldığı açıklanmıştır.

10. Soruşturma sonucunda polis memurları H.A., M.Ç. ve H.Ar. hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde uyuşturucu madde etkisi altındaki Ş.P.nin kaçarken ateşli silahla sivil kişilerin ve polis görevlilerinin can ve mal güvenliğini tehlikeye soktuğu, teslim olmasına yönelik çağrılara ve uyarı ateşlerine rağmen teslim olmayıp görevlilere öldürme maksadıyla ateş ettiği, gerek kendilerinin gerek vatandaşların can güvenliğini sağlamak için yasal yetkilerini kullanan polis memurlarının eylemlerinin meşru müdafaa sınırları içinde kaldığı açıklanmıştır.

11. Başvurucunun anılan karara yaptığı itiraz, sulh ceza hâkimliğince 11/2/2020 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı öğrenmesinin ardından 29/7/2020tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; Ş.P.nin kolluk görevlilerinin orantısız güç kullanımı sonucu hayatını kaybettiğini, ölüm olayıyla ilgili olarak bazı tanıkların ifadelerinin kolluk görevlileri tarafından alındığını, bazı tanıkların ifadelerinin ise alınmadığını ifade ederek yaşam hakkının maddi ve usul boyutunun, aynı gerekçelerle de adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yakının ölümüne ilişkin olarak etkili bir soruşturma yürütülerek olayın hangi koşullar altında meydana geldiğinin tespit edildiği, Ş.P.nin kanun hükmünü yerine getirme ve meşru savunma hakkı kapsamında etkisiz hâle getirilmesinin yaşam hakkının ihlali olarak değerlendirilemeyeceği, olayda güvenlik güçlerinin Ş.P.nin eylemlerine orantısız şekilde yanıt verdiği ya da meşru savunmanın sınırlarını aştığını gösteren herhangi bir durum olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında olaya müdahale eden polis ekiplerinin özel eğitimli olduklarını, olayın seyrinde Ş.P.nin hayatını tehlikeye sokmayacak bölgelerine ateş etme imkânları olmasına rağmen öldürme kastıyla başına ateş ederek meşru savunma sınırını aştıklarını öne sürmüştür.

15. Başvuru, yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının Maddi Boyutu Yönünden

17. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82). Bu yükümlükleri kapsamında devlet; bireylerin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme (negatif yükümlülük) ve yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı korumak için gerekli tedbirleri alma (pozitif yükümlülük) ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 51). Negatif yükümlülük, öldürme kastının olmadığı ancak güç kullanımının ölümle sonuçlandığı hâlleri de kapsamaktadır (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 44; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 83).

18. Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında meşru müdafaa hâli, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hâllerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda yaşam hakkına yapılan müdahalenin hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasını düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi ile birlikte düşünüldüğünde kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin ancak Anayasa'da belirtilen amaçlara ulaşmak adına başka bir çarenin kalmadığı mutlak zorunlu durumlarda ve orantılı bir biçimde silahlı güç kullanabilmelerine izin verildiği söylenebilir (Cemil Danışman, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 85). Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrası esas itibarıyla bir kişinin kasten öldürülmesine izin verilen durumları değil istenmeyen bir sonuç olarak ölüme sebep olan silahlı güç kullanımına izin verilen durumları açıklamaktadır (Narin Kurt [GK], B. No: 2018/2540, 1/12/2022, § 87).

19. Kolluk kuvvetlerinin silah kullanımını düzenleyen kanunlar yaşam hakkına ancak mutlak bir zorunluluk altında ve orantılı olarak müdahale edilebileceğini düzenlemeli; ayrıca gücün kötüye kullanılmasına, keyfîliğe ve belirli bir ölçüde de olsa kazalara karşı koruma sağlayabilecek düzeyde yeterli ve açık kurallar içermelidir (Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, § 336).

20. Yaşam hakkının sağladığı korumanın önemi dikkate alındığında ölümcül güç kullanımının söz konusu olduğu hâllerde, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı Anayasa Mahkemesince çok sıkı bir şekilde denetlenmelidir (İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 117; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 87). Yapılacak değerlendirmede kamu gücünü kullanan görevlilerin eylemleri, bu görevlilere uygun talimatın ve kullanılan silahlar konusunda yeterli eğitimin verilip verilmediği ve eylemlerin planlanması ile kontrolü de dâhil olmak üzere olayı çevreleyen tüm koşullar gözetilmeli; kendisine karşı güç kullanılan kişinin önceki eylemleri ve kendisinin yarattığı tehlike hesaba katılmalıdır (Cemil Danışman, § 63; Turan Uytun ve Kevzer Uytun, B. No: 2013/9461,

15/12/2015, § 62; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 86).

21. Devletin bir bireyin ölümünden sorumlu tutulabilmesi için o kişinin devlet görevlileri tarafından öldürüldüğünün makul şüphenin ötesinde ispat edilmesi gerekir. İdari gözetim, gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada meydana gelen ölüm olaylarında olayın nasıl meydana geldiğine ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olduğundan meydana gelen ölüm olayına ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamların üzerindedir. Eğer devletin ölüm olayından sorumlu olduğu makul şüphenin ötesinde kanıtlanmışsa öldürme olayının Anayasa'nın 17. maddesinin son fıkrasında izin verilen istisnai durumlardan birinin kapsamına girdiğini ispat yükümlülüğü devlete geçer (İpek Deniz ve diğerleri, § 121; Gazal Kolanç ve diğerleri, § 325).

22. Son olarak ifade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve kovuşturma makamlarının yerine geçerek ölüm olayına ilişkin delilleri değerlendirmesi söz konusu olamaz. Bu konudaki yetki ve sorumluluk ilk elden olayları inceleyen yetkili mercilerindir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, ikna edici bulgulara dayanarak farklı bir değerlendirmede bulunabilir (Cemil Danışman, § 58; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 88).

23. Başvuruya konu ölüm olayı hakkında yürütülen ceza soruşturması sonunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda Ş.P.nin güvenlik güçlerinin silahlı güç kullanımı sonucunda öldüğü kabul edilmiştir. Bu durumda incelenmesi gereken husus; ölümcül güç kullanılmasının gerekçelendirilip gerekçelendirilmediği, bir başka ifadeyle silah kullanımının mutlak zorunlu bir durumda ve orantılı bir şekilde kullanılıp kullanılmadığıdır.

24. Somut olayda devriye görevi yapan motosikletli polis ekipleri, Ş.P.nin de arasında olduğu dört kişinin içinde bulunduğu park hâlindeki bir otomobili şüpheli bulmuş ve içindeki kişilerden inceleme için araçtan inmelerini talep etmiştir. Bu sırada aracın arka kapısından elindeki silahla inen Ş.P. havaya ateş ederek kaçmaya başlamış ve silahtan çıkan mermi yakındaki bir binanın ikinci kat pencere camına isabet etmiştir (bkz. § 2). Olayın devamında Ş.P. iki sivil şahsın içinde olduğu otomobili silah zoruyla gasbetmeye çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Çocuklar dâhil sivil şahısların yoğun olarak bulunduğu şehir merkezinde ve gündüz saatlerinde gerçekleşen, polis takibi ile sıkıştırılan Ş.P.nin bu kez silahını kolluk görevlilerine doğrultarak ateş ettiği kriminal inceleme raporları ve tanık beyanlarıyla belirlenmiştir. Olay bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde kolluk görevlilerinin kanunla kendilerine verilen görevin ifası kapsamında kendilerinin ve çevrede bulunan diğer kişilerin hayat ve sağlığını korumak için meşru müdafaa şartlarında hareket ettiklerinde tereddüt bulunmamaktadır.

25. Somut olayın planlı bir polis operasyonu olmadığının, aksine Ş.P.nin rutin bir polis denetimi sırasında silahla ateş ederek kaçmaya başlaması üzerine aniden geliştiğinin altı çizilmelidir. Dolayısıyla kolluk görevlileri, yoğun bir sivil kalabalığın olduğu şehir merkezinde gerçekleşen olaydaki hareket tarzlarına olayın seyrine göre ve olay anında karar vermek zorunda kalmıştır. Soruşturma dosyasına yansıyan delillere göre takip sırasında Ş.P.ye müteaddit kere silahını bırakıp teslim olması konusunda uyarıldığı tartışmasızdır. Ş.P. ise bu uyarılara silahını görevlilere doğrultup "Yaklaşmayın, ateş ederim!" şeklindeki tehditlerle karşılık vermiştir. Olayın devamında kolluk görevlileri havaya uyarı atışı yaparak Ş.P.nin teslim olması konusundaki uyarılarını tekrarlamıştır. Kriminal inceleme sonucunda düzenlenen raporda Ş.P.nin pantolon paçasında uzak atış mesafesinden yapılmış iki mermi giriş deliği tespit edildiği belirtilmiştir. Ayrıca otopsi

raporunda atışın uzak atış mesafesinden yapıldığı açıklanmıştır. Bu hususlar kolluk görevlilerinin amacının Ş.P.yi öldürmek değil aksine sağ ele geçirmek olduğunu göstermektedir.

26. Somut olayın açıklanan koşulları altında ölümcül güç kullanımının mutlak zorunlu olduğu, kendilerinin ve başkalarının hayatlarını koruma amacına kolluk görevlilerinin daha hafif bir sınırlama ile ulaşmalarının mümkün olmadığı, kullanılan silahlı gücün ortaya çıkan tehlikeye nispeten orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının öldürmeme yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının Usul Boyutu Yönünden

28. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri çerçevesinde devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§52, 54; Cemil Danışman, §§43, 95; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 97).

29. Kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma, şüphesiz ceza soruşturmasıdır (Okan Göçer, B. No: 2017/29596, 13/1/2021, § 58). Bu tür soruşturmanın Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmesi, soruşturma makamlarının olaya karışan kişilerden bağımsız olması, soruşturmanın makul bir özen ve süratle yürütülmesi, soruşturmanın veya sonuçlarının gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmesi gerekir. Ayrıca soruşturma sonucunda alınan karar; soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayanmalı ve kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı hususunda değerlendirme içermelidir (Serpil Kerimoğlu, §§ 57, 58; Cemil Danışman, §§ 98-100; Fatma Akın ve Mehmet Eren, § 99). Sözü edilen soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve vuku bulan ölüm olayında sorumlular ile sorumlulukları tespit etmektir (Cemil Danışman, § 97; Narin Kurt, § 91).

30. Somut olayda Ş.P.nin ölümü üzerine resen ve derhâl bir ceza soruşturması başlatılmıştır. Cumhuriyet savcısı olay yeri incelemesi, ölü muayenesi ve otopsi gibi işlemleri bizzat yürütmüştür. Cumhuriyet savcısı ayrıca Ş.P. ile çatışmaya giren M.Ç. ve H.A.nın ifadeleri olayın hemen ertesi günü almıştır.

31. Yürütülen soruşturma kapsamında olay yeri krokisi çizilmiş, olay yerinin fotoğrafları çekilmiş, telsiz kayıtlarının çözümü yapılmış, çevrede bulunan birçok işyerinin güvenlik kamerası görüntüleri izlenerek içerikleri hakkında tutanak düzenlenmiş ve bu tutanakta görüntü kayıtlarından elde edilen olayın seyrini gösteren fotoğraflara yer verilmiştir. Kullanılan silahlar ve bu silahlardan çıkan mermi çekirdekleri ile kovanlar, tanık ve şüpheli beyanları, adli tıp ve kriminal inceleme raporları ivedilikle toplanmıştır. Soruşturma makamlarının Ş.P.ye ait olduğunu değerlendirdikleri silah üzerinde parmak izi incelemesi

yapılmasa da soruşturmada toplanan diğer deliller (özellikle kamera kayıtları ve tanık anlatımları) silahın Ş.P.ye ait olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca başvurucunun soruşturma dosyası ve delillere erişimine herhangi bir kısıtlama getirilmemiş, soruşturma bir yıldan daha kısa bir sürede ve toplanan delillerin nesnel bir değerlendirmeye tabi tutulmasıyla sonuçlandırılmış, başvurucu da Başsavcılıkça verilen karara itiraz edebilmiştir. Dolayısıyla yürütülen soruşturmanın etkililiğinden şüphe etmek için bir neden bulunmamaktadır.

32. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMURAN YİTİK

B. No: 2020/34992 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34992

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMURAN YİTİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34992)

Karar Tarihi:19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Kamuran YİTİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu idaresi tarafından tesis edilen disiplin cezasına ilişkin yargısal süreçte mevzuatın öngörülemez biçimde yorumlanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında, Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktayken güvenlik kamerasına zarar verdiği iddiası ile disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin soruşturması sonucunda İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca (Disiplin Kurulu) 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan kurum tesislerine, araç ve gereçlerine zarar vermek eylemi nedeniyle başvurucunun 7 gün hücreye koyma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu, hakkında verilen disiplin cezasına karşı Edirne 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 20/3/2014 tarihli kararıyla başvurucunun şikâyetinin kısmen kabulüne karar vererek 7 gün hücre hapsine ilişkin disiplin cezasının süresinin 2 gün hücre hapsi olarak değiştirilmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Tüm dosya içeriğine göre; şikayetçilerin 'Kurum tesislerine, araç ve gereçlerine zarar vermek' eylemlerinden dolayı 5275 Sayılı Yasanın 44/2-a maddesi gereğince, 7 gün hücre hapsi cezası ile cezalandırılmalarına karar verildiği, disiplin cezasına konu olan zararın miktarının 416,70 TL olduğu anlaşılmıştır. Tüm soruşturma evrakının kapsamı ile şikayete ilişkin yazılı ve sözlü beyanlar ve meydana gelen zararın miktarı da dikkate alındığında; 7 gün hücre hapsi cezasının süresinin fazla olduğu kanaatine varılmıştır. Bu nedenlerle; şikayetçilerin şikayetlerinin kısmen kabulüne, şikayete konu Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulunun 14/02/2014 tarih 2014/32 sayılı kararı ile verilen 7 gün hücre hapsine ilişkin disiplin cezasının süresinin 2 gün olarak değiştirilmesine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

4. Başvurucunun anılan karara karşı itirazı, Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) 4/4/2014 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu 19/10/2017 tarihinde İnfaz Hâkimliğine sunduğu dilekçe ile kamu malına zarar verme suçu nedeniyle açılan kamu davası sonucunda Edirne 2. Asliye Ceza Mahkemesince beraat kararı verildiğini, böylece hakkında verilen disiplin cezasının hükümsüz kaldığını belirterek disiplin cezasının yeniden değerlendirilmesi talebinde bulunmuştur.

6. İnfaz Hâkimliği 26/2/2018 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Buna göre her ne kadar hükümlü, hakkında kamu malına zarar verme suçundan dolayı açılan kamu davasından beraat ettiğinden ve beraat kararının kesinleştiğinden bahisle hakkında verilen talebine konu 2 günlük hücre hapsi disiplin cezasının kaldırılmasını talep etmiş ise de, hükümlünün, hakkında verilen beraat kararının incelenmesinde; hükümlünün üzerine atılı eylemi gerçekleştirdiğinin sabit olduğu belirtilmekle birlikte hükümlüye isnat edilen suçun unsurları itibariyle oluşmadığından bahisle hakkında beraat kararı verildiği, yine hükümlü hakkındaki disiplin soruşturması dosyasının incelenmesinde; hükümlü ve dosyadaki diğer hükümlüler hakkında sadece kameraya zarar verme eyleminden dolayı değil, gözetleme camının, yanındaki pencere camının, kamera muhafazasının ve duvarın da zarar görmesi nedeniyle disiplin cezası verildiği, bu itibarla da hükümlü hakkındaki beraat kararının, talebine konu disiplin cezasını işlemediğine delil olamayacağı gibi, hükümlü hakkında verilen disiplin cezası kararının hükümlünün ve karardaki diğer hükümlülerin itirazları üzerine Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 04/04/2014 tarih ve 2014/342 D. İş sayılı kararı ile kesin olarak reddedilmek suretiyle kesinleştiği dikkate alındığında, hükümlünün, hakkındaki disiplin cezasının kaldırılmasına yönelik talebinin yerinde olmadığı anlaşılmakla, hükümlünün talebinin reddine karar vermek gerekmiş[tir]..."

7. Başvurucunun anılan karara itirazı, Ağır Ceza Mahkemesince 10/5/2018 tarihinde reddedilmiştir.

8. Başvurucu 1/6/2018 tarihinde bu kararın kanun yararına bozulmasını talep etmiştir.

9. Süreç sonucunda Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 2/3/2020 tarihindeAğır Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarihli kararının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan Kamuran Yitik'in kurum tesislerine, araç ve gereçlerine zarar vermek eyleminden dolayı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un 44/2-a maddesi

uyarınca 7 gün hücre hapsi cezası ile cezalandırılmasına dair anılan Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının 14/02/2014 tarihli ve 2014/32 sayılı kararına karşı yapılan şikayetin kısmen kabulü ile hücre hapsi cezasının 2 gün olarak değiştirilmesine ilişkin Edirne 1. İnfaz Hakimliğinin 20/03/2014 tarihli ve E.2014/345, K.2014/479 sayılı kararına yönelik itirazın reddine dair Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 04/04/2014 tarihli ve 2014/342 değişik iş sayılı kararı ile ilgili olarak;

Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesince verilen 04/04/2014 tarihli kararın kesin nitelikte olması sebebiyle, bu kararı müteakip hükümlü tarafından yapılan ilgili kararın yeniden değerlendirilerek kaldırılmasına yönelik talebin reddine ilişkin Edirne 1. İnfaz Hakimliğinin 26/02/2018 tarihli ve 2017/2531 esas, 2018/625 sayılı kararına karşı yapılan itirazın reddine dair mercii Edirne 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 10/05/2018 tarihli ve 2018/1084 değişik iş sayılı kararların hukuken yok hükmünde bulunduğu değerlendirilerek yapılan incelemede....Mevzuat hükümleri hep birlikte değerlendirildiğinde, İnfaz Hakimliğinin görevinin ceza infaz kurumunda yer alan tutuklu ve hükümlülere ilişkin cezaevi idaresinin eylem ve işlemlerinin şikayet yolu ile kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgeler ile hukukun genel ilkelerine uygunluğunun denetlenilmesine ilişkin olduğu, şikayet kabul edilse dahi idarenin yerine geçerek mahkemece bir karar verilmesinin mümkün bulunmadığı gözetilmeden, itirazın bu yönden kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden.... Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 04/04/2014 tarihli ve 2014/342 değişik iş sayılı kararının 5271 sayılı CMK'nin 309. maddesi uyarınca KANUN YARARINA BOZULMASINA,...."

10. Anılan karar üzerine Ağır Ceza Mahkemesi 24/9/2020 tarihinde, başvurucunun itirazının reddi ile 7 gün hücre hapis cezası ile cezalandırılmasına yönelik Disiplin Kurulunun 14/2/2014 tarihli kararın uygulanmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Hükümlü tarafından tanzim edilen disiplin cezasına şikayette bulunulması üzerine her ne kadar Edirne 1. İnfaz Hakimliği tarafından şikayetin kısmen kabulü ile 7 gün hücre hapsi cezasının kaldırılarak 2 gün hücre cezası olarak değiştirilmesine karar verilmiş ise de, Yargıtay kararında itiraz mahkemesinin itiraza konu olayda ceza indirimi yapamayacağı husunun belirttiği somut olayda itiraz konusu 7 gün olarak verilen disiplin mahiyetli hücre hapis cezasının yerinde olduğu bu sebeple yapılan itirazların reddi ile ilgilinin 7 gün hücre hapis cezası ile cezalandırılmasına dair hükmün tesisine doğrultusunda karar verilmiştir. "

11. Bu kararın 30/9/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 30/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu, aynı olay nedeniyle açılan ceza davasında beraat kararı verildiğini, Yargıtayın bozma kararı üzerine dosyayı ele alan Ağır Ceza Mahkemesinin kararı düzeltmesi gerekirken tam tersine olarak daha da ağırlaştırdığını, bozma kararının yanlış uygulandığını, 7 günlük hücreye koyma cezasının ilgili İnfaz Hâkimliğince 2 günlük hücreye koyma cezasına çevrildiğini beyan etmiştir. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğinin ancak yapılan

işlemlerin hukuka uygun olup olmadığını denetlemekle görevli olduğunu, somut olayda olduğu gibi verilen disiplin cezasını artırmak veya indirmek yetkisinin bulunmadığını, bu gerekçeyle Yargıtayın anılan kararı yok hükmünde sayılması gerektiğine dair hükmüne rağmen Ağır Ceza Mahkemesinin bozma kararının gereğini yapmak yerine, hukuk dışı bir gerekçe ile 7 günlük hücreye koyma cezasının yerinde olduğuna dair hüküm tesis ettiğini böylece adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), konuya ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarına atıfla söz konusu içtihatların gözönünde bulundurulması gerektiğini açıklamıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

19. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2.B], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

20. Başvuruculaların medeni haklarıyla ilgili uyuşmazlıklarda uygulanan hukuk kurallarının açıkça keyfî veya hakkın tesliminden kaçınacak (adaleti hiçe sayacak) biçimde yorumlanması usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getireceğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir. Zira bu hâlde, derece mahkemesinin yorumunun başvurucu tarafından öngörülmesi mümkün olmayıp hukuk kurallarının öngörülemez biçimde yorumlanması hukuk devleti ilkesini örseler. Özellikle hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutulması keyfîliğe ve bireylerin kendilerini hukuk karşısında güvensiz hissetmelerine yol açar (M.B., § 86).

21. Somut olayda, başvurucu hakkında verilen 7 günlük hücreye koyma disiplin cezasına ilişkin olarak 2014 yılında başlatılan yargısal süreç sonucunda İnfaz Hâkimliğince 7 gün hücre hapsine ilişkin disiplin cezasının süresi 2 gün olarak değiştirilmiş ve bu karar Ağır Ceza Mahkemesince incelenerek 2014 yılında kesinleşmiştir (bkz. §§ 3-4). Başvurucunun, yüklenen suçtan beraat ettiğine dair kesinleşen karara atfen İnfaz Hâkimliğine bu cezanın gözden geçirilerek ortadan kaldırılmasına dair talebe ilişkin süreçte ise İnfaz Hâkimliği talebin reddine karar vermiş ve itiraz da 2018 yılında reddedilerek kesinleşmiştir. Bununla beraber, başvurucunun bu karara karşı 2018 yılında başvurduğu kanun yararına bozma

başvuru süreciCeza Dairesi tarafından Ağır Ceza Mahkemesinin 4/4/2014 tarihli kararının kanun yararına bozulması ile sonuçlanmıştır (bkz. §§ 6-10). Ceza Dairesi, bozma kararında 2017 yılında başlayan ve kendisine sunulan Ağır Ceza Mahkemesinin 2018 yılında verdiği kararının hukuksal olarak yok hükmünde olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Ceza Dairesi, bu kararında özetle İnfaz Hâkimliğinin somut olayda sadece hukuksal olarak denetim görevinin bulunduğunu, bu denetimin ötesine ve idarenin yerine geçerek mahkemece bir karar verilmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Ceza Dairesi bu gerekçe ile İnfaz Hâkimliğinin 4/4/2014 tarihli kararının kanun yararına bozulmasına hükmetmiştir.

22. Ağır Ceza Mahkemesi ise kanun yararına bozma kararı üzerine 24/9/2020 tarihinde, Disiplin Kurulunun 14/2/2014 tarihli kararının uygulanmasına kanun yararına bozma gerekçesinden farklı bir gerekçe ile karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi, Ceza Dairesinin itiraz mahkemesinin itiraza konu olayda ceza indirimi yapamayacağı hususuna işaret ettiği değerlendirmesinde bulunarak itiraz konusu 7 gün olarak verilen disiplin hapis cezasının yerinde olduğunu kabul etmiştir.

23. Somut başvuruya konu olayda, kanun yararına bozma gerekçesinde özetle, İnfaz Hâkimliğinin idarenin yerine geçerek bir karar vermesinin mümkün olmadığı değerlendirmesinde bulunulmuş olmasına rağmen, Ağır Ceza Mahkemesince kanun hükmünün öngörülebilir olmayan yorumu ile başvurucunun aleyhine sonuç doğuracak bir biçimde hakkaniyete uygun olmayan değerlendirmelerde bulunulduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, verilen cezanın hukuksal denetimi için kanun yollarına müracaat eden başvurucu aleyhine, kanun yararına bozma kararında belirtildiği üzere yargısal mercilerin idarenin verdiği kararın hukuka uygunluğunu denetleyerek cezanın iptaline veya şikâyetin reddine karar vermesi gerekirken, idarenin yerine geçmek suretiyle disiplin cezası verilmesine imkân tanıyan kabulün hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinesebebiyet verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/996 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜKSEL YERLİKAYA

B. No: 2020/35829 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35829

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜKSEL YERLİKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35829)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Yüksel YERLİKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 20/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([G.K.], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört buçuk yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu,ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 14. İdare Mahkemesine (E.2019/45, K.2020/843) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAYŞE İREZ

B. No: 2020/35865 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35865

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAYŞE İREZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35865)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Nayşe İREZ

Vekili : Av. Ali AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı gerçekleştirilen şikâyete ilişkin süreçte, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan itirazın yeterli gerekçe gösterilmeden kabul edilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan hükümlü olarak İzmir Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. 6/6/2020 tarihinde 03.30 sıralarında B-5 koğuşunda kalmakta olan mahpusların koğuş mazgalına gidildiğinde, bazı mahpusların, başvurucunun psikolojik sorunları olduğunu, kendilerini sürekli tehdit ettiğini, kapılara vurup kendilerini ve koğuşta bulunan çocukları uyutmadığını, kendilerini dövmekle tehdit ettiğini ifade etmeleri üzerine Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) tarafından başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Disiplin Kurulu, 19/6/2020 tarihinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (d) bendi gereği "kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak" eylemi nedeniyle başvurucunun 5 gün hücreye koyma cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"....alınan tanık koğuş ifadelerinde hükümlü Nayşe İREZ'in koğuşta kalan diğer mahkumları korkuttuğu, onları tehdit ettiği, ortak yaşanılan alanlarda uyulması gereken kurallara uymadığı, koğuşta kalan mahkumları 'sizleri öldüreceğim diyerek tehdit ederek konuştuğu, tanık koğuş ifadelerinin birbiriyle örtüştüğü anlaşıldığından hükümlü Nayşe İREZ hakkında 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 43. Maddesinin (2.) Fıkrasının (d) bendi gereği 'kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak' hükmü gereği '1 AYDAN 3 AYA KADAR ZİYARETÇİ KABULÜNDEN YOKSUN BIRAKMA' hükmü gereği disiplin cezası ile cezalandırılması gerekse de;

Hükümlü Nayşe İREZ'in sicil özetinden kaldırılmamış disiplin cezası bulunduğundan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 48. Maddesinin 2 . Fıkrası 'Bir eylemden dolayı verilen disiplin cezası kesinleştikten sonra bu cezanın kaldırılması için gerekli süre içinde yeniden disiplin cezasını gerektiren bir eylemde bulunan hükümlü hakkında, her defasında bir üst ceza uygulanır.' hükmü gereği bir üst ceza olan '5 GÜN HÜCREYE KOYMA' disiplin cezasıyla cezalandırılmasına; ..."

5. Başvurucu, 10/7/2020 tarihinde söz konusu disiplin cezasına Karşıyaka İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) nezdinde şikâyette bulunmuştur.

6. Başvurucu, 19/8/2020 tarihinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla İnfaz Hâkimliği huzurunda ifade vermiştir. Başvurucu ifadesinde 2014 yılında babasının vefatından sonra psikolojik rahatsızlığının meydana geldiğini, bu nedenle ilaç kullandığını, bir önceki sene kurum doktorunun gözetiminde ilacı bıraktığını, ilk iki ay hiç bir problem olmadığını ancak üçüncü ay ataklar başladığını beyan etmiştir. Başvurucu bu beyanlarının yanında, arkadaşlarının odalarını tekmelediğini, halüsinasyonlar görüp kontrol dışı bilinçsiz sözler söylediğini, arkadaşlarının söylediklerinin doğru olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, ilaveten, arkadaşlarından özür dilediğini ancak bunların ilacı bırakmasından ve hastalığı dolayısıyla meydana geldiğini bu olaydan sonra ilacına tekrar başlayarak tedavi gördüğünü, başka insanlara rahatsızlık vermemek için tekli bir koğuşta kalmayı istediğini, şu anda kimseye rahatsızlık vermediğini ifade etmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği, 15/9/2020 tarihinde başvurucunun şikâyetini kabul etmiştir. İnfaz Hâkimliğinin gerekçeli kararının ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

"Hakimliğimizce yapılan incelemede; Dinlenen itiraz eden hükümlülerin beyanları, bizatihi olayın karşı taraf olarak nitelendirilecek kişi olan Nayşe İrez'in açıklamaları, Nayşe İrez hakkında dosyada mevcut olan 'akıl hastalığı bulunduğu ve Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinde yatarak tedavi görmesi gerektiği' belirtilen Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Kurulu Raporu ve diğer raporlar ve tedavi evrakları ile tüm dosya kapsamıyla Nayşe İrez'in süregelen bir akıl hastalığı bulunduğu ve buna bağlı olarak süregelen ve devamlılık arzeden davranış bozukluklarının bulunduğuna şüphe olmadığı, son denemede ilaçlarını da kullanmayan Nayşe'nin diğer koğuş arkadaşlarının beyanlarında geçtiği şekilde saldırgan tavırlar ve söylemler gösterdiği, koğuşta bulunan diğer hükümlülerin bu süregelen olumsuz durum nedeniyle endişe ve korkuya kapılmalarının normal olduğu, uzun süre devam eden bu durum sonucu olay günü içinde

bulundukları olumsuz psikolojik hal nedeniyle sarfettikleri sözlerin hakaret ve tehdit olarak düşünülmemesinin uygun olacağı, buna göre hem akıl hastalığı nedeniyle davranışlarını yönlendirme yetisini kaybettiği anlaşılan Nayşe İrez hem de açıklanan nedenlerle diğer koğuş arkadaşı olan hükümlülere atılı suçlamaların unsurları oluşmadığı için karara karşı yapılan itirazların kabulüne yönelik aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir. ..."

8. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından bukarara itiraz edilmiştir.

9. Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), 23/9/2020 tarihinde itirazın kabulüne karar vererek başvurucu yönünden İnfaz Hâkimliğinin bahsedilen kararının iptaline karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı aşağıdaki gibidir:

"...Mahkememizce yapılan inceleme sonucu; tutanak içeriği dikkate alındığında [Y.T.] ve [N.Ö.yü]'u kurum görevlilerine yönelik tehditleri olmadığı anlaşıldığından bu hükümlüler yönünden itirazın reddine,

Diğer hükümlüler [S.D.], [F.A.], [S.Y.], [S.K.], Nayşe İrez, [Z.G.nin] eylemlerinin sabit olduğu, pandemi nedeniyle koğuş değişikliğinin ve nakillerinin kısıtlandığı, bu nedenle sorunun ikna yoluyla konuşarak çözülmesi gerektiğinden itirazın kabulüne karar vermek gerekmiştir.

...

Karşıyaka İnfaz Hakimliğinin 15/09/2020 Tarih, 2020/2299 Esas 2020/2820 Karar sayılı kararının hükümlüler [S.D.], [F.A.], [S.Y.], [S.K.], Nayşe İrez, [Z.G.] yönünden İPTALİNE,''

10. Başvurucu, Ağır Ceza Mahkemesi kararının 1/10/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 2/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Aynı başvurucunun vekili tarafından aynı mahkeme kararlarına karşı bireysel başvuruda bulunulması nedeniyle 2020/35347 sayılı dosyanın mevcut başvuru ile birleştirilmesine ve söz konusu dosyanın kapatılmasına karar verilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesince 23/12/2021 tarihinde Komisyon tarafından yapılan inceleme sonucunda başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması nedeniyle adli yardım talebi kabul edilmiş; kötü muamele yasağının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialar hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiş; başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması için Bölüme gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; ceza verme kararına karşı yaptığı şikâyete ilişkin İnfaz Hâkimliğinin vermiş olduğu iptal kararında ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmasına rağmen Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan itiraz üzerine Ağır Ceza Mahkemesinin kararında ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmadığını, idarenin tek yanlı tutanaklarının esas alındığını, lehlerine olan hususların ise değerlendirilmediğini böylece adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkının ihlali iddiaları üzerine verdiği kabul edilemezlik kararlarına atfen Ağır Ceza Mahkemesi kararının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

14. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı, görüş bildirmemiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlali iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, benzer iddialarla yapılan bir başvuruyu İnan Gök kararında (B. No: 2018/1936, 28/1/2021) değerlendirmiştir. Söz konusu kararda, hücre cezasının kaldırılmasına ilişkin infaz hâkimliği kararını inceleyen itiraz merciinin, Cumhuriyet savcısının itirazını kabul ederek başvurucunun şikâyetini kesin olarak reddederken gerekçe gösterme yükümlülüğünden muaf olmadığı vurgulanarak merci kararında şikâyetin kabul edilmesine ilişkin infaz hâkimliği kararında yer alan gerekçelerin neden hukuka uygun olmadığının açıklanmadığına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, bunun yanında, bireysel başvuruya konu edilen infaz hâkimliği kararında hükme ulaşmayı sağlayan sebepler ve sonuca götüren nedensellik kurgusu değerlendirmelerinin yeterli açıklıkta yapılmadığı, bu nedenle gerek hükmün dayanağını oluşturan gerekçeli kararın gerekse dosyanın incelenmesinde anılan kabul gerekçesinin adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte, yeterli ve ilgili olduğunun söylenemeyeceği belirtilerek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 64-66). Somut başvuruda da İnfaz Hâkimliği tarafından başvurucunun iddiaları (bkz. § 6) değerlendirilerek karar verildiği hâlde Cumhuriyet Başsavcılığının karara itirazı üzerine Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun bu iddialarını değerlendirmeden karar verdiği anlaşıldığından anılan kararda yer alan ilkelerden ayılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

17. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması, 10.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat

talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesine (D. İş 2020/2321) iletilmek üzere Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2299, K.2020/2820) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CİHAN ERDAL

B. No: 2020/35923 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35923

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CİHAN ERDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35923)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Cihan ERDAL

Vekilleri : Av. Levent PİŞKİN

Av. Arif Ali CANGI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 16/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, tutuklamanın hukuki olmadığı şikâyeti temelinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ifade özgürlüğü ve siyasi faaliyette bulunma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. 6-7 Ekim Olaylarına İlişkin Genel Bilgiler

5. Suriye'nin Türkiye sınırında bulunan Ayn el-Arap (Kobani) kentinde -PKK'nın Suriye kolu olduğu kabul edilen- PYD ile DAEŞ arasındaki çatışmalar, 2014 yılının Eylül ayı sonunda ve Ekim ayı başında yoğunlaşmıştır. Bu sırada PKK'nın üst düzey yöneticilerinden Murat Karayılan'ın sosyal medya hesabından 5/10/2014 tarihinde saat 00.07'de "Gençleri kadınları 7 den 70 e herkesi Kobane'ye sahip çıkmaya onurumuzu namusumuzu korumaya metropolleri işgal etmeye çağırıyoruz." şeklinde bir açıklamada bulunulmuştur.

6. PKK güdümünde yayın yaptığı belirtilen bir internet haber sitesinde 6/10/2014 tarihinde "Komalen Ciwan Koordinasyonu" (PKK'nın gençlik yapılanması) adına bir açıklama yayımlanmıştır. Açıklamada "Bilindiği üzere 23 gündür Kobani merkezli DAİŞ (DAEŞ) faşizmi son barbarlığıyla devam etmektedir. ... tüm kürt gençliği şehit Jiyan, şehit Gerilla ve şehit Militan yoldaşların ruhuyla zafere kadar Arin Mirkan (Kobani'deki çatışmalar sırasında düzenlediği intihar saldırısında ölen YPG mensubu) çizgisinde yürümeye çağırıyoruz. Kobani ile başlayan devrim dalgası tüm Kürdistan'a yayılmalı ve bu temelde Kürdistan gençliğini ayaklanması çağrısında bulunuyoruz." ifadelerine yer verilmiştir. Aynı sitede ayrıca "Kürdistan Kurumlar" adına yapıldığı belirtilen benzer içerikteki farklı bir açıklamaya da yer verilmiştir.

7. 6/10/2014 tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Merkez Yürütme Kurulu (MYK) da aynı olaylara ilişkin bir toplantı yapmıştır. Toplantı sırasında HDP'nin sosyal medya hesabından "HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! ŞUANDA TOPLANTI HALİNDE OLAN HDP MYK'DAN HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! Kobané'de durum son derece kritiktir. IŞİD (DAEŞ) saldırılarını ve AKP iktidarının Kobané'ye ambargo tutumunu protesto etmek üzere halklarımızı sokağa çıkmaya ve sokağa çıkmış olanlara destek vermeye çağırıyoruz", "Kobané'de yaşanan katliam girişimine karşı 7 den 70 e bütün halklarımızı sokağa, alan tutmaya ve harekete geçmeye çağırıyoruz" ve "Bundan böyle her yer Kobane'dir. Kobane'deki kuşatma ve vahşi saldırganlık son bulana kadar SÜRESİZ DİRENİŞE çağırıyoruz." şeklinde açıklama ve çağrılar yapılmıştır.

8. Yukarıda belirtilen internet haber sitesinin 7/10/2014 ve 8/10/2014 tarihli yayınlarında PKK/KCK tarafından yapılan başkaldırı çağrılarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

9. Bu çağrılar üzerine Suriye'deki çatışmalar dolayısıyla tepkilerini dile getirdiğini ileri süren gruplar 6/10/2014 tarihinden itibaren Türkiye'nin birçok yerinde günlerce devam eden ve kamuoyunda "6-7 Ekim olayları" olarak adlandırılan şiddet eylemlerini gerçekleştirmiştir. Bu eylemler sırasında ülkenin pek çok yerinde kamu binalarına, banka şubelerine, işyerlerine, araçlara, güvenlik güçlerine ve sivillere taş, sopa, molotofkokteyli ve silahlarla saldırıda bulunulmuştur. Bu sırada kamu makamlarınca güvenliğin sağlanması için birçok şehirde eğitime ara verilmiş ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

10. Kamu makamlarının ve soruşturma mercilerinin tespitlerine göre -aralarında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Mersin, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Diyarbakır ve Gaziantep gibi büyük kentlerin de olduğu- otuz altı ayrı ilde gerçekleştirilen şiddet eylemleri sonucunda (2'si güvenlik görevlisi) 45 kişi hayatını kaybederken (331'i güvenlik görevlisi) 769 kişi yaralanmıştır. Ayrıca çatışmalar sırasında 5 örgüt mensubunun hayatını kaybettiği, 3 örgüt mensubunun ise yaralandığı belirtilmiştir. Öte yandan ülke genelinde gerçekleştirilen 2.389

şiddet eylemine 121.899 kişinin katıldığı, olaylarda (737'si güvenlik güçlerine ait olmak üzere) 1.881 aracın zarar gördüğü, (27'si kaymakamlık, 52'si emniyet, 283'ü okul, 73'ü siyasi parti, 12'si belediye binası olmak üzere) 2.558 binaya saldırıda bulunulduğu ve zarar verildiği tespit edilmiştir. Olaylara ilişkin olarak 4.291 şüpheli gözaltına alınmış, bunlardan 1.105'i hakkında tutuklama tedbiri uygulanmıştır (6-7 Ekim olaylarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Zeynep Ölbeci, B. No: 2021/10825, 13/12/2023, §§ 5-13).

B. Başvurucunun Tutuklanmasına İlişkin Süreç

11. Başvurucu 2014-2016 yıllarında HDP MYK üyeliği yapmıştır.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 6/10/2014-7/10/2014 tarihlerinde başlayıp sonraki günlerde birçok şehre yayılan ve çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği veya yaralandığı şiddet olayları (bkz. §§ 9, 10) dolayısıyla 9/10/2014 tarihinde (2014/146757 sayılı) soruşturma başlatılmıştır.

13. Soruşturma sürecine ilişkin aşamalar -soruşturma evrakı üzerinden tespit edildiği ölçüde- temel olarak şöyle gerçekleşmiştir:

- Başsavcılık 15/4/2015 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından 10/10/2014 tarihi itibarıyla HDP MYK üyesi olan kişilerin açık kimlik ve adres bilgilerini talep etmiştir.

- 6-7 Ekim olayları ile ilgili olarak bazı HDP'li milletvekillerinin beyanlarını ve HDP’nin resmî sosyal medya hesabından yapılan açıklamaları içeren 20/9/2014 tarihli tutanak soruşturma dosyasına 1/10/2015 tarihinde eklenmiştir.

- Başsavcılık dosya kapsamında şüpheli olarak bulunan kişilerin ifadelerinin temin edilmesi amacıyla 2015-2017 yılları arasındaki süreçte ilgili kurumlarla çeşitli yazışmalar yapmıştır.

- 6-7 Ekim olayları sırasında meydana gelen ölüm ve yaralanma vakalarına ilişkin otopsi raporları, adli muayene raporları, mala zarar verme eylemlerine ilişkin olay yeri krokileri ve görgü tespit tutanakları ile tüm bu olaylara yönelik yapılan soruşturmalar kapsamında elde edilen delillerin listeleri, adli kolluk fezlekeleri, iddianameler ve karar örnekleri Başsavcılığın talebi üzerine olayların gerçekleştiği illerdeki Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından gönderilmiş ve soruşturma dosyasına girmiştir.

- PKK/KCK terör örgütü ve bağlı yapılanmaları ile HDP'nin 6/10/2014-7/10/2014 tarihinde gerçekleşen olaylardaki sorumluluğuna yönelik Araştırma Tutanağı ve başvurucunun da aralarında bulunduğu kişilerin PKK/KCK terör örgütüyle bağlantılarına dair İnceleme Tutanağı, ayrıca bu kişilerin olay tarihinde kullandıkları mobil telefonların HTS kayıtları Başsavcılığın talebi üzerine Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından gönderilmiş ve soruşturma dosyasına girmiştir.

-Başsavcılık 19/7/2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinden (TBMM) 25 şüphelinin milletvekili olup olmadığı, milletvekili olanların hangi tarihte milletvekili seçildikleri ve haklarında yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin düzenlenmiş fezleke bulunup bulunmadığı hususlarına yönelik bilgi talebinde bulunmuştur.

- Başsavcılık 13/12/2018 tarihinde bazı Cumhuriyet başsavcılıklarından 6-7 Ekim olayları sırasında meydana gelen ölüm, yaralama, mala zarar verme, yağma ve diğer suçlara ilişkin müşteki ve mağdur ifadelerinin, bilirkişi raporlarının, görgü tespit tutanaklarının, olay yeri krokilerinin, adli muayene raporlarının, otopsi raporlarının ve tanık ifadeleri başta olmak üzere diğer tüm delillerin fezleke şeklinde hazırlanarak gönderilmesini talep etmiştir.

Başsavcılığın bu talebi doğrultusunda farklı tarihlerde, istenen bilgi ve belgeler ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarınca gönderilerek soruşturma dosyasına dâhil edilmiştir.

- 6-7 Ekim olayları öncesinde ve olaylar sırasında HDP'li milletvekili ve Parti yöneticileri tarafından yapılan çağrı ve açıklamalara ilişkin tutanakla şüphelilerin konut ve işyerlerinde yapılan aramalarda elde edilen deliller ile Muş, Antalya ve Diyarbakır'da gerçekleşen olaylara dair Tespit Tutanağı 13/12/2018 tarihinde soruşturma dosyasına girmiştir.

- Başka soruşturma kapsamında daha önceden alınan ifadelerinde HDP'nin resmî sosyal medya hesabından yapılan çağrı ve aralarında başvurucunun da bulunduğu HDP'li milletvekili ve Parti yöneticilerinin açıklamaları üzerine 6-7 Ekim olaylarına katıldıklarını beyan eden şüpheliler Ş.K., B.A., M.B., N.K., N.T., N.B., M.S., S.A., A.K., A.B.nin ifadesi7/1/2019 tarihinde, H.Y.nin ifadesi ise 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına eklenmiştir.

- 6-7 Ekim olaylarına PKK/KCK terör örgütünün baskısıyla katıldıklarını beyan eden şüpheliler A.K., E.P., Z.Ö., C.D., G.D., E.A. Y.E., R.D., N.Y.nin başka soruşturma kapsamında daha önceden alınan ifadeleri ise 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına dâhil edilmiştir.

14. Soruşturmanın devamında 25/9/2020 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, kollukta verdiği 30/9/2020 tarihli ifadesinde özetle;

i. Yeşiller ve Sol Gelecek Partisinin temsilcisi olarak 2014-2016 yılları arasında HDP MYK üyesi olarak görev aldığını, 2017 tarihinden sonra aktif siyaseti bırakarak Kanada'da akademik kariyerine devam ettiğini, şiddete çağrı yapmadığını ve şiddet çağrılarının bir parçası olmadığını beyan etmiştir.

ii. PKK yöneticilerinin talimatları doğrultusunda HDP MYK üyelerinin terör örgütü güdümünde yayın yapan organlar aracılığıyla şiddete çağrı niteliğinde açıklamalar yaptığına ilişkin tanık ve gizli tanık beyanlarına istinaden terör örgütü adına gösterdiği faaliyetlerin neler olduğu ve bu örgütten talimat alıp almadığı sorulmuştur. Başvurucu terör örgütü ile bir ilişkisinin bulunmadığını, bahsedilen MYK toplantısına katıldığını hatırlamadığını, o dönemde İstanbul'da devam eden yüksek lisansı kapsamında çok yoğun bir tempo ile akademik çalışmalarını sürdürmekte olduğunu, katıldığı toplantılarda talimatla çalışma yürütüldüğüne şahit olmadığını ifade etmiştir.

iii. HDP tarafından 6/10/2014-7/10/2014 tarihlerinde sosyal medya ve örgüte müzahir internet siteleri üzerinden yapılan açıklamalara ilişkin olarak sorulan soruya, çağrıların yapıldığı toplantıya katılmadığını, üzerinden çok zaman geçmesi nedeniyle çağrıların yapıldığı tarihte nerede olduğunu hatırlamadığını, Kobani'de bir halkın yaşadığı mağduriyete tepki gösterdiklerini ve bunu diplomatik yollarla çözmeye çalıştıklarını beyan ederek cevaplamıştır.

iv. Bir sosyal medya platformu üzerinden Eski HDP Genel Başkanı [S.D.nin] de olduğu fotoğrafı #KobaneDireniyor etiketiyle 19/9/2014 tarihinde paylaştığına dair ekran çıktısı gösterilerek bu paylaşımı hangi amaçla yaptığı sorulmuştur. Başvurucu bu soruya verdiği yanıtta, bu paylaşımı yaptığını hatırlamadığını ancak o dönem IŞİD terör örgütünün yaptıklarından dolayı halkın bir mağduriyetinin söz konusu olduğu, buna karşı tepki gösterdiğini, paylaşımının ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu, şiddete teşvik edecek nitelikte olmadığını beyan etmiştir.

15. Başsavcılık 1/10/2020 tarihinde, başvurucuyu devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü

bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye azmettirme, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye teşebbüse azmettirme, var olanveya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak yol kesmek suretiyle suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla gece vakti silahla birden fazla kişi ile yağmaya azmettirme ve cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılmaya azmettirme suçlarından tutuklanması istemiyle Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

16. Tutuklama talep yazısında; başvurucunun atılı suçları işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu, müsnet suçların katalog suçlardan olduğu, dolayısıyla başvurucu yönünden tutuklama nedenlerinin bulunduğu belirtilmiştir.

17. Başvurucunun sorgusu 2/10/2020 tarihinde Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yapılmıştır. Sorgu sırasında başvurucunun müdafileri de sorgunun yapıldığı Hâkimlik salonunda hazır bulunmuştur. Başvurucu sorgusunda kollukta verdiği 30/9/2020 tarihli ifadesinin kendisine ait olduğunu beyan etmiştir. Sorgu Tutanağı'nın ilgili kısmı şöyledir:

"Ben bu konuya ilişkin olarak emniyette detaylı olarak ifade vermiştim. O ifademi savunmam olarak aynen tekrar ederim. Faydalı gördüğümü düşündüğüm için 3 hususun altını çizmek isterim. Kobani Olayları ile ilgili 2014 yılında yapılan MYK toplantısına katılmadığımı, o toplantıda bulunmadığımı emniyette de belirttim. O dönem yüksek lisansımın ilk yılıydı. Çok yoğun bir tempoyla en az 3 ders almıştım. Hem yüksek lisansımı yapıyordum hem de tam zamanlı bir işte çalışıyordum. Toplantının gerçekleştiği gün de iş yerimde olduğumu kanıtlayacak belgelerim mevcuttur. Bu çalıştığım yerlerden temin edilebilir. MYK'nın yapmış olduğu çağrıların içeriğine da katılmam mümkün değildir. Son olarak şu hususu da ifade etmek istiyorum. 2016'da gerçekleşen HDP'nin kongresinden sonra MYK görevini bıraktım. 2017 yılının Ocak ayından itibaren Kanada'da doktora çalışmalarıma odaklandım. Son 4 yıldır herhangi bir siyasette aktif bir şekilde herhangi bir şekilde yer almadım."

18. Hâkimlik, sorgu sonucunda başvurucunun atılı suçlardan tutuklanmasına karar vermiştir.2/10/2020 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheliler ... [Cihan Erdal'ın] üzerine atılı bulunan Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürme, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye teşebbüs, var olanveya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak yol kesmek suretiyle suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla gece vakti silahla birden fazla kişi ile yağma, cebir tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma eylemlerine azmettirme suçlarına ilişkin olarak; çağrı üzerine ülkenin 32 ilinde yollara barikatlar kurmak suretiyle yolların kesildiği, uzun namlulu silah, molotof kokteyli, havai fişek, taş ve sopa kullanılmak suretiyle kamu binalarına, kamu araçlarına, vatandaşların ikametlerine, işyerlerine ve araçlarına zarar verildiği, çok sayıda vatandaşın kolluk kuvvetinin yaralandığı, bazı illerde vatandaşların ve yabancı uyruklu vatandaşların hayatlarını kaybettiğinin tespit edildiği iddia olunan olaylara ilişkin olarak şüphelilerin savunmaları, taraf beyanları, teşhis tutanakları, sosyal medya paylaşımına ilişkin inceleme tutanakları, video görüntüleri, müşteki beyanları, olay görüntülerinin içeren tutanaklar, dijital inceleme tutanakları, bir kısım şüphelilerin çağrıda bulunan oluşum içerisinde yer aldıklarına ilişkin belirleme ve bu yöndeki bir kısım kabul beyanları, arama ve el koyma tutanakları, örgütsel irtibata ilişkin e-mail içerikleri ve tüm dosya kapsamına göre atılı suçların işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını

gösteren somut delillerin bulunduğu, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu dışındaki suçların katalog suçlardan olduğu, soruşturmanın henüz tamamlanmadığı, şüphelilerin salıverilmeleri halinde dosya kapsamında ifadelerine başvurulan tarafların beyanlarına etki edilmesi ihtimalinin varlığı, atılı suçlar için kanunda öngörülen alt ve üst sınırı dikkate alındığında hayatın olağan akışına göre kaçma şüphesinin oluştuğu gibi yazılı suçlar yönünden haklarında soruşturma yürütülen şahısların yasa dışı yollardan kolaylıkla yurt dışına kaçtıkları da dikkate alındığında adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı, tutuklama tedbirinin ise ölçülülük ilkesine uygun olduğu kanaatiyle CMK'nın 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suçlar ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelilerin CMK'nın 101. maddeleri uyarınca ayrı ayrı TUTUKLANMALARINA ... [karar verildi.]"

19. Başvurucu 8/10/2020 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiş, Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 16/10/2020 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyada mevcut bilgi, belge ve araştırma tutanakları, taraf beyanları, dijital materyaller, sosyal medya paylaşım tutanakları, e-mail içerikleri ve dosyadaki diğer somut deliller uyarınca, şüpheliler yönünden kuvvetli suç şüphesinin var olduğu, soruşturmanın sürdürüldüğü, örgütsel irtibat olduğu değerlendirilen bir kısım şüphelilerin ifadelerinin henüz tamamlanmadığı ve delillerin henüz tam olarak toplanmadığı, atılı suçların CMK'nın 100/3 maddesinde öngörülen suçlardan oluşu vebu suçlar ile tutuklama tedbirinin orantılı bir tedbir niteliğini taşıması dikkate alınarak şüphelilerin itirazı yönünden aşağıdaki şekilde karar verilmiştir... Dayanılan nedenlere, gösterilen gerekçeye ve evrak içeriğine nazaran, Ankara 4. Sulh Ceza Hakimliği'nin 02/10/2020 gün ve 2020/1032 sorgu sayılı kararı usul ve yasaya uygun bulunduğundan, itirazların AYRI AYRI REDDİNE... [karar verildi.]"

20. Bu karar başvurucuya 16/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başsavcılığın -başvurucuyla birlikte 108 şüpheli ve 2.676 müşteki/mağdurun yer aldığı- 30/12/2020 tarihli iddianamesi ile başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürme ve öldürmeye teşebbüs etme, kasten yaralama, kamu malına zarar verme, hırsızlık, birden fazla kişi ile birlikte gece vaktinde suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla yağma, devletin egemenlik alametlerini aşağılama, çalışma hürriyetini ihlal etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

22. İlk olarak PKK/KCK'ya ilişkin genel açıklamaların yapıldığı iddianamede 6-7 Ekim olaylarına giden süreç ve belirtilen tarihlerde gerçekleşen olaylar kronolojik olarak anlatılmış, örgüt liderlerinin bu süreçteki talimat ve çağrılarına değinilmiş ve son olarak şüphelilerin eylemlerine yer verilmiştir. Buna göre iddianamede, başvurucuya yöneltilen suçlamalara ilişkin dayanılan temel olgular şöyle özetlenebilir:

i. Örgütle iltisakı bulunduğu belirtilen bir yayın organında örgütün kurucusu Abdullah Öcalan ve diğer yöneticilerin 6-7 Ekim olaylarına giden süreçteki talimat ve çağrılarına ilişkin olarak 18/9/2014 ve 1/10/2014 tarihleri arasında çıkan haber metinleri şöyledir:

- [18/9/2014 tarihli haber metni]

"KARAYILAN KOBANE İÇİN 'PROFESYONEL KATILIMA' ÇAĞIRDI"

"...'ikinci bir Şengal faciasıyla [3/8/2014 tarihinde Irak'ın Ninova vilayeti sınırları içinde bulunan ve Şengal olarak da bilinen yerleşim yeri Sincar'a DAEŞ terör örgütü saldırarak çok sayıda kişiyi öldürmüş veya kaçırmıştır. Örgüt yöneticilerinden Murat Karayılan bu olaylara atıf yapmaktadır.] karşılaşmak istenilmiyorsa derhal harekete geçilmelidir. Kim, neyi, ne kadar yapabiliyorsa yapmalıdır' dedi ... DeğerIi Kobani halkı ve gençliği şunu bilmeli: İŞİD'e karşı başarılı olabilmeleri için YPG'ye katılmaları ve eğitim temelinde profesyonel asker olmaları halinde başarılı olabilirler. Kuzey gençliğine çağrımdır; gidin bizzat savaşa savaşçı olarak katılın(...) Kobane'deki direnişin başarısı için daha nitelikli katılıma ihtiyaç vardır ..."

- [18/9/2014 tarihli haber metni]

"KOMALEN CİWAN GENÇLİĞİ ROJÂVÂ SAVUNMASINA ÇAĞIRDI"

"...Kuzey Kürdistan gençliğinin Kuzey devriminin kazanımlarını korumak kadar Rojava devriminin savunmasına da aktif katılması gerektiğini kaydeden Komalen Ciwan, '(...) Önderliğimizin başlatmış olduğu seferberliğin Kürdistan'ı kalıcı bir savunmaya kavuşturuncaya kadar devam ettiğini unutmamak gerekir. Bu nedenle Kürdistan'ın savunmasından her Kürt genci kendini sorumlu görmelidir' dedi. Komalen Ciwan gençlere, 'dönem öz savunmayı geliştirmek, bir bütün Kürdistan'da dilini, kültürünü, toprağını, halkını ve devrim değerlerini savunma dönemidir. Bu nedenle Kürdistan gençliği her zamankinden daha fazla fedai ruhla Kürdistan savunmasına yürümelidir. Bu onurlu direnişte ön cephedeki yerini almalıdır' çağrısında bulundu ..."

- [20/9/2014 tarihli haber metni]

"KCK; SINIRLAR KALKMALI, URFA İLE KOBANE BİRLEŞMELİ"

"Kobane halkının sadece Rojava için değil, tüm Kürdistan'ın özgürlüğü için ve Ortadoğu halkları için direndiğini de ifade eden KCK Yürütme Konseyi Eşbaşkanlığı açıklamasında şunlara yer verdi: 'Bu kahramanca direnişe destek vermek sadece Kürtlerin değil, tüm Ortadoğu halklarının onur borcudur. Sadece destek vermek de yetmez, bu direnişe katılmak esas alınmalıdır. Kobane devrimi Urfa'ya taşırılmalı, Rojava Devrimiyle Kuzey Kürdistan Devrimi ortaklaştırılıp birleştirilerek İŞİD faşizmi döktüğü kanda boğulmalıdır. Urfa, Kobane ile bir bütün haline gelip İŞİD faşizmini yenilgiye uğratmalıdır. İŞİD faşizmi başta Urfa halkı olmak üzere tüm Kuzey Kürdistan halkını karşısında direnirken görmelidir' ..."

- [22/9/2014 tarihli haber metni]

"ÖCALAN SEFERBERLİK ÇAĞRISINI YİNELEDİ”

"Diğer yandan İŞİD saldırıları konusunda da tüm halkımız özellikle devam eden yüksek yoğunluklu savaşa karşı yaşamını şekillendirmesi gerekiyor. Şu an Kürdistan'da devam eden yüksek yoğunluklu savaş var. Sadece Rojava halkı değil Kuzey ve tüm parçalardaki Kürt halkı buna göre yaşamını şekillendirmesi gerekiyor. Bütün Kürt halkını topyekun bu yüksek yoğunluklu savaşa karşı direnişe geçmeye çağırıyorum ..."

- [27/9/2014 tarihli haber metni]

"YDG-H: HER YERİ KOBANE'YE DÖNÜŞTÜRELİM"

"YDG-H ile YDGK, Kobane'de 13. gününe giren DAİŞ çetelerinin saldırılarına dikkat çekerek gençleri direnişe çağıran ortak bildiri yayınladı. Bildiride, 'Tüm Kürdistan ve Türkiye gençliği savaşa katılmalı ve serhildanlara öncülük etmelidir (...) Kaybedeceğimiz tek bir anın dahi olmadığını biliyoruz. Kuzey Kürdistan Kobane olacak. Bütün gençliği bu andan itibaren

SERHİLDAN yaratmaya ve devrim cephesinde gerillalaşmaya çağırıyoruz. Gün tarih yazma, sömürgeciliği Kürdistan 'dan def etme günüdür'..."

- [1/10/2014 tarihli haber metni]

"HALK İNİSİYATİFİ: PERŞEMBE GÜNÜ AMED'DE YAŞAM DURACAK!"

"Amed'de 2 Ekim 2014 Perşembe günü yaşam durmalı. Hiçbir yurtsever esnafımız kepenk, kontak açmamalı, hiçbir aile çocuğunu okula göndermemelidir. Direneceksek bugün direneceğiz, Amed halkı gençliğin ve kadınların öncülüğünde alanlara inmelidir. Halkımızı her sokakta her meydanda ateşler yakarak, barikatlar kurarak omuz omuza direnmeye çağırıyoruz."

ii. Şüphelilerin PKK/KCK'nın üst yönetimi tarafından yapılan plan dâhilinde 6-7 Ekim olaylarına giden süreçte ve olaylar sırasında açıklamalar yaptığına ve bu olayların ayaklanma amacı taşıdığına ilişkin tanık beyanları bulunmaktadır.

- 4/12/2019 tarihinde ifadesi alınan gizli tanık Mahir, olayların başlangıcından önce HDP tarafından yapılan çağrının kararlaştırıldığı HDP MYK toplantısına terör örgütü üyelerinin katıldığını belirtmiştir. Gizli tanık Mahir'in iddianamede yer alan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"...2014 yılı Ekim ayı öncesinde Kobani'de İŞİD ve YPG arasındaki çatışmalar şiddetlenmişti. Kobani'nin İŞİD'in eline geçmesi, PKK'nin YPG üzerinden Rojava'daki tüm kazanımlarını kaybetmesi anlamına geliyordu … Bunun bilincinde olan Kandil yönetimi Rojava'yı savunmak ve destek vermek amacıyla Türkiye'de yaşayan başta Kürt kitlesini ve Türkiye'de yer alan sol-sosyalist çevreleri Rojava'daki İŞİD ile YPG/YPJ arasında yaşanan mücadeleye destek vermeleri için harekete geçirmek istiyordu. Bu kapsamda Türkiye'deki tüm örgütsel yapılarına sık sık talimatlar gönderdi. Bu talimatların birinci dereceden muhatabı Türkiye KCK genel sözcülüğü, kadın ve gençlik sözcülüğüdür. 6-7-8 Ekim 2014 Kobani serhildanları sürecinde Türkiye KCK sözcülüğünde bulunan ve şuan isimlerini hatırlayabildiklerim; M.Ö. (KANDİL ALANINDA BULUNMAKTADIR) Y.F. (KANDİL ALANINDA BULUNMAKTADIR) E.G., (KANDİL ALANINDA BULUNMAKTADIR)C.E., (KANDİL ALANINDA BULUNMAKTADIR) R.K., (KANDİL ALANINDA BULUNMAKTADIR) F.A., (AVRUPA'DA BULUNMAKTADIR)

Eylül 2014 sonlarına doğru örgütün talimatları doğrultusunda KCK Türkiye sözcülüğü HDP Eş Genel Başkanı S.D. ile görüşerek halkın Kobani'ye güçlü şekilde sahip çıkması yönünde çağrı yapmasını istedi.

...

KCK Türkiye örgütü sokak eylemlerini (serhildan) zayıf yetersiz gördüğünden daha büyük çıkış-hamle yapma ihtiyacı duyuyordu. Mevcut sokak eylemlerini bir üst seviyeye taşımak amacıyla KCK Türkiye sözcülüğü o dönem yapılan HDP MYK toplantısına katıldı. Bu toplantıda MYK'ya karar aldırıldı. 6 Ekim 2014'de daha MYK toplantısı devam ederken acil yazılı bir çağrıda bulundu. Bu çağrı "HALKLARIMIZI SOKAGA ÇIKMAYA VE ÇIKMIŞ OLANLARA DESTEK VERMEYE ÇAĞIRIYORUZ şeklinde idi. Bu çağrıların akabinde HDP, DBP, HDK, DTK, KADIN, GENÇLİK, SERHİLDAN KOMİTESİ gibi yapılanmalar tarafından da serhildan (başkaldırı) çağrıları yapıldı.

Bu kadrolar ayrıca bir talimata gerek duymaksızın kitlesel eyleme molotoflu, taşlı, havai fişekli ve el yapımı patlayıcılı katılır, aktif olarak yer alır. Bu çağrılar sonucunda kimse

normal bir basın açıklaması, yürüyüş, miting gibi eylemde bulunulmayacağını bilir. PKK'ya yeni katılmış bir aylık kadro adayı dahi örgütsel çağrıların ne anlama geldiğini bilir. PARTİ (PKK) kültürünü alan sempatizan, taraftar, çalışan, kadrolar, siyasi alanda faaliyet yürüten parti meclisi üyeleri örgüt adına yapılan çağrıların tam olarak ne anlama geldiğini bilir ve ona göre hareket ederek uygulanmasını sağlar.

KCK Türkiye sözcülüğü Kobani olayları dönemindeki tüm faaliyetlerini o dönem Diyarbakır ve Şanlıurfa ili Suruç ilçesinden yürütmekte idi.

...

Kobani Olaylarında son derece tahrik edilmiş öfkeli kalabalıkların şiddete yönelmesine öncülük eden esas güç gençlik yapılanmasıdır. Bu gençlik yapılanmasını 2014'te ilan edilmesi planlanan öz yönetim-özerklik hamlesi kapsamında hazırlayan eğiten PKK-YK üyesi ABBAS KOD DURAN KALKAN'dır..."

- 7/1/2020 tarihinde ifadesi alınan tanık K.G. 6-7 Ekim olaylarının başta Duran Kalkan adlı örgüt yöneticisi olmak üzere örgütün üst yönetimince planlandığını ve HDP MYK'nın ve HDP'li yetkililerin çağrı/açıklamalarının ardından serhildan olarak kabul edilmesi gereken yoğun şiddet eylemlerinin başladığını ifade etmiştir. Tanık K.G.nin iddianamede yer alan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"...Serhildan olarak adlandırılan sokak çatışmaları, örgüt tarafından dünyadaki diğer örneklerinin (Filistin ya da İrlanda gibi ülkelerde olan) Türkiye'de kendi kitlesi içinde gerçekleştirmesini hedeflemekteydi.

KCK yapılanmasında gerçekleştirilen her Serhildan Kandil yönetimi tarafından örgütün yönlendirilmesi ve talimatlarıyla gerçekleştirilen eylemler olmaktadır, Bu eylem içerisinde çatışmalar; Molotof, Taş, Havai Fişek, El Yapımı Patlayıcıların kullanılmasıyla, gençlik ve kadın çalışma alanlarındaki örgüt mensuplarının öncülüğünde geliştirilir. Serhildan eylemlerinin temel amacı, örgüt tabanını harekete geçirmek, kitlesel bir destek arayışını geliştirmek ve tüm kamuoyuna demokratik hir hakkın engellendiği bunun karşısında da bir direniş olduğu izlenimini vermektir.

Serhildan eylemleri Kandil yönetiminin çağrısıyla geliştiği gibi özellikle KCK yapılanmasında siyasi faaliyet gösteren partilerin yetkilileri tarafından gerçekleştirilen çağrılarla da gerçekleşebilmektedir. Çoğu zaman bu iki mekanizma birbiriyle ortak hareket ederler, hedef kitlenin ve amacın ortak olmasından dolayı bu ikili hareket vazgeçilmez olmaktadır örgüt için. Serhildan eylemleri için örgüt aynı zamanda çoklu bir konsepti de esas alır. Bu çoklu konseptin içine; Siyasi Parti, Gençlik ve Silahlı örgüt mensuplarının katılımı gerçekleşir. Bu üç alan bir nevi de sokak eylemlerinin çatışmalarının oluşumu için koordinasyon şeklinde hareket ederler. Her ne kadar halk inisiyatifi ya da siyasi parti temsilcileri olarak açıklamalar yapılsa da Serhildan süreçlerinin başlangıcı Kandil yönetiminin talimatı ve Serhildan komitelerinin koordinasyonluğunda gerçekleşen örgütsel bir faaliyet olmakladır. Burada temel mantık ifade ettiğim gibi örgüt tabanını oluşturan kitlenin, örgüt militanıymış gibi çatışma ve eylem içine çekilmesi olmaktadır.

...

Bu anlamda; 6-8 Ekim olaylarının alt yapısı Örgüt üst yönetimi tarafından hazırlandı. 2011 yılı Temmuz ayında Suriye ülkesinde yaşanan gelişmeler PKK YPG unsurlarının o bölgede etkin bir güç pozisyonuna geçmeleri hem bölge gelişmelerinde, hem de Türkiye genelinde

önemli bir kırılmayı da beraberinde getirdi. Suriye'de YPG unsurlarının belli bölgelerde yönetim mekanizmalarını ele geçirmeleri sonrasında Rojova devrimi denilen sürecin bir benzerinin de örgütün üst yönetiminin talimatları doğrultusunda Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu'daki bölge illerinde de gerçekleştirilebileceği düşüncesi hakim oldu.

…

Kandil üst yönetimi özellikle Irak sınırından Afrin kentine kadar var olan koridorun savunulması ve parçalanmaması için yoğun faaliyet gösterdi. Bunun nedeni Afrin' den Kobani'ye kadar özerklik öncesi var olan kantonların korunması ve bu bölge arasında oluşturulan bağlantının kopmasını engellemekti. Benim tanık olduğum Kandil alanından 10 taburluk (yaklaşık 300 örgüt mensubu) Kobani'deki savaşa gönderildi.

Buradaki çatışmaları Kandil'den takip edebildiğimiz kadarıyla örgüt üst düzey yöneticileri tarafından kitlesel destekten mahrum kalmamak adına alt kadrolara, siyasi ve legal yapılara yönelik yoğun bir perspektif ve talimat trafiği yaşanmaktaydı. Gerek Türkiye'de gerekse Avrupa ülkelerinde, Suriye ülkesinde yaşanan çatışma ve savaşa yoğun bir destek verilmesi için örgüte bağlı tüm kurum ve kuruluşları harekete geçirmiş ve örgüt üst yönetimi tarafından özellikle Türkiye sınırları içerisinde gündem oluşturmak ve eylem yapmak amacıyla sürekli olarak örgüt güdümünde faaliyet gösteren basın yayın organları aracılığıyla talimatlar verdi.

Özellikle bu dönemde … HDP'li S.D., P.B. ve S.S.Ö. Kandil'e sürekli gidip gelmekteydiler. Örgüt üst yönetimi tarafından böylesi bir konjonktür içerisinde Kobani'de yaşanan ve örgütün var olma gerekçesi olarak gördüğü savaşa verilecek kitlesel desteğin daha çok siyasi ve legal oluşumlarla birlikte yerel örgüt kadroları tarafından organize edilerek eylemselliğin harekete geçirilmesi misyonu yüklenmişti.

…

Başta Kobani olmak üzere yaşanan gelişmelerden dolayı Kandil üst yönetimi siyasi alan çalışmalarının ve siyasi alandaki etkin aktörlerin kamuoyunda yıpratılmamalarına özen gösteriyorlardı. Kobani'deki çatışmaların bir benzerini Kandil üst yönetimi, İmralı heyeti ile birlikte gerçek anlamda Suriye-Türkiye arasındaki tüm sınırları ortadan kaldırarak Ortadoğu'da yaşanan çatışma süreçlerinin Türkiye'de de yaygın bir şekilde hayata geçirilmesini istemekteydi.

Buna mukabil olarak Suruç'tan Kobani'ye heyetlerin gönderilmesi, bu heyetlerin orada gerçekleştirdiği temaslar ve sonrasındaki açıklamalarında Kobani'de yaşanan çatışmaları gerekçe göstererek HDP tabanının ve kitlesinin bulundukları her yerde alanlara çıkarak yoğun bir SERHİLDAN (Başkaldırı) yapılması yönünde örgüt üst yönetiminin çağrıları ve talimatları oldu. Genel anlamıyla 6-8 Ekim olayları olarak bilinen süreci ortaya çıkaran temel faktör Kobani 'deki savaş ve çatışmalar gösterilse de özü itibari ile Türkiye genelinde Rojova devrimi kazanımlarının yani örgütün Suriye topraklarında oluşturmuş olduğu özerkliğin Türkiye'de de olabileceği öngörülmesiyle 6-8 Ekim olaylarının … özerklik adına ön hazırlığına başlanıldı.

…

Her ne kadar örgüt tabanının ve kitlenin Türkiye'de gerçekleştirilecek olan ÖZERKLİK ilanı amacıyla Kobani eylemlerine katılımları sağlanmış ise de örgütün hedeflediği kitlesel eylemsellikler gerçekleştirilemedi. Halkı sokağa dökmek ve eylemlere destek vermek adına

özellikle ANF haber kanalı üzerinden örgüt üst yönetimi tarafından defaten SERHİLDAN çağrıları yapsalar da halkın tam anlamıyla sokaklarda eylemlere katılım yapmadığı gözlemlenmişti.

...

S.D., siyasi yapılanmaların MYK ve PM üyeleri ve STK'ların yapmış olduğu açıklamalar sonrasında SERHİLDAN olayları şiddet sokak eylemleri şeklinde yoğun bir biçimde yaşanmıştır. HDP, DBP MYK ve PM'si, DTK ve S.D. bu şekilde açıklama yapmamış olsaydı 6-8 Ekim olaylarındaki SERHİLDAN eylemlerinin şiddeti bu denli olmaz ve ölümler yaşanmayabilirdi.

Bunun ile birlikte bu çağrılar üzerine örgütün kırsal alan kadro katılımlar da örgüt tarihinde ki en üst seviyelere ulaşmıştır. Bunu bizzat bu dönemde ABBAS KOD Duran KALKAN tarafından 'TARİHİMİZDEKİ REKOR SEVİYEDE YENİ ŞERVAN (SAVAŞÇI) KATILIMINI BU SÜREÇTE GERÇEKLEŞTİRDİK'

HDP MYK'sı ve Eş başkanları SERHİLDAN çağrıları yaptıklarında her ne kadar demokratik bir tepki gibi bu çağları göstermiş olsalar da bu kitlesel eylemlilikte daha öncesinden de belirttiğim gibi Kandil üst yönetimi tarafından SERHİLDAN KOMİTESİ hazırlıkları ile gerçekleştirilecek çatışma ortamına yönelik çağrılar olmaktaydı. Bu şekilde yapılan çağrılar sonucunda örgütün Gençlik yapılanması, kadın yapılanması ve Öz savunma birimlerinin planlanan gerçekleştirilecek olaylara bizzat katılacaklarını her örgüt mensubu gibi HDP MYK ve PM üyeleri ve Eş başkanları da bilir ve bu şekilde gerçekleştirilen olayların yakma, yıkma, öldürme, yaralama, kamu malına zarar verme gibi şiddet olaylarının başlayacağını başından beri her örgüt mensubu ve HDP, MYK, PM ve Eş başkanları bilirler. Olaylarda ayrıca silah, bıçak, molotof, el yapımı patlayıcılar kullanılacağını da bilirler."

- Tanık İ.B. ise 3/11/2020 tarihli beyanında o dönem HDP milletvekili olduğunu ve 6-7 Ekim olaylarının PKK/KCK tarafından planlandığını ifade etmiştir. Tanık İ.B.nin iddianamede yer alan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"... İfademin önceki bölümünde de belirttiğim gibi 24. dönem milletvekili olmamla birlikte söz konusu heyetler içerisine HDP ve MYK'nın çağrısı üzerine katıldım.

...

Kobani olayları olarak bilinen ve ölüm olaylarının yaşandığı eylemlerin demokratik bir hak olmadığını tam aksine şiddet eylemleri olduğunu söyleyebilirim. Ben şiddetin her türlüsüne karşı duran bir kişiliğe sahibim. Yapılan Kobani olayları esnasında gerçekleştiren eylemlerin ve ölümlerin PKK örgütü tarafından organize edildiği ve Türkiye topraklarında özerklik ilan edilmesi adına gerçekleştirildiğini söyleyebilirim. Yapılan açıklamalar talimatlar ve çağrılar da bunu göstermektedir..."

iii. İddianamede DAEŞ ve PYD/YPG arasındaki çatışmaların yoğunlaşması üzerine PKK tarafından halkın sokağa çıkması yönünde çağrılar yapılırken HDP'nin sosyal medya hesabından da 6/10/2014 tarihinde eş zamanlı olarak benzer çağrıda bulunulduğu (bkz. § 7), bu çağrının HDP MYK adına yapıldığı ve başvurucunun daçağrının kararlaştırıldığı toplantıya katıldığı ifade edilmiştir.

iv. 6-7 Ekim olaylarına katılan ve haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifadelerde genel olarak HDP yetkililerinin açıklamaları ve Parti yetkililerinden gelen telefon ve yazılı mesajlar üzerine olaylara dâhil olunduğu

vurgulanmıştır. İfadesi alınan kişilerden bazıları ise olaylara PKK/KCK terör örgütünün baskıları nedeniyle katıldıklarını belirtmiştir.

- 6-7 Ekim olayları sırasında gerçekleştirdiği eylemler nedeniyle terör örgütü üyesi olmamakla beraber terör örgütü adına suç işleme, örgüt faaliyeti çerçevesinde kamu malına zarar verme ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü bulunduğu belirtilen H.Y. "...8/10/2014 günü Muş il merkezinde HDP tarafından düzenlenen yürüyüş ve basın açıklamasına katıldım. Bunu HDP'nin resmi ... isimli sosyal paylaşım sitesinden öğrendim ve katılmaya karar verdim." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- M.S. "HDP'nin almış olduğu ve yapmış olduğu eylem çağrısı üzerine parti yöneticisi olarak katıldım" şeklinde beyanda bulunmuştur.

- N.T. "HDP Kepez ilçe teşkilatı üyesiyim. Kobane eylemleri olarak bilinen protesto etkinliğine partimizin almış olduğu karar doğrultusunda katıldım." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- N.B. "HDP Antalya il eş başkanıyım. Kobane eylemleri olarak bilinen protesto etkinliğine partimizin almış olduğu karar doğrultusunda katıldım." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Ş.K. "...HDP Antalya il başkanıyım. Kamuoyunda Kobane eylemleri olarak bilinen protesto etkinliğine partimizin almış olduğu karar doğrultusunda katıldım." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- S.A. "...ben zaman zaman HDP partisine gidiyordum, orada İŞİD örgütünün Kobane'ye yaptığı saldırıları protesto için eylem yapılacağı söylenmişti, ben de bu eyleme katıldım." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- B.A. "...ben HDP il yönetim kurulu üyesiyim. Parti genel merkezimiz ve eş başkanımız tarafından Suriye'nin Kobane bölgesine İŞİD terör örgütü tarafından yapılan saldırıların protesto edilmesi için çağrıda bulunuldu ve biz genel merkezimin çağrısına uyarak protesto eylemine katıldım." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- A.K. "...HDP eş başkanın çağrısı üzerine değişik parti ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı ile Suriye'de bulunan ve kamuoyunda Kobani eylemleri olarak bilinen eyleme toplumsal duyarlılığım neden ile katıldım." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- M.B. "...Ben HDP Muratpaşa ilçe teşkilatının üyesiyim. Kobane eylemleri olarak bilinen protesto etkinliğine partimizin almış olduğu karar doğrultusunda katıldım..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- N.K. "...HDP Antalya il örgütünün üyesiyim, yöneticiliğim yoktur. Kamuoyunda Kobane eylemleri olarak bilinen protesto eylemine Antalya'da katıldım. Partimiz eylem yapılacağını telefon mesajı ile bize bildirdi." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- A.B. "...HDP genel merkezi ve eş başkanı tarafından Suriye'nin Kobani bölgesine İŞİD terör örgütü tarafından yapılan saldırıların protesto edilmesi için bir çağrıda bulunuldu..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- E.A. "...yaya olarak eve giderken aniden arkamda her iki kolumu iki kişinin tuttuğunu hissettim, ardından belimin sol tarafında bir metal hissettim silah olduğunu anladım... 'Sen niye mahalle komisyonuna katılmıyorsun, mitinglere katılmıyorsun, bunun devamı halinde seni getirdiğimiz gibi aileni de getirip burada öldürebiliriz' dedi..." şeklinde beyanda

bulunmuştur.

- E.P. “...köyümde iken Brüks isimli terör örgütü mensubu gelerek köyden evden bir kişi Malazgirt'e giderek eylem yapacak şeklinde konuşmalar yapıyordu.... Adı geçenin daha sonra ikametim olan eve geldiğinde gördüm. Burda benim evde oturduğumu görünce bana neden gitmediğim eğer gitmezsem diğer kız kardeşimi de kaçıracağını söyledi ve ben de korktuğum için Malazgirt merkeze geldim...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- N.Y. “...7/10/2014 günü köye Brüsk olarak bilinen leşker kıyafeti ile gelen eli silahlı bir PKK/KCK terör örgütü üyesinin köyde bulunan herkesi tehdit ettiğini, 8/10/2014 günü Malazgirt merkezde yapılacak etkinliğe katılmaları yönünde tehditler savurduğunu ve gitmeyenlere ceza yazacağını duydum...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Z.Ö. “...Etkinliklerden bir gün önce yani 06/10/2014 günü akşam saatlerinde Murat mahallesindeki ikametimizde oturduğumuz esnada kapımıza biz örgüt mensubuyuz diyen iki şahıs geldi. 'Yarın Malazgirt'te eylem var siz de katılacaksınız. Katılmazsanız size ailenize, iş yerlerinize zarar veririz' dediler...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Y.E. “....07/10/2014 günü akşam saatlerinde köy camisinden PKK/KCK terör örgütü mensupları anons ederek bize 'köyde gözükmeyin Malazgirt Merkeze gidin, etkinliğe katılan toplum ne yapıyorsa o şekilde davranın' dediler...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- R.D. “...7/10/2014 günü köye PKK/KCK Terör örgütü olduğunu söyleyen Brüsk olarak anılan bir şahsın geldiğini ve herkesin Malazgirt'e gidip yapılacak eyleme katılmasını istediğini ve gitmeyenlere kötü şeyler yapacağını yine köylülerden duyduğum için Malazgirt'e gitmek zorunda kaldım...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- A.K. “...ben 7/10/2014 tarihinde ilçede meydana gelen etkinlik hakkında bilgi sahibi değildim. 8/10/2014 günü yapılan etkinliğe ise zorla getirildim. 7/10/2014 tarihinde ikamet ettiğim Aşağıkıcık isimli köye PKK/KCK terör örgüt mensupları geldi. Köylüyü köy meydanında topladı. Benim ikametim de köy meydanına yakındı. Zaten bizim köy 14 haneden ibarettir. PKK/KCK terör örgütü mensubunun köy meydanındaki sesleri ikametime geliyordu. Örgüt mensubu köylüye hitaben 'Yarın Malazgirt'te yürüyüş var herkes katılmak zorundadır. Katılmayan olursa biz katılmayanların kim olduğu yönünde bilgi sahibi oluruz ve bunlara katılmadıklarından dolayı ağır para cezası keseceğiz, cezaya itiraz edenler ölüm cezasıyla cezalandırılacak' dedi...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- C.D. “...Aynı günün akşamında ikametimde istirahat ettiğim esnada örgüt elemanı Brüsk diye tanınan şahıs kapıma geldi. 'Yarın Malazgirt'te eylem var hepiniz bu eyleme katılacaksınız. Katılmazsanız çocuklarının hepsini dağa götüreceğim' dedi. Ben korktuğumdan dolayı 8/10/2014 günü sabah saatlerinde köyden çocuklarım olan Rıdvan ve Gürkan ile birlikte Malazgirt'e geldim...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

- G.D. “...7/10/2014 tarihinde ikamet ettiğim Laledağ isimli köyde PKK/KCK terör örgütü mensupları evimize baskın yaparak bize Malazgirt merkezde yapılacak etkinliğe gitmemizi söylediler. Gitmezsek para cezası keseceklerini söylediler...” şeklinde beyanda bulunmuştur.

v. İddianamenin değerlendirme kısmında ise 6-7 Ekim olaylarının örgütün üst yönetimince planlanan ve serhildan olarak adlandırılan ayaklanma eylemi niteliğinde olduğu belirtilerek örgütün bu plana dayanmak suretiyle Suriye'deki kazanımlarının benzerini Türkiye'de de elde etmeyi amaçladığı ifade edilmiştir. İddianameye göre başvurucu ve diğer şüphelilerin örgütten aldıkları talimatlarla olayların başlamasında rol üstlenmeleri nedeniyle olaylar

sırasında işlenen suçlar ile devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan cezalandırılmaları gerekmektedir. İddianamede yer alan değerlendirmenin ilgili kısmı şöyledir:

"...06 EKİM 2014 tarihinde başlayarak ülke geneline sirayet eden ve KOBANİ olayları olarak bilinen olayların yaşanması ve terör örgütüne müzahir kitlelerin meydanlara sokaklara çıkarak terör nitelikli eylemlerin (SERHİLDAN/BAŞKALDRI) yapılması için PKK/KCK silahlı terör örgütü, örgütün ele başı Abdullah ÖCALAN, sözde örgüt yöneticileri, örgütün gençlik yapılanması ve kadın yapılanması tarafından sistematik olarak 17/09/2014 tarihinden itibaren çağrıların ve talimatların verildiği, terör örgütüne müzahir kitlenin terör eylemlerine katılımı istenen seviyede olmaması üzerine PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından verilen talimatlar sonrasında PKK/KCK silahlı terör örgütü güdümünde sözde siyaset yapan kurum, kuruluş parti (HDP, HDK, DTK, DBP) ve sözde siyasetçilerin devreye sokulduğu, soruşturma kapsamında bulunan şüphelilerin özellikle 06/10/2014 ve 07/10/2014 tarihlerinde şâhsi olarak ve bağlı bulundukları kuruluşlar aracılığı ile yaptıkları çağrı ve talimatlar sonucunda PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir kitlelerin meydanlara, caddelere ve sokaklara çıkarak şiddet içerikli terör eylemlerinin en üst seviyeye çıkartıldığı, meydana gelen olaylar neticesinde öldürme, öldürmeye teşebbüs, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, yaralama, çocuk düşürtme, hırsızlık, işyeri ve konut dokunulmazlığını ihlal, mala zarar verme, 5816 Sayılı Yasaya muhalefet; bayrak yakma şeklinde yoğun şekilde terör olaylarının yaşandığı, olayların meydana gelmesinden HDP MYK'sı (Halkların Demokratik Partisi Merkez Yürütme Kurulu) tarafından sokağa çıkma, sokağa çıkanlara destek verme ve direnişte bulunma çağrılarının yapılmasının etkili olduğu,

...

MYK toplantısına terör örgütünün KCK Türkiye sözcülerinin de katıldığı, terör örgütünün talimatları doğrultusunda hareket edildiği,

...

dolayısıyla örgüt elebaşısı ve sözde Kandil yönetimi ile KCK Yürütme Konseyinin talimat bütünlüğü kapsamında tüm şüphelilerin baştan beri aynı kast ve irade ile fikir ve eylem birliği içerisinde Devletin birliğini ve ülkenin bütünlüğünü hedef alarak terör amaçlı öldürücü, yıkıcı, yakıcı vb. nitelikteki şiddet içerikli yoğun sokak eylemlerinin tüm ülke genelinde gerçekleştirilmesi için KCK, KİK, Gençlik Yapılanması, HDP, DTK, HDK, DBP adına örgüt güdümünde basın açıklaması ve sosyal medya hesaplarından yapmış oldukları aynı içerikte SERHİLDAN/BAŞKALDIRI talimat, çağrı/açıklamaları ile şahsi sosyal medya hesaplarından yaptıkları/yaptırdıkları tüm açıklama, çağrı ve talimatlara ilişkin tespitlerin yapıldığı ve buna ilişkin tüm tutanakların yukarıda ayrıntıları ile mevcut olduğu ve iddianameye derç edildiği,

6-8 EKİM 2014 Kobani Olayları olarak bilinen ve ülke geneline sirayet eden olayların amacının her ne kadar terör örgütü ve örgüte müzahir yapılanmalar tarafından demokratik bir hak arayışı olarak lanse edilse de, gerçek amacının PKK/KCK silahlı terör örgütünün kuruluşundan itibaren sözde BAĞIMSIZ BİRLEŞİK KÜRDİSTAN devleti kurmak adına basamak oluşturan ÖZERKLİK ve ÖZ YÖNETİM ilanı için yapılan SERHİLDAN/BAŞKALDIRI eylemleri olduğu,

...

ülke genelinde meydana gelen tüm olaylarda toplamda ise; Adam Öldürme (37), Adam

Öldürmeye teşebbüs (31), Yağma (24), Alıkoyma (38), Alıkoymaya Teşebbüs (2), Mala Zarar Verme (1750), Yakarak Mala Zarar Verme (397), Kamu Malına Zarar Verme (1060), Yakarak Kamu Malına Zarar Verme (503), İşyeri Dokunulmazlığını İhlal (53), Geceleyin İşyeri Dokunulmazlığım İhlal (294), Geceleyin Açıktan Hırsızlık (26), Açıktan Hırsızlık (20), Hırsızlık (114), Geceleyin Hırsızlık (272), Basit Yaralama (5), Silahla Basit Yaralama (43), Kamu Görevlisini Silahla Basit Yaralama (264), Kamu Görevlisini Kasten Basit Yaralama (7), Kemik Kırığı Oluşacak Şekilde Kasten Silahla Yaralama, Kamu Görevlisini Kemik Kırığı Oluşacak Şekilde Kasten Silahla Yaralama (1), Silahla Kasten Yaralama (78), Kamu Görevlisini Silahla Yaralama (51), İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali (3), İbadethanelere Zarar verme (4), Düşük Yapmaya Neden Olma (1), Bayrak Yakma (24), 5816 Sayılı Yasaya Muhalefet (25), Suç İşlemeye Tahrik, Devletin Birliğini Ülkenin Bütünlüğünü Bozma suçlarının işlendiği

...

Bu kapsamda, şüphelilere atılı suçların gerek işleniş şekilleri ve kullanılan araçlar itibarıyla, gerekse gerçekleşen neticeler itibarıyla vahim nitelik taşıdıkları, dolayısıyla tüm şüphelilerin suçlara konu eylemlerinin devletin birliğini ve ülkenin bütünlüğünü hedef alarak vahim sonuçlar doğuracak şekilde işlenmiş olmaları nedeniyle Türk Ceza Kanunun 302. Maddesinde düzenlenen Devletin Birliğini ve Ülkenin Bütünlüğünü Bozmak suçunun her bir şüpheli açısından ayrı ayrı oluştuğu,

Yine şüphelilerin eylemlerinin yukarıda her bir müştekiye yönelik tespitleri yapılan tüm suçlardan, Türk Ceza Kanunun 214/3, 38/1. maddesi delaletiyle sorumlu olsalar da, şüphelilerin yukarıda tüm müştekilere yönelik tespiti yapılan suçların işlenmesi yönünde eylemleri itibarıyla önemli etkide bulunmaları nedeniyle her bir şüphelinin TCK'nın 37/1.maddesi gereğince tüm suçlardan ayrı ayrı sorumlu oldukları..."

23. Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesi 7/1/2021 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2021/6 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

24. Mahkemenin aynı tarihte yaptığı tensip incelemesinde başvurucu ve diğer 26 sanığın tutukluluğunun devamına karar verilmiştir.

25. Başvurucu 14/6/2021 tarihinde yapılan duruşmada suçlamalara ilişkin savunmasını sözlü olarak vermiştir. Başvurucu savunmasında, olay tarihinde yoğun şekilde devam eden yüksek lisans eğitimi ile tam zamanlı olarak çalıştığı iş nedeniyle İstanbul'da bulunduğunu belirterek davaya konu HDP MYK toplantısına katılmadığını, politik görüşü itibarıyla şiddet karşıtı bir insan olduğunu ve 6-7 Ekim olaylarında bir sorumluluğunun bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Yaşanan elem verici olaylara benim kişisel olarak Cihan Erdal olarak hangi eylemimle, hangi açıklamamla tesir ettiğime dair bir iddia, tek bir kelime, bir izahat yok. Hakikaten izah edilmeye kalkışılsa zorlanılacaktır bunu anlıyorum. Kuşkuya yer bırakmayan tek husus HDP, MYK üyesi olduğum. Dönemin HDP, MYK üyesi olduğum. Peki başka ne yapmışım kocaman bir hiç iddiaların odağında sizin de bildiğiniz gibi 6 Ekim 2014 tarihli toplantıda atıldığı ifade edilen çağrılar twitler var öyle değil mi? İddianamenin odağında bu yer alıyor. Ancak ben gözaltına alındığımız süreçte Ankara TEM'de verdiğim ifade de bana sorulduğunda söz konusu toplantıya katıldığımı hatırlamadığımı ifade ettim. Çünkü üzerinden çok uzun bir zaman geçmişti sonra [iddianame] ortaya çıkınca, okuyunca o [iddianamede] ifade edildiği gibi bir toplantıya katılmadığıma bir kez daha emin oldum.

Zaten sayın savcılıkta katıldığıma dair bir bilgi belge delil tanık falan sunmadı. ... bu acı olaylar yaşanırken benim kişisel bir çağrım ne 6 Ekimde, ne 7 Ekimde, ne 8 Ekimde, ne 9 Ekimde yani o süreç boyunca benim bir çağrım, paylaşımım, sosyal medya paylaşımımda söz konusu değil, burada önemli olan katkıda bulunmadığım, yaygınlaştırmadığım, paylaşmadığım bir çağrıdan sorumlu tutulmam [...] Peki bunun dışında yani 6 Ekim tarihli toplantıyla ilgili durumu söyledim. Bunun dışında sayfalar dolusu iddianamede benimle ilgili, benim ismimin altında sizin de tutukluluğun devamına ilişkin ara kararları koyduğunuz iki facebook paylaşımı var öyle değil mi? [...] iddianamede de iki facebook paylaşımı, birincisi 19 Eylül 2014 tarihli yani muhtemelen benim inceleme şansım olmadı, benim adresim midir bilmiyorum ama bu fotoğraf benim fotoğrafım [S.D.nin] HDP org.tr de yayınlanmış bir açıklamasının basın metni ve ben bunu yorumsuz... üzerine sadece bir hashtag koyarak paylaşmışım ve bir haber paylaşımımdan öte bir durum söz konusu değil, facebookta kendi arkadaşlarıma public olmayan bir hesaptan işte üç yüz, beş yüz en fazla arkadaşımın olduğu facebook hesabımdan paylaştığım bir haber paylaşımım gerçekten size samimiyetle sormak istiyorum. Bu haberin içeriğini de zaten bir suç teşkil edecek durum yok ama şiddet içeriği bulunmayan sadece haber verme niyetiyle sınırlı bir paylaşım nasıl benim otuz sekiz kez ağırlaştırılmış müebbetle yargılanmamın ana delillerinden biri olarak buraya konulabilir, iddianameye konulabilir."

26. Mahkeme oturum sonunda, savunmasının alınmış olması ve suç vasfının değişme ihtimalinin bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun yurt dışına çıkamamak ve belirli yerlere düzenli olarak başvurmak yükümlülükleri ve adli kontrol uygulanmak suretiyle tahliyesine karar vermiştir.

27. Duruşmanın 17/6/2021 tarihli oturumunda müşteki F.B. vekili söz alarak 6/10/2014 tarihinde HDP parti meclisi toplantısına katılan A.E.nin sosyal medya üzerinden paylaştığı fotoğrafta S.D. ve F.G. ile birlikte başvurucunun da bulunduğunu, bu fotoğrafın başvurucunun olay tarihinde İstanbul'da olmadığını ve Ankara'da gerçekleşen parti meclisi toplantısına katıldığını gösterdiğini ileri sürmüştür. Müşteki vekili, söz konusu sosyal medya paylaşımına ilişkin ekran çıktılarını da dava dosyasına sunmuştur.

28. Başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı sanıklara ait HTS kayıtları üzerinde yapılan inceleme neticesinde düzenlenen 26/10/2021 tarihli bilirkişi raporu dava dosyasına sunulmuştur. Raporda başvurucuya ait 545 ... 17 numaralı cep telefonu hattının davaya konu HDP MYK toplantısının yapıldığı 6/10/2014 tarihinde Ankara'nın Çankaya ilçesinde çok sayıda baz istasyonundan sinyal aldığı belirtilmiştir. Anılan raporda ayrıca başvurucunun cep telefonunun belirtilen tarihte en sık şekilde sinyal aldığı baz istasyonlarının toplantının yapıldığı adrese kuş uçuşu 163, 265 ve 430 metre uzaklıkta olduğu tespitlerine yer verilmiştir.

29. Mahkeme 21/11/2022 tarihli oturumda belirli yerlere başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbirine uymadığı ve yasa dışı yollardan yurt dışına gittiği yönündeki denetimli serbestlik müdürlüğü ve kolluk tespitlerine istinaden başvurucu hakkında yakalama emri düzenlenmesine karar vermiştir.

30. Mahkeme 16/5/2024 tarihli oturumda başvurucunun devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma suçuna yardımdan 16 yıl, suç işlemeye tahrik etme suçundan 4 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûmiyetine karar vermiştir. Yargılama, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf kanun yolu aşamasında devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

31. İlgili hukuk için bkz. Pervin Oduncu, B. No: 2020/35081, 22/11/2023, §§ 32-43;Alp Altınörs (2), B. No: 2021/131, 13/12/2023, §§ 33-44.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 19/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; katılmadığı bir toplantı ve şiddete çağrı içermeyen tek bir sosyal medya paylaşımına istinaden tutuklandığını, suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, isnat edilen bu olguların gerçekleştiği tarihten çok uzun süre sonra siyasi amaçlarla tutuklandığını, tutuklama kararında tutuklama nedenleri ve tedbirin ölçülülüğüne ilişkin gerekçeye yer verilmediğini, katılmadığı bir toplantıya istinaden sırf HDP MYK üyesi olduğu için özgürlüğünden mahrum bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve bu hakla bağlantılı olarak ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti, siyasi faaliyette bulunma hakkı ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık; başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğunu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğunu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiğini ve tutuklamanın ölçülü olduğunu belirtmiştir.

35. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formlarındaki açıklamalarını tekrarlayarak suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini ve uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

36. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

37. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

38. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, somut başvuruya konu 2/10/2020 tarihli tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini

belirterek bu tedbirin siyasi saiklerle uygulandığını ifade etmiştir. Bu durumda başvurucunun anılan şikâyetlerinin 2/10/2020 tarihli tutuklama tedbirinin hukukiliğiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Genel İlkeler

39. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek koşuluyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

40. Ayrıca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

41. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, § 43; Halas Aslan, § 55).

42. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57).

43. Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olguların niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

44. Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun tüm delilleriyle birlikte ortaya konması her zaman mümkün olmayabilir. Zira tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını ve/veya kovuşturmasını ilerletmektir (Dursun Çiçek, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87; Halas Aslan, § 76). Bu nedenle yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Bu bakımdan suç isnadına ve dolayısıyla tutuklamaya esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde

değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

45. Bununla birlikte şüpheli veya sanığa isnat edilen eylemlerin ifade, basın ve sendika özgürlükleri ile siyasi faaliyette bulunma hakkı gibi demokratik toplum düzeni bakımından vazgeçilmez temel hak ve özgürlükler kapsamında olduğu hususunda ciddi iddiaların bulunduğu veya bu durumun somut olayın koşullarından anlaşılabildiği hâllerde tutuklamaya karar veren yargı mercilerinin kuvvetli suç şüphesini belirlerken daha özenli davranmaları gerekir. Buradaki özen yükümlülüğüne riayet edilip edilmediği Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir (bu yöndeki denetim sonucunda verilen ihlal kararı için bkz. Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 72-78; kabul edilemezlik kararları için bkz. Mustafa Ali Balbay, § 73; İzzettin Alpergin [GK], B. No: 2013/385, 14/7/2015, § 46; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 124, 133, 142).

46. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır (Halas Aslan, § 58).

47. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutuklama kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir listeye yer verilmiştir (Halas Aslan, § 59). Bununla birlikte başlangıçtaki bir tutuklama için Anayasa ve Kanun'da öngörülen tutuklama nedenlerinin dayandığı tüm olguların somut olarak belirtilmesi -işin doğası gereği- her zaman mümkün olmayabilir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 68).

48. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir (Halas Aslan, § 72).

49. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

50. Bu bağlamda dikkate alınacak hususlardan biri tutuklama tedbirinin isnat edilen suçun önemi ve uygulanacak olan yaptırımın ağırlığı karşısında ölçülü olmasıdır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir (Halas Aslan, §

72).

51. Ayrıca tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunun söylenebilmesi için tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olmaması gerekir. Bu çerçevede -tutuklamaya göre temel hak ve özgürlüklere daha hafif etkide bulunan- adli kontrol yükümlülüklerinin ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından yeterli olması hâlinde tutuklama tedbirine başvurulmamalıdır. Nitekim bu hususa 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında işaret edilmiştir (Halas Aslan, § 79).

52. Her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine aittir. Zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercileri Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumdadır.

53. Bununla birlikte yargı mercilerinin belirtilen hususlardaki takdir aralığını aşıp aşmadığı Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta denetimi, somut olayın koşulları dikkate alınarak özellikle tutuklamaya ilişkin süreç ve tutuklama kararının gerekçeleri üzerinden yapılmalıdır (Erdem Gül ve Can Dündar, § 79; Selçuk Özdemir, § 76). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; tutuklamaya ilişkin kararlarda kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği belirtilmiştir (Halas Aslan, § 75; Selçuk Özdemir, § 67).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

54. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile 6-7 Ekim olayları sırasında işlenen farklı suçlara azmettirme suçlarından 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

55. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

56. Başvurucunun tutuklanmasına karar veren Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 6-7 Ekim olaylarına ilişkin müşteki, tanık ve şüpheli beyanları, araştırma/tespit tutanakları ve diğer bilgi ve belgelere dayanarak devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile olaylar sırasında işlenen farklı suçlara azmettirme suçları yönünden başvurucu hakkında kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu sonucuna vardığı görülmektedir (bkz. § 18).

57. Soruşturma mercileri de 6-7 Ekim olaylarına katılan ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ifadelerine ve olayların ayaklanma niteliğinde olduğuna ilişkin tanık beyanlarına dayanmış, HDP MYK çağrısının veHDP yetkililerinin diğer açıklamalarının kitlelerin katılımıyla olayların başlamasına, dolayısıyla suç niteliğindeki eylemlerin gerçekleşmesine neden olduğunu ileri sürmüştür. Anılan ifadelerde HDP MYK çağrısı ve Parti yetkililerinin açıklamaları ile Parti yetkililerinden gelen telefon ve yazılı mesajlar üzerine olaylara dâhil olunduğu belirtilmektedir. İfadesi alınan kişilerden bazıları ise olaylara PKK/KCK terör örgütünün baskıları nedeniyle katıldıklarını söylemiştir (bkz. § 22). Tanık beyanlarında ise serhildan niteliğindeki çağrılarla normal bir protesto/yürüyüş yapılması değil şiddet içeren

eylemlerin amaçlandığının terör örgütüyle iltisaklı kişiler ile HDP yetkililerince bilindiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda;

- 4/12/2019 tarihinde ifadesi alınan gizli tanık Mahir, olayların başlangıcı öncesi HDP tarafından yapılan çağrının kararlaştırıldığı 6/10/2014 tarihli HDP MYK toplantısına terör örgütü üyelerinin de katıldığını ve serhildan niteliğindeki çağrıya ilişkin kararın bu kişilerin talimatıyla alındığını, bu nevi çağrılarla normal bir protesto/yürüyüş yapılması değil şiddet içeren eylemlerin amaçlandığının terör örgütüyle iltisaklı kişiler ile HDP yetkililerince bilindiğini ve 6-7 Ekim olayları sırasında şiddet eylemlerine öncülük eden gençlik yapılanmasının örgüt tarafından ilan edilmesi düşünülen öz yönetim/özerklik planı kapsamında örgüt yöneticisi Duran Kalkan tarafından kurulduğunu belirtmiştir.

-7/1/2020 tarihinde ifadesi alınan tanık K.G., serhildan olarak adlandırılan ayaklanma eylemlerine ilişkin genel bilgi verdikten sonra 6-7 Ekim olaylarının da bir serhildan olduğunu ve başta Duran Kalkan adlı örgüt yöneticisi olmak üzere örgütün üst yönetimince planlandığını, örgütün anılan plan dâhilinde Kobani ve Suriye'deki çatışmaları Türkiye'ye yayarak ülkenin bir bölgesinde fiilî hâkimiyet kurmayı amaçladığını ifade etmiştir (bkz. § 22). Tanık K.G. -gizli tanık Mahir'in beyanlarına benzer şekilde- bu tür çağrılarla normal bir protesto/yürüyüş yapılması değil şiddet içeren eylemlerin amaçlandığının terör örgütüyle iltisaklı kişiler ile HDP yetkililerince bilindiğini belirtmiş, ayrıca HDP'nin ve HDP yetkililerinin süreçteki açıklamaları/çağrıları nedeniyle terör örgütüne yüksek düzeyde katılım sağlandığını ve bu açıklamalar/çağrılar olmasaydı 6-7 Ekim olaylarında yoğun ve geniş çaplı şiddet eylemlerinin ve ölümlerin gerçekleşmeyebileceğini beyan etmiştir.

- 3/11/2020 tarihinde ifadesi alınan tanık İ.B. ise olayların yaşandığı dönemde HDP milletvekili olduğunu, 6-7 Ekim olaylarının özerklik ilan edebilme amacıyla PKK/KCK tarafından planlandığını ifade etmiştir.

58. HDP'nin sosyal medya hesabından halkın sokağa çıkması ve direnişe geçmesi yönünde MYK adına çağrı yapıldığı hususunda kuşku bulunmamaktadır. Öte yandan başvurucu söz konusu çağrının yapıldığı MYK toplantısına katılmadığını, toplantı tarihinde İstanbul'da yüksek lisans eğitimine devam etmekte olduğunu ileri sürmüştür.

59. Anayasa Mahkemesi Ayhan Bilgen (B. No: 2017/5974, 21/12/2017) ve Meral Danış Beştaş (2) (B. No: 2017/5845, 4/7/2018) kararlarında HDP MYK üyesi olan başvuruculaların -suça konu çağrının yapılmasının kararlaştırıldığı iddia edilen- 6/10/2014 tarihli HDP MYK toplantısında hazır bulunduklarına veya bu çağrının başvurucular tarafından sahiplenildiğine dair soruşturma dosyasında somut olgulara dayalı bir tespitin bulunmadığı ve buna bağlı olarak suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin soruşturma makamlarınca yeterince ortaya konulamadığı sonucuna ulaşmıştır.

60. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun davaya konu toplantıya katılıp katılmadığı hususunda birtakım araştırmalar yapmış ve bu kapsamda başvurucunun cep telefonuna ait HTS kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Anılan inceleme sonrasında düzenlenen 26/10/2021 tarihli bilirkişi raporunda başvurucunun cep telefonu hattının 6/10/2014 tarihinde toplantının gerçekleştiği adrese çok yakın mesafedeki çok sayıda baz istasyonundan sinyal aldığı tespitlerine yer verilmiştir (bkz. § 28). Bu nedenle Ayhan Bilgen ve Meral Danış Beştaş (2) başvurularından farklı olarak soruşturma mercilerinin başvurucunun söz konusu MYK toplantısına katıldığı yönündeki kabulünün temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

61. HDP MYK adına yapılan çağrı, Suriye'de yaşanan iç savaşın Türkiye'nin ulusal güvenliği üzerinde tehdit oluşturacak boyuta geldiği bir dönemde ve -PKK'nın Suriye'deki uzantısı olan- PYD ile DAEŞ arasında Kobani'de çıkan çatışmalar üzerine yapılmıştır. Ayrıca bu çağrının çatışmaların tarafı olan PKK terör örgütünün liderlerinden birinin Kobani'de yaşanan olayları bahane ederek Türkiye'deki metropolleri işgal etmeye yönelik çağrısının hemen ertesi gününde yapıldığı vurgulanmalıdır. Söz konusu çağrının yapıldığı günde PKK güdümünde yayın yaptığı belirtilen bir internet haber sitesinde yer alan duyuruda da ayrımcı ifadeler kullanılarak ve bir siyasi parti hedef gösterilerek "yaşam şansı tanımama" ifadesine yer verilmek suretiyle ayaklanmanın en üst düzeyde genişletilmesi çağrısında bulunulmuştur (Selahattin Demirtaş, § 27).

62. Başvurucu; Suriye'de yaşanan iç savaşın Türkiye'nin ulusal güvenliği üzerinde tehdit oluşturduğunu, özellikle Kobani'de -iki terör örgütü arasında- yaşanan çatışmalar gerekçe gösterilerek bu örgütlerden biri adına yapılan ayaklanma çağrısının Türkiye'de yaygın şiddet eylemlerine neden olabileceğini ve kamu düzenini bozabileceğini konumu itibarıyla öngörebilecek durumdadır. Ayrıca söz konusu çağrı, HDP'nin kurumsal sosyal medya hesabından Partinin yürütme organı olan MYK adına yapılmış olup bu nitelikteki bir çağrının bölgedeki kitle üzerinde ciddi ölçüde etkili olacağı yadsınamaz. Şiddet eylemleri de bu çağrıların yapıldığı gün başlamış ve giderek yaygınlaşmış, çok sayıda kişinin hayatını kaybetmesi ve yaralanmasıyla sonuçlanacak şekilde ağırlaşmış, sonuçta kamu düzeni bozulmuştur. 6-7 Ekim olaylarına katılan ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ve diğer tanıkların da -gizli tanık Mahir, tanık K.G. ve İ.B.- bu yönde ifadeleri mevcuttur. Dolayısıyla soruşturma makamlarının HDP MYK adına yapılan çağrı ile PKK tarafından yapılan çağrılar arasında, yine bu çağrılar ile söz konusu şiddet olayları arasında illiyet bağı kurmasının olgusal ve hukuki temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selahattin Demirtaş, § 150;Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 89; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Diyarbakır'da 6-7 Ekim olayları sırasında gerçekleşen şiddet eylemlerine yönelik olarak HDP MYK adına yapılan çağrının haklarında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kasten öldürme ve sair suçlardan mahkûmiyet hükmü verilen sanıklar üzerinde isnat edilen suçları işlemeleri açısından etkili olduğuna ve devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçunun oluştuğuna ilişkin 3/2/2020 tarihli ve E.2019/5464 sayılı kararı). Sonuç olarak belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

63. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

64. Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken, işlendiği iddia olunan devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile 6-7 Ekim olayları sırasında işlenen kasten öldürme, yağma gibi farklı bir kısım suça azmettirme suçlarına-5237 sayılı Kanun'un 38. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yollamasıyla-ilişkin olarak 5237 sayılı Kanun'da öngörülen yaptırımın ağırlığına değinilerek suçların bir kısmının 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 18).

65. Başvurucunun tutuklandığı suçlar arasında bulunan devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile kasten öldürme ve yağma suçlarına azmettirme suçları -5237

sayılı Kanun'un 38. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yollamasıyla- Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleridir. İsnat edilen suça ilişkin kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61). Nitekim başvurucunun tahliyesini takiben yasa dışı yollardan yurt dışına kaçtığına ilişkin tespitlere istinaden hakkında yakalama emri düzenlenmiştir. Ayrıca mezkûr suçlar, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır.

66. Dolayısıyla somut olayın özel koşulları ile Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden dayanılan tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

67. Son olarak başvurucunun tutuklama kararında isnat edilen olguların gerçekleştiği tarihten çok uzun süre sonra tutuklandığı iddiasıyla bağlantılı olarak tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

68. Anayasa Mahkemesi benzer durumdaki (suç tarihi ile tutuklama tarihi arasında önemli zaman diliminin bulunduğu) bazı olaylara ilişkin başvurularda tutuklamanın gerekliliğine dair incelemede bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Erdem Gül ve Can Dündar (aynı kararda bkz. §§ 79-81) kararında, başvurucular hakkında soruşturma başlatıldığının kamuoyuna duyurulmasından sonra tutuklama tedbirinin uygulandığı tarihe kadar geçen yaklaşık altı aylık sürede soruşturma makamlarının suça konu edilen haberler dışında hangi delile ulaştıklarının ve dolayısıyla tutuklama tedbirinin uygulanmasının neden gerekli olduğunun somut olayın özelliklerinden ve tutuklama kararının gerekçelerinden anlaşılmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi buna karşılık Mehmet Baransu (2) (aynı kararda bkz. §§ 141-143) ve Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri (B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 228-232) kararlarında suçun işlendiği tarih ile tutuklama tedbirinin uygulandığı tarih arasında uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen bu süre içinde soruşturma işlemlerinin devam ettiğini ve soruşturma makamlarının hareketsiz kalmadığını dikkate alarak uygulanan tutuklama tedbirlerinin ölçülü olduğunu tespit etmiştir.

69. Anayasa Mahkemesi Anayasa değişikliğiyle yasama dokunulmazlığına istisna getirilen bazı davalarda milletvekilleri hakkında uygulanan tutuklama tedbirleri bakımından da aynı yönde incelemede bulunmuştur. Bu kapsamda yapılan incelemelerde Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesi üzerine fezlekelerin Cumhuriyet başsavcılıklarına iade edilmesi sonrasında soruşturma mercilerince yapılan işlemlere değinilerek süreç bakımından tutuklama tedbirinin gerekli olmadığının söylenemeyeceği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda genel olarak Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesinden yaklaşık beş ay sonra tutuklanan başvurucular hakkındaki soruşturma dosyalarında bu süreç içinde farklı Cumhuriyet başsavcılıklarına gönderilen dosyalarla ilgili fezleke düzenlenmesi, dosyaların yetkili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi, birleştirilmesi ve başvurucuların ifadelerinin alınması için talimat yazılması veya çağrı kâğıdı çıkarılması gibi usule ilişkin işlemlerin yapıldığına ve soruşturma mercilerinin hareketsiz kalmadığına vurgu yapmıştır (diğerleri arasından bkz. Gülser Yıldırım (2), §§ 160, 161; Selahattin Demirtaş, §§ 173, 174). Burada önemli olan temel nokta, soruşturma mercilerinin süreç içinde tutuklamayı gerekli hatta zorunlu kılan yeni olgulara ulaşıp ulaşmadığı ve soruşturma sürecinde hareketsiz kalıp kalmadığıdır.

70. Somut olayda Başsavcılık 9/10/2014 tarihinde başlattığı soruşturma kapsamında farklı tarihlerde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından, TBMM'den,6-7 Ekim olaylarının gerçekleştiği illerdeki Cumhuriyet başsavcılıklarından ve diğer resmî kurumlardan bilgi/belge talebinde bulunmuştur. Bu şekilde 6-7 Ekim olayları sırasında meydana gelen ölüm ve yaralanma vakalarına ilişkin otopsi raporları, müşteki ve mağdur ifadeleri, bilirkişi raporları, adli muayene raporları, mala zarar verme eylemlerine ilişkin olay yeri krokileri ve görgü tespit tutanakları ile tüm bu olaylara yönelik yapılan soruşturmalar kapsamında elde edilen delillerin listeleri, adli kolluk fezlekeleri, iddianameler ve karar örnekleri soruşturma dosyasına dâhil edilmiştir (bkz. § 13). Soruşturmanın devamında HDP'nin resmî sosyal medya hesabından yapılan çağrı ve HDP'li milletvekili/Parti yöneticilerinin açıklamaları üzerine 6-7 Ekim olaylarına katıldıklarını belirten ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen Ş.K., B.A., M.B., N.K., N.T., N.B., M.S., S.A., A.K., A.B.nin ifadeleri 7/1/2019 tarihinde ve H.Y.nin ifadesi 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına dâhil edilmiş; 6-7 Ekim olaylarına PKK/KCK terör örgütünün baskısıyla katıldıklarını ifade eden A.K., E.P., Z.Ö., C.D., G.D., E.A. Y.E., R.D., N.Y.nin beyanları ise 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına eklenmiştir. Başsavcılık gizli tanık Mahir ile tanık K.G.nin 6-7 Ekim olaylarının serhildan niteliğinde ve örgüt üst yönetimince planlandığına, HDP MYK toplantısı sonrası yapılan çağrı ile HDP yetkililerinin bununla aynı yöndeki çağrılarının normal bir protesto/yürüyüş yapılmasını değil şiddet içeren eylemleri amaçladığının terör örgütüyle iltisaklı kişilerce bilindiğine yönelik ifadelerini 4/12/2019 ve 7/1/2020 tarihlerinde almış; tüm bu soruşturma sürecinin neticesinde 2/10/2020 tarihinde tutuklanan başvurucuyla birlikte 108 şüpheli ve 2.676 müşteki/mağdurun yer aldığı 30/12/2020 tarihli iddianameyi düzenlemiştir.

71. Başvurucuya isnat edilen ve tutuklamaya konu olan suçların soruşturulmasının kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakan bir niteliğe sahip olduğunu da vurgulamak gerekir. Zira suçlamaların dayanağı olan 6-7 Ekim olayları 36 ayrı ilde gerçekleşmiş, 121.899 kişinin katıldığı bu olaylarda 2.389 şiddet eylemi vuku bulmuş, 45 kişi hayatını kaybederken 769 kişi yaralanmıştır. Olaylara ilişkin olarak 4.291 şüpheli gözaltına alınmış, bunlardan 1.105'i hakkında ise tutuklama tedbiri uygulanmıştır (bkz. § 10). Başsavcılık, bu olaylar sırasında işlenen suçlara ilişkin bilgi ve belge toplamanın yanı sıra esasen şüphelilerin olayların başlamasında sorumlu olup olmadıklarına yönelik araştırma yapmış ve soruşturma sürecinin neticesinde başvurucuyla birlikte çok sayıda şüpheli/müşteki/mağdurun yer aldığı iddianame düzenleyerek kamu davası açmıştır.

72. Buna göre Başsavcılığın başvurucu dâhil çok sayıda şüpheli ile eylemlerini içeren ve soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakacak nitelikteki suçlamaları konu alan bu soruşturma sürecinde usule ilişkin birçok işlem yaptığı, yaklaşık altı yıllık süreçte hareketsiz kalmadığı değerlendirilmektedir. Başsavcılık diğer bilgi/belgelerle 6-7 Ekim olaylarına katıldıklarını belirten ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ifadelerini 7/1/2019 ve 27/2/2019 tarihlerinde soruşturma dosyasına dâhil etmiş ve -iddianame öncesi son aşamaya geldiği görülen soruşturmada- yeni delil durumuna dayanarak başvurucunun da tutuklanmasını talep etmiştir. Böylelikle başvurucu, Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2/10/2020 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Sonuç olarak başvurucuya isnat edilen suçlamalarla ilgili olayların gerçekleştiği tarih ile tutuklama tedbirinin uygulandığı tarih arasında uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen belirtilen tüm bu hususlar ile somut olayın özellikleri, isnat edilen suçlar için öngörülen yaptırımın ağırlığı ve işin niteliği gözetildiğinde uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu görülmektedir.

73. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

74. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENGİN POLAT

B. No: 2020/35991 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35991

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENGİN POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35991)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Engin POLAT

Vekili : Av. Yasemin KIZILBOĞA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümlüye kasten kendisine zarar verdiği gerekçesiyle bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma şeklinde disiplin cezası verilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan 24/2/2020 tarihinde tutuklanmış ve Ağrı Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) gönderilmiştir. Tutuklama kararının infazı sırasında başvurucu hakkında daha önce verilmiş mahkûmiyet hükümlerinin ceza infaz kurumuna bildirilmesi üzerine tutuklama kararının infazı beklemeye alınarak içtima edilen mahkûmiyet hükümlerinin infazına başlanmıştır.

3. Başvurucu 13/7/2020 tarihinde kendisine tıraş jiletiyle zarar vermiş, ayrıca müdahale için gelen doktora yaklaşık dokuz on tane ilaç içtiğini beyan etmiştir. Tedavisi sonrası alınan sağlık raporunda başvurucunun ilaç içmediği ancak basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek kesikler ile intihar girişiminde bulunduğu belirtilmiştir.

4. İnfaz Kurumu Müdürlüğü Disiplin Kurulu Başkanlığı 21/7/2020 tarihli kararı ile

başvurucuya 3/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (5275 sayılı Kanun) 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının d bendi uyarınca kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak sebebiyle bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma şeklinde disiplin cezası verilmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun kendisini tıraş jileti ile kesmek suretiyle diğer mahpuslara kötü örnek teşkil ettiği, kendisini tedaviye gelen doktora yaklaşık dokuz on tane ilaç içtiğini söyleyerek yalan beyanda bulunduğu ve kurum içinde panik yaratacak eyleme sebebiyet verdiği ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, anılan disiplin cezasına karşı Ağrı İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusu yapmıştır. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde ailevi sorun ve sıkıntıları nedeniyle yaşadığı psikolojik sorunlarından dolayı kendine zarar verdiğini, tedaviye gelen doktora sıkıntılarından dolayı birkaç tane ilaç içtiğini söylediğini ancak yanlış anlaşıldığını, intihar girişiminde bulunmadığını ve pişman olduğunu ifade etmiştir.

6. İnfaz Hâkimliği açık yargılama yaparak Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi üzerinden başvurucunun savunmasını almıştır. Başvurucu, savunmasında şikâyet dilekçesinde belirttiği hususları tekrarlamış, tutuklanması nedeniyle eşinin ve üç çocuğunun perişan olduğunu, eşiyle telefonda görüşmesinde küçük çocuğunun hasta olduğunu ve köyde oturan eşinin çocuğu doktora götüremediğini öğrenmesinden dolayı psikolojisinin bozulduğunu, bu nedenle bir an boşluğuna gelip böyle bir eylemde bulunduğunu belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği başvurucunun sol kolunun iç kısmını İnfaz Kurumunda satılan tıraş jiletiyle kesmek suretiyle kendine kasten zarar verdiği ve bu şekilde kurumda korku ve paniğe sebep olduğu gerekçesiyle 18/9/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir.

7. Bu süreçte 25/9/2020 tarihinde Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma veya sağlama suçundan yürütülen yargılamada başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir. Başvurucu, hakkında infazı devam eden diğer mahkûmiyet kararlarının bulunması nedeniyle serbest bırakılmamıştır.

8. Başvurucu, şikâyetinin reddi kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu itiraz dilekçesinde hakkında yürütülen kovuşturmada tahliye kararı verilmesine karşın aldığı disiplin cezasının iyi hâli bozduğu gerekçesiyle İnfaz Kurumunca tahliye edilmediğini, disiplin cezası nedeniyle tutukluluk süresinin uzamasının hukuka ve vicdana aykırı olduğunu ifade ederek kararın kaldırılmasını talep etmiştir. Ağrı 1. Ceza Mahkemesi kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itiraz başvurusunu 6/10/2020 tarihinde reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 13/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 11/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu 5/2/2021 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle ceza infaz kurumundan tahliye edilmiştir.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

13. Başvurucu; aile sorunları nedeniyle bunalıma girerek kendine zarar verdiğini, yaptığından pişman olduğunu belirttiğini ancak disiplin cezası alarak bir ay ziyaretçi

kabulünden yoksun bırakıldığını, disiplin cezası nedeniyle iyi hâlinin bozulduğunu ve tahliye edilmediğini, büyük mağduriyet yaşadığını ifade ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun infazı devam eden mahkûmiyet cezaları nedeniyle tahliye edilmediği, başvuru formunda ise kesinleşmiş mahkûmiyetlere ilişkin bilgi verilmediği, yapılacak incelemede başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle başvurunun reddinin değerlendirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun söz konusu disiplin suçunu işlediği 25/9/2020 tarihinde tahliyesine karar verilen tutuklama kararını değil, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma veya taşıma veya bulundurma suçundan verilen ve kesinleşen mahkûmiyet kararını infaz ettiği gözönünde bulundurulduğunda, bu hapis cezasına ilişkin koşullu salıverme hükümlerinden yararlanabilmesi için söz konusu disiplin cezasının infazının tamamlanması ve tekrar iyi hâllilik şartı sağladığına dair değerlendirme yapılmış olması gerektiği vurgulanmıştır. Görüşte, başvurucunun Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunduktan sonra Ağrı İnfaz Hâkimliğinin 5/2/2021 tarihli kararı ile şartla tahliye şartlarını yerine getirdiği tespit edilerek denetimli serbestlik tedbirinden yararlanarak ceza infaz kurumundan serbest bırakıldığına da dikkat çekilmiştir.

15. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında; infazı devam eden diğer mahkûmiyet kararlarının bulunması nedeniyle serbest bırakılmadığı iddialarının gerçeği yansıtmadığını, aldığı disiplin cezası nedeniyle iyi hâlli olmadığı gerekçesiyle tahliyesinin ceza infaz kurumunca ertelendiğini belirtmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru ihlal iddialarının mahiyeti gereği, aile hayatına saygı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki bir karar için bkz. Ahmet Bilgin ve diğerleri, B. No: 2015/11709, 12/12/2018, § 51).

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma şeklindeki disiplin cezasıyla cezalandırılan başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve kurum düzeninin sağlanmasına yönelik meşru amacın bulunduğu açıktır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

19. Anayasa’nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Ahmet Çilgin, B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 32). Başvuru konusu olay bakımından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı incelenirken derece mahkemelerinin kararlarında ortaya konulan gerekçeler değerlendirilmeli ve müdahaleyi doğuran gerekçelerin inandırıcı bir şekilde ortaya konulup konulmadığına ve müdahalenin ölçülülük

ilkesine uygun olup olmadığına bakılmalıdır (Beşir Doğan, B. No: 2013/2335, 15/12/2015, § 44; Emre Sönmez, B. No: 2019/890, 13/1/2022, §§ 44, 45).

20. Somut olayda başvurucunun, kendine kasten zarar verdiği gerekçesiyle ceza infaz kurumunda korku ve panik yaratacak davranışta bulunma eylemi kapsamında, bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezasıyla cezalandırıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu kararda, başvurucunun kendisini tıraş jileti ile kesmek suretiyle diğer mahpuslara kötü örnek teşkil ettiği, kendisini tedaviye gelen doktora yaklaşık dokuz on tane ilaç içtiğini söyleyerek yalan beyanda bulunduğu ve kurum içinde panik yaratacak eyleme sebebiyet verdiği ifade edilmiştir. Başvurucu; derece mahkemeleri önünde intihar girişiminde bulunmadığını, yaptığından pişman olduğunu ve yanlış anlaşıldığını ileri sürmüştür.

21. İnfaz Hâkimliği, açık duruşma yaparak başvurucunun savunmasını almış, söz konusu eylemin sübuta erdiği ve kurumda korku ve paniğe sebebiyet verdiği gerekçesiyle şikâyeti reddetmiştir. Başvurucu bu karara karşı yaptığı itirazda ise disiplin cezası nedeniyle iyi hâlinin bozulduğundan ve tahliye kararına rağmen serbest bırakılmadığından yakınmıştır. Başvurucunun derece mahkemeleri ve Anayasa Mahkemesi nezdinde ileri sürdüğü iddialarının özünü tahliyesinin gecikmesi hususu oluşturmakta olup, disiplin cezası nedeniyle ailesiyle görüşemediği ve psikolojik sorunlarının daha arttığı yönünde öne sürdüğü bir iddiası bulunmamaktadır. Başvurucunun hakkında tahliye kararı verildiği tarihte infazı devam eden diğer ceza mahkûmiyeti kararının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

22. Başvurucunun kendine kasten zarar vermesi üzerine ceza infaz kurumunca tedavi için gerekli tedbirlerin alındığı anlaşılmaktadır. Olay sonrası alınan sağlık raporunda başvurucunun ilaç içmediği ve basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek kesikler ile kendine zarar verdiği tespit edilmiştir. Somut olayın şartları dikkate alındığında söz konusu eylemin kurumda korku ve paniğe sebebiyet verebilecek davranış kapsamında değerlendirilmesinin temelsiz olduğu söylenemeyecektir. Bunun yanında başvurucuya söz konusu eylemi nedeniyle alt sınırdan disiplin cezası verilmiştir. Derece mahkemelerince özenli bir yargılama yürütülerek başvurucunun iddialarının yeterince değerlendirildiği görülmektedir. İnfaz Hâkimliği açık duruşma yaparak başvurucunun savunmasını almış ve disiplin cezasına konu eylemin sübuta erdiği kanaatine ulaşmıştır.

23. Başvuruya konu olan süreçte verilen mahkeme kararları değerlendirildiğinde disiplin cezasına gerekçe olarak kabul edilen ve başvurucuya yüklenen eylemin müdahalenin haklı olduğunu gösterecek şekilde ikna edici gerekçelerle ortaya konulduğu anlaşılmaktadır. Disiplin cezasının alt sınırdan verildiği gözetildiğinde aile hayatına saygı hakkına orantısız bir müdahale oluşturduğu da söylenemeyecektir. Bu durumda müdahalenin gerekliliği konusunda ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu, dolayısıyla başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Recai AKYEL bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Recai AKYEL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu hakkında Ceza İnfaz Kurumu (CİK) tarafından tanzim edilen 13/07/2020 tarihli tutanağa göre; 13/07/2020 günü saat 04:00 sularında C-12 koğuşunun ziline basılması üzerine görevli memurlar mazgala gelip durumu sormuşlar ve hükümlünün (Başvurucu)kendisini tıraş jiletiyle kestiğinin beyan edilmesi üzerine, görevli memurlar müdahale ederek 112 acil servisini çağırmışlardır. 112 acil servisi ile gelen doktora başvurucunun 9-10 tane ilaç içtiğini söylemesi üzerine ve kolundaki kesiklerden dolayı Ağrı Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevkinin yapıldığı şeklinde tutanak tanzim edilmiştir.

Başvurucu hakkında CİK tarafından tanzim edilen 13/07/2020 tarihli tutanak esas alınarak CİK tarafından disiplin soruşturması başlatılmış olup soruşturma neticesinde; 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun 43. Maddesinin 2. Fıkrasının d bendi gereği ''Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak '' eylemine göre başvurucunun''1 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma'' cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

Başvurucunun 13/07/2020 tarihli sözlü savunmasında: “Ailevi sorunlarımdan dolayı psikolojim iyi değildi. Birkaç haftadır da sancılarım ve ağrılarım vardı. Bugün sabaha karşı kendi kendime zarar verdim. İntihar teşebbüsü değil sadece bunalıma girdiğimden yaptım. 112 acil servis doktoru beni yanlış anlamış olmalı, ben kendisine ağrılarım çok olduğunu ne kadar ilaç içsem de geçmediğini söyledim. Bunalımda olduğumdan dolayı kendi bedenime tuvalette üçlü permatikten sökmüş olduğum jiletle zarar verdim. Jileti de tuvalet deliğine attım. Yapmış olduğum bu olaydan dolayı çok pişmanım” demiştir.

Olaya ilişkin olarak T. D.'nin 13/7/2020 tarihinde verdiği tanık beyanında şöyledir: “Bugün sabah namazına uyanmıştım Abdest almak için tuvalete gittiğimde [başvurucunun] kolunu kestiğini gördüm. Hemen durumu nöbetçi memurlara bildirdim. Daha sonra memurlar içeri girip [başvurucuyu] koğuştan alıp çıkardılar ''

Olaya ilişkin olarak A. K.’ın 13/7/2020 tarihinde verdiği tanık beyanı şöyledir : ''Sabah namazına uyandığımda [başvurucunun] uyanık olduğunu gördüm. Neden uyumadın diye sorduğumda uyku tutmadığını söyledi. 1 hafta 10 gündür [başvurucu] hep böyleydi. Genelde psikolojisi iyi değildi. ''

Olaya ilişkin C-12 koğuşunda bulunan diğer mahpusların alınan beyanlarında başvurucunun kendisini tıraş jiletiyle kestiği, koğuşta bulunan diğer mahpuslarla herhangi bir kavgasının

bulunmadığı anlaşılmıştır.

Olaylar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; başvurucunun, ailevi sorunlarından dolayı psikolojisinin iyi olmadığı, o gün sabaha karşı kendi kendine zarar verdiği, bunalıma girdiği, bunalımda olduğundan dolayı kendi bedenine tuvalette üçlü permatikten sökmüş olduğu jiletle zarar verdiği, sağ ön kol iç kısımda yaklaşık 5 cm lik + 3cm lik ve 6 cm lik derin olmayan yüzeysel kesi oluştuğu anlaşılmıştır.

Anlatımlardan anlaşılacağı üzere, psikolojik bir bunalım ile kişinin kendine zarar verme eylemi ve davranışının CİK tarafından “Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak '' eylemi olarak nitelendirilmesi isabetli olmamıştır. Yaşanan böyle bir olay karşısında, CİK, öncelikle başvurucuyu psikiyatri ve psikolog servislerine acilen götürmeliydi. Kişinin yaşam hakkını koruma hususunda Devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Kendine zarar verme eylemi içinde olmak ve kendine zarar verici davranışta bulunmak, psikiyatriste ve psikoloğa gösterilmeyi zorunlu kılan bir durumdur. Psikolojik sorunu, bunalımı ve depresyonu olmayan bir kişinin kendisini tıraş jiletiyle kesmek suretiyle kendine zarar vermesi mümkün değildir.

Kendine zarar veren davranışta bulunan bir kişinin eylemi ve faaliyeti, öncelikle kişinin kendine zarar verdiğinden dolayı; “Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak '' eylemi olarak nitelendirilemez. Başvurucunun yaşanan olayı, söz konusu disiplin suçunu oluşturmamaktadır ve söz konusu disiplin cezasını hak etmemektedir.

Ayrıca, ailevi sorunlarından dolayı psikolojisi iyi olmayan, bunalımda olduğundan dolayı, kimsenin olmadığı, bir gece vaktinde, kendi ürettiği bir araçla, kendine zarar veren, vücudunda kesi oluşturan bir kişinin, 1 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası ile cezalandırılması, kişinin psikolojik sorunlarının artmasına, belki de yarım kalan kendine zarar verme eylemine devam etmesine neden olacaktır. Yukarıda yapılan anlatımlar nedeniyle, çoğunluk görüşüne katılmam mümkün olmamıştır.

Üye Recai AKYEL

ERGİN KÖSE

B. No: 2020/38607 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERGİN KÖSE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38607)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ergin KÖSE

Vekili : Av. Ali TÜPTÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, alacağa ilişkin kesinleşmiş yargı kararını idarenin uzun süredir icra etmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/6/2011 tarihinde hizmet faturasına dayalı olarak 7.500 TL asıl alacak ve 778,56 TL işlemiş faiz olmak üzere toplam 8.258,56 TL üzerinden Türkiye Boks Federasyonuna (Federasyon) karşı ilamsız icra takibi başlatmıştır. Federasyonun itiraz etmesi üzerine icra takibi durmuştur.

3. Başvurucu 24/11/2011 tarihinde itirazın iptali davası açmıştır. Başvurucu, bir uluslararası boks turnuvası sırasında verdiği yemek ve ağırlama hizmeti karşılığı olan fatura bedelinin ödenmediğini ileri sürmüştür. Davalı Federasyon hizmet bedelinin ödendiğini iddia etmiştir.

4. Ankara 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 12/3/2013 tarihinde dava konusu faturanın ödenmediğini belirterek asıl alacağa ilişkin itirazı iptal etmiş, bununla birlikte icra takibiyle Federasyon temerrüde düşürüldüğünden işlemiş faize yönelik talebi reddetmiştir. Ayrıca

alacağın % 40'ı oranında icra inkâr tazminatının başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

5. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 1/11/2013 tarihinde Federasyonun temyiz itirazını reddederek kararı onamıştır. Karar 23/12/2013 tarihinde kesinleşmiştir.

6. İcra takibi dosyası kapsamında Federasyona 13/2/2014 tarihinde icra inkâr tazminatı, yargılama giderleri ve vekâlet ücreti için ek ödeme emri gönderilmiştir. Ayrıca başvurucu, alacağın tahsili için Federasyonun mal varlığı üzerine haciz konulmasını birden çok kez talep etmiştir. İcra dairesi, ilgili mevzuat hükümleri ve Yargıtay içtihadı uyarınca Federasyon mallarının devlet malı niteliğinde olduğu gerekçesiyle haciz taleplerini reddetmiştir.

7. Başvurucu 17/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

8. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden icra dairesi dosyası incelendiğinde başvurucuya ödeme yapıldığına dair herhangi bir bilgi veya belgeye rastlanmamıştır.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, alacağına ilişkin kesinleşmiş bir yargı kararının uzun süredir yerine getirilmemesinden yakınmaktadır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığında gönderilmiştir.

11. Spor federasyonları kamu gücü kullanan kuruluşlardan olduğundan somut başvuru devletin negatif yükümlülükleri bağlamında ele alınacaktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Anadolu Kayak İşletmeleri ve Turizm Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2016/6935, 4/7/2019, § 32).

12. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliği değerlendirmiştir. Buna göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılama sürelerinin uzunluğu ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

13. Somut olayda bir kamu makamı aleyhine kesinleşmiş bir mahkeme kararına dayalı alacağın uzun süredir icra edilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Veysi Ado kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yargı kararının icra edilmediğine ve yargılamanın makul sürede sona erdirilmediğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ KILIÇÇI

B. No: 2020/40233 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40233

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ KILIÇÇI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40233)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Zeki KILIÇÇI

Vekili : Av. Arzu PAMUKÇU YÖRDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör olayı nedeniyle uğranılan manevi zararın tazmini amacıyla açılan davanın reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bireysel başvuru formu ekinde yer alan belgelere göre başvurucu olay tarihinde Diyarbakır'ın Sur ilçesinde ikamet etmektedir. Başvurucu sokağa çıkma yasağı ilanının geçerli olduğu dönemde eşyalarını geride bırakarak evini terk edebilmiştir. Başvurucu, evinin boşaltılarak yıkılması ve içindeki eşyaların zarar görmesinden kaynaklı olarak oluşan zararlarının giderilmesi amacıyla 9/6/2016 tarihinde Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından önerilen 110.000 TL tazminat, başvurucu tarafından kabul edilerek taraflar arasında sulhname imzalanmıştır.

3. Diğer tarafından 10/7/2018 tarihinde başvurucu; evini terk etmesi, evinin yıkılarak eşyalarının enkaz altında kalması nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararlarının tazmini amacıyla Diyarbakır Valiliğine yeni bir başvuruda bulunmuştur. Anılan başvurunun zımnen reddi üzerine başvurucu 3/10/2018 tarihinde Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme)

manevi tazminat istemli dava açmıştır. Mahkeme 28/2/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun terör eylemleri sonucunda değilsokağa çıkma yasağı sırasında uğradığını ileri sürdüğü zorluk ve külfetlerden kaynaklanan manevi zararlarının tazminini talep ettiği, bu anlamda iddia edilen manevi zararların tazmininde sosyal risk ilkesinin uygulanmasına olanak bulunmadığı ifade edilmiştir. Bölgede gerçekleştirilen operasyonlara ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmesine ilişkin süreçte hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilen kararda, başvurucunun zararının hizmet kusuru bağlamında tazminine olanak bulunmadığı belirtilmiştir. Kararda ayrıca başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararlar bakımından idarenin kusurunun bulunmadığı, somut olayda idarenin tazmin sorumluluğunu gerektiren, kamu külfeti olmaktan çıkan, hizmetten yararlanan başvurucu yönünden özel ve olağandışı niteliğe dönüşen bir manevi zararın mevcut olmadığı vurgulanmıştır.

4. Başvurucunun anılan karara karşı istinaf başvurusu, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Daire) tarafından 30/10/2020 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 5/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; hiçbir eşyasını çıkaramadan evini terk etmek zorunda kaldığını, evinin tamamen yıkıldığını ve bütün eşyalarını kaybettiğini, bu nedenle sağlığının bozulduğunu, çocuklarının okula gidemediğini, bu nedenle telafisi mümkün olmayan ağır üzüntüler yaşadıklarını ileri sürmüştür. Ağır çatışma ortamında evde çocuklarıyla mahsur kaldıklarını, ağır silahlarla evinin tarandığını ve güvenlik güçleri tarafından kurtarıldıklarını belirten başvurucu; çocuklarının ve kendisinin psikolojisinin bozulduğunu, başkalarının evine sığınmak zorunda kaldıklarını, bu nedenlerle adil yargılanma, yaşam, özel hayata ve aile hayatına saygı, etkili hukuk yoluna başvurma haklarının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle başvurucunun şikâyetinin temelinin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin kanun yolu şikâyeti olup olmadığının ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Görüşte ayrıca adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, görüşte belirtilen mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Terör olaylarından kaynaklanan tazminat taleplerinin konu olduğu başvurularda usul güvencelerine ilişkin şikâyetlerin öne çıkması nedeniyle bu tür başvurular adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir (Abbas Emre, B. No: 2014/5005, 6/1/2016; Hayri Önal, B.No: 2019/27955, 4/10/2023). Somut başvuruda da usule ilişkin güvencelerin öncelikle değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varıldığından başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesinin Nurten Esen (B. No: 2013/7970, 10/6/2015) başvurusunda

belirtildiği üzere; bir mahkeme kararının gerekçesi; o davaya konu maddi olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koymalı ve maddi olgular ile hüküm arasındaki mantıksal bağlantıyı göstermelidir. Tarafların, hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri ve hukuka uygunluk denetimini yapabilmeleri için ortada, usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta gösteren bir gerekçe bölümünün bulunması zorunludur (Nurten Esen, § 57). Terör olaylarından kaynaklanan manevi tazminat istemi ile 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör Ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında yapılan bir başvuruda Anayasa Mahkemesi, manevi tazminat talebi derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesine rağmen verilen kararda iddiaların tam olarak karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Abbas Emre, §§ 67-85; Hayri Önal, § 16).

11. Başvurucu; çatışmalar sırasında evde mahsur kalan ailesi ile psikolojilerinin olumsuz olarak etkilendiğini, sonrasında da yaşadıkları evden bütün eşyalarını da bırakarak ayrılmak zorunda kaldıklarını, aile düzenlerinin bozulduğunu ve çocuklarının eğitim hayatının aksadığını belirterek manevi tazminat davası açmıştır. Somut olayda Mahkemece idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı, sosyal risk ilkesinin ve kusursuz sorumluluğun şartlarının mevcut olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun yakındığı hususlara sosyal risk ilkesi ve kusursuz sorumluluk kapsamında genel gerekçelerle değinilmişse de başvurucunun manevi şahsında meydana geldiğini ileri sürdüğü etkilere ve başvurucunun bulunduğu koşullara yönelik bir araştırma yapılmadığı, somut olaya özgü hiçbir değerlendirmede bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

15. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2018/1614, K.2019/493) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN CANKAYA

B. No: 2021/247 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/247

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN CANKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/247)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Yasin CANKAYA

Vekili : Av. Duran BAYDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 10/10/2013 tarihinde Beykoz Aile Mahkemesinde (Aile Mahkemesi)evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebine dayanarak boşanma davası açmıştır. Aile Mahkemesi 15/1/2016 tarihinde tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin davalı anneye verilmesine ve tazminat taleplerinin reddine karar vermiştir. Tarafların temyiz talebini inceleyen Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Daire) davalı tanığının duruşmada hazır edilmesi için gerekli usulü işlemlerin tamamlanmaması gerekçe gösterilerek Aile Mahkemesi kararını bozmuştur.

3. Bozma sonrasında inceleme yapan Beykoz 1. Aile Mahkemesince 6/7/2020 tarihinde tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin davacı babaya verilmesine ve tazminat taleplerinin reddine karar verilmiştir. Anılan karar, bireysel başvuru tarihinden sonra Dairenin 8/3/2021 tarihli kararıyla onanmış ve Daire tarafından 5/7/2021 tarihinde

karar düzeltme talebi reddedilerek kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, dava devam ederken 21/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Evlenme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucu; yedi yıl süren boşanma davasının hâlen devam ettiğini, bu nedenle başkalarıyla tanışıp evlenme hakkının elinden alındığını, evlenme ve aile kurma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Boşanma davası boyuncu sadakat yükümlülüğünün devam ettiğini vurgulayan başvurucu bu nedenle hayatına birisini dâhil etmekten kaçınmak zorunda kaldığını, psikolojik olarak yıprandığını ve boşandıktan sonra yeni bir evliliğe başlaması durumunda da çocuk yapma olasılığının yaşı nedeniyle hiç mümkün olamayabileceğini iddia etmiştir.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvurucu, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Sözleşme'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç., B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K., B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A., B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

9. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44; S.A.,50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör,§ 42). Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin kanunlara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile, belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§50- 51; Sabire Güngör,§§40-43).

10. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel

hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör,§ 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56;). Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç.§ 7;Sabire Güngör,§52).

11. Ayrıca, devletin pozitif yükümlülüklerin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç.§ 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.;Sabire Güngör,sınırlamalar için Hüseyin Kesici;Ö.Ç.).

12. Başvuru konusu olayda başvurucu, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemeyerek aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Somut olayda çekişmeli boşanma davası sonucunda Mahkemece verilen boşanma kararı Yargıtay tarafından taraflardan kaynaklı olmayan, tanık dinlenilmesi için gerekli usul işlemlerinin gereği gibi yerine getirilmediği gerekçesiyle bozulmuştur. Sonuç olarak tazminat taleplerinin reddine, müşterek tek çocuğunun velayetine ve boşanmaya karar verilen iki dereceli yargılama yaklaşık sekiz yıl sürmüştür. Bu kapsamda somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı, Mahkeme kararının bozulmasına başvurucunun herhangi bir eyleminin de neden olmadığı, dolayısıyla başvurucunun evlenme/aile kurma hakkına ilişkin devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun’da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal

iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 500.00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkında boşanma kararı verilerek kesinleşmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca evlenme hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Beykoz 1. Aile Mahkemesi (E.2018/661, K.2020/317) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİLGÜN SEYDANLIOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/1069 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1069

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİLGÜN SEYDANLIOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1069)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucular : 1.Nilgün SEYDANLIOĞLU

2. Eyüp Berk SEYDANLIOĞLU

3. Mehmet Burak SEYDANLIOĞLU

4. Mahmut SEYDANLIOĞLU

Vekilleri : Av. Fatma Aliye VAN HET HOF

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci başvurucu 2011 yılı Mayıs ayından itibaren immünize edilmiş Rh uygunsuzluğu (kan uygunsuzluğu) tanısıyla Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı T.N'nin kontrolü altındadır. İkinci çocuğuna gebe olan başvurucunun olası kan uygunsuzluğunun belirlenmesi amacıyla 5/9/2011 tarihinde Hekim tarafından birinci başvurucudan amniyotik sıvı alınarak Özel D. Laboratuvarına (D. Laboratuvarı) gönderilmiştir.

3. Laboratuvar tetkikleri sonucunda düzenlenen 15/9/2012 tarihli raporda ikinci

başvurucunun kan grubunun B Rh (-) olduğu, birinci ve ikinci başvurucular arasında kan uygunsuzluğu bulunmadığı Dr. T.N.ye bildirildiğinden gebelik sürecinde ayrıca bir tedavi uygulanmayarak gebeliğin doğal sürecinde tamamlanması planlanmıştır. Nitekim 23/1/2012 tarihinde doğum sancıları başlayan birinci başvurucu, Özel T. Üniversitesi Hastanesine (T. Hastanesi) yatırılarak ertesi gün Dr. T.N.nin kontrolünde sezaryen doğum yapmıştır.

4. Doğumun akabinde T. Hastanesince ikinci başvurucunun kan grubunun B Rh (-) olduğuna ilişkin kart düzenlenmiştir. 25/01/2012 tarihinde T. Hastanesinde yapılan kontrollerde ikinci başvurucunun neonatal bilirubin (yeni doğan sarılığı) değerinin 11.4 mg/dl olduğu (fototerapi sınırı 11.5 mg/dl) belirlenerek bir gece fototerapi yapılması önerilmiştir. Bu öneriyi kabul etmeyen başvurucular, tedavi ret tutanağını imzalayarak sonraki gün kontrole gelmek üzere uyarı ve önerilerle taburcu edilmiştir.

5. Başvurucular 26/1/2012 tarihinde Özel M. Hastanesine müracaat etmiş, ikinci başvurucudaki sarılık değerinin 20.0 mg/dl olduğunun belirlenmesi üzerine yoğun fototerapiye başlanmıştır. Anılan tedavinin sonucunda sarılık değerlerinin normal sınırlara gerilediğinin belirlenmesi üzerine tedavisine son verilen ikinci başvurucu, kontrol önerisiyle 28/1/2012 tarihinde taburcu edilmiştir. İkinci başvurucunun 7/2/2012 tarihinde Gazi Üniversitesi Hastanesinde yapılan kontrollerinde hemoglobin düzeyinin (kan değerinin) düşük olduğunun belirlenmesi üzerine kan tahlili yapılmış ve kan grubunun B Rh (+) olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu sürecin ardından geç tanı almış Rh uygunsuzluğu teşhisi konan ikinci başvurucunun büyüme sürecinde konuşma ve dile ait gelişimsel bozukluklar, sağ elde kavramada zayıflık, yutma disfonksiyonu, katı gıdaları yutamama gibi sorunlar meydana gelmiş olup tedavileri devam etmektedir.

6. Başvurucular 31/12/2013 tarihinde Ankara 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Dr. T.N., T. Hastanesi ve D. Laboratuvarı aleyhine dava açmış; dava dilekçesinde, birinci başvurucudaki kan uygunsuzluğu bilinmesine rağmen ikinci başvurucunun kan grubunun hatalı olarak belirlenmesi sonucunda ciddi sağlık sorunları ile karşılaştıklarını, ayrıca birinci başvurucuya doğum sonrasında rhogam uyuşmazlık iğnesi yapılmaması sebebiyle bundan sonra sağlıklı çocuk doğurma şansının kalmadığını belirterek hepsi için toplam 351.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

7. Mahkemece Adli Tıp Kurumu (ATK) 2. İhtisas Dairesinden rapor alınmıştır. 28/11/2014 tarihli raporda özetle davalı Dr. T.N.nin uygulamalarının tıp kurallarına uygun olması nedeniyle kendisine kusur izafe edilemeyeceği öte yandan ikinci başvurucunun kan grubunun hatalı şekilde belirlenmesi nedeniyle T. Hastanesinde ve D. Laboratuvarında yapılan uygulamaların tıp kurallarına uygun olmadığı ve kusurlu oldukları yönünde görüş bildirilmiştir. Davalıların itirazı üzerine Hacettepe Üniversitesi Hastanesinde görevli çocuk hematolojisi, çocuk nörolojisi ve yenidoğan bilimdalı başkanlıklarında görevli öğretim üyesi bilirkişilerden rapor alınmasına karar verilmiştir. 20/7/2015 tarihli rapor ve 1/3/2016 tarihli ek raporda özetle başvuruculların kendi isteği ile hastanede yatmayı ve tedaviyi kabul etmeyip Dr. T.N.nin önerilerine aykırı şekilde ikinci başvurucuyu hastaneden çıkarmalarının diğer hastaneye başvurmalarına kadar geçen süre nedeniyle hastalığa zamanında tanı konulamamasında ve tedaviye başlanamamasında etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ikinci başvurucudaki engel oranının %56 olduğu tespitine yer verilerek dava konusu ile meydana gelen netice arasında kesin bir illiyet bağı bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Başvurucular, raporlar arasında çelişki olması nedeniyle itirazda bulunmuş ve Mahkemece ATK 2. İhtisas Kurulundan yeniden rapor alınmasına karar verilmiştir.

11/12/2017 tarihli raporda özetle; ikinci başvurucuda meydana gelen netice ile doğum esnasında ve doğumdan sonra gelişen tıbbi olaylar ve tedavi yöntemleri arasında illiyet bağı kurulamadığı bu süreçte görev alan hekimlerin eylemlerinin tıp kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir. Raporda ayrıca hastalığın gerçek sebebi bilinemeyeceğinden hekimlere atfedilebilecek bir kusur bulunmadığı bildirilmiştir. Başvurucular; ATK 2. İhtisas Kurulunun raporları arasında ciddi çelişkiler olduğunu, raporu hazırlayan heyette yenidoğan, çocuk hematoloji ve çocuk nöroloji uzmanı hekimlerin bulunmamasının raporu kusurlandırdığını beyan ederek ATK Genel Kurulundan rapor alınması yönünde itirazda bulunmuştur.

9. Mahkeme 31/5/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; hükme esas alınan 11/12/2017 tarihli ATK raporunun ikinci başvurucunun muayene edilerek muayene sonuçlarının dosyada yer alan tetkiklerle karşılaştırılması suretiyle hazırlandığı, ayrıca raporu hazırlayan heyette çocuk hastalıkları uzmanı bilirkişinin de bulunması nedeniyle başvuruculların itirazlarına itibar edilmediği belirtilmiştir.

10. Başvurucular, istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf talebini inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi (Daire), ATK 3. Üst Kurulundan rapor alınmasına karar vermiştir. 19/9/2019 tarihli raporda özetle; davalı D. Laboratuvarı ve T. Hastanesinde yapılan tahlillere göre ikinci başvurucunun kan grubu tespitinin uyumlu olduğu, D. Laboratuvarının dış kalite kontrollerinin düzenli yapıldığına dair belgelerin bulunduğu, birinci başvurucunun Rh antikorlarının ikinci başvurucunun eritrositlerini kuvvetlice kaplamış olması hâlinde yalancı negatiflik ortaya çıkabildiği tespitlerine yer verilmiştir. Raporda somut olayda da kan grubundaki negatifliğin maternal kontaminasyondan kaynaklanabileceği, söz konusu Rh tespitindeki farklılığın laboratuvar çalışmalarında görülebilen nadir bir durum olduğu dolayısıyla ilgili laboratuvarlarda yapılan uygulamalarda tıbbi hata saptanmadığı bildirilmiştir. Daire 12/2/2020 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

11. Başvurucular temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 15/12/2020 tarihinde usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Dairenin kararını onamıştır.

12. Başvurucular nihai hükmü 15/12/2020 tarihinde öğrendiklerini beyan ederek 8/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığını Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular, ikinci başvurucunun kan grubunun hatalı şekilde belirlenmesi nedeniyle kan uyuşmazlığına ilişkin teşhisin geç konulduğunu nitekim ATK'nın ilk raporunda yer verilen tespitlerin de bu hususları doğruladığını beyan etmiştir. Anılan raporun ardından dosyaya sunulan bilirkişi raporu ve ATK raporunun gerçeğe ve tıp biliminin gereklerine aykırı olarak hazırlandığını belirten başvurucular, hükme esas alınan raporun çocuk yeni doğan, çocuk nöroloji ve çocuk hematoloji uzmanlarının görüşü alınmadan hazırlandığını belirtmiştir. Başvurucular, ayrıca söz konusu raporda kan grubunun hatalı şekilde belirlendiği ifade edilmesine rağmen ilgili kurumlara kusur atfedilmemesinin çelişkili olduğunu, maddi ve manevi olarak büyük acılara katlanmak zorunda kaldıklarını beyan ederek adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi

hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin mevzuata ve yargı kararlarına yer verilerek mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiş ayrıca Sağlık Bakanlığınca sunulan bilgi ve belgelere yer verilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında; Sağlık Bakanlığına sunulan muhakkik raporunda T. Hastanesi ve sağlıkgörevlilerinin kusurunun bulunmadığı yönünde görüş bildirilmesi nedeniyle ilgililer hakkında herhangi bir cezai işlem yapılmadığına ilişkin bilgi verildiğini, bunun üzerine yeniden değerlendirme talebinde bulunmalarına rağmen bu taleplerine cevap verilmediğini beyan etmiştir.

16. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli incelenmesi şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

19. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediklerinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda müdahaleyi haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 44).

20. Somut olayda yargı mercilerince ATK 2. Dairesi, öğretim üyelerinden oluşan bilirkişi heyeti ve son olarak ATK 3. Üst Kurulundan rapor alınmış ve anılan raporların değerlendirme kısımlarının aynı yönde olduğu görülmüştür.

21. Başvuruculara esaslı iddia ve itirazlarının yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce dikkate alındığı, buna göre ATK Dairesi ve Üst Kurulundan ayrıntılı somut tespitler içeren bilirkişi raporları tanzim edilmesinin istenildiği anlaşılmaktadır. Nitekim düzenlenen bilirkişi raporlarında doğum sürecinde görev alan hekimlerin ve sağlık kuruluşlarının kusurunun

bulunmadığı vurgulanmıştır.

22. Bu durumda başvurucuların yargılamanın sonucuna etkili iddiaları Mahkemece dikkate alınarak, bu hususlarda bilirkişi raporları alınmış, başvurucuların raporlara yönelik itirazları ise Dairece -itirazları karşılayacak nitelikte olduğu değerlendirilen- ATK 3. Üst Kurulunun raporu gözetilerek reddedilmiştir. Bu itibarla yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce başvurucuların ileri sürdüğü iddialar araştırılarak, maddi vakayı aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmiş olup delillerin değerlendirilmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir bulguya rastlanmamıştır. Dolayısıyla maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirdikleri kanaatine varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 Tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET EMİN RUHİ

B. No: 2021/4127 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4127

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET EMİN RUHİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4127)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Muhammet Emin RUHİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmazın kültür varlığı olarak tescil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kilis'in Merkez ilçesi Büyükkütah Mahallesi'nde bulunan avlulu kârgir ev ve mahsere (zeytinyağı üretim imalathanesi) niteliğindeki taşınmazın yarı paydaşıdır. Diğer paylar ise başvurucunun iki kardeşine aittir. Kilis Belediyesi (Belediye) 1989 yılında taşınmazın ön kısmını yol yapmak amacıyla yıkarak kamulaştırmıştır.

3. Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 8/5/2005 tarihinde taşınmaz üzerinde bulunan Osmanlı dönemine ait yapıyı korunması gereken taşınmaz kültür varlığı olarak tescil etmiştir. Koruma amaçlı imar planına göre taşınmaz kentsel sit alanı sınırları içinde kalmaktadır.

4. Başvurucunun taşınmazın kamulaştırılması veya başka bir arsayla takas edilmesi talebine karşılık Kültür ve Turizm Bakanlığı, taşınmazın kentsel sit alanı içinde yer alması nedeniyle takasa konu edilemeyeceğini ve kamulaştırma ödeneğinin yetersiz olmasından dolayı

kamulaştırılmasının mümkün olmadığını bildirmiştir. Başvurucu konuya ilişkin olarak Belediyeye yaptığı başvurulardan da bir sonuç alamamıştır.

5. Gaziantep Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu; başvurucunun ve Belediyenin çeşitli tarihlerdeki taşınmazın tescilden düşürülmesi taleplerini, yapının korunmaya değer özelliklerini kaybetmediği gerekçesiyle reddetmiş ve tescil kaydının devamına karar vermiştir. Ayrıca taşınmazın can ve mal kaybına neden olmaması için Belediyenin güvenlik tedbirlerini alması; rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerinin değerlendirilmek üzere Kurula sunulması gerektiğini karara bağlamıştır.

6. Başvurucu ve diğer hissedarlar 2/8/2013 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Belediyeye karşı tazminat davası açmıştır. Davada; taşınmazın kültür varlığı olarak tescil edilmesi sonucunda kullanılmaz hâle geldiği, taşınmaza kamu makamlarınca hukuken el atıldığı ve taşınmazla ilgili kamulaştırma işlemi yapılmadığı veya taşınmazın takasa konu edilmediği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

7. Yargılamayı yürüten Gaziantep 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) keşif yaparak bilirkişi raporu almıştır. Bilirkişi raporunda taşınmaza kesin inşaat yasağı getirildiği ve bakımsız bırakılan yapının kullanılamaz hâlde olduğu kaydedilmiştir. Raporda taşınmazın Hazineye ait taşınmazlar ile trampaya konu edilebileceği, ayrıca dava konusu taşınmazın değerinin 250.000 TL olduğu belirtilmiştir. Mahkeme yargılama sürecinde Belediyeyi hasım mevkiinden çıkarmıştır.

8. Mahkeme 12/1/2018 tarihinde davanın kabulüyle 250.000 TL maddi tazminatın davacılara ödenmesine karar vermiştir. Kararda; ödenek yetersizliği gerekçesiyle kamulaştırma talebinin reddedilmesi ve kültür varlığı olarak tescil edilen taşınmaza koruma amaçlı imar planı kapsamında inşaat yasağı getirilmesi karşısında mülkiyet hakkının belirsiz şekilde kısıtlandığını belirtmiştir. Mahkeme, taşınmazın değerinin ödenmesi ve idare adına tapuda tescil edilmesi gerektiğini açıklamıştır.

9. Taraflar karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 18/3/2019 tarihinde oyçokluğuyla mahkeme kararını kaldırarak davayı reddetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, kültür varlığı olarak tescil edilen taşınmazın kullanımı bazı sınırlamalara tabi olmakla birlikte belli koşullar dâhilinde kullanımına izin verildiğinden mülkiyet hakkını bütünüyle ortadan kaldıran bir sınırlamadan söz edilemeyeceğini ifade etmiştir. Ayrıca 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 15. maddesine göre kamulaştırma yetkisinin bir program dâhilinde ve bütçe olanakları çerçevesinde kullanılabileceği dikkate alındığında ödeneği yetersiz olan idarenin kamulaştırma yapmaya zorlanamayacağı açıklanmıştır. Bölge İdare Mahkemesi sonuç olarak maddi tazminat verilmesini gerektiren koşulların davada oluşmadığını belirtmiştir. Karşıoy görüşünde ise hasar gören yapının kullanılmasının mümkün olmadığı ve restorasyonun davacılar için ciddi külfet oluşturacağı gözetildiğinde taşınmazın kamulaştırılmaması nedeniyle ortaya çıkan maddi zararın tazmin edilmesi gerektiği açıklanmıştır.

10. Başvurucu ve diğer davacılar mülkiyet hakkından yoksun bırakıldıklarını, tüm külfetin üzerilerinde bırakıldığını vurgulayarak kararı temyiz etmiştir. Danıştay Altıncı Dairesi 13/10/2020 tarihinde kararı hukuka ve usulüne uygun bulduğunu belirterek onamıştır.

11. Başvurucu, nihai hükmü 18/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; taşınmazın kültür varlığı olarak tescil edilmesi neticesinde uzun süredir taşınmazdan fiilen yararlanma imkânının kalmadığını, taşınmazın bugüne kadar restore edilmediği gibi ne takasa konu edildiğini ne de kamulaştırıldığını belirtmiştir. Taşınmazın önemli bir kısmı yol olarak kamulaştırıldığından yapının restore edilmesine izin verilmesine karşılık bunun fiilen mümkün olmadığından orantısız bir külfet yüklediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, kanun yolu aşamalarında verilen kararlarda ilgili ve yeterli gerekçeye yer verilmediğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamusal menfaatin gerekleri arasında sağlanması gereken dengenin bozulmadığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu; taşınmazın bulunduğu sokaktaki diğer taşınmazlar üzerinde yapılar inşa edilebilirken kendi taşınmazından fiilen yararlanamadığını, mülkiyet hakkının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınmadığını belirtmiş ve önceki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesince aynı konu ile ilgili şikâyetler Ahmet Bölge (B. No: 2014/13133, 28/9/2016) başvurusunda incelenmiş ve uygulanacak ilkeler ortaya konmuştur. Anılan kararda, taşınmazın kültür varlığı olarak tescil edilmesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmiştir. Taşınmazın kültür varlığı olarak tescil edilmesi sebebiyle başvurucunun mülkiyet hakkından yoksun kaldığının söylenemeyeceği fakat taşınmaz üzerinde mülkiyet hakkından doğan bir kısım hak ve yetkilerinin kısıtlandığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda müdahalenin mülkiyetin kullanımını kontrol veya düzenleme yetkisi kapsamında gerçekleştirildiği değerlendirilmiştir (Ahmet Bölge, § 48).

16. Anayasa Mahkemesince 2863 sayılı Kanun'un 6. ve 7. maddeleri hükümlerine dayalı olan müdahalenin kanunilik ölçütünü taşıdığı ve kültür varlığı niteliği bulunduğu tespit edilen bir taşınmazın tescili suretiyle korunarak aslına uygun olarak muhafazasında meşru bir amacın bulunduğu açıklanmıştır (Ahmet Bölge, §§ 50-56). Ölçülülük yönünden yapılan değerlendirmede ise malikin taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkının devam ettiği, ilgili mevzuata uygun hareket edildiği sürece 2863 sayılı Kanun'un maliklere tanıdığı hak, muafiyet ve kolaylıklardan yararlanılabileceği ifade edilmiştir. Diğer taraftan yapılan müdahaleye karşı yetkili makamlar önünde etkin bir biçimde itiraz edebilme olanağının malike tanındığına değinilmiştir. Buna göre müdahalenin ortaya çıkardığı durumun malikin mülkiyet hakkının korunması ile kamusal menfaatin gerekleri arasında sağlanması gereken dengeyi bozmadığı ve malik açısından meşru sayılamayacak ferdî ve aşırı nitelikte bir yük oluşturmadığı sonucuna varılmıştır (Ahmet Bölge, §§ 57-65).

17. Leyla Berker ve diğerleri (B. No: 2016/13669, 6/3/2019) başvurusunda da kültür varlığı olarak tescil edilen taşınmazın imar planında müze alanında kalmasına rağmen kamulaştırılmaması nedeniyle meydana gelen maddi zararın tazmin edilmemesi şikâyeti incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından başvuruculaların 2863 sayılı Kanun'un maliklere tanıdığı hak, muafiyet ve kolaylıklardan yararlanabilmelerinin ve yapılan müdahaleye karşı idari ve yargısal makamlar önünde etkin bir biçimde itiraz edebilmelerinin mümkün olduğu kaydedilmiştir. Koruma Bölge Kurulu kararlarına karşı itiraz yoluna

gitmeyen başvurucuların ayrıca kendilerine sağlanan hak ve kolaylıklardan yararlanamadıkları yönünde somut bir şikâyetlerinin olmadığı belirtilmiştir. Bu hâliyle Ahmet Bölge kararından ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmadığı belirtilerek kamu yararı ile başvurucuların mülkiyet hakkı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır (Leyla Berker ve diğerleri, § 24).

18. Somut olayda da başvurucunun maliklerinden biri olduğu taşınmazın üzerinde bulunan yapı, korunması gereken kültür varlığı olarak tespit ve tescil edilmiştir. Taşınmaz üzerinde bulunan yapının kültür varlığı olarak tescil edilmesi yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkün kullanımın kontrolü veya denetlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerekmektedir. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale, 2863 sayılı Kanun hükümleriyle öngörülen ve kültürel varlıkların korunmasına yönelik olan meşru bir amaca dayanmaktadır.

19. Müdahalenin ölçülülüğü yönünden ise öncelikle 2863 sayılı Kanun'un maliklere tanıdığı hak, muafiyet ve kolaylıklardan yararlanabilmeleri ve yapılan müdahaleye karşı idari ve yargısal makamlar önünde etkin bir biçimde itiraz edebilmelerinin mümkün olduğu belirtilmelidir. Buna karşılık başvurucunun Koruma Bölge Kurulu kararlarına karşı itiraz yolu açık olmasına rağmen bu yola başvurduğuna ilişkin bir beyanının olmadığı görülmektedir. Öte yandan 2863 sayılı Kanun ile kültür varlıklarının korunması, bakım ve onarımı için Kültür ve Turizm Bakanlığınca ayni, nakdi ve teknik yardım yapılacağının öngörülmesi karşısında başvuruya konu yapının restorasyonuna ilişkin olarak başvurucu kendisine sağlanan söz konusu hak ve kolaylıklardan yararlanamadığına dair somut bir olgu ortaya koymamıştır.

20. Başvurucu ayrıca kamulaştırmayla bir kısmından yol geçirilmesinden dolayı taşınmaz üzerindeki kültür varlığının fiilen kullanımı imkânının kalmadığını ileri sürmektedir. Mahkeme tarafından alınan bilirkişi raporunda taşınmazın mevcut durumunun bakımsızlık sonucu meydana geldiği tespitine yer verilmiş, bunun dışında kamulaştırma sonucunda yol geçirilmiş olması nedeniyle mahserenin kullanılmasının mümkün olmadığına dair bir tespitte bulunulmamıştır. Yine taşınmazın bir kısmının yola katılmasının yapının kültür varlığı niteliğini yitirmesine neden olduğuna veya yapının ihyasını imkânsız kıldığına dair bir tespite yargılama sürecinde yer verilmemiştir. Dolayısıyla üzerinde bulunan tescilli bir kültür varlığından dolayı bölgede bulunan diğer taşınmazlardan farklı olarak sınırlamalara tabi olan taşınmaz gerekli bakım ve aslına uygun restorasyon yapılarak kullanabilecektir. Ayrıca taşınmaza ilişkin bir satış yasağı da öngörülmemektedir. Bu durumda somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

21. Sonuç olarak müdahalenin taşıdığı kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği, kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının

ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık, yargılamanın makul bir sürede tamamlandığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, formdaki iddialarını yinelemiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

25. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEYAZİT KUDAY

B. No: 2021/5145 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5145

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEYAZİT KUDAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5145)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Beyazit KUDAY

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının, bu ölüm olayına ilişkin olarak açılan tazminat davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde, biri belediye binası önünde diğeri postane binası yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucunun babası M.K. söz konusu saldırı sonucu hayatını kaybedenlerden biridir. M.K.nın diğer çocuğunun 29/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış; 17/7/2004 tarih ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarındaki maddi tazminat M.K.nın mirasçılarına ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından

düzenlenen 30/6/2014 tarihli ön inceleme raporunda özetle Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay Emniyetine bilgi sunduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri hakkında Hatay Valiliğinin soruşturma izni vermesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiştir. İddianamenin kabulü ile Hatay 7.Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sunduğu dilekçe ile M.K.nın ölümü nedeniyle kendisinin uğradığı manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin 24/11/2015 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine 29/1/2016 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde, patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin ihmalinin olduğu, istihbarat bilgisi bulunmasına karşın önlem alınmadığını ileri sürmüş ve dava açma süresine ilişkin açıklama yaparak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açtığını vurgulamıştır.

6. Hatay İdare Mahkemesi 17/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiş; gerekçede 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 günü idari başvuru yapılarak sonucuna göre altmış gün içinde dava açılması gerekirken ölümün üzerinden uzun süre geçmesinin ardından dava açma süresini canlandırma olanağı bulunmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 25/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğunu ifade etmiştir.

7. Danıştay Onuncu Dairesi 28/3/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuştur. Gerekçede özetle 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğunu, somut olayda ise eylemin idariliğini 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile başvurucunun öğrendiğinin kabulü gerektiğini, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olduğunu belirtmiştir. Karar düzeltme aşamasında ise Daire bozma kararını kaldırarak Hatay İdare Mahkemesinin 17/2/2016 tarihli süre ret kararını 18/10/2020 tarihinde onamıştır.

8. Başvurucu, nihai kararı 28/1/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/2/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin kusuru olduğunun olay tarihinde öğrenilmesinin mümkün olmadığını, süre ret kararındaki yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede sınırladığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olay süreç ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılarak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve

ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

11. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda bu kısma ilişkin inceleme adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde yapılmıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı (2577 sayılı Kanun'un 13.maddesi) olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

14. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülülük ilkesi bakımından değerlendirilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken mahkemeye erişim hakkını zedeleyecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerekir. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı anın tespiti de mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Uğranıldığı ileri sürülen zararın öğrenildiği veya öğrenilmesi gereken tarih hakkında hiçbir değerlendirme yapılmaksızın dava açma süresine ilişkin bazı kategorik kabul ve değerlendirmelerle davaların süre yönünden reddedilmesi mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Eylemin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin gerçekleşmesinden sonra değişik araştırma, inceleme hatta ceza yargılamaları sonucunu ortaya çıkarabilmektedir. Vakanın sebebinin, olayı çevreleyen koşulların adli veya idari soruşturmalarla ortaya çıktığı durumlarda ilgililerin bu koşulları bilmeleri, takip edecekleri usul ile başvuracakları idari/adli mercilerin belirlenmesinde ve dolayısıyla tam yargı davası açma iradeleri üzerinde belirleyici etkiye sahiptir. Bu durum özellikle tam yargı davasının kusur veya ihmalin varlığına dayandırıldığı durumlarda önem arz eder. Bu çerçevede eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da

illiyet bağının eylemden çok sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmelidir. (aktarılan ilkeler için bkz. Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013; Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013; Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017; Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017)

16. Başvurucu; idarenin kusurlu olduğunun, emniyet birimlerinin olayda ihmali olduğunun ceza davası ile öğrenildiğini, idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak ölüm olayının gerçekleştiği tarihin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

17. Yukarıda da belirtildiği üzere (bkz. § 15) adli ya da idari soruşturmaların başlaması veya sonuçlanmasıyla elde edilen bilgiler ilgililerin dava hakkı olup olmadığının ve takip edecekleri usulün belirlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Bir başka ifadeyle vakanın koşullarına dair bilginin idarenin kusuruna dayanılarak tazminat davası açılıp açılmamasına yönelik tasarruf hususunda yönlendirici bir etkisi olduğu açıktır.

18. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda verilen kararlarda belirtildiği üzere eylemin idariliğinin her vakada -özellikle ölümle sonuçlanan olaylarda- eylemle hemen öğrenilmesi mümkün olmayabilir. Dolayısıyla idariliğin veya yol açtığı zararın ya da arasındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir.

19. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru bulunduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile eylemin veya eylemsizlik/ihmal halinin değerlendirilebilir olduğu, bir başka ifadeyle olayda idarenin kusurunun bulunması durumunun açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvurucunun babasının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli), zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez.

20. Bu itibarla başvurucunun olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihi esas alınarak uğradığı zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmasını beklemek başvurucuya orantısız bir külfet yüklemektedir.

21. Buna göre Mahkemenin dava açma sürelerini belirlemesine ilişkin yorumunun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, terör saldırısının yaşanmasında kusuru olan idarenin bu ihmalinin yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirterek yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Görüşünde somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktaran Bakanlık yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki hususları yinelemiştir. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi nedeniyle idari yargı makamları tarafından yapılacak yeniden yargılamada inceleneceğinden bu aşamada yaşam hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Yaşam hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/114, K.2016/159) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onuncu Dairesine (E.2018/3996, K.2020/3975)

GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURCAN TAŞ

B. No: 2021/7065 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7065

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURCAN TAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7065)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Nurcan TAŞ

Vekili : Av. Murat Ali ALKUSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eşlerden birinin borcundan dolayı aile konutunun haczedilemeyeceğine ilişkin olarak diğer eş tarafından yapılan itirazın aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun eşi aleyhine Erzurum 5. İcra Müdürlüğünün 2019/2810 sayılı dosyası kapsamında ilamsız takip, Erzurum 2. İcra Müdürlüğünün 2019/8510 sayılı dosyası kapsamında kambiyo senetlerine özgü takip başlatılmış ve başvurucunun eşine ait taşınmaza haciz konulmuştur.

3. Başvurucu ve başvurucunun eşi, hâline münasip ev şikâyetinin kabulü ile birlikte haczin kaldırılması ve satışın durdurulması talebiyle Erzurum 1. İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde söz konusu taşınmazda ikamet edildiği, mevcut emlak piyasası gözönüne alındığında bahse konu taşınmazın ortalama düzeyde bir ailenin yaşadığı standartların altında bir mesken olduğu ve hâline münasip ev niteliğinde bulunduğu belirtilmiştir. Alacaklı taraf ise bahse konu taşınmazın başvurucunun hâline

münasip evi olmadığını, bu hususun bilirkişi raporu ile tespit edilebileceğini belirterek davanın reddedilmesini talep etmiştir.

4. Mahkeme 21/1/2021 tarihinde başvurucunun meskeniyet şikâyetinin aktif husumet ehliyeti bulunmadığından, başvurucunun eşinin meskeniyet şikâyetinin ise süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, borçlunun hâline münasip evinin haczedilmezlik şikâyetinde bulunma hakkının borçlunun şahsına sıkı sıkıya bağlı olduğu, başvurucunun her iki takip dosyasında da borçlu sıfatının bulunmadığı ve icra takibinde taraf sıfatının olmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 2/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin ve evde yaşayan diğer aile üyelerinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğunu, aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarını ileri sürebilme ve bunları yargı mercilerine taşıyabilme imkânına sahip olduğunu, Mahkemenin ise bu hususları gözardı ettiğini belirterek mülkiyet hakkının ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığının görüş yazısında ilgili mevzuata ve Anayasa Mahkemesi kararlarına değinilmiş, yapılacak incelemede bunlarla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26; Emine Göksel [GK], B. No: 2016/10454, 12/12/2019, § 34). Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, etkili mekanizmalar kurma, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlama ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin, idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etme sorumluluğunu da içermektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40; Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36; Emine Göksel, § 38; Muteber Bayraktar, B. No: 2019/28943, 8/2/2023, § 11).

11. Öte yandan Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinin aile konutuyla ilgili olarak devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin mülkiyet hakkından bağımsız olduğunun altı çizilmelidir (Emine Göksel, § 43). Sadece eşlerden birinin mülkiyetinde olsa bile aile konutu tüm aile bireylerince kullanılmakta yani tüm aile bireylerinin aile konutu üzerinde birlikte zilyetlikleri söz konusu olmaktadır. Ailenin sosyal ve ekonomik yaşamı açısından son derece

önemli bir yere sahip olan aile konutu, eşlerin mutluluğu ve çocukların geleceği için bir güvence, evlilik kurumunun ve aile hayatının sürmesini sağlayan ve aileyi bir çatı altında toplayan en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (Melahat Karkin [GK], B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 52; Emine Göksel, § 35; Muteber Bayraktar, § 12). Bu bağlamda aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin aile konutu güvencesinden kaynaklanan haklarını ileri sürebilme ve bunları yargı mercilerinde tartıştırabilme imkânına sahip olması gerektiği açıktır. Aksi takdirde ailenin yaşamını sürdürdüğü konutun aile konutu güvencesinden yararlanmasının hiçbir anlamının kalmadığı vurgulanmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldız Eker [GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018, § 39; Emine Göksel, § 44).

12. Anayasa Mahkemesi Emine Göksel kararında aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde hakları doğrudan etkilenen aile bireylerine yargısal yollara başvurma hakkı tanınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Kararda aile konutundan kaynaklanan anayasal güvencelerin ihlalinin tespiti, durdurulması ve giderilmesi amacıyla oluşturulacak mekanizmalara başvuru imkânının sadece konuta malik olan eş tarafından değil bazı durumlarda malik olmayan eş tarafından da kullanılabilmesi gerektiği, aile konutunun maliki olmayan eşin koruyucu yetkileri kullanmasının engellenmesinin devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlali sonucunu doğurabileceği, aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte 9/6/1932 ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinde öngörülen haciz yasağının temel gayesinin borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesini önlemek suretiyle borçlunun barınma hakkını korumak ise de hacze konu meskenin aynı zamanda aile konutu niteliğinde olması hâlinde borçlu ile alacaklının farklı menfaatlerinin dengelenmesinde artık Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde öngörülen aile hayatına saygı hakkına yönelik güvencelerin de devreye girdiği vurgulanmıştır. Bu durumda haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde hâline münasip ev kavramının sadece borçlunun değil borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olan konut biçiminde anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır (Emine Göksel, §§ 41-44; Muteber Bayraktar, §§ 13, 14).

13. Somut olayda başvurucunun aile konutu olduğunu belirttiği taşınmaz hakkında alacaklı tarafından iki farklı dosya kapsamında haciz işlemi yapılmış, meskeniyet iddiasına dayalı haczedilemezlik şikâyeti ise Mahkeme tarafından aktif husumet ehliyeti bulunmadığından reddedilmiştir. Mahkemenin anılan kararında haczedilemezlik şikâyetini ileri sürebilme ehliyetini icra takibine taraf olanlarla sınırlayan yorumu nedeniyle başvurucunun aile konutuna ilişkin olarak Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelerin gözetilmediği iddialarını öne sürme ve bunlara saygı gösterilip gösterilmediğini tartıştırma imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlamda yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde, taşınmazın üzerine konulan hacizden doğrudan etkilenecek başvurucunun aile konutuna ilişkin güvencelerden yararlanarak meskeniyet iddiasıyla dava açabileceği, dolayısıyla Mahkemenin uyuşmazlık konusu evin aile konutu olup olmadığına yönelik bir tartışma da yapmaksızın dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumunun Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelere uygun olmadığı anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Emine Göksel, § 45; Muteber Bayraktar, § 15).

14. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülükler yerine getirilmediği anlaşılmakla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

16. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum 1. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2020/252, K.2021/60) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİRHAN KARALAR

B. No: 2021/8215 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİRHAN KARALAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8215)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Emirhan KARALAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 18/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört buçuk yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 3.000.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi, belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2019/1838, K.2020/747) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARAS GÜMRÜKLEME GIDA PAZARLAMA TEKSTİL TURİZM İNŞ. SAN. VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/10312 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10312

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARAS GÜMRÜKLEME GIDA PAZARLAMA TEKSTİL TURİZM İNŞ. SAN. VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10312)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucular : Aras Gümrükleme Gıda Pazarlama Tekstil Turizm İnş. San. ve Dış. Tic. Ltd. Şti. ve diğerleri [Bkz. ekli tablonun (D) sütunu]

Vekilleri : Av. Erkin Çağrı AKAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilamlı icra takibine yönelik şikâyete ilişkin yapılan yargılamadan alacaklı taraf olan başvurucuların haberdar edilmemesi nedeniyle mahkeme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuların; gümrük mevzuatı uyarınca haklarında tesis edilen işlemlerin iptali talebiyle vergi mahkemelerinde açtıkları davalar lehlerine sonuçlandığı için başvuruculara yatırdıkları harç, posta giderinin ödenmesine ve vekâlet ücreti hükmedilmesine karar verilmiştir. Başvurucular, lehlerine hükmedilen harç ve posta gideri ile vekâlet ücretinin tahsili amacıyla ilgili idare aleyhine ilamlı icra takibi başlatmıştır. Bunun üzerine ilgili idare

tarafından icra emirlerinin iptali talebiyle icra hukuk mahkemesinde dava açılmıştır.

3. İcra Hukuk Mahkemesi; dosya üzerinden yaptığı inceleme sonucunda icra emrinin iptali talebinin reddine, icra emri tebliğ işleminin iptaline ve icra emri tebliğinin ilgili idare vekiline yapılması gerektiğinin tespitine kesin olarak karar vermiştir. Ayrıca başvurucular aleyhine harç ve posta gideri ile vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde; vergi mahkemelerinde görülen davalarda ilgili idarenin vekil ile temsil edildiği, vekilin vekâlet görevinden azledildiği veya çekildiğine dair herhangi bir belgenin dosyaya ibraz edilmediği ve vekâletnamenin ayrıca takip dosyasına sunulmamasının sonuca etkili olmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda icra emirlerinin vekil yerine asile tebliğ edilmesinin usulsüz tebliğ olduğu ancak bu eksikliğin icra emrinin iptalini gerektirmediği ifade edilmiştir.

4. Başvurular, farklı tarihlerde süresi içinde yapılmıştır. Komisyon, ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuruların konu yönünden irtibatı nedeniyle 2021/10312 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucular; icra hukuk mahkemesince kısmen iptal, kısmen ret kararı verilmesine rağmen lehe vekâlet ücretine hükmedilmediğini, sırf vekâlet ücretine hükmedilmesi amacıyla icra emrinin iptalinin talep edilmesi suretiyle hakkın kötüye kullanıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucular icra hukuk mahkemesince dava dilekçesi tebliğ edilmeden ve savunma alınmadan karar verildiğini ve davadan gerekçeli kararın tebliğ edilmesiyle haberdar olunduğunu belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

7. Başvuru, mahkeme hakkı kapsamında incelenmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkeme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Umde İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2017/35282, 10/2/2022) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, şikâyetin takibin diğer taraflarını ilgilendirip ilgilendirmediği hususundan ziyade somut olay çerçevesinde ilgilinin hakkının etkilenip etkilenmediği hususunda kategorik bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini, uyuşmazlığın esasının karara bağlanmadığı ancak alacağın takip yöntemini belirleyen yargılamaların da bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Anayasa'nın ortak koruma alanında olduğunu belirtmiştir (Umde İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 42, 45).

10. Söz konusu kararda, hakkında dava açılan bir kişinin dava ile ilgili beyan ve delillerini sunma hakkının fiilen ortadan kaldırılmasının mahkemeye erişim sorununu ortaya çıkaracağı vurgulandıktan sonra yargısal süreçten usulüne uygun bir şekilde haberdar edilerek iddialara ilişkin beyan ve delillerini sunma imkânı tanınmayan bir kişi için gerçek anlamda uyuşmazlığın mahkeme önüne getirildiğinden bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir (Umde İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 56).

11. Başvurucunun, şikâyet dilekçesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle dilekçe içeriğinden haberdar olamadığını ve bu nedenle esasa ilişkin beyan ve itirazlarını sunma hakkından yoksun bırakıldığının altını çizen Anayasa Mahkemesi, kararın kesin olması nedeniyle de bu eksikliğin sonraki aşamalarda giderilmesinin mümkün olmadığına işaret etmiştir. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, yargısal fonksiyonun gerçek anlamda yerine getirilmesi için zorunlu olan iddiaya karşı savunma hakkının tanındığı taraflarca sunulan deliller çerçevesinde uyuşmazlığın karara bağlandığı bir yargısal sürecin başvurucu yönünden yaşanmadığını değerlendirmiş ve bu durumun başvurucunun mahkeme hakkından yoksun bırakılması sonucunu doğurduğuna karar vermiştir (Umde İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 58).

12. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucular; icra hukuk mahkemesince kısmen iptal, kısmen ret kararı verilmesine rağmen lehe vekâlet ücretine hükmedilmediği, sırf vekâlet ücretine hükmedilmesi amacıyla icra emrinin iptalinin talep edilerek hakkın kötüye kullanıldığını ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu ihlal iddialarına ilişkin ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

14. Başvurucular; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkeme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkeme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (E) sütununda gösterilen ilgili mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

E. Ekli tablonun (H) sütununda gösterilen aynı avukat tarafından temsil edilen başvuruculara 30.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, ekli tablonun (F) sütununda belirtilen yargılama giderinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZHAN KELLECİ

B. No: 2021/11498 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11498

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZHAN KELLECİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11498)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Oğuzhan KELLECİ

Vekili : Av. Nurullah SAYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 30/5/2019 tarihinde başvurucunun kardeşi İ.K. ile arkadaşı R.B. uyuşturucu ticareti yapma suçu kapsamında yakalanmıştır. Bu kişilerin uyuşturucuyu başvurucudan temin ettiklerini belirtmeleri üzerine başvurucu da gözaltına alınmıştır.

3. Olay günü düzenlenen ve başvurucu ile gözaltına alınan diğer kişilerin de imzaladığı polis tutanağına göre başvurucu, üzerinde arama yapılmasına ve gözaltına alınmasına karşı direnmemiş; sağlık kontrolü için polis aracına alındıktan sonra direnmeye başlamış, polis kademeli olarak zor kullanma suretiyle başvurucunun direncini kırmıştır. Tutanakta başvurucunun nasıl direnç gösterdiğine ilişkin bir belirleme yapılmamıştır.

4. Başvurucu, aynı gün müdafii huzurunda verdiği ifadede kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradığını belirtmiştir.

5. Başvurucu hakkında düzenlenen 30/5/2019 tarihli adli muayene raporunda; başvurucunun sağ gözünde, sağ yanağında, sağ kulağında ve boynunun sağ tarafında yaygın kızarıklık bulunduğunun, yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğunun kati olarak tespit edildiği belirtilmiştir. 31/5/2019 tarihli gözaltı çıkış adli muayene raporunda 30/5/2019 tarihli rapora ek olarak darp ve cebir izine rastlanmadığı ifade edilmiştir.

6. Başvurucu vekili, kolluk ifadesinde fiziksel şiddet uygulandığına ilişkin belirleme yapılmasına rağmen soruşturma başlatılmadığından bahisle başvurucunun fiziksel şiddet gördüğü olaya ilişkin olduğunu belirttiği fotoğraflar ile adli muayene raporlarını da eklemek suretiyle 1/10/2019 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Suç duyurusu dilekçesinde başvurucu; adliye koridorlarında ve adliye tuvaletinde şiddet gördüğünü, polis aracında da fiziksel şiddete uğradığını, bu durumun sabit olduğunu, olaylara ilişkin tanıklarının bulunduğunu beyan etmiştir.

7. Başsavcılık, emniyet birimlerden olaya ilişkin belgelerin ve açıklamaların gönderilmesini istemiştir. Emniyet birimleri Başsavcılığa sundukları açıklamalarda başvurucunun olay günü polis aracı içinde iken kendisini araç direklerine ve camına vurduğu, araçta iki polis memuru bulunduğundan başvurucunun kontrol altına alınmasında zorlanıldığı, bu nedenle takviye personel istendiği, takviye personelin gelmesi üzerine başvurucunun kontrol altına alındığı bilgisine yer vermiştir.

8. Başsavcılık söz konusu bilgi ve belgeler doğrultusunda 20/1/2020 tarihinde başvurucudaki yaralanmaların polisin zor kullanma yetkisi kapsamında gerçekleştirdiği fiillerden kaynaklandığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

9. Başvurucu vekilinin, başvurucunun polis aracına alındığında her iki tarafında da kolluk görevlisi olduğu, kamera kayıtlarının dosyaya kazandırılmadığı, eksik inceleme neticesinde karar verildiği gerekçesiyle Sulh Ceza Hâkimliğine yaptığı itiraz, başvurucunun darp ve cebir gördüğüne ilişkin olarak hakkında adli muayene raporunun olmadığı, soruşturmanın usul ve kanuna uygun olarak yürütüldüğü gerekçesiyle reddedilmiştir.

10. Nihai karar başvurucuya 16/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 1/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiziksel şiddet niteliğindeki eylemlerine maruz kaldığını, bu kapsamda yürütülen soruşturma sonunda, yaralandığını tespit eden sağlık raporuna rağmen eksik araştırmayla kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildiğini, bu karara karşı yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedildiğini açıklayarak kötü muamele yasağının, etkili soruşturma yükümlülüğünün, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucudaki yaralanmaların zor kullanma yetkisi kapsamında ortaya çıkmış olabileceği, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

15. Somut olayda Başsavcılık, başvurucunun ifadesinde kötü muameleye uğradığını belirtmesine (bkz. § 4) ve yaralanmasına ilişkin adli muayene raporu düzenlenmesine (bkz. § 5) rağmen soruşturmaya başvurucunun şikâyeti üzerine başlamıştır. Başsavcılık, başvurucunun gösterdiği tanıkların ve şüpheli kolluk görevlilerinin beyanına başvurmamış ve başvurucuda meydana gelen yaralanmanın iddia edildiği gibi araç camına ve aracın orta direk noktasına doğru kafa atması sonucu meydana gelip gelemeyeceği konusunda rapor alma yoluna gitmemiştir. Ayrıca başvurucunun tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılmasına neden olup olmadığı, neden olmuşsa müdahalenin başvurucunun tutumuna göre orantılı olup olmadığı konusunda bir değerlendirme yapmamış; kollukça düzenlenen tutanakları doğruluklarını araştırmadan kararına esas almıştır. Bu nedenle başvurucunun şikâyeti hakkında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterinceaydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması, 200.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında

belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor No: .2019/165173) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ER VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/12275 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12275

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12275)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Ali ER

2. Kerime EDİS

3. Medine AY

4. Nezir ER

5. Şirin KARAKUŞ

Vekili : Av. Cüney KANDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; murisin toplumsal olaylar sırasında ölümü nedeniyle uğranılan zararın tazmini için açılan davanın reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculaların yakını olan A.E. 22/3/1992 tarihinde Nusaybin'de PKK terör örgütü lehine yapılan gösteriler sırasında çıkan arbedede ölmüştür. Olayla ilgili olarak başlatılan ceza soruşturmasının kapsam ve akıbetine ilişkin başvurucular tarafından herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Bununla birlikte, aşağıda incelemesi yapılacak olan yargı

kararlarında bu olaylara ilişkin bazı açıklamalarda bulunulduğu tespit edilmiştir. Danıştay Onbeşinci Dairesinin (Dava Dairesi) bozma kararında olaya ilişkin değerlendirmelerinin ilgili kısımları şöyledir :

''22/03/1992 tarihinde saat 08.00 sıralarında yasadışı örgüt militanlarının Nusaybin İlçesi, Abdülkadirpaşa Mahallesi'nde bulunan sokaklarda evleri dolaşarak Alman Köprüsü ve kütüphane binası çevresinde toplanıp Cizre'de meydana gelen olayları protesto etmek amacıyla yürüyüş yapılacağı, yürüyüşe katılmayanların örgüt tarafından tespit edilerek cezalandırılacaklarını bildirmeleri üzerine Abdülkadirpaşa Mahallesi'nde bulunan sokaklardan 50-100 kişilik grupların ellerinde bulunan yasadışı terör örgütünü simgeleyen bez parçaları ile örgüt lehine sloganlar atarak yürüdüğü, kütüphane binası ve yeni yapılan köprü civarında yaklaşık 500-600 kişilik bir grubun toplandığı, topluluğa katılmaların devam ettiği sırada İlçede bulunan panzer aracının olay yerine intikal ettiği, aracın içerisinde bulunan görevlilerin, topluluğa, yapmış oldukları gösterinin kanunsuz olduğu, bölgenin olağanüstü hal bölgesi olduğu, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak için izin almaları ve dağılmaları gerektiğini ikaz ederek bildirmeleri üzerine, topluluk içerisinde bulunan yasadışı terör örgütü mesuplarının, topluluğa, dağılmamaları, panzer üzerlerine geldiğinde yola oturmalarını söyledikleri, bu arada panzer aracına bir roket atıldığı, arkasından seri şekilde evlerin damlarından otomatik silahlarla panzerin taranması üzerine, panzerin etrafında bulunan topluluk içerisindeki şahıslardan bazılarının silahlarla, bazılarının da panzerin manevra yaparak olay yerinden uzaklaşmak istediği sırada yaralandığı ve öldüğü belirtilmiştir.

Davacılar murisinin maktuller arasında yer aldığı Nusaybin Cumhuriyet Savcılığı'nın 10/04/1992 tarih ve Hazırlık No: 1992/184, Karar No: 1992/38 sayılı Ek Görevsizlik Kararı ile; yapılan ek soruşturma neticesinde sanıkların A.S. yönetiminde halkı zorla toplayarak panzer önüne sürdükleri, 25/03/1992 tarihli görevsizlik kararında tutuklananların olaya zorla sokulduğu, kast unsurları tespit edilemediğinden tutukluluk hallerinin yeniden değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek hazırlık evrakının yetkili ve görevli Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir. ''

3. Başvurucular, murislerinin olaylarda polis panzerinin altında kalarak yaşamını yitirmesi nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında Mardin Valiliği 4 No.lu Zarar Tespit Komisyonuna (Tespit Komisyonu) müracaat etmiştir.

4. Tespit Komisyonu 28/3/2013 tarihinde başvurucunun yakının; olay günü bölücü terör örgütünün organize ettiği kanunsuz olarak yapılan gösteri yürüyüşüne katıldığı ve panzerin önünde duran, terör örgütü lehine slogan atan ve olaya müdahale eden grup içinde yer aldığı, panzere yapılan roketli saldırı sırasında olay yerinden uzaklaşmaya çalışan panzeri engellemeye çalıştığı sırada A.E.nin panzerin altında kalarak yaşamını yitirdiği, ölüm olayının ölenin %100 kendi kusurundan kaynaklandığı bu nedenle 5233 sayılı Kanun kapsamı dışında olduğu gerekçesiyle ret kararı vermiştir.

5. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle Mardin 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde dava açmıştır. İdare Mahkemesi 19/02/2014 tarihinde davayı reddetmiştir. Bu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Dosyada mevcut tüm bilgi ve belgeler incelendiğinde; 22/03/1992 tarihinde Nusaybin'de pkk terör örgütü lehine gösteriler yapıldığı, olaylar sırasında emniyet güçleri tarafından gösterinin kanunsuz olduğu ve dağılmaları gerektiği konusunda ikazda bulunulduğu, bu

sırada topluluk içerisinde bulunan bazı pkk mensuplarının topluluğa dağılmamalarını, panzer üzerlerine geldiğinde ise yola oturmalarını söylediği, bazı örgüt mensuplarının durumdan faydalanarak panzer aracına roket ve silahlarla ateş açmaları üzerine, panzerin etrafında bulunan topluluk içerisinde bulunan şahıslardan bazılarının silahla yaralanır iken, bazılarının ise panzerin manevra yaparak olay yerinden uzaklaşmak istediği sırada altında kalmak suretiyle hayatını kaybettiği, davacılar yakınının da ölen kişiler arasında bulunduğu görülmektedir.

Olayın meydana geliş şekli dikkate alındığında, adı geçen şahsın yasa dışı terör örgütü lehine izinsiz gerçekleştirilen gösteriler sırasında göstericiler arasında bulunduğu ve polisin yapılan gösterinin kanunsuz olduğu ve dağılmaları gerektiği yönündeki uyarılarına karşın eylemin devam ettirilmek suretiyle çıkan arbede öldüğü, böylece uğranıldığı iddia edilen zararın kendi kasıtlı-kusurlu davranışı sonucunda meydana geldiği, adı geçen kişinin terörle mücadele kapsamında güvenlik güçlerince yürütülen bir faaliyet sırasında kusuru ve terör olayıyla ilgisi olmadan bu olaydan zarar gören konumunda olmadığı, dolayısıyla yapılan başvurunun 5233 Sayılı Yasa kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.''

6. Danıştay Onbeşinci Dairesi (Dava Dairesi) 15/06/2017 tarihinde İdare Mahkemesinin bu kararını temyiz incelemesinde bozmuştur. Bu kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''...[D]avacılar murisinin yasadışı bir gösteri yürüyüşünde çıkan olaylar sırasında öldüğü sabit olmakla birlikte, terör örgütü üyesi olduğu, terör örgütüne yardım ve yataklıkta bulunduğu ya da gösteri yürüyüşüne gönüllü olarak katıldığı, 22/03/1992 tarihinde meydana gelen olaylarda aktif olarak rol aldığı, güvenlik güçlerine ateş ettiği veya herhangi bir şekilde saldırıda bulunduğu yönünde bir belirleme bulunmadığından, ilgilinin ölümünün 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerekirken aksi yönde tesis edilen işlemde hukuka uyarlık görülmemiştir.''

7. İdare Mahkemesi 12/12/2018 tarihinde bozma kararına uymayarak ısrar kararı vermiş ve başvuruculların davasını reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir :

''Dosyada mevcut tüm bilgi ve belgeler incelendiğinde; 22/03/1992 tarihinde Nusaybin'de pkk terör örgütü lehine gösteriler yapıldığı, olaylar sırasında emniyet güçleri tarafından gösterinin kanunsuz olduğu ve dağılmaları gerektiği konusunda ikazda bulunulduğu, bu sırada topluluk içerisinde bulunan bazı pkk mensuplarının topluluğa dağılmamalarını, panzer üzerlerine geldiğinde ise yola oturmalarını söylediği, bazı örgüt mensuplarının durumdan faydalanarak panzer aracına roket ve silahlarla ateş açmaları üzerine, panzerin etrafında bulunan topluluk içerisinde bulunan şahıslardan bazılarının silahla yaralanırken, bazılarının ise panzerin manevra yaparak olay yerinden uzaklaşmak istediği sırada altında kalmak suretiyle hayatını kaybettiği, davacılar yakınının da ölen kişiler arasında bulunduğu görülmektedir.

Olayın meydana geliş şekli dikkate alındığında, adı geçen şahsın yasa dışı terör örgütü lehine izinsiz gerçekleştirilen gösteriler sırasında göstericiler arasında bulunduğu ve polisin yapılan gösterinin kanunsuz olduğu ve dağılmaları gerektiği yönündeki uyarılarına karşın eylemin devam ettirilmek suretiyle çıkan arbedede öldüğü, böylece uğranıldığı iddia edilen zararın kendi kasıtlı-kusurlu davranışı sonucunda meydana geldiği, adı geçen kişinin terörle mücadele kapsamında güvenlik güçlerince yürütülen bir faaliyet sırasında kusuru ve terör olayıyla ilgisi olmadan bu olaydan zarar gören konumunda olmadığı, dolayısıyla yapılan başvurunun 5233 Sayılı Yasa kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşıldığından,

dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.''

8. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) 2/3/2020 tarihinde İdare Mahkemesinin ısrar kararını onamış ve 11/11/2020 tarihinde de karar düzeltme taleplerini reddetmiştir.

9. Kararın 12/2/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucular 4/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular; olayın olduğu tarih itibarıyla yasa dışı örgütlerin terör faaliyetlerinin yoğun olduğu, yakınlarının bir çatışma olmaksızın öldürülmüş olması ve faillerinin de bulunamaması nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

13. Yaşam hakkının maddi boyutuyla ilgili iddialar yönünden başvuruya uygulanabilir ilkeler, devletin yaşam hakkı bağlamında yüklendiği negatif yükümlükle ilgili olanlardır. Bu ilkeler Serpil Kerimoğlu ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 51), Cemil Danışman ([1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, §§ 44, 45-50, 57, 63), Nesrin Demir ve diğerleri (([1. B.], B. No: 2014/5785, 29/9/2016, §§ 105-109, 111-113) ve Fatma Akın ve Mehmet Eren ([GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, §§ 82-87) başvuruları hakkında verilen kararlarda yer almaktadır.

14. Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca devletin yaşam hakkı kapsamında birtakım pozitif yükümlülükleri de vardır. Pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin boyutu gereğince devletin kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama vakalarında sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütmesi gerekir. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi ihlali gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55). Tazminat ödenmesini amaçlayan davaların da başvuru süresi üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır (Nevzat Koçak, B. No: 2015/11217, 9/10/2019, § 42).

15. Açıklanan nedenlerle başvurucuların şikâyetleri açısından olayda sorumluluğu bulunanların tespiti ve cezalandırılması konusunda makul bir başarı şansı sunabilecek olan başvuru yolu, etkili bir ceza soruşturmasıdır.

16. Somut başvuruda başvurucular, yakınlarının ölümü nedeniyle başlatılan ceza soruşturmasının kapsam ve neticesine ilişkin olarak herhangi bir açıklama yapmamıştır. Gerçekten de başvurucuların ileri sürülen iddialar bakımından; ceza soruşturmasının ne zaman başladığına, ceza soruşturması sonucunda nasıl bir karar verildiğine, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmişse bu karara itiraz edip etmediklerine, itiraz sonucunda verilen karara dair bir açıklamada bulunmadıkları görülmüştür. Başvurucular, aynı doğrultuda olmak üzere, ceza soruşturması sonucunda bir iddianame ile kovuşturma evresine geçilerek yargılama yapıldığına veya faillerin bulunamaması nedeniyle daimi arama kararı verildiğine dair de bir izahat yapmamıştır. Başvuru, yaşam hakkının ihlal edildiğine

ilişkin iddianın incelenmesinin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisine girip girmediği ve ihlal iddiasının süresinde dile getirilip getirilmediği konusunda değerlendirme yapılabilmesine imkân verecek bilgi de ihtiva etmemektedir.

17. Tüm bu hususlara ek olarak başvuruculaların yaşam hakkının hangi boyutunun ne suretle ihlal edildiğini ve buna dayanak olan olguları da bireysel başvuru incelemesini sağlayacak şekilde göstermek suretiyle ortaya koyamadıkları anlaşılmıştır. Somut olayda başvurucular 5233 sayılı Kanun kapsamında kalan süreç sonrasında yaşam hakkının ihlal edildiğini genel ve soyut olarak ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruda, başvuruculaların dava açarken bireysel başvuruda belirttikleri hususların hepsini dile getirip getirmedikleri, idari yargı mercilerinin bu iddiaları ne ölçüde değerlendirdiği, başvuruculaların değerlendirilmeye alınmayan iddialarının bulunup bulunmadığı, başvuruculaların ceza soruşturması sürecine ilişkin bir şikâyetlerinin olup olmadığı, varsa bu şikâyetlerin neler olduğu konularında bilgi sahibi değildir.

18. Ayrıca 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun ve bu başvurunun reddi üzerine yürütülen yargısal sürecin başvuru süresine bir etkisi de bulunmamaktadır (Sözü edilen tazminat yolunun devletin yaşamı koruma yükümlülüğü yönünden de etkili bir yol olmadığının değerlendirildiği örnek karar için bkz. Aziz Biter ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2015/4603, 19/2/2019, §§ 56-78).

19. Bu itibarla somut olayın niteliği ile başvuruculaların iddiaları birlikte değerlendirildiğinde başvuruda yaşam hakkı kapsamında başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucular; İdare Mahkemesi ile İDDK kararlarının açık bir keyfîlik içerdiğini, hukuka uygun olmayan değerlendirmeler ile davalarının reddedildiğini, yargısal mercilerin etkili bir şekilde inceleme ve araştırma yapmadıklarını öne sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculaların iddialarının dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların ispatı, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğunu, başvurunun kanun yolu şikâyeti kapsamında olduğunu, açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığı hususunun Anayasa Mahkemesince yapılacak değerlendirmede dikkate alınmasının faydalı olacağını açıklamıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı cevap vermemiştir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden,

bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

25. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

26. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

27. Somut olayda İdare Mahkemesinin, başvuruculaın yakınının ölüm şekli ile bu ölüm şekline ilişkin olarak da 5233 sayılı Kanun'un uygulanması koşullarının neden mevcut olmayacağı şeklinde hem ilk kararında hem de ısrar kararında yeterli bir değerlendirme yaptığı anlaşılmaktadır. İdare Mahkemesi, olay gününe ilişkin olarak ilgili belge ve bilgileri temin ettikten sonra olayın gelişimine ve başvuruculaın yakının ölüm şekline ilişkin olarak somut bazı açıklamalarda bulunmuştur. İdare Mahkemesinin kabulüne göre, terör örgütü lehine gösterilerin yapılması üzerine güvenlik görevlileri tarafından gösterinin kanunsuz olduğu ve dağılmaları gerektiği konusunda ikazda bulunulmuştur. Buna rağmen terör örgütü mensuplarının panzer aracına roket ve silahlarla ateş açmaları üzerine, panzerin etrafında bulunan topluluk içinde bulunan şahıslardan bazıları silahla yaralanırken, bazıları ise panzerin manevra yaparak olay yerinden uzaklaşmak istediği sırada altında kalmak suretiyle hayatını kaybetmiştir. İdare Mahkemesi, bu tespitler sonrasında başvurucunun yakının da yasa dışı terör örgütü lehine izinsiz gerçekleştirilen gösteriler sırasında göstericiler arasında bulunmak ve uyarılara karşın eylemine devam etmek suretiyle çıkan arbede sırasında öldüğünü belirlemiştir. Bu durum ise İdare Mahkemesine göre 5233 Sayılı Kanun kapsamına girmemektedir.

28. Bu açıklamalar sonrasında başvuruculaın şikâyet ettiği hususların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu tespit edilmiş, İdare Mahkemesinin kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucular, ölenin bir suçlu gibi görüldüğünü, Nevruz kutlamalarına katılmanın suç olmadığını belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini öne sürmüşlerdir.

31. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır.

32. Güvencenin ilk yönü, kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen süreye, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

33. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

34. Somut olayda İdare Mahkemesinin kararına bakıldığında, başvurucunun yakınlarının ölümü nedeniyle 5233 sayılı Kanun kapsamında açılan davada yaptığı tespitlerin değerlendirilmesi neticesinde, başvurucunun yakınının olaylardaki durumuna ve ölümüne ilişkin olarak mevcut belgelere göre değerlendirmelerde bulunduğu anlaşılmıştır. İdare Mahkemesi kararında ölenle ilgili olarak, olay günündeki eylem ve olgulara dayanıldığı, somut dava değerlendirilirken kişinin masumiyetini zedelemeye dönük ifadelerin kullanılmadığı böylece bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu görülmüştür.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucular, murislerinin adına veya kendi adlarına ilişkin herhangi bir açıklama yapmaksızın soyut olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

37. Başvuruculaların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine dair iddialarının -incelemeyi gerektirecek hiçbir açıklama yapmadıkları görüldüğünden- temellendirilmemiş şikâyet niteliğinde bulunduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksun olduğu değerlendirilmiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN GÖLGE (3)

B. No: 2021/16601 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16601

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN GÖLGE BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2021/16601)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Serkan GÖLGE

Vekili : Av. Ali BİLGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 17/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer ([GK], B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan

ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 5.940,53 Amerikan dolarının güncel TL karşılığı maddi tazminat ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine, maddi tazminat talebinin ise reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 13. İdare Mahkemesine (E.2019/2330, K.2020/1251) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ AŞICI

B. No: 2021/20839 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ AŞICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20839)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Ali AŞICI

Vekili : Av. Osman Turan DURAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahkeme kararlarına rağmen kişisel ilişki tesis edilememesi ve bu hususta caydırıcı önlemler alınmaması nedenleriyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden temin edilen belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

3. Başvurucu ile M.A. 21/3/2015 tarihinde evlenmiştir. Bu evlilikten 12/2/2017 doğumlu müşterek bir çocukları bulunmaktadır.

A. Başvurucu Aleyhine Verilen Tedbir Kararları

4. M.A. 1/12/2019 tarihinde başvurucunun kendisini darp ve tehdit ettiğinden bahisle şikâyetçi olmuş ve başvurucu aleyhine 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında tedbir uygulanmasını talep etmiştir. Bunun üzerine Ankara Batı 1. Aile Mahkemesi 2/12/2019 tarihinde koruma

talebinin iki ay süre ile kabulüne, şiddet mağduruna yönelik belirli söz ve davranışlarda bulunulmamasına, ikametgâhın şiddet mağduruna tahsisine ve başvurucunun evden derhâl uzaklaştırılmasına, başvurucunun kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına karar vermiştir.

5. M.A.nın anılan tedbir kararının altı ay süre ile uzatılması talebi Ankara Batı 1. Aile Mahkemesi tarafından kısmen kabul edilmiş ve 6/2/2020 tarihinde koruma tedbirinin üç ay süreyle uzatılmasına; son olarak M.A.nın 8/6/2020 tarihli benzer koruma tedbirlerine ek olarak işyerinin değiştirilmesi talebi, Konya 1. Aile Mahkemesi tarafından aynı tarihte kabul edilmiş ve aynı koruma tedbirlerinin altı ay süreyle geçerli olmasına ve başvurucunun işyerinin değiştirilmesine karar verilmiştir.

B. Boşanma Davası ve Başvurucu ile Çocuk Arasındaki Kişisel İlişki Tesisine İlişkin Kararlar

1. Bireysel Başvuru Tarihi Öncesi Süreç

6. Başvurucuya karşı 2/3/2020 tarihinde Konya 3. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucunun eşi (karşı taraf) tarafından boşanma davası açılmıştır. Başvurucu 27/4/2020 tarihli davaya cevap ve karşı dava dilekçesinde müşterek çocuğu görmesinin engellendiğini ifade ederek kişisel ilişki tesisi talebinde bulunmuştur. Mahkemece 8/5/2020 tarihinde başvurucunun talebinin kabulü ile COVID-19 salgını da dikkate alınarak müşterek çocukla başvurucu arasında haftanın her pazar günü saat 14.00 ile 15.00 saatleri arasında telefon uygulamaları üzerinden görüntülü konuşma şeklinde şahsi ilişki tesisine karar verilmiştir. Başvurucu, anılan karara karşı vatani görevi nedeniyle yurt dışına gideceğini, uzun süre çocuğundan ayrı kalacağını belirterek itirazda bulunmuştur. Mahkeme tarafından 23/6/2020 tarihinde talebin kabulü ile başvurucu ile müşterek çocuk arasında her ayın 1. ve 3. cumartesi günü ile dinî bayramların ikinci günü şahsi ilişki tesisine dair ara kararı verilmiştir.

7. Öte yandan başvurucu 24/6/2020 tarihinde vatani görevi için iki hafta sonra yurt dışında olacağından şahsi ilişki gününün bir hafta erkene alınmasını talep etmiştir. Mahkemece 25/6/2020 tarihinde talebini kabulü ile bir defaya mahsus olmak üzere talep edilen tarihlerde şahsi ilişki tesisine karar verilmiştir.

2. Bireysel Başvuru Tarihi Sonrası Süreç

8. Bireysel başvuru tarihinden sonra başvurucunun müşterek çocukla görüntülü görüşme sayısının haftada iki güne çıkarılması ile dinî ve resmî bayramlarda da görüntülü görüşme talebi, Mahkemece 28/4/2021 tarihinde kabul edilmiştir. Bununla birlikte karşı tarafın 21/5/2021 ve 27/5/2021 tarihli şahsi ilişkinin kaldırılması talepleri Mahkemece 31/5/2021 tarihinde reddedilmiştir. Anılan kararın gerekçesinde başvurucunun görevi nedeniyle yurt dışına gittiği, kızı ile yüz yüze görüşme imkânı bulamadığı, çocuğun üstün yararı ve çocuğun babası ile kurduğu bağın ilerideki hayatında önem arz ettiği ifadelerine yer verilmiştir. Son olarak karşı tarafın benzer yöndeki 27/10/2021 tarihli talebi de Mahkemece aynı gerekçelerle 28/10/2021 tarihinde reddedilmiştir.

9. Mahkeme tarafından 16/2/2022 tarihinde başvurucu ile karşı tarafın davalarının kısmen kabulü ile tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin karşı tarafa verilmesine, başvurucu ile çocuk arasında şahsi ilişki tesisine, iştirak nafakasına, karşı tarafın maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüne karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde karşı tarafın başvurucunun ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesini istemediği ve kısıtladığı, ortak konuta misafir kabul etmediği ifadelerine yer verilmiştir. Başvurucunun ise evlilik birliği

içerisinde ailesinin etkisi altında kaldığının, eşine hakaret ettiğinin, eşine ilgi ve sevgi göstermediğinin belirtildiği kararda evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı vurgulanmıştır.

C. Kişisel İlişki Tesisine Dair Ara Kararların İnfazına İlişkin Süreç

10. Başvurucu, müşterek çocukla şahsi ilişki tesisine dair ara kararının icrası amacıyla Konya 2. İcra Müdürlüğüne (İcra Müdürlüğü) başvurmuş ve çocuğun teslimi amacıyla 4/7/2020 tarihinde çocuğun ve karşı tarafın adresine gidildiğinde evde bulunmadıkları anlaşılarak bu hususu belirten tutanak tutulmuştur. Bunun üzerine başvurucu 7/7/2020 tarihinde Konya 5. İcra Ceza Mahkemesine (Ceza Mahkemesi) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Ceza Mahkemesi 8/2/2021 tarihinde karşı tarafın beraatına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvuru aleyhine tedbir kararı bulunduğu, karşı tarafın çocuğu teslim etmeme kastının bulunmadığı ifadelerine yer verilmiştir. Anılan karara karşı yapılan itiraz Konya 6. İcra Ceza Mahkemesi tarafından 1/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucunun çocuğun teslimine yönelik İcra Müdürlüğüne başvurusu kapsamında çocuğun teslimi amacıyla bu defa 5/9/2020 tarihinde karşı tarafın adresine gidildiğinde evde bulunmadıkları anlaşılarak bu hususu belirten tutanak tutulmuştur. Bunun üzerine başvurucu 8/9/2020 tarihinde Ceza Mahkemesine şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Ceza Mahkemesi 8/2/2021 tarihinde karşı tarafın beraatine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvuru aleyhine tedbir kararı bulunduğu, karşı tarafın çocuğu teslim etmeme kastının bulunmadığı ifadelerine yer verilmiştir. Anılan karara karşı yapılan itiraz Konya 6. İcra Ceza Mahkemesi tarafından 1/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

12. Konya 6. İcra Ceza Mahkemesinin nihai kararı 2/3/2021 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş ve başvurucu 29/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; Ceza Mahkemesi kararının hukuka aykırı olduğunu, aleyhine olan tedbir kararında kişisel ilişki tesisine dair hâllerin saklı tutulmak kaydıyla çocuğa yaklaşmama şeklinde hüküm tesis edildiğini, bu nedenle çocukla görüşmesine yasal bir engel bulunmadığını ileri sürmüştür. Ceza Mahkemesince delillerinin ve iddialarının dikkate alınmadığını belirten başvurucu; çocuğunun kendisinden kaçırıldığını, yaklaşık iki yıldır çocuğuna hasret olduğunu, çocuğuyla şahsi ilişki kurmasının engellendiğini, Mahkeme kararına rağmen çocuğuyla telefonla görüşmesine dahi engel olunduğunu iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, §16). İddiaların özünün, aile mahkemelerinin ara kararlarına rağmen başvurucunun çocuğunu görememesine ve kararların infazı konusunda caydırıcı önlemler alınmamasına yönelik olduğu anlaşılmakla başvurunun Anayasanın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Devletin pozitif tedbirler alma yükümlülüğü konusunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, ebeveynin çocuğuyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. 41. maddede her çocuğun üstün yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir (Bahadır Üney ve diğerleri [GK], B. No: 2018/4453, 10/3/2022, §51). Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup, boşanma veya ayrılık davaları kapsamında aile ilişkisine müdahalede bulunulmuş olması, aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatı anne ve babanın boşanma sürecinde ve boşanma kararı verildikten sonra da devam eder (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Murat Altılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 25). Bu kapsamda derece mahkemelerinin, kendisine velayet hakkı tanınmayan anne veya baba ile çocuk arasında kişisel ilişki tesis ettiği durumlarda, kurulması öngörülen ilişkinin uygulanabilir ve etkili olmasını temin edecek şekilde hareket etmesi zaruridir (Murat Altılgan , § 46).

18. Öte yandan anne, baba ve çocukların birlikte yaşama hakkı aile hayatının esaslı bir unsuru olup anne ve baba tarafından diğer eşe tanınan velayet ve kişisel ilişki haklarının hukuka aykırı şekilde engellenmesi durumunda da devletin bireylerin haklarını koruyan düzenleyici yargısal bir çerçeve oluşturulmasını ve fiilen hayata geçirilecek uygun tedbirlerin alınmasını sağlama yükümlülüğü, aile hayatına saygı hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerinin bir görünümünü oluşturmaktadır (M.Ş.N. (2), B. No: 2018/27095, 4/7/2022, § 106). Bu bağlamda velayet ve kişisel ilişki tesisine dair kararların icrasına ilişkin problemler, aile hayatına saygı hakkı bağlamında değerlendirme yapılmasını gerektiren önemli bir dava grubudur (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015 § 44).

19. Bu kapsamda çocuğun üstün yararı gözetilmek suretiyle devletin yasal bir altyapı kurma yükümlülüğü bulunduğunu ve çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek hususları en aza indiren yöntemlerle kişisel ilişki sağlanması yönünde tedbirler alınması gerektiğini belirtmek gerekir (M.Ş.N. (2), § 107).

20. Bununla birlikte mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetkisi ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte ve özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (Benzer yönde değerlendirmeler için bkz. M.Ş.N. (2), § 108; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 135).

21. Başvurucu, çocuğu ile kişisel ilişki kurma hakkının müşterek çocuğun annesince engellendiğini, bu engellemelerin kamusal makamlarca cezalandırılmaması ve gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle ara kararların icrasının gerçekleştirilmediğini iddia etmiştir. Bu iddia karşısında söz konusu icra sürecindeki takip işlemleri, ilgili mahkemenin

ve icra dairesinin tutumu, anne hakkında yürütülen ceza yargılama süreci gibi bir dizi kamusal işlem ve eylemin bir bütün hâlinde değerlendirilmesi gerekir. Bu şekilde yapılacak değerlendirme, kişisel ilişki tesisinde kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini sağlıklı biçimde ortaya koyabilir.

22. Başvurucunun eski eşi, boşanma davasından önce 6284 sayılı Kanun kapsamında talepte bulunmuş ve başvurucu aleyhine koruma tedbirlerine karar verilmiştir (bkz. §§ 4-5). Her ne kadar başvurucunun eski eşine ve çocuğuna yaklaşmaması gerektiği konusunda tedbir kararı bulunsa da aynı kararlarda çocukla kişisel ilişki tesisine ilişkin kararlar bulunması durumu istisna olarak öngörülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun çocuğuyla kişisel ilişki kurması yönünde haklı ve meşru bir beklentisi bulunmaktadır.

23. Süreç içerisinde boşanma davası devam ederken de Mahkeme tarafından başvurucunun çocuğuyla kişisel ilişki kurması gerektiği yönünde ara kararları tesis edilmiştir. Öyle ki Mahkemece başvurucunun mesleği dikkate alınarak çocukla iletişim araçlarıyla görüntülü görüşmesi yönünde kişisel ilişki tesisine de karar verilmiştir. Bu kapsamda mahkemelerin başvurucunun çocuğuyla kişisel ilişki kurması yönünde gereken öncelikli adımları attığı anlaşılmıştır.

24. Taraflar arasında görülen boşanma davasının çekişmeli olması nedeniyle iletişimin oldukça azaldığı, başvurucu aleyhine iletişim araçlarıyla veya sair surette davacının rahatsız edilmemesi yönünde tedbir kararı verilmesinin iletişimin azalmasına etki ettiği anlaşılmıştır. Diğer taraftan bu olaylar sırasında başvurucu, müşterek çocukları ile görüşebilmesi için mevzuat gereği icra takibi yapmak zorunda kalmıştır.

25. Başvurucu, yapılan icra takipleri sırasında karşı tarafın icra takibinden haberdar olmasına rağmen evde bulunmaması nedeniyle belirlenen gün ve saatte çocuğuyla kişisel ilişki kuramamıştır. Dolayısıyla karşı tarafın kişisel ilişki tesis edileceği gün ve saatte kendisine tahsis edilen veya fiilen bulunduğu konutta kalmamayı tercih ettiğinin, bu durumu kamu makamlarına bildirmediğinin de gözönüne alınması gerekmektedir.

26. Söz konusu eylemler nedeniyle başvurucu aynı zamanda karşı taraf hakkında ceza yargılaması süreci başlatmıştır. Bu kapsamda ceza yargılaması sürecinin de Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinin gereklerine uygun olup olmadığını incelemek gerekir.

27. Başvurucunun çocukla kişisel ilişkinin engellenmesi nedeniyle şikâyet başvurusunda bulunduğu ve Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu aleyhine tedbir kararına hükmedildiğinden bahisle beraat kararı verildiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 10-11). Öte yandan başvurucu aleyhine verilen tedbir kararının ilgili kısmında (bkz. § 4) başvurucunun "kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına" ifadelerineyer verilerek, çocukla şahsi ilişki tesisine ilişkin kararlara üstünlük tanındığı görülmektedir. Buna rağmen Ceza Mahkemesince tedbir kararlarında çocukla şahsi ilişki kurulmasına yönelik bir mahkeme kararının bulunması durumunun, başvurucunun çocuğa yaklaşmaması yönündeki tedbirin bir istisnası olarak öngörülmesi hususu dikkate alınmamıştır. Sonuç olarak Ceza Mahkemesince velayet sahibi olmayan ebeveyn ile çocuğun şahsi ilişki kurmasında yer alan çocuğun üstün yararı ve çocukla başvurucu arasında şahsi ilişkiyi yasaklayan bir kararın mevcut olmadığı gözetilmeden hüküm kurulduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kişisel ilişki tesisine dair ara kararlara ilişkin olarak Ceza Mahkemesince bir koruma sağlanamadığı anlaşılmaktadır.

28. Sonuç olarak karşı tarafın eylemleri karşısında olayların olduğu zaman diliminde, fiilen

hayata geçirilecek uygun tedbirlerin alınmaması sebebiyle çocukla kişisel ilişki kurulamamıştır. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde yer verilen aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruya konu olayda Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği, ihlalin 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 25/a ve 341. maddelerinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte başvuru tarihinden ve çocukla kişisel ilişkinin gerçekleşmesinden sonra 30/11/2021 tarihli ve 31675 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7343 sayılı Kanun'un 32. maddesi ile 2004 sayılı Kanunun 25., 25/a, 25/b ve 341. maddeleri ilga edilmiştir. Bu nedenle tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır (Benzer yönde değerlendirmeler için bkz . M.Ş.N. (2), §§ 120-130).

31. Diğer taraftan süreç sonucunda yaşanılan elem ve üzüntü nedeniyle başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Konya 5. İcra Ceza Mahkemesine (E.2020/398, K.2021/93) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

KUTLAY TELLİ

B. No: 2021/29783 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29783

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUTLAY TELLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29783)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Başvurucu : Kutlay TELLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiş; iddianamede özetle Bylock tespiti, tanıklar U.S., M.G., İ.C., R.M., C.U., H.E., A.A., A.C., gizli tanık Defne'nin ifadeleri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSK) 2. Dairesi ve HSK Genel Kurulunun görevden uzaklaştırma ve ihraç kararlarına dayanarak başvurucunun atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İstanbul 28. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Mahkeme duruşma hazırlığı işlemleri kapsamında diğerlerinin yanı sıra tanıklar

M.G., C.U., R.M. ve A.A.nın istinabe yoluyla beyanlarının alınmasına karar vermiştir.

5. Yargılama beş celsede bitirilmiştir. Birinci celseden önce tanıklar M.G. ve A.A.nın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan istinabe müzekkerelerine ikmalen cevap verilmiştir. Tanık M.G. 2010-2011 yıllarında örgüte mensup hâkim ve savcıların yabancı dil eğitimi alması ve yurt dışında akademik çalışmalar yürütmesi amacıyla oluşturulan Yabancı Dil Biriminde yer alan üç kişiden birinin başvurucu olduğunu, Tanık A.A. 1999 yılında aynı yurtta kaldığı başvurucunun bu süre içinde kendisini örgüte katılmaya ikna etmek için çabaladığını belirtmiştir.

6. Başvurucu; müdafiinin de hazır bulunduğu birinci celsede alınan savunmasında üzerine atılı suçu işlemediğini savunmuştur. Mahkeme bu celsede okunan belgelere ve tanık ifadelerine karşı başvurucuya diyeceklerini sormuş; başvurucu, aleyhine hususları kabul etmediğini beyan etmiştir. Mahkeme diğerlerinin yanı sıra tanıklar R.M., U.S. ve İ.C.nin beyanlarının istinabe yoluyla alınmasına karar vermiştir.

7. İkinci celsede anılan tanıkların bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan istinabe müzekkerelerine ikmalen cevap verilmiştir. Tanık R.M. başvurucunun örgütün yönlendirmesi ile adli ateşe olarak dört yıl yurt dışında kaldığını, tanık U.S. İstanbul'da çalıştığı yere atanan başvurucunun örgüt üyesi olduğuna yönelik söylentiler duyduğunu, başkaca bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Tanık İ.C. başvurucunun HSK tarafından yurt dışı programına gönderilmesi nedeniyle örgütle ilişkisi olduğu kanaatine vardığını ancak kesin bir bilgisi olmadığını belirtmiştir. Tanık ifadeleri duruşmada okunmuş; başvurucu, tanık İ.C.nin beyanlarına katılmadığını, tanık ile mahkemede yüzleşmek istediğini beyan etmiştir. Mahkeme, başvurucu müdafiine tanık beyanlarına karşı yazılı savunmalarını sunmak için süre verilmesine karar vererek duruşmayı ertelemiştir.

8. Duruşmanın üçüncü ve dördüncü celselerinde yargılamaya ilişkin işlemler yapılmıştır. Beşinci celseden önce iddia makamı yazılı mütalaasını Mahkemeye sunmuştur. Beşinci celsede başvurucu, esas hakkındaki mütalaaya karşı önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu inkâr etmiştir. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; mahkûmiyet kararında başvurucunun terör örgütü ile bağlantısı olduğuna ilişkin tanık beyanlarına dayanmıştır.

9. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğer nedenlerle birlikte tanıkların Mahkeme huzurunda dinlenmemesi nedeniyle tanıkları sorgulama imkânı bulamadığını belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 15/3/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Başvurucu 3/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon; başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; beyanları hükme esas alınan tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucuya itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, tanıkların dinlendiği talimat

duruşmasına başvurucu müdafiinin katılmasını engelleyen bir husus olmadığı, şikâyetlerin maddi olay ve olguların kanıtlanması ve delillerin değerlendirmesi kapsamında kaldığı bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurucunun şikâyeti adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

17. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

18. Somut olayda duruşmanın ilk celsesinde tanıklar M.G. ve A.A.nın talimat mahkemesinde verdiği beyanlar okunmuş; başvurucu bu beyanları kabul etmediğini belirtmiştir. Duruşmanın ikinci celsesinde tanıklar R.M., U.S. ve İ.C.nin talimat mahkemesinde verdiği beyanlar okunmuş başvurucu, tanık İ.C.nin beyanını kabul etmediğini, bu tanık ile mahkemede yüzleşmek istediğini ifade etmiştir (bkz. § 7). Başvurucunun bu talebi konusunda olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiş, talimat yoluyla dinlenmesine karar verilen tanıkların hiçbirinin huzurda dinlenmesine ilişkin bir çaba gösterilmemiştir. Gerekçeli kararda da tanıkların mahkemede hazır edilmemesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak tanıkların huzurda dinlenmemesi için geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. Bunun dışında hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı, böyle ise savunmaya karşı dengeleyici güvenceler sağlanıp sağlanmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Gerekçeli kararda Mahkeme, yargılamada istinabe yoluyla dinlenen tanıkların anlatımlarını dikkate alarak başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma boyutunda iştirak ve bilinç iradesiyle hareket ettiğini değerlendirmiştir. Mahkemenin salt tanık beyanlarına dayanarak mahkûmiyet kararı vermesi karşısında bilgi ve görgüleri istinabe yoluyla tespit edilen tanıkların anlatımlarının mahkumiyet kararında tek delil olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu tanıkların sorgulanması imkânı tanınmaması nedeniyle tanık anlatımlarının güvenilirliği test edilememiş, savunmanın karşılaştığı zorlukların ve maruz kaldığı olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla karşı dengeleyici güvenceler de sağlanmamıştır. Bu bağlamda beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbirinin duruşmada dinlenmemesi ve telafi edici güvencelerin sağlanmaması bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

İrfan FİDAN bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda suçun sübutu konusunda karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına

gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin mevcut belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

24. Öte yandan ihlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 28. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/136, K.2018/115) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021, § 35).

3. Somut olayda duruşmanın ilk celsesinde tanıklar M.G. ve A.A.nın talimat mahkemesinde verdiği beyanlar okunmuş; başvurucu bu beyanları kabul etmediğini belirtmiştir. Duruşmanın ikinci celsesinde tanıklar R.M., U.S. ve İ.C.nin talimat mahkemesinde verdiği beyanlar okunmuş başvurucu, tanık İ.C.nin beyanını kabul etmediğini bildirmiştir.

4. Mahkeme, yargılamada istinabe yoluyla dinlenen tanıkların anlatımlarını dikkate alarak başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma boyutunda iştirak ve bilinç iradesiyle hareket ettiğini değerlendirmiştir.

5. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

6. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar şöyledir:

“Yapılan yargılama sonucunda, …yine sanık Kutlay Telli hakkındaki yargılama aşamasında dinlenen tanıkların ifadelerinde yer alan "2010 ya da 2011 yıllarında örgüte mensup hakim savcıların oluşturmuş olduğu yabancı dil birimi adı altında bir birim vardı, bu birim örgüte mensup hakim savcıların yabancı dil eğitimi alması, yurt dışında yüksek lisans doktora yapması konularında çalışmalar yürütürdü, hatırladığım kararıyla bu yabancı dil biriminde 2011 yılında Kutlay Telli, F.A. ve G.S. isimli şahıslar bulunuyordu..", "Kendisi adli ateşe olarak 4 yıl yurt dışında kalmıştır. Kendisi cemaatin yönlendirmesiyle bu görevi almıştır.", "Kultay Telli benim yurtta kaldığım 2 sene boyunca beni örgüte kazandırabilmek için ilgilendi. Beni bir keresinde eve davet etti. Birlikte yemek yedik. Beni evlere çıkmak konusunda davet etti ancak ben ilkeleri bana ters olduğu için kabul etmedim." şeklindeki sanık Kutlay Telli'nin terör örgütü ile bağlantısına dair beyanlar birlikte değerlendirilmiş, sanıkların FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün amacını, faaliyet ve eylemlerini benimsediklerinin, FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün niteliğini örgüt üyesi olarak bildiklerinin ve örgüte üyelik boyutunda iştirak ve bilinç iradesiyle hareket ederek kastını sürdürdüklerinin kabulü gerekmiş ve Mahkememizce sanıkların silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları yoluna gidilmiştir.”

7. Görüldüğü üzere başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının tek bir beyan veya delile dayalı olduğu söylenemez. Öte yandan tanıkların her birinin beyanlarının farklı olgulara ilişkin olduğu da dikkatten kaçmamalıdır. Ayrıca başvurucunun istinabe yoluyla tanık dinlenmesine itirazı olmadığı gibi bu beyanları kabul etmemek dışında bir itirazı da bulunmamaktadır.

8. Bir yargılamada hangi delil veya hangi tanığın beyanına üstünlük verileceği, delilleri takdir ve değerlendirme ile yetkili olan ilk derece mahkemelerine aittir. Anayasa Mahkemesi keyfilik ve bariz takdir hatası dışında delilleri değerlendirme yetkisine haiz değildir. Başvurucunun iddiaları ile mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında tanıkların duruşmada dinlenmemesinin yargılamanın hakkaniyetini zedelediği de söylenemez.

9. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden, tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye İrfan FİDAN

BATI MENDERES PAMUK ÇIRÇIR TARIM HAYVANCILIK SANAYİ TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/33344 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33344

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BATI MENDERES PAMUK ÇIRÇIR TARIM HAYVANCILIK SANAYİ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33344)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Batı Menderes Pamuk Çırçır Tarım Hayvancılık Sanayi

Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Akın ŞENOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere verilen ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/8/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Yapılan inceleme neticesinde 2021/33344 numaralı bireysel başvuru dosyasının hukuki irtibat nedeniyle 2021/27607 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/33344 numaralı dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu şirkete Aydın ili Söke ilçesi Yenicami Mahallesi 511 ada 17 parsel sayılı taşınmaz üzerinde Aydın İl Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünce (İdare) "tarımsal amaçlı depo" ruhsatı verilmiştir. Akabinde Söke Belediye Başkanlığı (Belediye) taşınmaz üzerinde başvurucuya pamuk çırçır ve prese fabrikasını işletmek üzere 30/7/2013 tarihli ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatı vermiştir.

9. İdare; Belediye'ye 30/6/2014 tarihinde tarım dışı kullanıma izin bulunmayan taşınmazda yer alan tesis için çırçır fabrikası ruhsatı verildiğinin tespit edildiği, tarımsal amaçlı depo kullanılmasına yönelik taahhütlere aykırı şekilde kurulan çırçır tesisine ait depo, idari bina ve kantarın kullanımının 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'nun 21. maddesine göre durdurulması gerektiği ve üç ay içinde izin veriliş amacına uygun hâle getirmeleri için yazılı uyarı yapılacağını bildirmiştir.

10. Belediye 16/7/2014 tarihinde başvurucudan faaliyetin durdurulmasını ve işletmenin izin verilen amaca uygun hâle getirmesini talep etmiş, 19/8/2014 tarihinde ise tarımsal amaçlı depo inşaatlarının gerekli kurum görüşleri alınarak tamamlandığı ve çırçır fabrikası için ikinci sınıf gayrı sıhhi işletme ruhsatı alındığı ancak taşınmazın mutlak tarım arazisi olması sebebiyle 5403 sayılı Kanun kapsamında kamu yararı kararı ve Bakanlık onayı alınması gerektiği düşünüldüğünden İdare'den görüş talep etmiştir.

11. İdare 1/10/2014 tarihinde mevcutta tarımsal depo olarak izinli tesislerin çırçır fabrikasına dönüştürülmesi ve bu tesisler hakkında izinlendirme süreci başladığından süreç sonuçlanıncaya kadar üç aylık sürenin dondurulduğuna karar vermiştir.

12. İzinlendirme süreci kapsamında Aydın Valiliği İl Toprak Kurulu'nun 11/11/2014 tarih ve 66 sayılı kararı ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün 27/11/2014 tarih ve 8646 sayılı kararlarıyla çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmiştir.

13. İdare 5/2/2015 tarihinde 5403 sayılı Kanun'un 13. maddesi gereğince taşınmazın çevresindeki tarım arazilerinin zarar görmemesi için gerekli tedbirleri de içeren toprak koruma projesine uyulması şartıyla ve 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesi uygulanması koşuluyla taşınmaz üzerindeki mevcut tesisin çırçır fabrikasına dönüştürülmesini uygun bulmuştur.

A. Aydın Valiliği İl Toprak Kurulu'nun 11/11/2014 tarihli Tarım Dışı Amaçlı Arazi Kullanım Kararı ile Bu Kararı Onaylayan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın 27/11/2014 tarihli Kararlarına Karşı Açılan İptal Davası

14. Aydın Valiliği İl Toprak Kurulunun 11/11/2014 tarihinde kabul ettiği tarım dışı amaçlı arazi kullanım kararı ile bu kararı onaylayan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının

27/11/2014 tarihli kararlarının Aydın ili Söke ilçesi Yenicami Mahallesinde bulunan 511 ada 17 parsel sayılı taşınmaz yönünden iptali için SS. S. Pamuk ve Yağlı Tohumlar Satış Kooperatifi (Kooperatif) tarafından Aydın 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır.

15. Mahkeme 11/4/2017 tarihinde mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına karar vermiştir. Keşif sonrası hazırlanan 18/10/2017 tarihli bilirkişi raporunda taşınmazın 5403 sayılı Kanuna göre mutlak tarım arazisi niteliğinde olduğu, daha önceden yasal olarak izinleri alınarak yapılmış olan tarımsal depoların bulunduğu alanın 8.684 m'lik alana beton dökülerek genişletilmek suretiyle çırçır fabrikasına dönüştürülmesinin planlandığı ve 8.684 m'lik arazide mevcut tesis ve/veya beton kaplamaların 5403 sayılı Kanuna uygun olarak tesis edilmediği sonucuna varılmıştır. Rapora başvurucu ve İdare itiraz etmiştir. Başvurucu, Belediye'nin konuya ilişkin hazırladığı gerekçeli rapora vurgu yapmıştır. Başvurucu Söke'de faaliyet gösteren çırçır tesislerin mevcut durumlarının korunmasında kamu yararı bulunduğu, pamuğun işlenmek için uzun kilometreler taşınmasının mümkün olmadığı ve üretildiği yerde işlenmesi zorunlu olduğunu beyan etmiştir. İdare kamu yararının bulunduğunu ve bilirkişilerin mevcut tesisler yönünden herhangi bir alternatif alan önermediğini açıklamıştır.

16. Mahkeme 9/10/2018 tarihinde dava konusu işlemlerin iptaline karar vermiştir. Kararda mahallinde yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi neticesinde hazırlanan bilirkişi raporunda; taşınmazın sulu mutlak tarım arazisi niteliğinde olduğu, bu nedenle tarımsal amaçlı kullanım için ayrılmış alan olarak değerlendirilmesi gerektiği, arazide mevcut tesis ve/veya beton kaplamaların 5403 sayılı Kanun'a uygun olarak tesis edilmediği, 5403 sayılı Kanun'un 21. maddesine göre, tarım dışı arazi kullanımına izin alınmaksızın başlanılması nedeniyle işlem tesis edilmesi gerekirken dava konusu alanın tarım dışı kullanıma uygun olduğundan hareketle işlem yapıldığı, bu tür tesislerin Aydın, Muğla, Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planına göre Söke ilçesinde yer alan konut dışı kentsel çalışma alanı, küçük sanayi sitesi, sanayi alanı, organize sanayi bölgesi alanlarında yapılmasının ve çevreye vereceği toz, atık gibi zararlarının kontrol edilebilmesi için çırçır fabrikasının sanayi bölgesinde bulunmasının uygun olacağı, ayrıca bölgede tesisin kurulabileceği davaya konu araziye nazaran verimlilik açısından daha düşük değere sahip arazilerin mevcut olduğu belirtmiştir.

17. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 28/3/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

18. Başvuru bu karara karşı temyize başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi 28/1/2020 tarihinde Bölge İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire bozma ilamında, alternatif alan bakımından uyuşmazlık incelendiğinde; dava konusu taşınmazla ilgili olarak hazırlanan 29/9/2014 tarihli etüt raporunda; taşınmazın etrafında daha az verimli arazi tespit edilemediği, hâlihazırda taşınmaz üzerinde tarımsal depoların bulunduğu ve alternatif alan olmadığı, Söke Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü'nün 9/3/2011 tarihli yazısında çırçır tesisi için organize sanayi bölgesi içerisinde yer olmadığının belirtildiği, Mahkeme tarafından yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan 22/3/2018 tarihli ek bilirkişi raporunda, dava konusu yerin alternatifinin bulunmadığı tespitine yer verildiği, uyuşmazlığın kamu yararı yönünden incelenmesine gelince; davaya konu tesisin de içinde bulunduğu tesisler hakkında yapılan değerlendirmede söz konusu tarımsal depo izinli tesislerin çırçır tesislerine dönüştürülmesinde, kişiler ve toplum yararı birlikte gözetilerek

insan, toplum ve çevre ilişkilerinde dengenin bozulmayacağı, ekonomik, ekolojik ve toplumsal kayıplar bakımından toplum aleyhine sonuçlar doğurmayacağı, tesis büyüklüğünün %10-15'ini çırçırlama faaliyetinin oluşturduğu, geri kalan kısımda pamuk depolandığı, pamuğun hasattan sonra bekletilmeden çırçırlanması gerektiğinden çırçır tesislerinin pamuk ekim alanlarına yakın olması gerektiği belirtilerek, dava konusu alanda çırçır fabrikası kurulmasında 5403 sayılı Kanun'a göre kamu yararı bulunduğu ifade edilmiştir.

19. Bozma kararı sonrasında Bölge İdare Mahkemesi 9/7/2020 tarihinde ilk kararında ısrar etmiştir. Israr kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Danıştay, İdari Dava Daireleri Kurulu 3/2/2021 tarihinde ısrar kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

B. Başvuru Konusu İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatının İptali Davası Süreci

20. Kooperatif, başvurucu adına düzenlenen 30/7/2013 tarihli ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali için Aydın 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açılmıştır.

21. İdare Mahkemesi 28/11/2018 tarihli kararıyla işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline karar vermiştir. Kararda; çırçır fabrikasının yer aldığı arazinin, mutlak tarım arazisi niteliğinde olduğu, söz konusu taşınmazda tarımsal depolar ile idari binanın bulunduğu, tesislerin çırçır fabrikası olarak işletilmesine ilişkin ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının 30/7/2013 tarihinde düzenlenmiş bulunmasına karşın, taşınmazın 27/11/2014 tarihli kararla tarım dışı amaca tahsis edildiği, dolayısıyla işyeri açma ve çalışma ruhsatının taşınmazın bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsis edilmesinden önce düzenlenmiş olduğu, çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesine ilişkin kararların İdare Mahkemesinin 9/10/2018 tarihli kararıyla iptal edildiği ve usulüne uygun biçimde tarım dışı amaca tahsis edilmiş bulunmayan taşınmazda çırçır fabrikası işletilmesine ilişkin işyeri açma ve çalışma ruhsatında hukuka uygunluk bulunmadığı açıklanmıştır.

22. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 29/3/2019 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

23. Başvurucu bu karara karşı temyize başvurmuştur. Daire 12/5/2020 tarihinde Bölge İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire bozma kararında; organize sanayi bölgelerinde çırçır fabrikası kurulmasına olanak bulunmadığı, dolayısıyla dava konusu çırçır fabrikası için bölgede alternatif alan bulunmadığı, taşınmaz üzerinde hâlihazırda inşa edilmiş olan tesis bulunması, kurulu tesislerin zaten tarım arazisini işgal etmiş olması, söz konusu fabrikanın, pamuk bitkisinin hasat zamanından sonra yalnızca üç ay dönemsel olarak çalıştığı hususu da dikkate alındığında, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirtilmiştir. Ayrıca bozma kararında çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesi kararın iptaline ilişkin istinaf başvurusunun reddine dair Bölge İdare Mahkemesi kararının 28/1/2020 tarihli kararla bozulduğu belirtilmiştir.

24. Bozma kararı sonrasında Bölge İdare Mahkemesi 7/10/2020 tarihinde ilk kararında ısrar etmiştir. Israr kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 5/4/2021 tarihinde ısrar kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin yetkileri ve imtiyazları" kenar başlıklı 15. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

l) Gayrisıhhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

..."

26. 14/6/1989 tarihli ve 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun'un 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatını vermeye aşağıdaki merciler yetkilidir:

...

b) Belediye hudutları ile mücavir alan içinde kalan tüm işyerleri ve işletmelere belediyeler,

27. 3572 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" 3 üncü maddede belirtilen merciler, iznin verilmesi için yapılacak beyan ve incelemelerde aşağıda öngörülen genel kriterlere göre düzenlenecek yönetmeliği esas alırlar.

a) İnsan sağlığına zarar vermemek,

b) Çevre kirliliğine yol açmamak,

c) Yangın, patlama, genel güvenlik, iş güvenliği, işçi sağlığı, trafik ve karayolları, imar, kat mülkiyeti ve doğanın korunması ile ilgili düzenlemelere aykırı davranmamak."

28. 5403 sayılı Kanun'un "Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı" kenar başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve Kurulun uygun görmesi şartıyla;

...

Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazileri; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilebilir.

Tarımsal amaçlı yapılar için, projesine uyulması şartıyla ihtiyaç duyulan miktarda her sınıf ve özellikteki tarım arazisi valilik izni ile kullanılır.

...

...

Bu madde kapsamında valiliklerce verilen kararlara yapılan itirazlar, Bakanlık tarafından değerlendirilerek karara bağlanır.

Tarım arazilerinin korunması ve amaç dışı kullanımına dair uygulamaların usûl ve esasları yönetmelikle düzenlenir."

B. Uluslararası Hukuk

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

30. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorum esas alınmaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

31. Bir işin yürütülmesi için verilen işyeri açma ve çalışma ruhsatları, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkının konusunu oluşturur. AİHM'e göre, verilen ruhsat ve izinlerin sona erdirilmesi, ilgili şirketin veya işyerlerinin ticari itibarına ve değerine olumsuz etkide bulunduğundan olup mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir. Bununla birlikte AİHM; ruhsat veya izinlerin sona erdirilmesini, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci paragrafının ikinci cümlesi anlamında mülkiyetten yoksun bırakma kapsamında değil anılan maddenin ikinci paragrafı anlamında mülkiyetin kontrolü kapsamında bir müdahale olarak incelemektedir (Tre Traktörer Aktiebolag/İsveç, B. No: 10873/84, 7/7/1989, §§ 53, 55; Rosenzweig And Bonded Warehouses Ltd./Polonya, B. No: 51728/99, 28/7/2005, § 49; Capital Bank AD/Bulgaristan, B. No: 49429/99, 24/11/2005, §§ 130, 131; Bimer S.A./Moldova, B. No: 15084/03, 10/7/2007, §§ 49-51; Megadat.com SRL/Moldova, B. No: 21151/04, 8/4/2008, §§ 62, 63, 65).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 19/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu 2012 yılından beri yetkili kurum ve kuruluşlardan gerekli izinler alınarak pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı aldığını, aynı tarım arazisi üzerinde birden fazla çırçır fabrikasının bulunduğunu, ruhsatlandırma sürecinde idarenin usulüne uygun kararlar aldığı, kendilerinin gerçek dışı beyanı ya da hilesinin bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu; uzun yıllar ticaret yaptığı ve müşteri çevresi edindiğini, ruhsat iptali sonrasında ticari faaliyette bulunma imkânlarının ortadan kaldırıldığını ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir.

34. Bakanlık görüşünde çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu alanın tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesine ilişkin işlem ile işyeri açma ve çalıştırma ruhsatının iptaline karar verildiğini belirtilmiştir. Bakanlığa göre başvurucu tarafından kendi durumuna uyan aksi yönde verilmiş ve süreklilik kazanmış herhangi bir yargı içtihadı bulunmamaktadır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını yenilemiştir.

B. Değerlendirme

35. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu şirket; mülkiyet hakkı dışında adil yargılanma hakkı, eşitlik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak somut olayda başvurucu şirketin asıl şikâyetinin işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline yönelik olduğu anlaşıldığından, başvurucu şirketin bütün şikâyetleri mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

i. Genel İlkeler

38. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaatinin olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

39. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

40. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, § 51).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvurucunun pamuk çırçır fabrikasının kurulu bulunduğu arazinin tarım dışı amaca tahsisine izin verilmesine ilişkin karar ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilmiştir.

42. Somut olayda başvurucu şirket adına pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere

verilen ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının işletme sahibi yönünden ekonomik bir değer ifade ettiği açıktır. Başvurucu şirket, kendisine verilen işyeri açma ve çalışma ruhsatı kapsamında bir yıldan fazla bir süre ticari faaliyette bulunmuştur. Bu durumda müşteri çevresi ve ticari itibar sağladığı açık olan işyeri açma ve çalışma ruhsatının, başvurucu şirket yönünden ekonomik bir değerinin olduğu ve bu ekonomik değerin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır (bkz. Ak Demirtaş Madencilik Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2014/1989, 15/6/2016, § 35).

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

43. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve üzerinde tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma imkânı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

44. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

45. Başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere verilen ikinci sınıf gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptal edilmesinin -ticari itibarı ve faaliyeti ile bu kapsamda müşteri çevresi ve gelirleri üzerinde gerçekleşebilecek olumsuz etkileri gözetildiğinde- mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

46. AİHM'e göre verilen ruhsat ve izinlerin sona erdirilmesi, ilgili şirketin veya işyerlerinin ticari itibarına ve değerine olumsuz etkide bulunmakta olup mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir. Bununla birlikte AİHM; ruhsat veya izinlerin sona erdirilmesini, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci paragrafının ikinci cümlesi anlamında mülkiyetten yoksun bırakma kapsamında değil anılan maddenin ikinci paragrafı anlamında mülkiyetin kontrolü kapsamında bir müdahale olarak incelemektedir (Tre Traktörer Aktiebolag/İsveç, B. No: 10873/84, 7/7/1989, §§ 53, 55; Rosenzweig And Bonded Warehouses Ltd./Polonya, B. No: 51728/99, 28/7/2005, § 49).

47. Başvuru konusu olayda pamuk çırçır ve prese fabrikası işletilmek üzere ikinci sınıf

gayrisıhhi işyeri açma ve çalışma ruhsatı verilmesi ve denetimler sonucunda ruhsatların Mahkeme kararıyla iptalinin kamu makamlarının kontrol ve düzenleme yetkisi kapsamında olduğu açıktır. Bu sebeple başvurunun mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrole ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

48. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

49. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

50. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

51. Somut olayda 3572 sayılı Kanun'un 4. maddesi ve 5403 sayılı Kanun'un 13. maddesi dikkate alındığında mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu açıktır.

ii. Meşru Amaç

52. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân vermekte ve bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

53. Tarımsal arazilerin korunması ve geliştirme sürecinde amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, bu arazileri korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması amacıyla denetim ve kontrol işlemleri yürütülmesi bu kapsamda bazı yükümlülükler öngörülerek bu yükümlülüklere uyulmamasının yaptırıma tabi tutulmasında kamu yararı bulunduğu açıktır. Ayrıca bu yaptırımların kanuna aykırı benzeri fiillerin tekrar işlenmesinin önüne geçilmesi bağlamında caydırıcı bir yönü de bulunmaktadır. Bu sebeplerle işyeri açma ve çalışma

ruhsatının iptali şeklinde tezahür eden müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kuşkusuzdur.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

54. Son olarak kamu makamlarınca başvurucu şirketin mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araç arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

55. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

56. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da belirtildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Hak ve özgürlüğü sınırlayan tedbirlerden hangisi diğerlerine nazaran hakkın norm alanına daha az müdahale edilmesi sonucunu doğuruyorsa o tedbir tercih edilmelidir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir. Zira yetkili kamu makamları, öngörülen amaca ulaşılması bakımından hangi aracın etkili ve verimli sonuçlar doğuracağına ilişkin olarak isabetli karar verme noktasında daha iyi bir konumdadır. Özellikle alternatif aracın bulunmadığı veya mevcut alternatiflerin öngörülen meşru amaca ulaşılması bakımından etkili olmadığı ya da daha az etkili olduğu durumlarda kamu makamlarının araç seçimi hususundaki tercih yetkisinin gereklilik kriterini sağlamadığının söylenebilmesi için çok güçlü nedenlerin bulunması gerekir (D.C., B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 48).

57. Öte yandan mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mülkiyet hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mülkiyet hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır(D.C., § 49).

58. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir (D.C., § 52). Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin

bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

59. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53). Tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri, demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

60. Tarımsal arazilerin korunması ve geliştirilmesi sürecinde amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, bu arazileri korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması amacıyla denetim ve kontrol işlemleri yürütülmesi noktasında hangi tedbirlerin gerekli olduğunun değerlendirilmesi öncelikli olarak ilgili kamu makamlarının yetkisindedir. Bu alanda ne gibi tedbirlerin alınması gerektiği hakkında sorumlu ve yetkili otoriteler daha isabetli karar verebilecek konumdadır. Bu nedenle hangi tedbirin uygulanacağının belirlenmesi hususunda idarelerin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır.

61. Somut olayda mutlak tarım arazisi olduğu Mahkeme tarafından tespit edilen taşınmazda 5403 sayılı Kanun'a aykırı şekilde çırçır fabrikası inşa edildiği belirlenmiştir. Mahkeme, mutlak tarım arazilerinde yapılaşma kurallarına uymadığı tespit edilen çırçır fabrikasına ilişkin işyeri açma ve çalışma ruhsatını iptal etmiştir. Tarımsal arazilerin amaç dışı ve yanlış kullanımlarının önlenmesi bakımından bu müdahalenin kamu yararını gerçekleştirmeye elverişli olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Yine mutlak tarım arazilerinin mevcut niteliğinin korunması amacıyla çırçır fabrikası ve tesisleri için verilen işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptal edilmesinin gerekli olmadığı da söylenemez. Somut olayın koşulları altında müdahalenin gerekliliği hususunda kamu makamlarınca yapılan değerlendirmenin aksine bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

62. Orantılılık yönünden yapılacak değerlendirmede ise öncelikle başvurucuya gerek tarım dışı amaçlı arazi kullanım kararının gerekse işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline yönelik yargısal süreçte iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. Somut olayda başvurucunun, işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline yönelik yargısal süreçte bilgi ve deliller ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı elde ettiği anlaşılmaktadır (§ 22).

63. Başvurucu, Belediye tarafından kendisine işyeri açma ve çalışma ruhsatı verildiği ve bir yıl süreyle çalışmasına müsaade edildiği halde sonradan ruhsatın Mahkeme kararıyla iptal edildiğini belirtmiştir. Başvurucuya göre ruhsatın iptal edilmesinde kendisinin kusuru bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi öncelikle başvurucunun ilk süreçte "tarımsal amaçlı depo" ruhsatına sahip olduğunu, sonradan bu yerin çırçır fabrikasına dönüştürülmeye çalışıldığını gözlemlemektedir. Başvurucunun "tarımsal amaçlı depo" izni sonrasında

arazidemevcut tesis ve/veya beton kaplamaların 5403 sayılı Kanun'a uygun olarak tesis edilmediği anlaşılmaktadır. Buna göre 5403 sayılı Kanun'a uygun olmayan bu eylemlerin sonuçları başvurucu yönünden öngörebilir durumdadır.

64. Başvurucunun ayrıca Mahkeme kararının yeterli gerekçe içermediğinden yakındığı görülmektedir. Başvurucuya göre Mahkeme karar gerekçesinde Belediye'nin konuya ilişkin raporlarını dikkate almamıştır. Mahkeme kararları incelendiğinde, uyuşmazlığın çözümü için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden bilirkişi raporu istendiği, tarafların rapora yönelik itirazlarını ileri sürme fırsatı bulduğu ve Mahkemece rapora yönelik değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Mahkeme ruhsat iptaline yönelik gerekçeli kararında bilirkişi raporuna yönelik tespit ve değerlendirmelere yer vermiş; tarım dışı amaçlı arazi kullanım kararının Mahkeme kararıyla iptal edildiğine vurgu yaparak anılan işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptaline karar vermiştir(§ 15). Bu durumda Mahkeme kararında konu ile ilgili ve yeterli gerekçenin ortaya konulduğu görülmektedir.

65. Müdahalenin sebep olduğu sonuçlar bakımından başvurucu Belediye'nin verdiği işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptali nedeniyle şirketin kapandığını ve maddi zarara uğradığını belirtmiştir. Öncelikle başvurucunun Belediye'nin verdiği ruhsat nedeniyle yaptığı harcamalar yönünden uğradığı zararlarının tazminine yönelik dava açıp açmadığı hususunda bireysel başvuru formunda herhangi bir açıklama yapmadığı görülmektedir. Bu sebeple anılan durum yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

66. Sonuç olarak mutlak tarım arazilerinin korunması, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesinin önem arz ettiği kuşkusuzdur. Bunun yanında devletintoprağın korunması, geliştirilmesi, tarımsal arazilerin çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak planlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlenme noktasında geniş bir takdir yetkisinin olduğu da dikkate alınmalıdır.

67. Bu durumda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin -takip ettiği kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında- başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

68. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.G.

B. No: 2021/44360 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44360

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44360)

Karar Tarihi: 19/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 15/4/2025 - 32871

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : S.G.

Vekili : Av. Mahir ORAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ifadeleri mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılması gerektiğinden kabul edilebilirlik hususunu karara bağlamadan şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına 10/6/2024 tarihinde karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. 1986 doğumlu olan ve proje mühendisi olduğunu beyan eden başvurucu, olayın meydana geldiği tarihte İstanbul Pendik'teki Green Park isimli otelde misafir olarak konaklamaktadır.

6. Mağdur A.T.D. 4/4/2019 tarihinde Pendik Ş.A.G. Polis Merkezi Amirliğine giderek başvurucudan cinsel taciz suçlamasıyla şikâyetçi olmuştur. Burada ifadesine başvurulan mağdur; şikâyetinde İsrail vatandaşı olduğunu, beş günlük bir iş için geldiğini, sonrasında ülkesine döneceğini, Türkiye'de sabit bir ikametgâhının olmadığını, 3/4/2019 tarihinde saat 22.30 sıralarında yedinci kattaki odasına tek başına asansörle çıktığını, asansör girişinde tanımadığı bir şahsın beklediğini gördüğünü, bu şahsın İngilizce olarak kendisine "Çok seksisin, çok güzelsin, güzel vakit geçirelim beraber, oda numaranı mı unuttun? İstersen senin odana gidelim, istersen benim odama gidelim." diyerek peşinden geldiğini, dokunmaya çalıştığını ve ısrarla "Benimle gel, iyi vakit geçiririz, sen iyi beğeneceksin." dediğini, peşini bırakmadığını, korkarak asansörle aşağıya indiğini, sonra tekrar çıktığında aynı şahsı beklerken gördüğünü, durumu resepsiyona söylediğinde kendisine polise şikâyet etmesi gerektiğinin söylendiğini, sarkıntılık yapan şahsı gördüğünde tanıyabileceğini belirterek şüphelinin eşkâline ilişkin ayrıntılı bilgi vermiş ve şikâyetçi olmuştur. Mağdurun ifadesi iş arkadaşı olduğu belirtilen ve yine yabancı uyruklu olan S.R.nin tercümanlığıyla alınmıştır.

7. Mağdur A.T.D.nin şikâyeti üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olayla ilgili soruşturma başlatmıştır.

8. Kolluk görevlilerince olay yeri olan otelde yapılan araştırmalar sonrasında temin edilen fotoğraflardan şüphelinin tespiti için teşhis işlemi yaptırılmış ve mağdurun şikâyetçi olduğu şahsın kesin ve net olarak başvurucu olduğuna dair teşhisine ilişkin 4/4/2019 tarihli tutanak tutulmuştur. Yine kolluk görevlilerince olay sırasındaki güvenlik kameralarının incelenmesi sonucunda 6/4/2019 tarihli CD İzleme Tutanağı düzenlenmiştir. İzleme Tutanağı'nda konuşma içeriklerine dair bir tespit olmamakla birlikte tutanağın içeriği şöyledir:

"... Temin edilen kamera görüntüleri incelendiğinde kamera tarih ve saatine göre 3/4/2019 günü saat 22:21:16'da bir erkek şahsın asansörün olduğu yerde tek başına dolaştığı, 22:22:03'te asansörden müşteki bayanın tek başına çıktığı, bu sırada erkek şahsın peşinden hızlıca geldiği aralarında konuşmalar olduğu, müşteki bayan odasına doğru hareket etmeye devam ettiği, ardından da erkek şahsın peşinden gittiğisonrasında kamera açısından çıktığı tarafımızdan görülmüştür."

9. Başvurucu 12/4/2019 tarihinde Pendik Ş.A.G. Polis Merkezi Amirliğine giderek ifade vermiştir. İfadesinde, olay gecesi bulunduğu kat koridorunda yürüyüş yaparken bir kadın sesi duyduğunu ve baktığında şikâyetçi olan kadını bornozlu bir şekilde asansörden inerken gördüğünü, "Bir şeyiniz mi var?" dediğinde kadın "No!" diye cevap verince turist olduğunu anladığını, bu kez İngilizce olarak "Yardım edeyim."dediğini, kadının yine "No!" dediğini ve odalara doğru gittiğini, sonra geri dönerek asansör kısmına geldiğini, bu sırada yine İngilizce olarak "Yalnız mısınız, odanızı mı kaybettiniz?" dediğini, kadının ise hiç cevap vermeden aşağıya indiğini, yaklaşık on dakika sonra kendisi lobiye inecekken bu kadının başka bir erkekle yedinci kata çıktığını beyan ederek suçlamayı kabul etmemiştir. Ayrıca başvurucu, şikâyetçiyi en son bir erkekle gördüğünde ve ertesi gün kahvaltıda da

karşılaştıklarında kendisine karşı herhangi bir tepkisi olmadığını belirterek iftira atıldığını ifade etmiştir.

10. Soruşturma sonucunda başvurucu hakkında cinsel taciz suçunu işlediği iddiasıyla Başsavcılık 22/4/2019 tarihinde iddianame düzenlemiş; İddianamede; başvurucunun savunmasına itibar edilmeyerek müştekinin tutarlı beyanları ve teşhis tutanağına göre üzerine atılı eylemi işlediğinin kabulü gerektiğini, eylemin dokunmaksızın söz ile taciz boyutunda kaldığını, olaya ilişkin kamera görüntülerinin dosyada mevcut olduğu ve böylece tüm dosya kapsamından atılı suçu işlediğinin anlaşıldığını belirtmiştir.

11. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İstanbul Anadolu 6. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucu ve müştekinin dinlenilmesi için davetiye çıkarılmasına ve ayrıca görüntülerin incelenmek suretiyle görüntü ve seslerle ilgili rapor düzenlenmesinin istenmesine karar verilmiştir.

12. Duruşma, iki celsede bitirilmiştir. Başvurucu ve müdafiinin hazır olduğu ilk celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında kollukta verdiği beyanları tekrar ederek suçlamayı kabul etmemiştir. Mahkemece kamera görüntülerine ilişkin bilirkişi raporu ile soruşturma belgeleri içindeki Teşhis Tutanağı ve CD İzleme Tutanağı başvurucuya okunmuştur. Ayrıca aynı duruşmada "Müştekinin yabancı uyruklu olduğu, geçici olarak Pendik Green Park otelde kaldığı, bu nedenle kendisine ulaşılamadığı, yine kendi ülkesindeki adresini de bildirmemiş olduğu dikkate alınarak ayrıca dosya kapsamı itibariyle yeniden dinlenmesinden vazgeçilmesine..." karar verilmiştir. Kamera görüntülerine ilişkin bilirkişi raporunda olay anlarına ilişkin görüntüler fotoğraflara dökülmüş olup taraflar arasında geçen konuşmalara ilişkin herhangi bir tespite yer verilmemiştir.

13. Mahkemece 12/12/2019 tarihli ikinci celsede başvurucu müdafiinden esas hakkındaki savunması alınmış ve başvurucunun cinsel taciz suçunu işlediği sonucuna varılarak 3.120 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme, müştekinin kolluktaki beyanı ile kamera görüntülerini delil olarak hükme esas almıştır. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Müştekinin İsrail vatandaşı olduğu, olay tarihinde iş için İstanbulda bulunduğu ve Pendik Green Park otelde kaldığı, olay günü odasına gittiği sırada asansörle 7. kata çıktığı, asansör girişinde sanığı gördüğü ve sanığın kendisine İngilizce olarak 'Çok seksisin çok güzelsin, güzel vakit geçirelim, oda numaranı mı unuttum istersen senin odana gidelim, istersen benim odama gidelim' dediği, ısrarla sanığın müştekiye 'Gel iyi vakit geçiririz sen iyi beğeneceksin' dediği, olay mahalline ilişkin görüntü kayıtlarının hazırlık aşamasında alınarak dosyaya eklendiği, görüntü kayıtlarından anlaşılacağı üzere sanığın, müştekinin peşinde dolaştığının tesbit edildiği, müştekinin asansöre binip aşağıya indiği, daha sonra yukarı çıktığında sanığın beklediğini gördüğü, sonrasında da polisi arayarak şikayetçi olduğu, sanık savunmasında, müştekinin yabancı olduğunu anladığını ve ona yardımcı olmaya çalıştığını, üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini belirttiği, ancak görüntü kayıtları incelendiğinde; müştekinin zor durumda olması ve yardım istemesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı, ayrıca müştekinin sanığın kendisi ile İngilizce konuştuğunu söylediği, bu nedenle yanlış anlamanın sözkonusu olamayacağı, yine yabancı uyruklu bir kadının hiç tanımadığı sanık için (üstelik kendisine yardım teklifinde bulunduğunu iddia eden) gerçek dışı şikayette bulunmasını gerektirecek bir sebebin de olmadığı, müştekinin hazırlık aşamasındaki tutarlı beyanları ile görüntü kayıtları birlikte değerlendirildiğinde müştekinin

beyanlarına itibar edildiği, sanığın savunmasının kendisini suçtan kurtarmaya yönelik olduğu, ayrıca sanığın daha önce de taciz suçundan mahkumiyetinin bulunması nedeniyle bu suça meyilli olduğunun anlaşıldığı, tüm bu hususların birlikte değerlendirilmesi sonucunda; sanığın yakıştırılan eylemi işlediği vicdani kanısına varılmakla eylemine uyan TCK nun 105/1-1 maddesi uyarınca cezalandırılmasına yönelik..."

14. Başvurucu, hakkında verilen mahkûmiyet hükmüne karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

15. İstinaf incelemesi yapan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 25. Ceza Dairesinin 17/12/2020 tarihli kararıyla "cinsel taciz suçu yönünden başvurucu lehine olan uygulamanın belirlenerek yerine getirilmesi ve gereği için dosyanın, 'Basit Yargılama Usulü' yönünden yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunduğu..." gerekçesine yer verilerek mahkûmiyet hükmü bozulmuştur.

16. Bozma sonrasında Mahkemece basit yargılama usulü uygulanarak duruşma açılmaksızın ve dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda 15/1/2021 tarihinde başvurucunun cinsel taciz suçundan 1.800 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karara başvurucu itiraz etmiştir.

17. Başvurucunun itirazı üzerine duruşma açılmış, başvurucu müdafiinin de hazır olduğu 3/6/2021 tarihli celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Başvurucu müdafiinin esas hakkındaki savunmaları alındıktan sonra aynı celsede başvurucunun cinsel taciz suçundan 2.400 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Kararda, önceki mahkûmiyet hükmüne benzer gerekçeyle müştekinin kolluktaki beyanı ve kamera görüntüleri Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır.

18. Başvurucu, nihai hükmün tefhim edildiği 3/6/2021 tarihinden itibaren yasal başvuru süresinde (5/7/2021 tarihinde) bireysel başvuru yapmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 19/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; ilgili mevzuat ve yerleşik içtihat uyarınca müştekinin mutlaka duruşmada dinlenmesi gerektiği hâlde müşteki dinlenmeden karar verildiğini, savunma makamına müştekiye soru sorma hakkı tanınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; başvuruda öncelikle 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Kanunun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde belirtilen kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiğini, adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda ise Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No:

2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

24. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama ve sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

25. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir duruşma öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi, geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

26. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, duruşmada dinlenmeyen tanığın

(müştekinin) beyanının delil olarak kabul edilmesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Olayda müşteki A.T.D.nin soruşturma evresinde; başvurucunun kendisine cinsel tacizde bulunan kişi olduğu yönündeki aleyhe beyanı Mahkeme tarafından başvurucu ve müdafiine okunmuştur. Mahkemece tanığın duruşmada hazır olması için çıkarılan davetiyenin bila tebliğ iade olduğu ve tanığa ulaşılamadığı görülmüştür. Mahkeme ilk duruşmada verdiği ara kararıyla "müştekinin yabancı uyruklu olduğu, geçici olarak Pendik Green Park otelde kaldığı, bu nedenle kendisine ulaşılamadığı, yine kendi ülkesindeki adresini de bildirmemiş olduğunu..." dikkate alarak tanığın (müştekinin) duruşmada dinlenmesinden vazgeçmiştir (bkz. § 12). Mahkemece müştekinin ne zaman yurt dışına çıktığı, tekrar dönüş yapıp yapmadığı, yurt dışı adresinin tespiti ya da duruşmaya katılması mümkün değilse istinabe yoluyla da olsa dinlenilmesi yönünde herhangi bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre tanığın duruşmada hazır edilmesi için Mahkemenin makul bir çaba sergilediğini söylemek mümkün gözükmemektedir. Bu itibarla sanığın hakkaniyete uygun yargılamanın önemli araçlarından olan tanık sorgulama veya sorgulatma imkânından yararlandırılmamasının geçerli bir nedene dayandığını gösterme yükümlülüğünün somut olayda Mahkemece ifa edilmediği kabul edilebilir. Ancak geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

27. İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Somut olayda cinsel taciz suçuna ilişkin olarak duruşmada dinlenmeyen müştekinin beyanına delil olarak dayanıldığı hususunda tartışma bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra olay anlarına ilişkin kameraların görüntülerine de gerekçeli kararda delil olarak yer verilmiştir. Ancak bahsi geçen kameraların görüntülerine ilişkin bilirkişi raporunda taraflar arasında geçen konuşmalara dair bir kayıt ya da tespitin olmadığının altı çizilmelidir. Diğer bir ifadeyle söz konusu kamera görüntülerinde, söylendiği iddia edilen sözlerle yapıldığı iddia edilen cinsel tacize ilişkin müşteki ve başvurucu arasında geçen konuşmaların tespitine yönelik herhangi bir kayıt bulunamamıştır. Bu durumda duruşmada dinlenmeyen müştekinin soruşturma evresindeki beyanının cinsel taciz suçu yönünden tek olmasa da belirleyici delil niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerekecektir.

28. Son olarak duruşmada sınanmayan beyanların kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı sınırlamayı telafi eden karşı dengeleyici güvencelerin başvurucuya tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Diğer bir ifadeyle yargılama detaylı incelemelere tabi tutularak sorgulanmamış tanığın (müştekinin) beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla sanığa telafi edici güvenceler sağlayan bir usulün izlenip izlenmediği ortaya çıkarılmalıdır. Bu kapsamda hükme ulaşılırken sınanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir. Somut olayda Mahkeme, gerekçeli kararında sorgulanmayan tanığın beyanının kamera görüntüleriyle doğrulandığını vurgulamıştır. Gerekçeli karara göre müştekinin kolluktaki beyanı ve kamera görüntülerine delil olarak dayanıldığı yukarıda belirtilmiştir. Bununla birlikte anılan kamera görüntülerine dair bilirkişi raporunda başvurucunun müştekiye söylediği iddia edilen sözlere ilişkin bir tespit ya da kayıt olmadığı vurgulanmalıdır. Dahası müşteki; kolluk beyanında, olay sırasında korkarak asansörle aşağıya indiğinde durumu resepsiyona bildirdiğini ve kendisine polise şikâyet etmesi gerektiğini söylediğini belirtmesine rağmen Mahkeme, otel çalışanının tespiti ve beyanının alınması yönünde müştekinin iddialarının gerçekliğinin araştırılması için herhangi bir girişimde bulunmamıştır.

29. Sorgulanmayan tanığın (müştekinin) beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayı kendi açısından anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır. Yargılama sırasında başvurucunun olayın kendi versiyonunu Mahkemeye açıklama, iddia ve delillerini sunma ve tanık (müşteki) beyanının güvenilirliğine ve doğruluğuna şüphe düşürme imkânı bulduğu anlaşılmıştır. Ancak tanığın başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde dinlenmemesi nedeniyle başvurucu tanığı sorgulayamamış, sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

30. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici delil olarak hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanık (müşteki) A.T.D.nin duruşmada dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu ayrıca gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer şikâyetleri hakkında bu aşamada ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

33. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması, 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından

başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 6. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/260, K.2021/438) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PERVİN ODUNCU (2)

B. No: 2021/48485 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48485

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

PERVİN ODUNCU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/48485)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Pervin ODUNCU

Vekili : Av. Zeynep Sedef ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalama ve gözaltı ile tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, ceza yargılamasını yürüten mahkemenin sadece belli davalara bakmakla görevlendirilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/11/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. 6-7 Ekim Olaylarına İlişkin Genel Bilgiler

5. Suriye'nin Türkiye sınırında bulunan Ayn el-Arap (Kobani) kentinde -PKK'nın Suriye kolu olduğu kabul edilen- PYD ile DAEŞ arasındaki çatışmalar, 2014 yılının Eylül ayı sonunda ve Ekim ayı başında yoğunlaşmıştır. Bu sırada PKK'nın üst düzey yöneticilerinden Murat Karayılan'ın sosyal medya hesabından 5/10/2014 tarihinde saat 00.07'de "Gençleri kadınları 7 den 70 e herkesi Kobane'ye sahip çıkmaya onurumuzu namusumuzu korumaya metropolleri işgal etmeye çağırıyoruz." şeklinde bir açıklamada bulunulmuştur.

6. PKK güdümünde yayın yaptığı belirtilen bir internet haber sitesinde 6/10/2014 tarihinde "Komalen Ciwan Koordinasyonu" (PKK'nın gençlik yapılanması) adına bir açıklama yayımlanmıştır. Açıklamada "Bilindiği üzere 23 gündür Kobani merkezli DAİŞ (DAEŞ) faşizmi son barbarlığıyla devam etmektedir. ... tüm kürt gençliği şehit Jiyan, şehit Gerilla ve şehit Militan yoldaşların ruhuyla zafere kadar Arin Mirkan (Kobani'deki çatışmalar sırasında düzenlediği intihar saldırısında ölen YPG mensubu) çizgisinde yürümeye çağırıyoruz. Kobani ile başlayan devrim dalgası tüm Kürdistan'a yayılmalı ve bu temelde Kürdistan gençliğini ayaklanması çağrısında bulunuyoruz." ifadelerine yer verilmiştir. Aynı sitede ayrıca "Kürdistan Kurumlar" adına yapıldığı belirtilen benzer içerikteki farklı bir açıklamaya da yer verilmiştir.

7. 6/10/2014 tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Merkez Yürütme Kurulu (MYK) da aynı olaylara ilişkin bir toplantı yapmıştır. Toplantı sırasında HDP'nin sosyal medya hesabından "HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! ŞUANDA TOPLANTI HALİNDE OLAN HDP MYK'DAN HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! Kobané'de durum son derece kritiktir. IŞİD (DAEŞ) saldırılarını ve AKP iktidarının Kobané'ye ambargo tutumunu protesto etmek üzere halklarımızı sokağa çıkmaya ve sokağa çıkmış olanlara destek vermeye çağırıyoruz", "Kobané'de yaşanan katliam girişimine karşı 7 den 70 e bütün halklarımızı sokağa, alan tutmaya ve harekete geçmeye çağırıyoruz" ve "Bundan böyle her yer Kobane'dir. Kobane'deki kuşatma ve vahşi saldırganlık son bulana kadar SÜRESİZ DİRENİŞE çağırıyoruz." şeklinde açıklama ve çağrılar yapılmıştır.

8. Yukarıda belirtilen internet haber sitesinin 7/10/2014 ve 8/10/2014 tarihli yayınlarında PKK/KCK tarafından yapılan başkaldırı çağrılarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

9. Bu çağrılar üzerine Suriye'deki çatışmalar dolayısıyla tepkilerini dile getirdiğini ileri süren gruplar 6/10/2014 tarihinden itibaren Türkiye'nin birçok yerinde günlerce devam eden ve kamuoyunda "6-7 Ekim olayları" olarak adlandırılan şiddet eylemlerini gerçekleştirmiştir. Bu eylemler sırasında ülkenin pek çok yerinde kamu binalarına, banka şubelerine, işyerlerine, araçlara, güvenlik güçlerine ve sivillere taş, sopa, molotofkokteyli ve silahlarla saldırıda bulunulmuştur. Bu sırada kamu makamlarınca güvenliğin sağlanması için birçok şehirde eğitime ara verilmiş ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

10. Kamu makamlarının ve soruşturma mercilerinin tespitlerine göre -aralarında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Mersin, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Diyarbakır ve Gaziantep gibi büyük kentlerin de olduğu- otuz altı ayrı ilde gerçekleştirilen şiddet eylemleri sonucunda (2'si güvenlik görevlisi) 45 kişi hayatını kaybederken (331'i güvenlik görevlisi) 769 kişi yaralanmıştır. Ayrıca çatışmalar sırasında 5 örgüt mensubunun hayatını kaybettiği, 3 örgüt mensubunun ise yaralandığı belirtilmiştir. Öte yandan ülke genelinde gerçekleştirilen 2.389 şiddet eylemine 121.899 kişinin katıldığı, olaylarda (737'si güvenlik güçlerine ait olmak

üzere) 1.881 aracın zarar gördüğü, (27'si kaymakamlık, 52'si emniyet, 283'ü okul, 73'ü siyasi parti, 12'si belediye binası olmak üzere) 2.558 binaya saldırıda bulunulduğu ve zarar verildiği tespit edilmiştir. Olaylara ilişkin olarak 4.291 şüpheli gözaltına alınmış, bunlardan 1.105'i hakkında tutuklama tedbiri uygulanmıştır (6-7 Ekim olaylarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Zeynep Ölbeci, B. No: 2021/10825, 13/12/2023, §§ 5-13).

B. Başvurucunun Tutuklanmasına İlişkin Süreç

11. Başvurucu 2014 yılında HDP MYK üyeliği yapmıştır.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 6/10/2014-7/10/2014 tarihlerinde başlayıp sonraki günlerde birçok şehre yayılan ve çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği veya yaralandığı şiddet olayları (bkz. §§ 9, 10) dolayısıyla 9/10/2014 tarihinde bir (2014/146757 sayılı) soruşturma başlatılmıştır.

13. Soruşturmanın devamında 25/9/2020 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, Başsavcılıkta verdiği 1/10/2020 tarihli ifadesinde özetle 6/10/2014 tarihinde HDP MYK toplantısına katıldığını, toplantıda Kobani kentinde PYD ile DAEŞ arasındaki çatışmalara ilişkin bir çağrı yapılması hususunda bir karar alınmadığını, bu çağrıdan haberdar olmamakla birlikte olayların HDP MYK adına yapılan çağrıdan önce başladığını ileri sürmüştür.

14. Başsavcılık 1/10/2020 tarihinde, başvurucuyu devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye azmettirme, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye teşebbüse azmettirme, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak yol kesmek suretiyle suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla gece vakti silahla birden fazla kişi ile yağmaya azmettirme ve cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılmaya azmettirme suçlarından tutuklanması istemiyle Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

15. Başvurucunun sorgusu 2/10/2020 tarihinde Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) tarafından yapılmıştır. Hâkimlik, sorgu sonucunda başvurucunun atılı suçlardan tutuklanmasına karar vermiştir.

16. Başvurucu 9/10/2020 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiş, Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 16/10/2020 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

17. Başsavcılığın -başvurucuyla birlikte 108 şüpheli ve 2.676 müşteki/mağdurun yer aldığı- 30/12/2020 tarihli iddianamesi ile başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürme ve öldürmeye teşebbüs etme, kasten yaralama, kamu malına zarar verme, hırsızlık, birden fazla kişi ile birlikte gece vaktinde suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla yağma, devletin egemenlik alametlerini aşağılama, çalışma hürriyetini ihlal etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

18. İlk olarak PKK/KCK'ya ilişkin genel açıklamaların yapıldığı iddianamede 6-7 Ekim olaylarına giden süreç ve belirtilen tarihlerde gerçekleşen olaylar kronolojik olarak anlatılmış, örgüt liderlerinin bu süreçteki talimat ve çağrılarına değinilmiş ve son olarak şüphelilerin eylemlerine yer verilmiştir.

19. Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 7/1/2021 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma evresi başlamıştır. Mahkeme aynı tarihte yaptığı inceleme

sonucunda başvurucu ve diğer 26 sanığın tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

20. Mahkeme 21/5/2021, 25/6/2021 ve 6/9/2021 tarihlerinde 2/4/2021 tarihli kararında açıkladığı gerekçeleri tekrarlayarak başvurucunun tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

21. Başvurucunun 6/9/2021 tarihli karara yaptığı 18/9/2021 tarihli itiraz Ankara 23. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 27/9/2021 tarihinde reddedilmiştir.

22. Başvurucu, itirazın reddine dair kararı 4/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Bireysel başvurunun yapıldığı tarihten sonraki süreçte Mahkeme, 2/4/2021 tarihli kararındaki gerekçelerle başvurucunun tutukluluğunun devamına muhtelif oturumlarda karar vermiştir.

24. Mahkeme 16/5/2024 tarihli oturumda başvurucunun muhtelif suçlardan mahkûmiyetine karar vermiştir. Başvurucu hakkındaki yargılama bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf kanun yolu aşamasında devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

25. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Yurt Atayün, B. No: 2017/34216, 29/5/2019, §§ 36-44; Selahattin Demirtaş (3), B. No: 2017/38610, 9/6/2020, §§ 108-134; Pervin Oduncu, B. No: 2020/35081, 22/11/2023, §§ 32-43; Alp Altınörs (2), B. No: 2021/131, 13/12/2023, §§ 33-44.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 19/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

27. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Gözaltı Tedbirinin Hukuka Aykırı Olduğuna İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, şartları oluşmadığı hâlde gözaltına alınmasının hukuki olmadığını ileri sürerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

30. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72;

Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

31. Somut olayda başvurucunun gözaltı tedbirinin hukuki olmadığına ilişkin iddialarıyla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

33. Başvurucu; üyesi olduğu siyasi partinin sosyal medya paylaşımları, kendisinin ve arkadaşlarının basın açıklamaları ve parti çalışmaları gibi ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gereken söz ve eylemleri nedeniyle haksız şekilde tutuklandığını ve yargılandığını beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve bu hakla bağlantılı olarak ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

34. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki söz ve eylemlerinden dolayı 2/10/2020 tarihinde haksız şekilde tutuklanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir. Bu durumda başvurucunun anılan şikâyetlerinin 2/10/2020 tarihli tutuklama tedbirinin hukukiliğiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

35. Somut olayda ileri sürülen tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olduğu iddiasına ilişkin olarak başvurucu tarafından başka bir bireysel başvuruda bulunulduğu ve anılan şikâyet hakkında -2020/35081 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden- Birinci Bölüm tarafından yapılan inceleme sonunda açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı verildiği tespit edildiğinden başvurunun bu iddia yönünden mükerrer başvuru niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının mükerrer başvuru olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu; siyasal düşünce, tutum ve davranışlarının yargılama konusu yapıldığı dava sürecindeki tutukluluğunun haksız kararlar ile devam ettirildiğini ve tutukluluğun makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve yedinci fıkraları bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde; tutukluluğun makul süreyi aştığı şikâyetiyle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun tüketilmediği, bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru

yapıldığı ileri sürülmüştür.

39. Bakanlık tarafından anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucu hakkındaki tutukluluğun devamına dair kararlarda kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunduğu, isnat edilen suçun katalog suçlar arasında yer aldığı, kanunda suça ilişkin öngörülen cezanın yüksek olduğu, tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbiri uygulanmasının yetersiz kalacağı gerekçelerine yer verildiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca -başvuru tarihi itibarıyla- 1 yıl 4 ay 20 günlük tutukluluk süresinin makul olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) benzer içtihatları gözönüne alınarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

40. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında hukuka aykırı tutuklama tedbirinden kaynaklanan hak ihlalinin tazminat davası yoluyla giderilemeyeceğini ve bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca başvuru formundakine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

41. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

42. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2024 tarihinde mahkûmiyetine karar verilen (bkz. § 24) başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

44. Başvurucu; Anayasa'nın 37. maddesinde düzenlenen kanuni hâkim güvencesine rağmen Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararı ile yalnız Kobani davası ve bağlantılı davaları görmekle görevlendirilen özel bir mahkeme kurulduğunu, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından sosyal medya üzerinden paylaşılan "Hesap Vakti" isimli bir video ile bu Mahkemenin etki altına alınmaya çalışıldığını beyan ederek kanuni hâkim güvencesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

45. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun

yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

46. Somut olayda UYAP üzerinden yapılan inceleme sonucunda ihlal iddialarına konu olan davanın -bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla- istinaf kanun yolu aşamasında derdest olduğu, bu anlamda işlemleri devam eden yargılama açısından hukuk sisteminde mevcut yargısal yollar tüketilmeksizin bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

2. Yakalama ve gözaltı tedbirlerinin hukuka aykırı olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN DEMİR

B. No: 2021/55966 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/55966

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/55966)

Karar Tarihi: 19/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 28/7/2025 - 32969

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Erkan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, infaz kurumunda temiz içme suyu verilmesi talebinin reddi üzerine başlayan yargısal süreçte uyuşmazlığın esası hakkında bir karar verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına istinaden Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktayken 29/7/2021 tarihli dilekçeyle çeşmeden akan suyun çok kireçli ve sağlıksız olduğunu belirterek Ceza İnfaz Kurumundan günlük içme suyunun arıtma veya kaynak suyu olarak kendisine verilmesi talebinde bulunmuştur.

3. İnfaz Kurumu 3/8/2021 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumlan Personelinin İaşe Yönetmeliği'nin 5. ve 6. Maddelerinde 'Günlük iaşe miktarı, Sağlık Bakanlığı ile birlikte belirlenen günlük kalori ihtiyacı ve bütçe imkanları da değerlendirilerek saptanan tutardır ve yönetmeliğe göre iaşe

edilenlerin günlük gıdası, Yönetmeliğin 5 inci maddesindeki iaşe miktarı, çeşit ve gramajı üzerinden üç öğün olarak verilir', hükmü gereğince hükümlü tutuklu ve personel için belirtilen kalori esası sağlanarak 11,50 TL tutarında iaşe hazırlanmaktadır. Adı geçen hükümlünün belirttiği üzere kişi başı günlük 3 TL'lik içme suyu sağlandığı takdirde 11,50 TL olan iaşe miktarı 8 TL'ye düşecek ve sağlanması gereken kalori miktarında azalma olacaktır. Bu durum da yemek kalitesini düşürecektir. Ek olarak, iaşe miktarı ve çeşiti hazırlanırken hekim tarafından hasta olan hükümlü ve tutuklulara önerilen gıdalar, vejeteryanlar, dini inancı gereği besin tercihleri, süt veren anneler ve annesinin yanında kalan çocuklar dışında kişisel düzenleme yapılamayacağı ve toplu olarak değerlendirme yapılacağı görülmektedir.Bilahare,5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun un 72.Maddesinin 2. Fıkrası 'Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda bu maddeler idarenin izin ve kontrolü altında dışarıdan sağlanabilir' gereğince hükümlü ve tutuklular kurum kantininden ihtiyaçlarını sağlayabilmektedirler. Sonuç olarak yapılan değerlendirme neticesinde hükümlü tutuklular için hazırlanan günlük iaşe miktarının Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen kalori esasına uyularak ve hükümlü tutukluların besin ihtiyacını karşılayacak kriterlere göre hazırlandığı değerlendirilmiştir."

4. Başvurucu; bu karara karşı Kırıkkale 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) müracaatta bulunmuşsa da İnfaz Hâkimliği, İnfaz Kurumunun kararına atfen talebin reddine 14/9/2021 tarihinde karar vermiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin verdiği karara itiraz etmiştir. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 21/10/2021 tarihinde, İnfaz Hâkimliğinin itiraza konu kararında usul ve kanuna aykırı herhangi bir yön bulunmadığını ve İnfaz Kurumunca yapılan işlemlerde mevzuata aykırı herhangi bir durum saptanmadığını belirterek başvurucunun itirazını reddetmiştir.

6. İtirazın reddine dair kararın 11/11/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 26/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; İnfaz Kurumu, İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesine verdiği dilekçeleri tekrarlamıştır. Başvurucu; temiz içme suyu talebinin İnfaz Kurumunca karşılanmasının kanuni zorunluluk olduğunu, aynı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan kamu görevlilerine temiz içme suyunun arıtma cihazları kullanılmak suretiyle sağlanmasına rağmen mahpusların bu imkândan mahrum bırakıldığını, Kurum kantininden temiz içme suyunun temin edilmesine yönelik zorlamanın kanuna aykırı olduğunu, iaşe bedelinin düşük olmasının İnfaz Kurumunca gerekçe gösterildiğini, bu sorunun çözümünün devletin mesuliyetinde olduğunu, yargısal mercilerin talepleri hakkında ilgili ve yeterli inceleme yapmadığını belirterek kanun önünde eşitlik ilkesinin, hak arama hürriyetinin, etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddia ettiği ayrımcılığın dayandığı temel ve neden noktasında beyanda bulunmadığı, mahkeme (karar) hakkı kapsamında da

Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır.

11. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucunun temel iddiası İnfaz Hâkimliğince uyuşmazlığın esası hakkında herhangi bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan itirazlarının reddedilmesidir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı cevap vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara cevap vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile cevap verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir cevap vermemesi veya cevap vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları tartışmasız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

15. Somut olayda başvurucunun diğer talepleri yanında arıtma suyunun kendilerine de verilmesi taleplerine ilişkin olarak İnfaz Kurumunun mahpuslara yönelik verilen iaşe kapsamında değerlendirme yaptığı (bkz.§ 3) görülmüştür. İnfaz Hâkimliğinin de İnfaz Kurumunun cevabi mahiyetteki bu yazısına istinaden başvurucunun diğer iddialarının yanında ifade ettiği arıtma suyunun kendilerine verilmesine yönelik talebi hakkında ise herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı tespit edilmiştir. Başvurucunun itirazı üzerine Ağır Ceza Mahkemesinin de bu talep hakkında herhangi bir inceleme ve değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle yargısal mercilerin bir bütün olarak yargılamanın ilk anından itibaren başvurucunun iddialarına ilişkin esaslı bir incelemeyi özenli şekilde yapmayıp ilgili ve yeterli gerekçe ortaya koymadığı anlaşılmıştır.

16. Diğer taraftan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa

Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespitine, yargılamanın yenilenmesine ve 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], , B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale 1.İnfaz Hâkimliğine (E. 2021/2933, K.2021/3036) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİFE SELİN KARAARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/60306 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60306

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİFE SELİN KARAARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60306)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : 1. Arife Selin KARAARSLAN

2. Özcan KARAARSLAN

3. Yağmur KARAARSLAN

Vekilleri : Av. Zuhal Merve ÖZFİDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranıldığından bahisle açılan tazminat davasında maddi tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci başvurucu 4/10/2010 tarihinde Özel M.P. Hastanesinde (Hastane) sezaryen doğum yapmış ve üçüncü başvurucu fokomeli sendromu ile -sağ kol dirsek altından itibaren eksik- doğmuştur. Başvurucular söz konusu anomalinin oluşmasında doğumu gerçekleştiren A.C.Ş.nin kusurunun bulunduğunu ve Hastanenin de istihdam eden sıfatıyla sorumlu olduğunu belirterek tazminat davası açmıştır.

3. Dava dilekçesinde başvurucular; doğum öncesi kontrollerde bakım ve bilgilendirmenin

eksik ve hatalı yapıldığını, bazı hastalıkların doğum öncesinde teşhis edilmesi hâlinde ana rahminde tedavi ya da rahim tahliyesi yapılabildiğini, teşhisin yapılmamış olması nedeniyle bu imkânın ellerinden alındığını ve bu ihmal ve kusur nedeniyle zarara uğradıklarını belirtmiştir. Ayrıca usulüne uygun aydınlatılmış onamın alınmadığını vurgulayan başvurucular A.C.Ş.nin ve Hastanenin özen borcunu yerine getirmediğini ifade etmiştir.

4. İstanbul Anadolu 8. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) tarafından konu ile ilgili ilk olarak Adli Tıp Kurumu Başkanlığı (ATK) 2. İhtisas Dairesinden bilirkişi raporu alınmıştır. 4/9/2015 tarihinde düzenlenen raporda birinci başvurucunun belli haftalarda gebelik takiplerinin yapıldığı, 19. haftada üçlü tarama testinin istendiği, 20. haftada üç boyutlu USG incelemesinin yapıldığı, bebekte bulunan kol anomalisinin nadir görülen bir gelişim anomalisi olduğu belirtilmiştir. Öte yandan bebeğin anne karnında sürekli pozisyon değiştirmesi nedeniyle mükerrer USG incelemelerine rağmen sağlıklı ekstremitenin değişik açılardan görüntülenmesi ile diğer ekstremite olarak değerlendirilmiş olmasının mümkün olabileceği ifade edilerek gebelik döneminde anomalinin tespit edilmesi hâlinde ise anne karnında tedavi edilemediği ve kesin tahliye endikasyonunun bulunmadığının tıbben bilindiği vurgulanmıştır. Netice itibarıyla A.C.Ş.ye atfı kabil bir kusur tespit edilemediği sonucuna varılmıştır.

5. Öte yandan başvurucular konu ile ilgili olarak A.C.Ş. hakkında İstanbul Tabip Odasına (Oda) disiplin şikâyetinde bulunmuştur. Odanın A.C.Ş. hakkında cezai bir işlem yapılmasına yer olmadığına karar vermesi üzerine birinci başvurucu anılan karara itiraz etmiştir. Bunun üzerine Türk Tabipler Birliği (TTB) Yüksek Onur Kurulu, Odanın kararının bozulmasına ve A.C.Ş.nin uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda ilk olarak somut olaydaki fokomelinin ilgili hekim tarafından tespit edilememesinin kusur olarak kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte sık gebelik takibi yapılan hastada eksiksiz bir takip yapıldığı izleniminin verilmemesi, yapılan izlemlerinin yüzde yüz sonuç vermediği bilgisinin hasta ile paylaşılması gerektiği vurgulanarak A.C.Ş.nin birinci başvurucuya bebeğin ayrıntılı ve eksiksiz ultrason muayenesinin yapıldığı izlenimi vererek kusurlu davrandığı sonucuna varılmıştır.

6. Yine Mahkeme tarafından ayrı bir bilirkişi incelemesi daha yaptırılmıştır. Bu inceleme sonucunda düzenlenen 14/12/2016 tarihli raporda da ilgili hekimin temel opstritetkik ultrosonografi ile fokomeliyi saptayamamasının meslekte özensizlik ve acemilik olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucular tarafından Mahkeme dosyasına sunulan uzman doktor raporunda konu ile ilgili olarak A.C.Ş. tarafından yapılan ultrason incelemesinde sağ ön koldaki fokomelinin belirlenebilmesinin mümkün olduğu ancak detaylı bir inceleme yapılmamasından olsa gerek bu bulgunun atlandığı hususu bildirilmiştir.

7. Mahkeme 17/2/2016 tarihli ara kararı ile TTB'nin A.C.Ş.ye uyarma cezası verilmesine ilişkin kararına değinerek ATK'nın 4/9/2015 raporunun hüküm kurmaya yeterli ve kanaat verici nitelikte olmadığını belirtmiştir. Bu minvalde birinci başvurucuya uygulanan tedavide kusur ve özen eksikliği bulunup bulunmadığı hususunda ATK Genel Kurulundan yeni bir rapor tanzim etmesini talep etmiştir. ATK Genel Kurulu anılan ara karara istinaden 26/5/2016 tarihinde yeni bir rapor düzenlemiştir. Bahse konu raporda 4/9/2015 tarihli rapordaki tespitler tekrar edilerek A.C.Ş. tarafından birinci başvurucunun tüm gebelik muayenelerinde ve doğum esnasında gösterilmesi gereken özenin gösterildiği ve A.C.Ş.ye atfı kabil bir kusur bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte gebelik döneminde bahse konu anomalinin tespit edilmesi hâlinde anne karnında tedavi edilemediği ve kesin

tahliye endikasyonunun bulunmadığının tıbben bilindiği tekrar vurgulanmıştır.

8. Mahkeme 18/7/2017 tarihinde başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine, Hastaneye yönelik manevi tazminat davasının reddine, A.C.Ş.ye yönelik manevi tazminat davasının ise kısmen kabulü ile birinci başvurucu için 5.000 TL, ikinci başvurucu için 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. Kararda somut olayla ilgili alınan ATK raporlarından ve diğer bilirkişi raporlarından bahsedildikten sonra maddi tazminat talebi ile ilgili olarak başvuruculaların uğradığı maddi zarardan davalıların sorumlu olmadığı ifade edilmiştir. Manevi tazminat ile ilgili olarak ise anomali taraması yapılan gebelik haftalarında birinci başvurucuyu ultrason ile muayene eden A.C.Ş.nin bu değerlendirmelerde birinci başvurucuya bebeğin ayrıntılı ve eksiksiz ultrason muayenesinin yapıldığı izlenimini verdiği, bebeğin sağ ön kolunun olmamasında birinci ve ikinci başvurucuda meydana gelen üzüntüden ve manevi zarardan kısmen de olsa A.C.Ş.nin sorumlu olduğu belirtilmiştir.

9. Mahkemenin bu kararına karşı başvurucular ve A.C.Ş. istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucular Mahkeme kararının yanlış olduğunu, gebelik sürecinde konu ile ilgili aydınlatılmadıklarını, yargılama sonucunda A.C.Ş.nin kusurlu olduğunun tespit edilmiş olmasına rağmen hükmedilen manevi tazminatın son derece az olduğunu belirtmiştir. A.C.Ş. ise istinaf dilekçesinde birinci başvurucunun gebelik kontrolü için gelmesi gereken zamanlarda gelmediğini, sağlıklı bir bebek dünyaya geleceğine yönelik beyanlarda bulunmadığını, birinci başvurucuya gerekli bilgilerin verildiğini ifade etmiştir.

10. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Hukuk Dairesince (Daire) 26/4/2018 tarihinde başvuruculaların istinaf taleplerinin reddine, A.C.Ş.nin istinaf talebinin kabulüne ve Mahkeme kararının kaldırılması ile başvuruculaların maddi ve manevi tazminat talepli davasının reddine karar verilmiştir. Kararda ilk olarak Mahkemenin AC.Ş.yi manevi tazminattan sorumlu tutup maddi tazminat talebinin reddine dair karar vermesi çelişki olarak değerlendirilmiştir. Gerekçede konu ile ilgili düzenlenen raporların incelendiği belirtilerek birinci başvurucunun gebeliği esnasında bebekteki biyolojik kusurun tespit edilememesinde A.C.Ş.nin kusurunun bulunmadığı, bununla birlikte bebekteki sağ kolun dirsekten aşağısının bulunmamasının onun yaşamsal faaliyetini ve zihinsel durumunu etkilemeyeceği, bebekteki bu anomalinin tespiti hâlinde bebeğin kürtaj ile alınmasının mümkün olmadığı ve bu anomalinin bebeğin kürtaj ile alınmasını gerektirir nitelikte bulunmadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucular, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucular doğum öncesinde bakım ve bilgilendirmenin eksik ve hatalı yapıldığını, A.C.Ş. ve Hastanenin ihmal ve kusurları neticesinde zarara uğradıklarını, taraflar arasındaki sözleşme ilişkisinde özen borçlarını yerine getirmediklerini belirtmiştir.

12. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 9/12/2019 tarihinde Daire kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda bebeğin anne karnındaki durumunun teşhis edilerek anne babanın aydınlatılmasının hekimin yükümlülüğünde olduğunu, bebekteki anomalinin tespit edilerek ebeveyne bildirilmesinin ebeveynin hakkı olduğunu, bunun tespit edilip bildirilmemiş olmasının eksiklik olduğunu vurgulamıştır. Aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden A.C.Ş.nin sorumlu olduğunu kabul eden Yargıtay, başvuruculaların bu yöndeki temyiz itirazlarını kabul ederek Daire kararının bozulması gerektiği sonucuna varmıştır.

13. Daire, Yargıtayın bozma kararına uyarak manevi tazminat yönünden başvuruculaların talebinin kısmen kabulüne, birinci ve ikinci başvurucu için ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminatın A.C.Ş.den alınarak bu başvuruculara verilmesine, maddi tazminat taleplerinin

reddine, Hastane adına açılan maddi ve manevi tazminat talepli davanın reddine 17/9/2020 tarihinde karar vermiştir. Kararda anomalinin tespitine ve ebeveynlerin bilgilendirilmesine yönelik yükümlülüğün A.C.Ş. tarafından yerine getirilmediğine yönelik sonuç ortaya konulmakla birlikte anomalinin meydana gelişinde A.C.Ş.nin ve Hastanenin bir kusurunun bulunmadığı vurgulandıktan sonra maddi tazminat talebi ile ilgili olarak bu yöndeki taleplerin anomaliyi doğumdan önce ebeveyne bildirmeme kusuruyla irtibatlandırılamadığını belirtmiştir.

14. Başvurucular, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucular, A.C.Ş.nin söz konusu anomaliyi zamanında tespit etmesi hâlinde anne karnında yapılacak müdahale ile bebeğin normal şekilde doğumunun sağlanıp sağlanmayacağı hususunun yargı yerlerince tartışılmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucular, söz konusu anomalinin anne karnında tedavisinin mümkün olabilmesi hâlinde fokomelinin önceden tespit edilip bildirilmemesi şeklindeki kusur ile maddi zarar arasındaki illiyet bağının kurulmuş olacağını vurgulamıştır. Ayrıca başvurucular benzer bir olayla ilgili "17 haftalık bebeğe anne karnında ameliyat" başlıklı ve 29/6/2012 tarihli bir gazete haberini temyiz dilekçesinin ekinde sunmuştur.

15. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 6/10/2021 tarihinde, 17/9/2020 tarihli Daire kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle onanmasına karar vermiştir.

16. Başvurucular, nihai hükmü 4/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

18. Öte yandan Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 16/3/2005 tarihli kararına konu olayda somut olayla benzer nitelikteki bir uyuşmazlıkta daha önce bozma kararına direnme suretiyle verilen ilk derece mahkemesi kararında ıslah esas alınmak suretiyle hüküm kurulmasına olanak bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Bahse konu uyuşmazlıkta elleri ve ayakları tam oluşmadan doğan bebekte ilgili hekimin kusurunun bulunup bulmadığının tespiti için ilk derece mahkemesi ATK raporu düzenlenmesine karar vermiştir. Söz konusu ATK raporunda hekimin tanı yanlışlığı nedeniyle 3/8 oranında kusurlu olduğu ve çocuğun yüzde 95 oranında meslekte kazanma gücünü yitirmiş sayılacağı yönünde bir belirleme yapılmıştır. Bu belirlemeden hareketle davacılar lehine manevi tazminatın yanında maddi tazminat da ödenmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucular; somut olayla benzer nitelikteki bir durumun 17 haftalık hamile olan 22 yaşındaki bir kadının gebelik muayenesi sırasında ortaya çıktığını, bebekte dudak ve damak yarığı, parmaklarda şekli bozukluğu, ayak ve kollarda ampütasyona neden olan amniyotik band sendromunun saptandığını, ardından ameliyatla anne karnındaki bebeğin zarındaki amniyotik bandın alındığını ve bebeğin sağlıklı doğduğunu ifade etmiştir. Buna ilişkin 29/6/2012 tarihli gazete haberini bireysel başvuru formuna ekleyen başvurucular, bireysel başvuruya konu olayda da A.C.Ş.nin kusurunun sadece aydınlatma sorumluluğunu yerine getirmemekten ibaret olmadığını, zamanında tespit yapılmaması nedeniyle üçüncü başvurucunun engelli doğmasına sebep olmak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucular benzer bir olayda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 20/10/2004 tarihli olduğunu belirttikleri kararında davacıların maddi tazminat talebini de kabul ettiğini ifade etmiştir. Netice itibarıyla başvurucular maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı görüşünde; mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak, bunlarla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, bu görüşe karşı beyanlarında somut olayla ilgili yargılama sürecinden bahsetmiş ve önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

24. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

27. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen

faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44). Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Ahmet Acartürk, § 51).

28. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

29. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olaylara ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında derece mahkemelerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediğinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda derece mahkemelerince ulaşılan sonuca ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

30. Somut olayla ilgili olarak yürütülen yargılama safahatında ATK tarafından düzenlenmiş raporlarla birlikte bilirkişi incelemelerinden yararlanılmış ve nihai olarak Dairenin 17/9/2020 tarihli kararıyla Yargıtayın bozma kararıyla ortaya konulan belirlemelerden de hareketle bir sonuca varılmıştır. Tazminat davasına konu edilen olayın araştırılması neticesinde üçüncü başvurucudaki anomalinin meydana gelişinde A.C.Ş.nin ve Hastanenin bir kusurunun bulunmadığı tespit edildikten sonra ebeveynlerin bilgilendirilmesine yönelik yükümlülüğün A.C.Ş. tarafından yerine getirilmediğinden bahisle birinci ve ikinci başvurucu lehine manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir (bkz. § 13).

31. Başvuruculara maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamındaki şikâyetinin özü, A.C.Ş. hakkında yargı yerleri tarafından ortaya konulmuş olan üçüncü başvurucudaki fokomelinin önceden tespit edilip bildirilmemesi şeklindeki kusurun, üçüncü başvurunun anne karnında iken tedavi edilmesi imkânını da ortadan kaldırdığına yöneliktir. Belirtmek gerekir ki bireysel başvuru formunda başvuruculara hükmedilen manevi tazminat miktarı ile ilgili bir şikâyeti bulunmamaktadır. Bununla birlikte fokomelinin tespit edilmemesinin sadece manevi tazminat ödenmesi için değil maddi tazminat ödenmesi için de bir sebep olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucular, bu yöndeki iddialarını da hem temyiz dilekçesinin hem de bireysel başvuru formunun ekinde sundukları 2012 yılına ait gazete haberine dayandırmaktadır.

32. Öte yandan başvurucular tarafından ortaya konulan ve benzer durumdaki bir bebeğin

anne karnında ameliyat edilmesi sonrasında sağ ve tam doğumun gerçekleştiğine yönelik bahse konu gazete haberine karşın 2015 yılında düzenlenen ATK 2. İhtisas Dairesinin ve 2016 yılında düzenlenen ATK Genel Kurulunun raporlarında gebelik döneminde söz konusu anomalinin tespit edilmesi hâlinde anne karnında tedavi edilemediği ve kesin tahliye endikasyonunun bulunmadığının tıbben bilindiği belirtilmiştir (bkz. §§ 4, 7). Ayrıca yargılama safahatında anne karnında tedavinin mümkün olduğuna yönelik herhangi bir bilimsel verinin diğer raporlarda da yer almadığı ve dahi bu nevi bir bilgi veya belgenin başvurucular tarafından da yargısal makamlara sunulmadığı görülmüştür. Öte yandan TTB tarafından A.C.Ş.ye verilen uyarma cezasının, A.C.Ş.nin birinci başvurucuya bebeğin ayrıntılı ve eksiksiz ultrason muayenesinin yapıldığı izlenimi vererek kusurlu davrandığı gerekçesiyle tesis edildiği vurgulanmalıdır (bkz. § 5).

33. Diğer taraftan başvuruculaın bireysel başvuru formunda bahsettiği Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun kararına konu olan ve başvurucular tarafından benzer nitelikte olduğu ileri sürülen olayda ise ilgili hekimin 3/8 oranında kusuru bulunduğundan çocuğun yüzde 95 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiği yönünde bir tespit ATK raporu ile ortaya konulmuştur. Bu tespitten hareketle de yargısal makamlar maddi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Bakılmakta olan somut olayda ise bu nitelikte bir tespit bulunmamakla birlikte yalnızca ebeveynlerin bilgilendirilmesine yönelik yükümlülüğün A.C.Ş. tarafından yerine getirilmediği ortaya konulmuştur.

34. Bunun dışında başvuruculaın esaslı iddia ve itirazlarının yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce dikkate alındığı, buna göre yargısal makamlar tarafından ayrıntılı somut tespitler içeren bilirkişi raporları tanzim edilmesinin istenildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yürütülen inceleme sonucunda başvuruculaın manevi tazminat talebinin kabulüne, maddi tazminat talebinin ise A.C.Ş.ye yönelik ortaya konulan kusurla irtibatlandırılmış olmadığından reddine karar verilmiştir.

35. Sonuç olarak yargısal makamlar tarafından başvuruculaın ileri sürdüğü iddialar araştırılarak, maddi vakayı aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmiş olup delillerin değerlendirilmesinde bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir bulguya rastlanmamıştır. Bununla birlikte yargılama sürecinde bir avukat tarafından temsil edilen başvuruculaın bilirkişi raporuna ve kararlara karşı kanuni yollara başvurabildiği, bu suretle meşru çıkarlarının korunması için söz konusu davaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımının sağlandığı, dava dosyasını inceleyip ayrıca bilgi ve belge sunabildiği, toplanan delillerden haberdar edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından kamu makamlarının pozitif yükümlülüklerini yerine getirdikleri kanaatine varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde, OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSNÜ ÇALMUK (2)

B. No: 2022/6609 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6609

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSNÜ ÇALMUK BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/6609)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Hüsnü ÇALMUK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltı tedbirlerine karar verilmesi, bu tedbirlerin yerine getirilmesi sırasında azami sürenin aşılması, dijital materyallere hukuka aykırı olarak el konulması nedeniyle açılan tazminat davasının gerekçesiz olarak reddedilmesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ve mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/1/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvurucu hakkındaki soruşturmayı yürüten soruşturma makamından temin edilen ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, en son Kocaeli hâkimi olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) 16/7/2016 tarihli kararı ile görevden uzaklaştırılmıştır.

6. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) aralarında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçunun da bulunduğu muhtelif suçlardan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

7. Başsavcılığın talebi üzerine Kocaeli 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucu hakkında 17/7/2016 tarihinde yakalama emri düzenlenmiştir.

8. Başvurucunun işyerindeki odasında 17/7/2016 tarihinde arama yapılmış ve 4 hard diske beş flash belleğe bir SD karta otuz altı CD'ye ve yirmi beş DVD'ye el konulmuştur.

9. Başvurucu, hakkında düzenlenen yakalama emrine istinaden 18/7/2016 tarihinde işyerinde yakalandıktan sonra gözaltına alınmıştır.

10. Gözaltında bulunan başvurucu, yakalama emrini infaz edecek makama hitaben yazdığı 19/7/2016 tarihli dilekçesinde 24 saatlik gözaltı süresinin dolduğunu ve bu durumda hürriyetinin sınırlandığını ileri sürmüştür.

11. Başsavcılık 19/7/2016 tarihinde başvurucuyu tutuklanması talebiyle Kocaeli 1. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir. Başvurucu, sorgusunun ardından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 20/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

12. Başvurucunun ikametgâhında 22/7/2016 tarihinde arama yapılmış ve iki dizüstü bilgisayar, üç taşınabilir hard disk, bir ses kayıt cihazı ile muhtelif sayıda flash belleğe, CD ve DVD'ye el konulmuştur.

13. Başvurucu, koruma tedbirleri nedeniyle Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu 23/8/2016 tarihli dava dilekçesiyle 15/5/2017 ve 22/6/2017 tarihli dilekçelerinde hakkında düzenlenen yakalama emrinin hukuka aykırı olduğunu, bu emrin yerine getirilmesi sırasında kanuni tutma süresinin aşıldığını, arama işlemleri sırasında kopyaları alınarak kendisine teslim edilmesi gereken dijital materyallerine zorlayıcı bir neden yokken el konulduğunu belirterek bu nedenlerle uğradığı maddi ve manevi tazminatın giderilmesini talep etmiştir.

14. Mahkeme 26/9/2017 tarihinde başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının devam etmesi nedeniyle davanın usulden reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı Hüsnü Çalmuk hakkında yapılan yakalama ve arama-elkoymanın usule ve kanuna aykırı olarak yapıldığından bahisle hakkında yapılan işlemler nedeniyle CMK 141 vd.maddelerine istinaden tazminat davası açmış ise de; Davacı hakkında Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs Etme ve Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçlarından soruşturmanın tamamlanarak kamu davasının açıldığının İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Terör ve Örgütlü Suçlar Bürosu'na yazılan müzekkere sonucu öğrenildiği, davanın derdest olduğu, dava sonucuna göre tazminat talebinin haklı olup olmadığının değerlendirilebileceği, bu aşamada dava halen derdest olduğu için bir değerlendirme yapılamayacağı anlaşılmakla, CMK 141 maddesinde yazılı tazminat isteme koşulları oluşmadığından davanın usulden reddine mahkememizce karar vermek gerekmiştir."

15. Başvurucu söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

16. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi), 29/1/2017 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yasal gözaltı süresi içerisinde görevli mahkeme önüne çıkarılmama durumunda tazminat davası açılabilmesi için, davacı hakkındaki kararın kesinleşmesine gerek bulunmadığı, bu gerekçe ile davanını reddinin yasaya uygun olmadığı anlaşılsa da, dosya kapsamına göre sonucu itibarı ile davanın reddinin doğru olduğu anlaşıldığından, gerekçedeki hata sonuca etkili olmamakla kararın kaldırılması gerekçesi yapılmamıştır.

Eleştirilen husus dışında;

Mahkemenin kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğu, anlaşıldığından, ... İSTİNAF BAŞVURUSUNUN ESASTAN REDDİNE [karar verildi.]"

17. Başvurucu, söz konusu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

18. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 5/10/2020 tarihinde başvurucunun temyiz kanun yolu başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre, davacının davanın kabulü gerektiğine ilişkin temyiz itirazlarının reddiyle, usul ve Kanuna uygun bulunan ... istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin karara karşı yapılan temyiz isteminin isteme uygun olarak ... ESASTAN REDDİNE [karar verildi.]"

19. Başvurucu, nihai kararı 24/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Gözaltı" kenar başlıklı 91. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yukarıdaki maddeye göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hâkim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Bilgisayarlarda, bilgisayar programlarında ve kütüklerinde arama, kopyalama ve elkoyma" kenar başlıklı 134. maddesi şöyledir:

"(1) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturmada, somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka surette delil elde etme imkânının bulunmaması halinde, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından şüphelinin kullandığı bilgisayar ve bilgisayar programları ile bilgisayar kütüklerinde arama yapılmasına, bilgisayar kayıtlarından kopya çıkarılmasına, bu kayıtların çözülerek metin hâline getirilmesine karar verilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kararlar yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulur. Hâkim kararını en geç yirmi dört saat içinde verir.

Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi hâlinde çıkarılan kopyalar ve çözümü yapılan metinler derhâl imha edilir.

(2) Bilgisayar, bilgisayar programları ve bilgisayar kütüklerine şifrenin çözülememesinden dolayı girilememesi veya gizlenmiş bilgilere ulaşılamaması ya da işlemin uzun sürecek olması halinde çözümün yapılabilmesi ve gerekli kopyaların alınabilmesi için, bu araç ve gereçlere elkonulabilir. Şifrenin çözümünün yapılması ve gerekli kopyaların alınması halinde, elkonulan cihazlar gecikme olmaksızın iade edilir.

(3) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoyma işlemi sırasında, sistemdeki bütün verilerin yedeklemesi yapılır.

(4) Üçüncü fıkraya göre alınan yedekten bir kopya çıkarılarak şüpheliye veya vekiline verilir ve bu husus tutanağa geçirilerek imza altına alınır.

(5) Bilgisayar veya bilgisayar kütüklerine elkoymaksızın da, sistemdeki verilerin tamamının veya bir kısmının kopyası alınabilir. Kopyası alınan veriler kâğıda yazdırılarak, bu husus tutanağa kaydedilir ve ilgililer tarafından imza altına alınır."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

b)Kanunî gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmayan,

...

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 19/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu, suçüstü koşulları oluşmadığı hâlde mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin hukuka aykırı olarak düzenlenen yakalama emrine istinaden yakalandığını ve gözaltına alındığını, yakalandıktan sonra 5271 sayılı Kanun'da belirtilen

azami süre geçmesine rağmen yetkili merci önüne çıkarılmadığını veya serbest bırakılmadığını, bu nedenle açtığı tazminat davasının keyfî ve gerekçesiz şekilde reddedildiğini beyan ederek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

27. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 19. maddesinin birinci, üçüncü, beşinci ve dokuzuncu fıkraları şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

...

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal ve savaş hallerinde uzatılabilir.

...

Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir."

28. Başvurucunun iddiası Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü ve beşinci fıkralarında yer alan güvenceler de dikkate alınmak suretiyle- dokuzuncu fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

30. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konulduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunan kişilere tanınan

güvencelere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir (Safkan Aydoğdu, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 43).

31. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" ifadesiyle maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, § 44).

32. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalamanın ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Somut olayda başvurucu; hukuka aykırı olarak yakalandığını ve gözaltına alındığını, yakalandıktan sonra azami süre geçmesine rağmen yetkili merci önüne çıkarılmadığını veya serbest bırakılmadığını ileri sürerek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (a) ve (b) fıkralarına istinaden tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının devam ettiği gerekçesiyle davanın usulden reddine karar vermiştir. Söz konusu kararda, başvurucunun yakalamanın hukuka aykırı olduğu ve azami sürenin aşıldığı yönündeki iddialarıyla ilgili olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir (bkz. § 14).

34. Öte yandan İstinaf Mahkemesi, yasal gözaltı süresi içinde görevli mahkeme önüne çıkarılmama durumunda tazminat davası açılabilmesi için davacı hakkındaki kararın kesinleşmesi gerekmediğini belirterek ilk derece mahkemesinin ceza yargılamasının devam ettiği gerekçesiyle davanın reddine ilişkin kararının yasaya uygun olmadığını belirlemiştir. Bununla birlikte İstinaf Mahkemesi, söz konusu yasaya aykırılığa rağmen dosya kapsamına göre sonucu itibarıyla davanın reddinin doğru olduğu ve gerekçedeki hatanın sonuca etkili olmadığı gerekçesiyle istinaf talebinin reddine karar vermiştir (bkz. § 16).

35. İstinaf Mahkemesi kararında ilk derece mahkemesince verilen davanın reddi kararının sonucu itibarıyla doğru olduğu kanaatine ne şekilde ulaşıldığına dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir (bkz. § 16). İstinaf Mahkemesinin davanın esasına ilişkin olarak gerekçelerini açıklamadan verdiği bu karar Yargıtayın genel ve soyut nitelikteki kararıyla onanarak kesinleşmiştir (bkz. § 18).

36. Başvuruya konu tazminat yargılaması sürecinde başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve beşinci fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulmadığı

sonucuna varılmış ancak bu sonuca ne şekilde ulaşıldığı açıklanmamıştır. Başvurucunun koşullarında etkili bir başvuru yolu olduğu Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarıyla ortaya konulan söz konusu tazminat davası, somut olayda başvurucunun iddialarının özenli bir biçimde incelenmediği kuşkusunu doğuracak şekilde ve gerekçesiz olarak reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucu, Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında düzenlenen tazminat talep etme imkânını etkili bir biçimde kullanamamıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü ve beşinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu; soruşturma kapsamında verilen arama kararları doğrultusunda dijital materyallerine 5271 sayılı Kanun'un 134. maddesine aykırı olarak el konulduğunu, Kanun'a göre kopya alınmasıyla yetinilmesi gerekirken elkoyma kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu, bu nedenle açtığı tazminat davasının keyfî ve gerekçesiz olarak reddedildiğini belirterek mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Bakanlığın başvuruya ilişkin görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

40. Başvurucunun elkoyma işleminden kaynaklanan, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi suretiyle oluşan zararlarının tazmin edilmesi talebiyle açtığı davanın etkili bir çözüm imkânı sunmadığına ilişkin şikâyetleri, Anayasa'nın 35. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

42. 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine şartları oluşmadığı hâlde el konulan veya bunların korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan ya da zamanında geri verilmeyen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

43. Anayasa Mahkemesi ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında yargı organlarınca şüphelilerin eşyasına ya da mal varlığı değerlerine ilişkin olarak elkoyma tedbirinin uygulandığı durumlarda bunun hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Nuray

Işık, B. No: 2014/7561, 28/9/2016,§§ 60-67; Sinan Aydın Aygün (2), B. No: 2014/922, 16/6/2016, §§ 61-69).

44. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen bu yol, bir yandan başvurucunun maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini, diğer yandan da uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesiyle öngörülen hukuk yolu başvurucunun şikâyetleri açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunmaktadır.

45. Başvurucu da bu kapsamda elkoyma tedbirinin kanunda öngörülen şartlara uyulmadan hukuka aykırı şekilde uygulandığı iddiasıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında tazminat davası açmıştır. Ancak yargısal makamların süreçte verdiği kararlara bakıldığında başvurucunun bu talebine ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür (bkz. §§ 14, 16, 18). Başvurucunun elkoyma tedbirinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddiası açısından bir değerlendirme yapılmamasının ve bunun bir sonucu olarak söz konusu talep yönünden hüküm kurulmamasının başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamadığı açıktır. Neticede somut olayın şartlarında mülkiyet hakkı bağlamında oluşan zararlarının tazmini konusunda başvurucuya asgari güvenceleri içerecek şekilde etkili bir hukuk yolu sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevitazminat talebinde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1.Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/140, K.2017/302) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL ORBAY VE MEHMET ÖRBEYİ

B. No: 2022/10492 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/10492

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL ORBAY VE MEHMET ÖRBEYİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/10492)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Kemal ORBAY

2. Mehmet ÖRBEYİ

Vekilleri : Av. Arif İLİŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. İkinci Bölüm Birinci Komisyon 25/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHSİN DEMİR

B. No: 2022/15062 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/15062

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHSİN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/15062)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Tahsin DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; adil yargılanma hakkı kapsamında bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, makul sürede yargılanma hakkının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, gerekçeli karar hakkının, masumiyet karinesinin, mülkiyet hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 25/4/2023 tarihinde başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin,gerekçeli karar hakkının,masumiyet karinesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ve suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (18)

B. No: 2022/18407 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18407

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (18)

(Başvuru Numarası: 2022/18407)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının, makul sürede yargılanma hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci Bölüm İkinci Komisyon 13/4/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499

sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (19)

B. No: 2022/18563 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18563

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (19)

(Başvuru Numarası: 2022/18563

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının, makul sürede yargılanma hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 16/6/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499

sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİLE DOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/20577 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİLE DOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20577)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Cemile DOĞAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üyeliği, bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarını işledikleri sonucuna varılarak mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda bilirkişi incelemesi yaptırılmaksızın, mahkûmiyete temel olarak tek veya belirleyici delil şeklinde Bank Asya verilerine dayanılmıştır. Başvuruculaların bir kısmının bankacılık işlemlerindeki amaçları yönünden ulaşılan sonuçta dernek ve sendika üyelikleri, tanık beyanları da değerlendirmeye alınmıştır.

3. Kararların gerekçelerinde başvuruculaların örgüt talimatı sonrasında hesap açtırdıkları, yeni açtırdıkları ya da mevcut olan hesaplara para yatırdıkları, döviz alım satım işlemleri yaptıkları, kanun hükmünde kararnameler ile kapatılan işyerlerinden harcama yaptıklarının kredi kartı ekstrelerinden tespit edildiği hususlarına yer verilmiştir.

4. Başvurucular hakkındaki hükümler, istinaf ve temyiz aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

6. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/20577 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/20577 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular; dernek ve sendikaya üye olmalarının sempati ve iltisak boyutunu aşıp aşmadığı hususunun gerekçede tartışılmadan örgüte üye olma ya da örgüte yardım etme suçunun delili olarak kabul edildiğini, alanında uzman kişilere Bank Asyadaki mutat hesap hareketleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmadan cezalandırıldıklarını, mahkûmiyet kararında bu konularda yeterli açıklamalara yer verilmediğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara iddialarının esas itibarıyla derece mahkemelerince verilen kararlarda delillerin değerlendirilmesinde isabet olmadığına, dolayısıyla kararın sonucuna ilişkin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca mevcut başvurularda yargılama makamlarının dosya kapsamındaki tüm delilleri değerlendirerek bir sonuca vardığı, söz konusu hesap hareketleri ve bankacılık işlemlerinin olağan işlemler olmayıp örgüt liderinin talimatı üzerine örgütsel motivasyonla gerçekleştirildiği tespitinden hareketle yargılama makamlarının başvuruculara eylemlerinin hukuki nitelendirmesinde ulaştıkları sonucun içtihatlarla uyumlu olduğu, kararların açıkça temelden yoksun ve keyfî olmadığı değerlendirilmiştir.

10. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul

edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık, B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

14. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespiti bakımından Bank Asya nezdinde 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtların dosyaya celbedilip incelenmesi, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir (Yargıtay kararları için bkz. Raziye Akçay, B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 24, 27; Serkan Gölge, B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21).

15. Somut başvuruda derece mahkemeleri gerekçeli kararlarında başvuruculara terör örgütü üyeliği ya da terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçlarından mahkûm olmasına karar vermiştir. Bu kararlara göre başvurucular hakkındaki Bank Asya hesap hareketleri onların FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğini, başvuruculara bir kısmının FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğunun değerlendirildiği dernek ve sendikalara üye olma eyleminin örgütün ideolojisini benimsediklerini gösterdiği, böylece örgütsel saikle bankacılık işlemleri yaptıklarını göstermektedir.

16. Mahkemenin kararın gerekçesinde hükme esas aldığı delillerin ağırlığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgüte bağlı dernek ve sendika üyesi olma şeklindeki eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği anlaşılmıştır (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/13507, K.2022/4206 sayılı, 29/9/2022 tarihli ve E.2021/21414, K.2022/5210 sayılı kararları). Buna göre başvurucunun Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

17. Başvurucular; derece mahkemelerindeki savunmalarında hesap hareketlerinin kredi kartı kullanımı, düğünde hediye edilen altınları hesaba para/altın olarak yatırma, para ödünç alma ya da vermeden kaynaklanan rutin bankacılık işlemleri olduğunu, hırsızlık yapılması endişesi nedeniyle altın ve paralarını konutlarında değil Bankada tuttuklarını, araç/konut satın alma amacıyla gerçekleştirdikleri hesap hareketleri olduğunu, bu durumun sicil

kayıtlarından ya da bu konularda sundukları delillerden de anlaşılabileceğini, kredi başvurusunda bulunmaları nedeniyle hesap açma işlemi gerçekleştirdiklerini, kredi sözleşmesinin kritik tarihten çok öncesinde yapıldığını ve ödemelerinin kredi taksitlerine ilişkin olduğunu beyan etmiştir. Başvurucular ayrıca konut kredisi finansman oranının miktarı, faizsiz bankacılık yapan bir banka olması, indirim ve taksit imkânları nedeniyle Bank Asyayı tercih ettiklerini, ihracat yaptıklarını, hesap hareketlerinin hesaplarına aktarılan ihracat bedelleri olduğunu, diğer bankalarla da işlemler yaptıklarını belirtmiştir. Bunlara ek olarak başvurucular; örgüt liderinin talimat tarihi öncesinde de bu Bankada hesap hareketleri olduğunu, Bankanın fona devri sonrasında da bankacılık işlemlerine devam ettiklerini, bireysel emeklilik hesapları olduğunu, kritik tarihten çok önce Banka ile işlem yaptıklarını, uzun zamandır Bank Asyadaki hesaplarını kullanmadıklarını, bu nedenle para hareketlerinden haberdar olmadıklarını, hesap hareketini kendilerinin gerçekleştirmediğini, Banka hakkında çıkan haberler akabinde kamuda oluşan algı sonrasında yatırımlarını geri çektiklerini, hesaplarını kapattıklarını iddia etmiştir. Dernek ve sendika üyeliği bulunduğu belirtilen başvurucular ise üye olma eylemleri yönünden örgüte yardım amacıyla hareket etmediklerini savunmuştur.

18. Başvurulara konu gerekçeli kararlarda 2014 yılı ve sonrasında gerçekleşen bir kısım hesap hareketine değinilmiş ancak başvuruculaın Bank Asyadaki hesabının hangi tarihte açıldığına, bu hesaba ilişkin bankacılık işlemlerinin FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı öncesindeki niteliği ve hacmine, bu talimattan sonra anılan hesabın ne şekilde kullanıldığına, aktif kullanım olarak kabul edilen işlemlerin hacminin ne olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvuruculaın örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığı veya olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğu ortaya konulmamıştır. Dahası başvuruculaın Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve hesabın ilk açıldığı tarihten itibaren tüm hesap hareketlerine ilişkin olarak alanında uzman bilirkişi marifeti ile bir inceleme de yaptırılmamıştır. Bunların yanında Yargıtay kararlarına göre başvuruculaın konumları ve kişisel özellikleri nazara alınarak FETÖ/PDY'le irtibatlı olduğu kabul edilen dernek ve sendikaya üye olma eylemlerinin anayasal örgütlenme özgürlüğü dışında ve örgütsel faaliyet veya örgüte yardım kastıyla hareket edilip edilmediğini ortaya koyan değerlendirmelerin yapılmadığı görülmüştür. Mahkûmiyet gerekçelerinde örgüt liderinin talimatı üzerine mevduat hesabında artışına gidildiği veya mutat hesap hareketleri dışında bir işlemle bankaya likidite sağlandığı ya da iltisaklı dernek veya sendikaya üye olunduğu gibi soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir. Dolayısıyla başvuruculaın suç işlemek amacıyla kurulmuş örgütün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak için hareket etmediklerine, söz konusu işlemlerin rutin bankacılık işlemleri ve örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki yasal faaliyetler olduğuna ilişkin kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarının gerekçede karşılanmadığı anlaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen başvurucular, yargılandıkları ceza davalarının uzun zamandır devam etmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

22. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen başvurucular suç isnadına bağlı tutmanın, ekli listenin (I) sütununda belirtilen başvurucular mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka uygun olmadığını iddia etmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, bir suç isnadına bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetleri içeren bireysel başvurularda, ilk derece mahkemesinin nihai kararını verdiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılmadığı gerekçesiyle süre aşımı olduğu sonucuna varmıştır (Mehmet Emin Kılıç, B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32; Mehmet Şimşek, B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70). Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018) kararında ise mahkûmiyete bağlı tutmanın hukuka aykırı olduğu, kanun yolu aşamasında tahliye taleplerinin veya resen tutukluluk incelemelerinin yapılmaması gibi bir mahkûmiyete bağlı olarak tutuklulukla ilgili şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu değerlendirilmiştir (Ç.Ö., §§ 27-53). Benzer şikâyetler içeren somut başvuruda anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedenleriyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

D. Diğer İhlal İddiaları

26. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucuların diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği

yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı ve açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NESLİHAN SEVİNÇ

B. No: 2022/24342 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/24342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NESLİHAN SEVİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/24342)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Neslihan SEVİNÇ

Vekili : Av. Esra ACAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yakalama ve gözaltı ile tutuklama tedbirlerinin hukuki olmaması ve gözaltının makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Başvurucunun Eşine İlişkin Ceza Yargılaması Süreci

2. Kastamonu Cumhuriyet Başsavcılığı (Kastamonu Başsavcılığı) tarafından, başvurucunun eşi M.S.nin de aralarında bulunduğu bazı şüpheliler hakkında terörizmin finansmanı ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçlarından yürütülen soruşturma neticesinde 22/3/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

3. Söz konusu iddianamede M.S.nin Taşköprü ilçesinde faaliyet gösteren örgüte müzahir Özel Aral Fen Dershanesinin müdürü olduğu ve ByLock isimli örgütsel haberleşme programını kullandığı ileri sürülmüştür. İddianamede ayrıca anılan Dershanenin ortaklarından olan M.K.nın da yukarıda belirtilen suçlardan cezalandırılması talep edilmiştir. İddianamenin kabulüyle açılan kamu davası Kastamonu Ağır Ceza Mahkemesince

(Mahkeme) görülmeye başlanmıştır.

4. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Ankara Başsavcılığı) yürütülen bir soruşturma kapsamında ifade veren ve örgüt üyesi olduğu değerlendirilen çok sayıda şüpheliyi teşhis eden E.B. isimli şüpheli, başvurucunun eşi M.S. ile aynı davada yargılanan M.K. hakkında da açıklamalarda bulunmuştur. Ankara Başsavcılığı ilgisine binaen E.B.nin 121 sayfalık İfade Tutanağı'nı ve 202 sayfalık Teşhis Tutanağı'nı 7/10/2019 tarihli üst yazıyla Mahkemeye göndermiştir.

5. Başvurucu, Mahkemeye 16/9/2020 tarihinde 10.28 ve 14.08 saatlerinde sunduğu iki farklı dilekçeyle, eşinin yargılandığı dava dosyasının teslim edeceği flash belleğe yüklenerek kendisine verilmesini talep etmiştir.

B. Başvurucuya İlişkin Ceza Yargılaması Süreci

6. Başvurucunun FETÖ/PDY'ye ait dershanede çalıştığı, eşinin de aynı dershanede müdürlük yaptığı, hâlen örgütün kadın yapılanması kapsamında faaliyetlerine devam ettiği, örgüt üyeleri ile birlikte istişarelerine ve gizli evlerde görüşmelerine devam ettiği yönündeki istihbari bilgiler üzerine Taşköprü Cumhuriyet Başsavcılığı (Taşköprü Başsavcılığı/Başsavcılık) tarafından silahlı terör örgütüne üye olma ve terörizmin finansmanı suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

7. Başvurucu hakkında Taşköprü Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 30/7/2021 tarihli kararı ile iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır. Tedbirin süresi Hâkimlik kararları ile birkaç defa uzatılmıştır.

8. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 22/10/2021 tarihli araştırma raporunda başvurucuya ait Twitter hesabından örgütle ilgili olarak yapıldığı değerlendirilen dört sosyal medya paylaşımına yer verilmiştir. Anılan rapora göre başvurucu 29/11/2013 tarihinde "#HürTeşebbüseDARBE hocamıza duayı unutmayalım" ve 23/12/2013 tarihinde "#YolsuzlukLobisi başımız dik alnımız ak bu yüzden hocaefendinin duasına haykırarak amin dedik siz ne dediniz", "#YolsuzlukLobisi masalların dünyasında yaşamadığımızı hocaefendi herkese hatırlattı kalbi mülenmiş firavunlar hariç herkes bunu anladı" ve "#YolsuzlukLobisi yolsuzluğun örtbas edilmesi polislerin görevden alınması basına emniyetin yasaklanması ne yapılmaya çalışıldığı ortada" şeklinde mesajlar paylaşmıştır.

9. Başvurucu, Taşköprü Başsavcılığının talimatıyla 13/1/2022 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır. Aynı tarihte başvurucunun ikametgâhında arama yapılarak bir kısım dijital materyal ile adına düzenlenmiş Bank Asya kartına el konulmuştur.

10. Başvurucunun kolluk ifadesi 20/1/2022 tarihinde alınmıştır. Başvurucu, anılan ifadesinde 2011-2016 yılları arasında eşinin de çalıştığı Taşköprü ilçesindeki dershanede Türkçe öğretmeni olarak çalıştığını, evinde bulunan banka kartını çıkardığını hatırlamadığını, maaş kartının eşinde durduğunu ve bu kartı hiç kullanmadığını, örgütü ve liderini övücü sosyal medya mesajlarının atıldığı hesabın kendisine ait olmadığını, bu mesajları eşinin atmış olabileceğini beyan etmiştir. İfade alma işlemi sırasında kolluk görevlileri tarafından başvurucuya evinden temin edilen bir flash bellekteki Ankara Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında gerçekleştirilen teşhis işlemine ilişkin 202 sayfalık tutanağa ilişkin bilgisi sorulmuştur. Başvurucu, söz konusu flash belleğin eşine ait olduğunu, bu flash belleği eşinin dava dosyasını almak için adliyeye teslim ettiğini, daha sonra kendisine iade edilen belleği avukatına götürdüğünü beyan etmiştir.

11. Taşköprü Başsavcılığı, 21/1/2022 tarihinde başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma ve terörizmin finansmanı suçlarından tutuklanması talebiyle Taşköprü Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

12. Başvurucu, sorgusunda kollukta ve Başsavcılıkta verdiği ifadeleri tekrarlamıştır. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun anılan suçlardan tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yukarıda açık kimlik bilgileri yazılı şüpheliler ...., NESLİHAN SEVİNÇ hakkında soruşturma konusu Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'un 4/1. Maddesi ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesi Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçlarına ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, delillerin tamamının henüz toplanamamış olması, şüphelilerin üzerlerine atılı suçu işlediklerine dair somut delillerin bulunması ve soruşturmaya konu suçların CMK.nun 100/3-a-12 maddesinde açıkça sayılan katalog suçlar arasında yer almasından dolayı tutuklama nedeninin oluşması, soruşturmaya konu suç için kanunda öngörülen cezanın üst haddi, verilmesi muhtemel ceza ile işin önemi, şüphelilerin suç ve suçtan sonraki davranışlarına göre adli kontrol uygulamasının bu aşamada yetersiz kalacağı ve iş bu tedbirin ölçülü olduğu hususları hep birlikte değerlendirildiğinde, tutuklama koşullarının oluştuğu kabul edilerek; CMK.nun 100. , 100/3-a-12 ve devamı maddeleri gereğince şüpheliler ..., NESLİHAN SEVİNÇ 'in AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA..."

13. Başsavcılık 27/1/2022 tarihinde, soruşturma görevinin Kastamonu Başsavcılığına ait olduğu gerekçesiyle bir fezleke düzenlemiş ve soruşturma evrakını Kastamonu Başsavcılığına göndermiştir.

14. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz, Taşköprü Asliye Ceza Mahkemesince 28/1/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

15. Kastamonu Başsavcılığı, aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüpheliler hakkında silahlı terör örgütüne üye olma ve terörizmin finansmanı suçlarından cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlenmiştir. 14/2/2022 tarihli iddianamede başvurucu hakkında yapılan tespit ve değerlendirmeler özetle şöyledir:

i. Başvurucunun eşi M.S. silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmiştir.

ii. Başvurucunun olağanüstü kanun hükmünde kararname ile kapatılan kurumda çalıştığına ilişkin kayıtlar temin edilmiştir.

iii. Başvurucu, eşi Kastamonu Ceza İnfaz Kurumunda bulunmasına ve Taşköprü ilçesiyle hiçbir bağı bulunmamasına rağmen dosyada terör örgütünün finansmanı suçundan şüpheli bulunan M.K.ya ait evde kiracı olarak ikamet etmektedir. Bu durum hayatın olağan akışına aykırıdır.

iv. Neslihan Sevinç isimli Twitter hesabından 2014yılı sonrasındaki dönemde terör örgütünü ve liderini övücü paylaşımlar yapılmıştır. Bu paylaşımların örgütün talimatı ile yapıldığı değerlendirilmiştir.

v. Başvurucunun evinde yapılan aramada temin edilen flash bellekte Ankara Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında yakalanarak gözaltına alınan bir şüpheliye yaptırılan ve M.K.ya ilişkin açıklamalar içeren Teşhis Tutanağı tespit edilmiştir. 202 sayfalık tutanağın başvurucu ve eşiyle ilgili olmadığı gözönüne alındığında başvurucunun M.K. ile iştirak hâlinde yeniden yapılanma ve finans kapsamında işlenen suçlara iştirak etmiş olabileceği

değerlendirilmiştir.

16. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Mahkemece görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 22/2/2022 tarihli Tensip Tutanağı ile başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, İnebolu Ağır Ceza Mahkemesince 25/2/2022 tarihinde reddedilmiştir.

17. Mahkeme 23/3/2022 tarihinde başvurucunun yurt dışına çıkamamak ve duruşmada hazır bulunmak yükümlülükleriyle adli kontrol uygulanmak suretiyle serbest bırakılmasına karar vermiştir.

18. Başvurucu, Taşköprü Asliye Ceza Mahkemesince verilen 28/1/2022 tarihli itirazın reddi kararını aynı gün öğrendikten sonra 25/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, 2022/24342 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

19. Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca 2022/24342 numaralı başvuruyla ilgili yapılan değerlendirmenin neticesinde adli yardım talebinin kabulüyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

20. Başvurucu, İnebolu Ağır Ceza Mahkemesinin 25/2/2022 tarihli itirazın reddi kararını 28/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/3/2022 tarihinde yeniden bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, 2022/39189 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

21. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonunca 2022/39189 numaralı başvuruyla ilgili yapılan değerlendirme neticesinde adli yardım talebinin kabulüyle tutuklamanın hukukiliği dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

22. Bireysel başvuruların incelendiği tarih itibarıyla başvurucu hakkındaki ceza yargılaması ilk derece mahkemesi önünde devam etmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

23. Kişi ve konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle benzer mahiyetteki 2022/24342 ve 2022/39189 numaralı başvuruların birlikte incelenmesi gerekir.

A. Yakalama ve Gözaltı Koruma Tedbirlerinin Hukuka Aykırı Olduğuna ve Gözaltının Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddialar

24. Başvurucu, şartları oluşmadığı hâlde yakalanmasının ve gözaltına alınmasının hukuki olmadığını ve gözaltı tedbirinin makul süreyi aştığını ileri sürerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya, B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

26. Somut olayda başvurucunun yakalama ve gözaltı tedbirlerinin hukuki olmadığına ve

gözaltı süresinin makul süreyi aştığına ilişkin iddialarıyla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

28. Başvurucu; kuvvetli suç şüphesini ortaya koyan somut deliller olmadan suç teşkil etmeyen eylemlere istinaden hukuka aykırı olarak tutuklandığını, tutuklama kararında kaçma veya delilleri karartma şeklinde herhangi bir tutuklama nedenine somut olarak yer verilmediğini ve adli kontrol tedbirinin neden yetersiz kaldığının açıklanmadığını beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

29. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tutukluluğun hukuka aykırı olduğu şikâyetiyle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve devamı maddelerinde öngörülen tazminat yolunun tüketilmediği, bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür.

30. Bakanlık tarafından anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

31. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında başvuru formundakine benzer beyanlarda bulunmuştur. Başvurucu ayrıca soruşturmaya konu flash bellekte sadece M.K. ile ilgili 202 sayfalık Teşhis Tutanağı'nın bulunmadığını, eşinin yargılandığı dava dosyasındaki diğer belgelerin de bulunduğunu, 16/9/2020 tarihinde Mahkemeye verdiği dilekçeler ile dava dosyasının anılan flash belleğe yüklenmesini istediğini, görevliler tarafından eşi ile birlikte yargılanan M.K.ya ilişkin belgeleri de kapsayacak şekilde dosyanın tümünün flash belleğe yüklendiğini belirtmiştir. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu ve dava dosyasının flash belleğe yüklenmesi talebini içeren 16/9/2020 tarihli iki dilekçenin suretini ibraz etmiştir.

32. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Yakalama suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale -temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe- Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve yakalama tedbirinin niteliğine uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 50; tutuklama tedbirine ilişkin olarak benzer değerlendirme için bkz. Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

35. Bu nedenle somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, terörizmin finansmanı ve silahlı terör

örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

36. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Çünkü Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72; Hanefi Avcı, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 46).

37. Somut olayda, tutuklama kararında isnat edilen suçların işlendiğini gösteren kuvvetli suç şüphesinin hangi delillere dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak başvurucuya kolluk ifadesinin alınması sırasında sorulan sorular, iddianamede belirtilen olgular ve soruşturma dosyasının içeriği gözönüne alındığında kuvvetli suç şüphesinin (1) başvurucunun örgüte müzahir kurumlarda çalışmasına, (2) eşi hakkında aynı suçtan yargılama yapılmasına, (3) şüpheli M.K.nın evinde kiracı olarak ikamet etmesine, (4) evinde yapılan aramada temin edilen flash bellekte kendisi ve eşiyle ilgili olmayan soruşturma belgelerinin tespit edilmesine, (5) örgütü ve liderini övücü sosyal medya paylaşımları yapmasına (6) Bank Asya kartı sahibi olmasına dayandırıldığı görülmektedir (bkz. §§ 8, 10, 15).

38. Soruşturma mercileri, başvurucunun evinde yapılan aramada temin edilen flash bellekte yer alan ve M.K. aleyhinde tespitler içeren 202 sayfalık Teşhis Tutanağı'nın başvurucu ve eşiyle ilgili olmadığından yola çıkarak başvurucunun soruşturmanın diğer şüphelilerinden M.K. ile irtibatlı olduğu sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 15/v). Başvurucu aşamalarda söz konusu belleğin eşine ait olduğunu, eşinin yargılamasını yürüten Mahkemeden dava dosyasını flash bellek içinde aldığını ifade etmiştir (bkz. §§ 10, 12). Soruşturma mercileri başvurucunun bu yöndeki savunmasının doğruluğunu test etmek amacıyla herhangi bir çaba içine girmemiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde söz konusu Teşhis Tutanağı'nın Ankara Başsavcılığı tarafından ilgisine binaen başvurucunun eşi M.S. ve M.K.nın birlikte yargılandığı dava dosyasına 7/10/2019 tarihinde UYAP üzerinden gönderildiği ve başvurucunun anılan dava dosyasının flash belleğe yüklenmek suretiyle kendisine verilmesini 16/9/2020 tarihli iki farklı dilekçeyle Mahkemeden talep ettiği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 4, 5). Dolayısıyla soruşturma mercilerinin anılan Teşhis Tutanağı'nın başvurucu veya eşiyle ilgili olmadığı veya başvurucunun örgütsel bağlantılarını ortaya koyduğu yönündeki değerlendirmesinin olgusal bir temelinin bulunmadığı görülmektedir.

39. Yine soruşturma mercileri başvurucunun eşinin Kastamonu Ceza İnfaz Kurumunda bulunmasına ve Taşköprü ilesiyle hiçbir bağı olmamasına rağmen aynı dosyada terörizmin finansmanı suçunun şüphelisi olan M.K.nın Taşköprü ilçesindeki evinde kiracı olarak kalmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 15/iii). Başvurucu daha önce 2011-2016 yılları arasında Taşköprü ilçesinde çalışmış ve ikamet etmiştir. M.K. başvurucunun daha önceden çalıştığı dershanenin ortaklarından olup başvurucunun eşiyle aynı davada yargılanmaktadır. Dolayısıyla soruşturma mercilerinin başvurucu ile M.K. arasındaki ilişkinin hukuki veya insani mülahazaları aşan örgütsel bir yönünün bulunduğuna ilişkin somut bir tespit ortaya koyamadıkları anlaşılmaktadır.

40. Diğer taraftan soruşturma mercilerince suçlamaya esas alınan olgular arasında başvurucunun evinde yapılan aramada adına kayıtlı Bank Asya banka kartının temin edilmesi olduğu görülmektedir. Yargıtay içtihadına göre anılan Bankada parasal bir işlem yapılması kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmemektedir. Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (ilgili Yargıtay kararları için bkz. Gürcan Balık, B. No: 2020/16435, 17/11/2022, §§ 39-47). Bununla birlikte somut olayda başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin somut bir araştırma yapılmadığı ve iddianamede isnat edilen suçları işlediğine ilişkin olarak sıralanan olgular arasında yer verilmediği görülmektedir. Yargıtayın konuya ilişkin içtihatları dikkate alındığında adına düzenlenmiş Bank Asya kartına sahip olması olgusunun başvurucu yönünden örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilmesi ve bu anlamda örgütsel ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulü mümkün görülmemiştir.

41. Başvurucuya yönelik suçlamanın bir diğer dayanağı da 29/11/2013 ve 23/12/2013 tarihli toplam dört adet sosyal medya paylaşımıdır (bkz. §§ 8, 15/iv). Söz konusu paylaşımların yapıldığı tarihler, paylaşım sayısı ve içerikleri gözönüne alındığında -somut olayın koşullarında- silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden kuvvetli belirti olarak kabul edilemeyeceği değerlendirilmiştir.

42. Soruşturma mercilerinin isnat edilen suçların işlendiğine dair kuvvetli şüphenin varlığını dayandırdığı olguların bazıları ise başvurucunun örgüte bağlı olduğu için kapatılan dershanede öğretmenlik yaptığına ilişkin kayıtlar ve aynı dershanede çalışan eşinin FETÖ/PDY üyeliği suçundan yargılanmasıdır (bkz. § 15/i-ii). Yargıtay uygulamasında kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı]. Yargıtay içtihadı ile suç ve cezaların şahsiliği ilkesi dikkate alındığında anılan olguların başvurucu bakımından örgütsel faaliyetlerde bulunduğu veya örgütle ilişkili olduğu hususunda kuvvetli suç belirtisi olarak kabulü mümkün değildir.

43. Bu itibarla başvurucunun savunmasına ve dosya kapsamına göre somut olayda tutuklama için gerekli olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin yeterince ortaya konulamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

44. Varılan bu sonuç karşısında tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığına ve tutuklamanın ölçülü olup olmadığına ilişkin ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

45. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

46. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

47. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemenin sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucuyla ilgili olarak

yürütülmekte olan kovuşturmanın kapsamında başvurucu hakkında tahliye kararı verilmiş ve böylelikle başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir (bkz. § 17). Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2022/24342 ve 2022/39189 numaralı başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin hukuka aykırı olduğuna ve gözaltının makul süreyi aştığına ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Taşköprü Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/6 Sorgu sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN ÜNAL

B. No: 2022/27338 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/27338

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/27338)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ercan ÜNAL

Vekili : Av. Oğuzhan ALBAYRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 21/2/2022 tarihinde öğrendikten 18/3/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/525, K.2019/908) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN BALTALI

B. No: 2022/30265 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/30265

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN BALTALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/30265

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hasan BALTALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 14/4/2023 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde

derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİMET AYGÜN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/37547 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/37547

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİMET AYGÜN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/37547)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Nimet AYGÜN ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekilleri : Av. Emre Karaçay

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/37547 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından

mahrum bırakılan başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA YILDIZ VE HATİCE GÜLLÜ

B. No: 2022/41955 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/41955

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA YILDIZ VE HATİCE GÜLLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/41955)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1.Fatma YILDIZ

2. Hatice GÜLLÜ

Vekilleri : Av. Hüseyin MUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/50765 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/41955 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvuruculardan Hatice Güllü'nün Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvuruculardan Hatice Güllü'nün makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL

EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN KARADOĞAN

B. No: 2022/44415 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/44415

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN KARADOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/44415)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Metin KARADOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya kargo yoluyla gelen bir kitap ayracının verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1999 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. Başvurucu 2/3/2022 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna bir dilekçe yazarak kargo yoluyla kendisine gelen bir kitap ayracının verilmesini talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) başvurucunun talebi hakkında yaptığı değerlendirme sonucu 16/3/2022 tarihinde "kitap ayracının üzerinde Selahattin Demirtaş isminin yazılı olduğu, başvurucunun kurumda bulunmasına sebep suç türü ve kitap ayracında yazan ismin başka bir ceza infaz kurumunda terör örgütünün propagandasını yapma suçundan bulunuyor olması hususu birlikte ele alındığında kitap ayracının kullanım amacının örgütsel mesajlar iletme amacı taşıdığı" gerekçesiyle başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş; itirazı inceleyen Kayseri 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 21/3/2022 tarihinde "başvurucunun kendisine verilmesini talep

ettiği kitap ayracında 'Selahattin Demirtaş' yazılı olduğu, adı geçenin geçmiş dönemde bir siyasi partinin genel başkanı olarak aktif siyaset içerisinde olduğu, dolayısıyla mevcut hukuki durumundan ari olarak Selahattin Demirtaş'ın siyasi bir kişi olduğu, dolayısıyla koğuş içerisinde (veya ileride koğuş değişikliği söz konusu olduğunda) adı geçen siyasi kişinin taraftarı olabileceği gibi karşıtı kimseler de bulunabileceği, taraftarı olan veya olmayan kişiler arasında olumsuz durumların yaşanabileceği ve yaşanabilecek olumsuz hadiselerin infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına da itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi 31/3/2022 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 8/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 21/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; kargo yoluyla gelen kitap ayracının kendisine verilmemesine yönelik olarak idare ve derece mahkemesi kararlarında yer alan gerekçelerin hukuka uygun olmadığını, bu gerekçelerle kitap ayracının verilmemesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle bireysel başvuru formunda başvurucunun bir kitap ayracının kendisine verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğü bağlamında ne gibi bir mağduriyete uğradığını veya dezavantajlı bir konumda bırakıldığını somut ve ikna edici şekilde ifade edemediği ve bu nedenle kişi yönünden kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Devamında esasa ilişkin bir inceleme yapılması hâlinde; söz konusu kitap ayracının süreli ve süresiz yayın kapsamında olup olmadığı ve başvurucunun ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yineleyerek görüş yazısında yer alan hususları kabul etmediğini beyan etmiştir.

10. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

11. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

12. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet

Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptirler (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

13. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

14. Ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin yayınlardan yararlanmasına ilişkin esaslar 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ilgili hükümleri de gözetilerek Anayasa Mahkemesi tarafından şöyle belirlenmiştir:

i. Mahpus, ceza infaz kurumlarında bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması şartıyla herhangi bir yayının kurumca satın alınarak kendisine verilmesini isteyebilir.

ii. Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkarılan gazete, kitap ve basılı yayınlar mahkemelerce yasaklanmaması şartıyla mahpusa ücretsiz olarak ve serbestçe verilir.

iii. Mahpus, kurum kütüphanesinden yararlanma imkânına sahiptir.

iv. Mahpus mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan kargo yoluyla gönderilen ya da ziyaretçileri tarafından hediye olarak getirilen kitapları kabul etme hakkına sahiptir.

v. Eğitim ve öğretimine devam eden mahpusun ders kitapları herhangi bir engelleme olmadan kendisine verilir (İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 31, Serdar Güzelçay ve diğerleri [GK], B. No: 2022/66987, 21/12/2023, § 35).

15. Yayınlardan yararlanma yöntemini bu şekilde açıklayan Anayasa Mahkemesi İbrahim Kaptan (2) ve H.Y. (B. No: 2018/22011, 27/7/2022) kararlarında, 5275 sayılı Kanun'da tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) ceza infaz kurumlarına kabul edilmesinin düzenlenmemiş olmasını ayrıntılı olarak değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi 5275 sayılı Kanun'un tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçilerinin getirdiği süreli veya süresiz yayınların (ders kitapları hariç) teslimini öngörmediğini, bu nedenle yayınların bu şekilde temin edilemeyeceğini öncelikle kabul etmiştir. Ayrıca tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçilerinin getirdiği süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) tümünün kategorik olarak ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlal oluşturmadığı sonucuna varmıştır (İbrahim Kaptan (2), §§ 33-37; H.Y., § 20).

16. Anayasa Mahkemesinin bu belirlemesi sonrasında 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'la 5275 sayılı Kanun'un mahpuslara hediye alma hakkı tanıyan 69. maddesi yeniden düzenlenmiş ve mahpuslara iki ayda bir hediye alma hakkı getirilerek yeni bir imkân sağlanmıştır. Anılan düzenleme gereğince tutuklu ve hükümlüler hediye olarak ancak kitap ve giyim eşyası kabul edebilecektir. Bu kapsamda söz konusu düzenleme sonrasında

mahpuslar, iki ayda bir gönderilen kitapları kargo yoluyla gelse ya da ziyaretçileri tarafından getirilse dahi kabul etme hakkına sahip olmuş; böylelikle kargo yoluyla veya ziyaretçi aracılığıyla gelen kitaplara ulaşma, yayınlardan yararlanma yöntemleri arasına girmiştir (Serdar Güzelçay ve diğerleri § 37).

17. 5275 sayılı Kanun ve ilgili düzenleyici işlemler ile yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi içtihatları gözönüne alındığında ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülere posta veya kargo yoluyla ve hediye alma hakkı kapsamında ancak kitap gönderilmesi mümkündür. Süreli yayınların ise posta/kargo yoluyla veya hediye alma hakkı kapsamında gönderilmesi mümkün olmayıp söz konusu yayınlardan ancak bedeli ödenmek koşuluyla ve ceza infaz kurumları aracılığıyla yararlanılması mümkündür. Somut olayda başvurucuya kargo yoluyla gönderilen kitap ayracının ise süreli veya süresiz yayın kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmadığı gibi hediye kapsamında gönderilmesi mümkün olan giyim eşyası olarak kabul edilmesi de mümkün değildir.

18. Bu kapsamda süreli veya süresiz yayın ile giyim eşyası olarak kabul edilemeyecek kitap ayracının posta veya kargo yoluyla başvurucuya gönderilmesi ilgili mevzuat hükümleri gereği mümkün olmadığından söz konusu kitap ayracının -idare ve derece mahkemelerinin gerekçelerinden bağımsız olarak- başvurucuya verilmemesinde açık bir ihlalin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

20. Bu kapsamda yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CAHİT AK

B. No: 2022/44596 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/44596

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CAHİT AK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/44596)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Cahit AK

Vekili : Av. Ceyda ÇELİK AKSOY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 8/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 27/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu 18/3/2024 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini açıkça bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN AKDAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/45636 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/45636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN AKDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/45636)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Emin AKDAĞ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (D) sütunu]

Vekilleri : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Ekli listenin (B) sütununda yer alan bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/45636 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilerek incelenmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucular Osman Yüksel, Ali Biliç ve İsmail Pusat'ın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

8. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

9. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal

kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Başvurucular Osman Yüksel, Ali Biliç ve İsmail Pusat'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000,00 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAYA MUATTARHON ÖZYAĞCI

B. No: 2022/57577 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAYA MUATTARHON ÖZYAĞCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57577)

Karar Tarihi: 19/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 15/4/2025 - 32871

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Maya Muattarhon ÖZYAĞCI

Vekili : Av. Kemal ERGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun velayetinin değiştirilmesi davasının reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun E.G. ile yaptığı evlilikten 2014 yılında müşterek çocuğu dünyaya gelmiştir. Başvurucu tarafından açılan anlaşmalı boşanma davasında tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin E.G.ye verilmesine ve çocukla başvurucu arasında kişisel ilişki kurulmasına dair verilen karar 16/11/2016 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, bu davada müşterek çocuğun velayetinin E.G.ye verilmesini kendi rızasıyla kabul ettiğini beyan etmiştir. Öte yandan kararda çocuk ile başvurucu arasında her ayın 2. ve 4. hafta sonu cuma günü saat 18.00'den pazar günü saat 18.00'e kadar, dinî bayramların 2. günü saat 10.00'dan 3. günü saat 18.00'e kadar, sömestr tatillerinin ilk haftası pazartesi günü saat 10.00'dan takip eden pazartesi günü saat 18.00'e kadar ve yaz tatilinde temmuz ayının 1. günü saat 10.00'dan 30. günü saat 18.00'e kadar yanına alması şeklinde kişisel ilişki kurulmuştur.

3. Başvurucu 24/1/2019 tarihinde Alanya 2. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) velayetin değiştirilmesi talepli dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; E.G.nin psikolojik ve fiziksel şiddet uygulaması nedeniyle boşanmaya karar verdiğini, boşanma konusunda zorluk çıkarmaması amacıyla müşterek çocuğun velayetini kendi rızasıyla E.G.ye bıraktığını vurgulamıştır. Müşterek çocukla kişisel ilişki konusunda E.G.nin zorluk çıkardığını, müşterek çocuğu kendisine karşı olumsuz konuşmaya ve davranışlarda bulunmaya ittiğini, çocuğun annenin bakımına muhtaç olduğunu ifade etmiştir.

4. E.G. cevap dilekçesinde başvurucunun bu davayı iştirak nafakası ödememek için açtığını, boşanma davası sırasında çocuğunun velayetini almak için başvurucuya bir daire verdiğini belirtmiştir. Cevap dilekçesinde; başvurucunun yabancı uyruklu olup evlilikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını kazandığını, tek başına yaşadığını, hem çalışıp hem de çocuğun bakımını üstlenemeyeceğini, öte yandan çocuğu da istediği zaman görebildiğini vurgulamıştır.

5. Mahkemece yargılama sürecinde çocuğun bakım ve gözetiminin kim tarafından yapıldığı ve bu hususta bir ihmalin olup olmadığı hususlarında kolluk biriminden bilgi talebinde bulunulmuş ve müşterek çocuğun velayetinin değiştirilmesini gerektirir bir durum olup olmadığı konusunda sosyal inceleme raporu tanzim ettirilmiştir. Kolluk biriminin 7/2/2019 tarihli cevabi yazısında çocuğun babaannesi ile yaşadığı, babaannenin çocuğu anneye göstermek istemediği, annenin çocuğunu en son polis yardımıyla görebildiği, babanın ise hâlen Kıbrıs'ta yaşadığı bilgilerine yer verilmiştir. Düzenlenen sosyal inceleme raporunda ise küçüğün velayetinin babada olmasına karşın babadan yoksun yaşadığı hem anne hem babadan yoksun yaşamak zorunda bırakılmanın ebeveyn yoksunluğuna sebebiyet vereceği, küçüğün velayetinin babadan alınarak anneye verilmesinin en azından ebeveynlerden biri olan anneyle yakın bağlar kurmasını destekleyeceği, bu anlamda velayetin değiştirilmesinin çocuğun yüksek yararına olacağı görüşü bildirilmiştir. Bunların yanında Mahkemece başvurucunun gösterdiği tanıkların; başvurucunun çocuğu görmekte zorluk yaşadığı, E.G.nin başvurucuya karşı kötü davranışlar sergilediği, çocuğun da başvurucuya geldiğinde kötü durumda olduğunu gözledikleri yönündeki beyanlarına başvurulmuştur.

6. Mahkeme tarafından anılan deliller değerlendirilerek 30/5/2019 tarihinde velayetin değiştirilmesi davasının kabulüne, müşterek çocuğun velayetinin başvurucuya verilmesine ve E.G. ile belirli günlerde şahsi ilişki tesisine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde E.G.nin küçüğün anneyle ilişkisini engelleyici tavır sergilediği, ayrıca küçüğü başvurucuya karşı yabancılaştırmaya çalıştığı ve başvurucuyu küçüğün nezdinde kötülediği, bu anlamda E.G.nin çocuğu istismar edici davranışlarda bulunduğu ifade edilmiştir. E.G.nin velayet görevini gereği gibi yerine getiremediğinin vurgulandığı kararda annenin ise çocuğu önemseyen ve ihtiyaçlarına duyarlı tutum sergilediği, velayet görevinin gereğini yerine getirmede yeterli özelliklere sahip olduğu belirtilmiştir.

7. E.G.nin karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 17/2/2021 tarihinde, E.G.ye usulüne uygun tebligat yapılmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulüne ve mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

8. Mahkemece yeniden yapılan yargılamada E.G.ye usulüne uygun tebligat yapılmış ve E.G.nin komşusu ve ağabeyinin tanık olarak beyanlarına başvurulmuştur. Tanıklar E.G.nin babalık görevlerini yerine getirdiğini, çocuğun gösterilmesi ile ilgili bir sorun görmediklerini beyan etmiştir. Mahkeme 28/9/2021 tarihinde daha önceki gerekçelerle davanın kabulüne,

müşterek çocuğun velayetinin başvurucuya verilmesine veE.G. ile belirli günlerde şahsi ilişki tesisine karar vermiştir.

9. Bölge Adliye Mahkemesi 11/5/2022 tarihinde E.G.nin istinaf başvurusunun kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; çocuğun babası ve babaannesi ile yaşadığı, E.G.nin tanıklarının beyanlarından babanın velayet görevini gereği gibi yerine getirdiğinin anlaşıldığı, çocuğun yaşının küçük olmasının tek başına velayeti değiştirme nedeni sayılamayacağı ifade edilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 21/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 30/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

14. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; velayetin E.G.ye verilmesini boşanmada zorluk çıkmaması adına kabul ettiğini, babanın velayet görevini yerine getirmediği ve velayetin anneye verilmesi gerektiğine dair dosyada yeterli deliller olmasına rağmen sırf E.G.nin yakını olan tanıkların beyanlarına dayanılarak davanın reddine karar verildiğini ileri sürmüştür. E.G.nin çocuğun bakım görevini yerine getirmediğinin uzman ve kolluk raporlarıyla doğrulandığını ve çocuğun üstün yararının ihlal edildiğini vurgulayan başvurucu, aile hayatına saygı hakkının, hak arama özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi kararları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne

karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun şikâyetinin müşterek çocuğun üstün yararının gözönünde tutulmayarak velayetin değiştirilmesi talebinin reddedilmesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurucunun iddiaları bütün olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir. Velayet hakkına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar, adil yargılanma hakkının ihlali iddialarına sıklıkla konu olmakla birlikte sürecin ivedi olarak yürütülmesi de dâhil olmak üzere ilgili prosedürlere ilişkin işlem ve eylemlerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında meydana getirdiği sonuçlar dikkate alındığında söz konusu iddiaların aile hayatına saygı hakkı bağlamında ele alınması uygun görülmüştür (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 82; M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 137).

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile hayatına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26).

20. Ebeveyn ile çocukların birlikte yaşama istekleri, aile hayatının vazgeçilmez bir unsuru olup ebeveyn arasında ortak yaşamın kurulamaması veya hukuken ya da fiilen sona ermiş olması aile hayatını ortadan kaldırmaz. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile hayatının anne ve babanın birlikte yaşamamaları veya ortak yaşama son vermelerinin ardından da devam edeceği açık olup anne, baba ve çocuğun aile hayatlarına saygı hakkı, belirtilen durumlarda ailenin yeniden birleştirilmesine yönelik tedbirleri de içermektedir. Söz konusu yükümlülük, ebeveyn veya diğer aile bireyleri arasındaki velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin uyuşmazlıklar için de geçerlidir (Murat Atılgan, § 25).

21. Anayasanın 41. maddesinde ifade edilen çocuğun yüksek yararı mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu bağlamda çocuklar üzerinde etki doğuracak bir işlem yapılacağı zaman bu işlemin çocuğun yararına uygun olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılması, aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi açısından oldukça önemlidir (Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33).

22. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle derece mahkemelerinin yetki ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde olan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemekte ve özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., § 135).

23. Somut olayda tarafların evlilik birliği içinde müşterek bir çocuğunun olduğu, anlaşmalı olarak boşandıkları, aralarındaki anlaşmaya göre çocuğun velayetinin babaya verildiği, velayet hakkı sahibi olan babanın velayet görevini yerine getirirken ihmal gösterdiğini ve çocuğunu görmekte sorun yaşadığını ileri süren başvurucunun velayetin değiştirilmesi davası açtığı görülmüştür.

24. Başvuru konusu yargısal süreç incelendiğinde Mahkemece yapılan yargılamada müşterek çocuğun velayeti konusunda bir karar verilebilmesi amacıyla uzman raporu alındığı, kolluk görevlileri aracılığıyla çocuğun bakımının kimin gerçekleştirdiğine yönelik araştırma yapıldığı ve tarafların bildirdikleri tanıkların dinlendiği Mahkemece Bölge Adliye Mahkemesinin bozma kararında gösterdiği eksiklikler giderilerek E.G.ye usulüne uygun olarak tebligat yapılmış, E.G.nin tanıkları dinlenmiştir. Mahkemenin hükme esas aldığı raporda, babanın küçüğün yanında bulunmadığı, bu nedenle müşterek çocuğun her iki ebeveyninden de yoksun olarak yaşamak zorunda kaldığı, velayetin değiştirilmesinin çocuğun yüksek yararına olacağı vurgulanmıştır. Kolluk tarafından yapılan inceleme sonucunda da velayet sahibi babanın Kıbrıs'ta yaşadığının tespit edildiği, çocuğun babaanne ile kaldığı, başvurucunun çocuğu görürken sorun yaşadığı hususları tutanak altına alınmıştır. Mahkemece tüm bu delillerin tespiti ile davanın kabulüne karar verilmiştir.

25. Öte yandan Bölge Adliye Mahkemesince müşterek çocuğun babası ve babaannesi ile yaşadığı, tanık beyanları doğrultusunda babanın velayet görevini yerine getirdiği belirtilerek davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Bununla birlikte Bölge Adliye Mahkemesince, kolluk tarafından E.G.nin Kıbrıs'ta yaşadığına ve başvurucunun çocuğu görmekte zorluk yaşadığına yönelik düzenlenen belgeye rağmen velayet sahibi babanın çocukla yaşadığı belirtilmekle yetinilmiş; hangi bilgi veya belgeye göre bu bilgiye ulaşıldığına ilişkin bir gerekçeye yer verilmemiştir. Kararda annenin çocuğu görmesinde zorluk yaşadığına, E.G.nin gösterdiği komşu ve ağabeyinden ibaret tanıklarının beyanlarına itibar edilmemesi gerektiğine yönelik esaslı iddiaları karşılanmamıştır. Ayrıca çocuğun velayetinin anneye verilmesinin çocuğun üstün yararına olacağı görüşünü bildiren uzman raporuna yönelik bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

26. Velayetin tespitinde uzman raporları, tarafların koşulları, çocuğun maruz kaldığı olaylar/riskler gözetilerek çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimine en uygun çözümün tercih edilmesi ve bunun çocuğun yararına olduğunun yeterli gerekçeyle açıklanması gerekir. Bu çerçevede Bölge Adliye Mahkemesi kararındaki gerekçelerin aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olmadığı, çocuğun üstün yararının gerçekleştirilmesi noktasında kamusal makamlarca gereken çabanın gösterilmediği anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Alanya 2. Aile Mahkemesine (E.2021/154, K.2021/520) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesine (E.2022/774, K.2022/1045) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYÜP MUTĞAM

B. No: 2022/85567 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/85567

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYÜP MUTĞAM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/85567)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Eyüp MUTĞAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahsup talebine ilişkin dilekçelerin yetkili infaz hâkimliği tarafından esasa ilişkin bir değerlendirme yapılmaksızın iade edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Beykoz 2. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 7/2/2008 tarihli kararı ile başvurucunun suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçundan 1 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Aleyhine olağan kanun yollarına başvurulmayan hüküm 2/7/2008 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Söz konusu hapis cezasının infazı sırasında yapılan kanun değişikliği üzerine dava dosyası Mahkemece yeniden esasa alınmış ve başvurucu ile mağdurun uzlaşması nedeniyle düşme kararı verilmiştir. Düşme kararı 4/3/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Farklı mahkemelerce verilen hapis cezalarının infazı kapsamında ceza infaz kurumunda bulunan başvurucu 20/7/2022 tarihli dilekçe ile Patnos İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) müracaat ederek mahsup talebinde bulunmuştur.

5. Başvurucu, anılan dilekçede Mahkemece yürütülen ve düşme kararı ile sonuçlanan ceza

yargılaması sürecinde tutuklu ve hükümlü olarak ceza infaz kurumunda geçirdiği süreler ile denetim altında tutulduğu sürenin infaz edilmekte olan hapis cezasından mahsup edilmesini istemiştir.

6. Hâkimlik 26/7/2022 tarihli üst yazı ile başvurucunun 20/7/2022 tarihli dilekçesini iade etmiştir. Anılan yazıda iade gerekçesi olarak, infaz edilen ve sonrasında düşürülen dosyadaki süreler ve denetim altında geçirilen sürenin mahsubunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 63. maddesi gereğince mümkün olmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu 28/7/2022 ve 15/8/2022 tarihlerinde Hâkimliğe gönderdiği dilekçeler ile 20/7/2022 tarihli dilekçesinin iade edilmesine yönelik itirazlarının bulunduğunu beyan ederek dilekçede belirttiği konuda karar verilmesini talep etmiştir.

8. Hâkimlik 16/8/2022 tarihli üst yazı ile denetim altında geçirilen sürelerin mahsubunun mümkün olmadığı gerekçesiyle başvurucunun 28/7/2022 ve 15/8/2022 tarihli dilekçelerini iade etmiştir.

9. Başvurucu 23/8/2022 tarihinde Hâkimliğe yeni bir dilekçe göndermiştir. Başvurucu, bu dilekçe ile itiraz kanun yolu hakkını kullanabilmesi için Hâkimlik tarafından bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

10. Hâkimlik 23/8/2022 tarihli üst yazı ile başvurucunun aynı tarihli dilekçesinin işlemsiz olarak iadesine karar vermiştir.

11. Başvurucu, dilekçenin iadesine ilişkin yazıyı tebliğ aldıktan sonra 5/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduktan sonra Hâkimlikten benzer gerekçelerle yeniden mahsup talebinde bulunmuştur.

13. Başvurucunun 15/11/2022 tarihli mahsup dilekçesini esastan inceleyen Hâkimlik, talebe konu mahsup işlemlerinin farklı yargısal merciler tarafından daha önceden yapıldığı gerekçesiyle talebin reddine 25/11/2022 tarihinde karar vermiştir. Aleyhe itiraz kanun yoluna başvurulmayan karar 9/12/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

14. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, mahsup kararı vermeye yetkili infaz hâkimliğinin bu yöndeki dilekçelerini ısrarlı bir şekilde işleme almadığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuruda bulunduktan sonra Hâkimlik tarafından talebine ilişkin değerlendirme yapılarak ret kararı verildiğini ancak bu durumun dilekçelerinin iadesi nedeniyle duyduğu üzüntüyü telafi etmediğini belirterek Anayasa'nın 36. ve 74. maddelerinin ihlal edildiğini beyan etmiştir.

18. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru kapsamında incelenmiştir.

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

20. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

...

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

21. Başvuruya konu olayda, bireysel başvuruda bulunulduktan sonra Hâkimlik tarafından başvurucunun mahsup talebi esasa kaydedilmiş ve talep incelenerek esastan reddedilmiştir. Anılan ret kararı başvurucunun itiraz kanun yoluna başvurmaması üzerine 9/12/2022 tarihinde kesinleşmiştir (bkz. § 13).

22. Başvurucunun temel şikâyeti, mahsuba ilişkin talebinin Hâkimlik tarafından incelenmemiş olmasıdır. Bireysel başvuru incelemesi devam ederken Hâkimlik, esasa ilişkin bir değerlendirme yapmak suretiyle başvurucunun anılan talebinin reddine karar vermiştir. Bireysel başvuru tarihinden kısa bir süre sonra başvurucunun mahsup talebine ilişkin iddialarının yetkili merci tarafından incelendiği ve esastan reddedildiği gözönüne alındığında başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini gerekli kılan bir nedenin bulunmadığı anlaşılmıştır.

23. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LİMAN-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZİ

B. No: 2023/20195 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/20195

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LİMAN-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/20195

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : LİMAN-İŞ SENDİKASI GENEL MERKEZİ

Vekili : Av. Derya DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yetki tespitine itiraz talebiyle açılan davanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu sendika, davacı işyerinde toplu iş sözleşmesi (TİS) akdedebilmek için yetkili sendika olduğunun tespiti talebiyle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına (Bakanlık) başvurmuş; Bakanlık, başvurucunun yeterli çoğunluğu sağladığını tespit ederek yetki belgesi vermiştir.

3. Bunun üzerine davacı işyeri, yetki tespitine itiraz davası açmıştır. Bu davanın açılması ile 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu uyarınca TİS süreci dava sonuçlanana kadar durmakta ve mahkemenin hangi sendikanın TİS yapma yetkisine sahip olduğunu tespit etmesi beklenmektedir.

4. Açılan dava beş yıl sürmüş ve bu sürenin sonunda başvurucu sendikanın yetkili olduğuna karar verilmiştir. Başvurucu yargısal sürece ilişkin nihai kararı 16/2/2023 tarihinde öğrenmesi üzerine 15/3/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; 6356 sayılı Kanun'da kısa süreler öngörülmesine rağmen başvuruya konu davanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle üyeleri adına TİS yapamadığını, Sendika üyesi işçilerin mağdur olduğunu ve sendika hakkının etkisizleştirildiğini belirterek Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ve Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin yargısal içtihadın, mevzuatın ve somut olayın koşullarının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Başvurucunun iddiaları bir bütün olarak sendika hakkı kapsamında incelenmiştir.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası [GK], B. No: 2020/34550, 15/2/2024) kararında mevzuatın öngördüğü şekilde süratle sonuçlandırılması gereken dava sürecinin sürüncemede bırakılmasının başvurucu sendikanın ve başvurucu ile birlikte işyerinde çalışan işçilerin TİS kapsamında sendikal faaliyette bulunma olanağını ve sözleşmenin getirdiği sendikal haklara erişimini yargılama süreci boyunca imkânsız kıldığı ve bu nedenlerle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (§ 45-52). Anayasa Mahkemesinin anılan başvuruda yaptığı değerlendirmede; uygulamada aynı şikâyetlere ilişkin davaların makul sürede sonuçlandırılmadığına, bu davalara ilişkin ihlal iddialarının yaygınlık arz ettiğine ve bu durumun yapısal soruna neden olduğuna dikkat çekmiştir (§ 56-63). Anılan kararda TİS yapma hakkının etkili bir şekilde kullanılabilmesi için bir TİS'in bitmesinden sonra yeni TİS'in yürürlüğe girmesini sağlama imkânı verecek bir yasal sistem bulunmadığını değerlendirmiştir (§ 64 - 81).

9. Eldeki başvuruda başvurucunun yetkili sendika olduğu tespit edilmesine karşın, uzun süren dava boyunca başvurucu TİS imzalayamamış ve başvurucu sendikanın mensubu olan işçiler TİS çatısı altında toplanarak TİS'in sağladığı sendikal haklardan faydalanamamıştır. Dolayısıyla eldeki başvuru bakımından Türkiye Devrimci Kara, Hava ve Demiryolu Taşımacılığı İşçileri Sendikası kararında belirlenen ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir yön görülmemiştir. Belirtilen hususlar dikkate alındığında başvurucunun sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

10. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 5.000.000 TL maddi, 13.500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesi, yetki tespitine itiraz davalarının makul sürede sonuçlandırılmamasının kanundan kaynaklanan bir yapısal sorun olduğu gerekçesiyle sendika hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvuruda idari ve hukuki düzenleme yapılmasını gerektirecek nitelikte yapısal sorun tespit edildiğinden; ayrıca uzun süre alsa da nihayetinde başvurucu sendikanın yetkili olduğuna da karar verildiğinden yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığını değerlendirmiştir.

12. Yapısal sorundan kaynaklanan sendika hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANDE YÜCEDAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2024/17809 | Karar tarihi: 19.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/17809

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANDE YÜCEDAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/17809)

Karar Tarihi: 19/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Hande YÜCEDAĞ ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2024/17809 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2024/17809 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvuruculara bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculara ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı

sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının

sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ileKişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaın kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaın değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ALİ BAZ KÖSMENE (2)

B. No: 2019/22738 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22738

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ BAZ KÖSMENE BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2019/22738)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : Ali Baz KÖSMENE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun bazı süreli ve süresiz yayınların kurum aracılığıyla temin edilmesi talebi nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Osmaniye 1 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumu FETÖ/PDY suçlarından tutuklu ya da hükümlü olarak barındırılanların sayısını dikkate alarak bazı kararlarla birlikte Kuruma Y.A. yayınevine ait basılı eserlerin ve Y.A. gazetesinin alınmamasına karar vermiştir. Başvurucu değişik tarihlerde Y.A. yayınevine ait basılı eserlerin ve Y.A. gazetesinin Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla temin edilmesini, söz konusu yayınlarla ilgili olarak alınan Kurum kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Başvurucunun bu konudaki taleplerinin artması nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturmaları başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturmaları sonucunda

her bir soruşturma kapsamında ayrı ayrı başvurucu hakkında iki kez bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası kararı vermiştir. Disiplin Kurulu, kararlarında FETÖ/PYD'ye üye olma suçundan kalanlar arasında koordineli şekilde bu tür taleplerde bulunulmasının devleti, kamu ve kuruluşların işleyişini yıpratmak, sekteye uğratmak, durdurmak, devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına zarar vermek niyetiyle kasti ve bilinçli olarak yapıldığı kanaatinin oluştuğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararlarına karşı Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği verdiği iki kararın ilkinde aynı konuda defaten dilekçe vererek, kendisine tebliğ edilen ve kesinleşen mahkeme kararı olmasına rağmen yine aynı konu ve amaçlarla dilekçe vermekte ısrar etmesi, ayrıca verilen dilekçelerin arasındaki sürenin çok kısa olması sebebiyle başvurucunun iyi niyetli olduğundan bahsedilemeyeceğinden bahisle Disiplin Kurulu kararlarının usul ve kanuna uygun olduğunu ifade ederek şikâyetin reddine karar vermiştir. İnfaz Hâkimliğinin verdiği ikinci kararda ise açık bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararlarına karşı itiraz etmiştir. Osmaniye 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) İnfaz Hâkimliği kararlarında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazları reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararları 11/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra her iki karar yönünden 1/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; Y.A. gazetesi ve bu yayınevine ait basılı eserleri talep ettiği için cezalandırıldığını, Ceza İnfaz Kurumunda diğer yayınevlerine ait basılı eserler ile süreli yayınların alınabildiğini, mahkeme kararı olmadan keyfî bir şekilde Y.A. gazetesi ve bu yayınevine ait basılı eserlerin alınmadığını, Kurum kararlarının ve bu kararlara yaptığı itirazları değerlendiren hâkimlik ve mahkeme kararlarının gerekçesiz olduğunu, verilen disiplin cezasının eylemine uygun bir ceza olmadığını belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, eşitlik ilkesinin, adil yargılanma, yaşam, dilekçe haklarının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Bir ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun bir yayınevine ait basılı eserlere ve süreli yayınlara ulaşmak için yaptığı talepler nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında

değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki bir karar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26). Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

14. Somut olayın değerlendirilme yöntemi gözönüne alındığında mevcut başvurunun koşullarında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söylemek veya davranışta bulunmak" biçimindeki (d) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığı konusunda Anayasa Mahkemesinde bir tereddüt oluşmuştur. Bununla birlikte kanuniliğe ilişkin nihai bir değerlendirme yapmaya değil müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesine ihtiyaç bulunduğu anlaşılmıştır. (benzer değerlendirme için bkz. Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 39; Ahmet Ünver, B. No: 2018/20787, 19/10/2022, § 12). Öte yandan başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin amacının ceza infaz kurumunun güvenliğini sağlamak olduğu açıktır. Söz konusu amacın Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç niteliği taşıdığı sonucuna varılmıştır.

15. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, §§ 38-41; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 21; Eşref Arslan, §§ 39-43).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111,

10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun taleplerinin Kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

19. Somut olayda başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu idaresine yaptığı talepler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanmıştır. İdarenin kararında genel bazı açıklamalarda bulunulmuş olup başvurucunun taleplerinin ne şekilde kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek biçimde söz söyleme veya davranışta bulunma fiili kapsamında kaldığı hususu değerlendirilmemiştir. Yargı mercilerinin de bu hususları somutlaştırmadıkları görülmüştür. Öte yandan başvurucunun talepleri reddedilmesine rağmen taleplerini yenilemesinin ya da taleplerinde ısrarcı olmasının Kurumun düzeni üzerinde olumsuzluğa neden olacağı kabul edilse bile güvenliği üzerindeki etkisi yönünden bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

20. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin Recep Bekik ve diğerleri kararından sonra 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun ve buna bağlı düzenleyici işlemler ile bir dizi önlemler alınmıştır (Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019). Eldeki başvurunun söz konusu yasal ve uygulamaya dönük değişiklikten önceki müdahaleye ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun yaptığı talepler nedeniyle verilen disiplin cezasının mevcut düzenlemeler karşısında Kurumun düzeni üzerindeki etkisi ortaya konamıştır.

21. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun taleplerinin kurumda korku, kaygı veya panik yaratabilecek söz söyleme veya davranışta bulunma eylemini işlediği somut olgulara dayalı olarak ortaya konulamamıştır. Başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için zorunlu mevzuat ve emirleri ihlal ettiği de Disiplin Kurulu ve yargı mercilerince değerlendirilmemiştir.

22. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56;Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucuya iki kez bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası vermek suretiyle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2018/7588, K.2018/8139 ve E.2018/7686, K.2019/109) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.G.

B. No: 2019/23814 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23814

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/23814)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : E.G.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucu hakkında adli kovuşturma bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun bilirkişi listesinden isminin çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Antalya Bilirkişilik Bölge Kurulu Başkanlığı (Kurul) bünyesinde bilirkişi olarak görev yapmaktayken 23/5/2018 tarihli kararla bilirkişilik listesinden çıkarılmıştır. Kararda başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) yardım etme suçundan kovuşturmanın devam ettiği dikkate alınarak başvurucunun 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi ile 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca bilirkişi sicilinden ve listesinden çıkarılması gerektiği belirtilmiştir.

3. Başvurucu, Kurul kararına karşı hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmadığını ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini belirterek itirazda bulunmuştur. Başvurucunun itirazı, hakkında devam eden ceza kovuşturması gerekçe gösterilerek 4/7/2018 tarihli Kurul

kararıyla reddedilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı Antalya 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır.

4. Mahkeme 24/1/2019 tarihli kararı ile davanın reddine karar vermiştir. Kararda başvurucu hakkındaki ceza kovuşturmasının devam ettiğini, terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartının bilirkişiliğe kabul şartları arasında sayıldığını, başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri de gözönüne alınarak işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu, Mahkemenin kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Konya Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesinin 22/5/2019 tarihli kararı ile istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu hakkındaki ceza kovuşturması sonucunda verilen beraat kararı 29/5/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 17/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 12/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; Mahkemenin, ceza yargılamasının bekletici mesele yapılması talebini dikkate almadığını, terör örgütleriyle ilgisinin olmadığını, beraat kararı verilmesine rağmen bilirkişi listesinden çıkarılma kararının geri alınmaması nedeniyle sosyal çevre ve toplum nezdinde suçlu olarak görünmesine yol açtığını, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde; yargı makamlarının vardıkları sonucu somut gerekçelerle açıkladıkları belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı mahkemelerin herhangi bir terör örgütü ile irtibatını gösteren somut açıklamaya yer vermediğini beyan etmiştir.

11. Başvurucunun iddialarının bilirkişi listesinden kaydının silinmesine ilişkin tesis edilen işleme karşı açılan iptal davasının reddedilmesine, dolayısıyla bilirkişilik faaliyetinin engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik müdahalelerde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında belirlenen ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 82).

12. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun bilirkişi listesinden çıkarılma kararının özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, sosyal çevresiyle olan ilişkilerine ve itibarına olumsuz şekilde etki ettiği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru, özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu hakkındaki ceza soruşturmasında Bank Asya hesap hareketlerine dair rutinin dışına çıkılıp çıkılmadığına ilişkin bilirkişi raporu alındığı, bilirkişilik mesleğinin önemi ve tarafsızlık gerekliliği gözetilerek başvurucu hakkındaki güveni zedeleyecek nitelikte şüphe oluştuğu şeklindeki Mahkeme kabulünün bariz takdir hatası içermediği, ayrıca idari işlemin başvurucunun asıl mesleğine ilişkin bir yasak içermediği, beraat kararı verilmesi hâlinde tekrar bilirkişilik siciline yazılmaya engel bir durum olduğuna dair bir iddianın bulunmadığı ve bilirkişilik mesleğinin önemi gözetildiğinde başvuru konusu olayda özel hayata saygı hakkı yönünden bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HIDIR BAKIR

B. No: 2019/26464 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/26464

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HIDIR BAKIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/26464)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Hıdır BAKIR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu tarafından verilen ve infaz hâkimliğince iptal edilen disiplin cezasının uygulanmış olması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Tekirdağ 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) terör örgütü üyesi olma suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır. Haftalık telefon görüşmesinde kullandığı bazı ifadeler nedeniyle Ceza İnfaz Kurumu görevlileri tarafından tutanak tutulmuştur.

3. 27/3/2019 tarihli söz konusu tutanağa göre başvurucunun kullandığı ifadeler şöyledir:

"...Şimdi söylediklerimi yaz. Bir Nisan itibarı ile üçer günlük süresiz dönüşümlü açlık grevi yapacağız. Bu [L.G.'nin] açlık grevine destek amaçlıdır. [L.G.'nin] eylemi sürdüğü müddetçe de bu açlık grevi sürdürülecektir. Toplam dört grup çıkarılacak. Biz üç kişi kalıyoruz. İlk üç grupta bizden birer kişi olacak, Şerafettin'ler toplam dört grup çıkartıyor. Bir Nisandan itibaren merkezidir. Merkezidir diye de belirt. Telefon kapandıktan hemen sonra da Şerafettin'in babası Hıdır Amca'ya bunları not aldır. Şerafettin aynen aynen söylesin ki

sonra karışmasın bu durum."

4. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 29/3/2019 tarihli kararıyla 2 ay süreyle başvurucunun telefonla görüşme hakkının kısıtlanmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendindeki "Tehlikeli hâli bulunan ya da örgüt mensubu olan hükümlülerle ilgili olarak, telefon görüşmeleri ile radyo, televizyon yayınları ve internet olanaklarından yararlanma hakkının kısıtlanmasına karar vermek" şeklindeki düzenleme hatırlatıldıktan sonra başvurucunun yaptığı telefon görüşmesinde örgütsel talimat verdiği ve telefon görüşme hakkını kötüye kullandığı belirtilmiştir. Bu karar verildiği tarihten itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

5. Başvurucunun 4/4/2019 tarihli şikâyeti üzerine Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 7/5/2019 tarihinde anılan kararın iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun eyleminin disiplin soruşturması gerektirmesi nedeniyle disiplin soruşturması yapılmadan, disiplin cezası niteliğinde 2 ay süreyle telefonla görüşme hakkının kısıtlanmasının hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

6. Öte yandan başvurucu hakkında aynı eylem nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Telefon görüşmesindeki bahse konu ifadeler nedeniyle Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının 5/4/2019 tarihli kararıyla başvurucunun suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak suçunu işlediğinden bahisle 20 gün hücreye koyma cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun bu karara yönelik şikâyeti İnfaz Hâkimliğinin 23/8/2019 tarihli kararıyla, itirazı ise Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 18/9/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

7. Başvurucu 22/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğince iptal edilen disiplin cezasının, iptal kararından önce hukuksuz bir şekilde uygulanmış olduğunu, bu sürede dokuz kez telefon görüşmesinden mahrum kaldığını, bu durumun ailesini olumsuz etkilediğini belirterek haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; bireysel başvuruya konu disiplin cezasının iptal edilerek tüm sonuçlarıyla ortadan kalktığı, başvurucunun idari yargıda tam yargı davası açmadan bireysel başvuruda bulunduğu hususlarının kabul edilebilirlik incelemesi yapılırken dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

10. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

11. Somut olayda başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahale 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'a ve bu Kanun uyarınca hazırlanan Tüzük'ün 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendine dayanmaktadır. Bu nedenle müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve kamu düzeninin sağlanması meşru amacıyla gerçekleştirildiği kanaatine varılmıştır. Bu belirlemeden sonra müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir.

12. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun (4675 sayılı Kanun) "İnfaz hâkimliğine şikâyet ve usulü" kenar başlıklı 5. maddesinin son fıkrasında "Şikâyet yoluna başvurulması, verilen kararın, yapılan işlem veya faaliyetin yerine getirilmesini durdurmaz. Ancak, infaz hâkimi giderilmesi güç veya imkansız sonuçların doğması ve karar, işlem veya faaliyetin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda karar, işlem veya faaliyetin ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir." hükmü yer almaktadır.

13. Bu hükme göre şikâyet, disiplin cezasının yerine getirilmesini durdurmamakla birlikte telafisi güç zararların doğması ve işlemin de hukuka açıkça aykırı olması kaydıyla infaz hâkimliğince işlemin ertelenmesine veya durdurulmasına karar verilebilmesi mümkündür. Somut olayda ise başvurucu, ceza verilmesinden beş gün sonra şikâyette bulunmuş ancak aradan bir ay geçtikten sonra İnfaz Hâkimliğince iptal kararı verilebilmiştir. İnfaz Hâkimliği işlemin ertelenmesi veya durdurulması ile ilgili bir karar ise almamıştır. Belirtmek gerekir ki anılan hükme göre İnfaz Hâkimliği başvurucunun talebi olmadan resen de bu kararı alabilmektedir.

14. Bununla birlikte disiplin soruşturması yapılmadan ceza verilemeyeceği için hukuka açıkça aykırı olduğu anlaşılan ve telafisi güç zararlar da doğurması muhtemel olan söz konusu disiplin cezası iki ay boyunca infaz edilmiştir. Bunun yanında belirtilen sürece koşut olarak aynı eylemden dolayı disiplin soruşturması yürütülerek başka bir disiplin cezası daha uygulanmıştır.

15. Sonuç olarak İnfaz Hâkimliğince iki ay süreyle telefonla görüşme hakkının kısıtlanmasına ilişkin disiplin cezasının infazının durdurulmaması ve netice olarak aynı eylemden dolayı iki ayrı disiplin cezasının infaz edilmiş olması gözönüne alındığında başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olma şartını sağlamadığı anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucunun tazminat talebinde de bulunmadığı gözönüne alındığında sadece ihlalin tespitine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için Tekirdağ 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/776, K.2019/1014) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar

verildi.

YABAN KARTPOSTAL İLETİŞİM VE KUYUMCULUK TURİZM TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/32755 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/32755

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YABAN KARTPOSTAL İLETİŞİM VE KUYUMCULUK TURİZM TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/32755)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Yaban Kartpostal İletişim ve Kuyumculuk Turizm Ticaret Ltd. Şti.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, delillerin hatalı değerlendirilmesi ve hukukun yanlış yorumlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun yetkilisi olduğu Yaban Kartpostal İletişim ve Kuyumculuk Tur. Tic. Ltd. Şti şirketinde yapılan denetimde, işyerinde Change, Wechsel, Obmeh vb. tabelaların, bir adet para sayma makinesinin ve bilgisayarında döviz otomasyon yönetim sisteminin bulunduğu tespit edilmiş, işyerinin Change Office faaliyeti yaptığı bildirilerek hakkında idari yaptırım uygulanması için ihbarda bulunulmuştur.

3. Bunun üzerine Alanya Cumhuriyet Başsavcılığınca şirketin faaliyet izin belgesi olmamasına karşın döviz alım satımı işi ile uğraşarak 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'a muhalefet ettiği gerekçesi ile ilgili şirket hakkında 100.000 TL idari para cezasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu; fatura ödeme ve Western Union işi ile uğraştığını tabelaların bunu gösterdiğini, BPN Ödeme kuruluşu A.Ş. ile yapılan temsilcilik sözleşmesine istinaden yurt dışı ve yurt içi para transfer işlemleri yaptığını, Western Union'un da bu şirketin bağlantısı olduğunu, döviz alım-satımı yapmadığını belirtmiştir. Ayrıca denetim sırasında bilgisayar ekranında açık olan ve delil olarak sunulan görüntünün internet sekmesi olduğunu, döviz programı olmadığını, buna rağmen hakkında işlem tesis edildiğini ve bu işleme karşı yaptığı itirazlar dikkate alınmadan hakkında idari para cezası uygulanmasının usul ve kanuna aykırı olduğunu ileri sürerek Alanya 2. Sulh Ceza Hâkimliğinden (Hâkimlik) söz konusu idari para cezasının iptalini talep etmiştir.

5. Hâkimlik 15/5/2019 tarihli kararıyla idari yaptırım kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurunun reddine karar vermiştir. Kararda işyerinin döviz alım satımı yapma hususunda faaliyet izin belgesi olmadığı ancak dosya kapsamında yer alan tutanak ve resimlerden işyerinde "Change" "Wechsel" "Vaxla" ibareleri bulunan tabelaların yer aldığı, wechsel kelimesinin değişiklik; wechseln, vaxla kelimelerinin değişmek, değiştirmek, döviz bozdurmak, change kelimesinin değişmek, değiştirmek, para bozdurmak anlamlarına gelmesi nedeni ile işbu kelimelerin dövize ilişkin işlem yapıldığı izlenimini yaratan kelimelerden olduğu sonuç ve kanaatine varıldığı belirtilerek tekerrür hükümlerinin uygulanmasında da usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı ifade edilmiştir.

6. Başvurucu bu karara itiraz etmiştir. Alanya 1. Sulh Ceza Hâkimliği 11/6/2019 tarihli kararıyla itirazın kısmen kabulüne karar vermiştir. İtiraz merci kararında tespit edilen eylemle ilgili olarak tekerrür hükümlerine ilişkin şartlarının oluşmadığını belirtilerek verilen idari para cezasında tekerrür nedeniyle artırılan kısmı cezadan kaldırılmış ve idari para cezasının 50.000 TL olarak uygulanmasına kesin olarak karar vermiştir.

7. Nihai karar 3/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 2/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, hakkında uygulanan idari yaptırımın dayanağının 1567 sayılı Kanun'un 3. maddesinin beşinci fıkrası değil birinci fıkrası olması gerektiğini, beşinci fıkranın uygulanabilmesi için ticari faaliyette bulunulduğunun tespitinin şart olduğunu, dövize ilişkin işlem yapıldığı ibaresi bulunmadan ticari defterler incelenmeden tanık beyanı olmadan işyeri önündeki tabelaya dayanılarak döviz alım satımı yapıldığı sonucuna varıldığını, döviz alım satım işini değil döviz transferi işini (western union) yaptığını, bu konuda da gerekli faaliyet belgesinin bulunduğunu belirterek suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucunun şikâyetlerinin özü itibarıyla delillerin değerlendirilmesinde ve hukukun yorumlanmasında hataya düşüldüğü, yanlış karar verildiği iddialarına yönelik olduğu anlaşılmakla, başvuru hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz.

Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

12. Somut olayda iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek ilgili kısımları yukarıda belirtilen (bkz. §§ 4-6) gerekçe ile hüküm kurulmuştur. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması yukarıda anılan ilkeler uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez.

13. Bu hâle göre başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL TOPALOĞLU

B. No: 2019/38975 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/38975

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL TOPALOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/38975)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : İsmail TOPALOĞLU

Vekili : Av. Mustafa KOÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması talebinin zımnen reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/11/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvurucu, Çankırı Karatekin Üniversitesinde (Üniversite) öğretim üyesi olarak görev yaparken Çankırı Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) yürütülen Fetullahçı Terör

Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında 29/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır.

5. Başvurucunun gözaltına alındığı hususunun Başsavcılık tarafından Üniversiteye bildirilmesi sonucunda başvurucu ilk olarak 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 140. maddesi kapsamında 2/8/2016 tarihinde görevinden uzaklaştırılmıştır. Üniversitenin 22/8/2016 tarihli başvurucuya hitaplı yazısında FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibata yönelik iddia ile ilgili olarak başvurucunun yedi gün içinde savunmasını vermesi talep edilmiş, aksi takdirde savunma hakkından vazgeçmiş sayılacağı bildirilmiştir. Bunun üzerine başvurucu 25/8/2016 tarihli savunma dilekçesini sunmuştur.

6. Akabinde, Üniversitenin 30/9/2016 tarihli yazısıyla 657 sayılı Kanun'un 145. maddesi uyarınca başvurucu hakkındaki 2/8/2016 tarihli görevden uzaklaştırma tedbirinin devamına karar verildiği bildirilmiştir. Bununla birlikte anılan yazıda 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı OHAL KHK'sı) 4. maddesine atıf yapılmış ve anılan kararın bu çerçevede alındığına işaret edilmiştir.

7. Devam eden süreçte Başsavcılık, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. 8/3/2018 tarihli anılan kararda, başvurucu hakkındaki isnatların tümünün soyut nitelikte ve duyumdan ibaret olduğu, görgüye dayalı olmadığı belirtilmiştir. Bu karara Üniversitenin itirazı üzerine Çankırı Sulh Ceza Hâkimliği 4/5/2018 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Öte yandan başvurucu, haksız gözaltı ve yakalama hususunda Çankırı Ağır Ceza Mahkemesinde tazminat davası açmış 30/10/2018 tarihli kararla başvurucuya 600 TL tazminat ödenmesine karar vermiştir.

8. Başvurucu 10/5/2018 tarihinde görevden uzaklaştırma işleminin kaldırılması talebiyle Üniversiteye başvurmuş, Üniversite bu talebi zımnen reddetmiştir. Bunun üzerine başvurucu, talebinin zımnen reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle Kastamonu İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu hukuki dayanağı olmayan bir işlemle görevinden uzaklaştırıldığını ve bu işlemin bir cezalandırma aracına dönüştüğünü belirtmiştir. Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma sonucunda hakkında takipsizlik kararı verildiğini vurgulayan başvurucu, görevden uzaklaştırma işleminin kaldırılmasına yönelik talebinin reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

9. Bununla birlikte dava devam ederken Üniversitenin 30/7/2018 tarihli yazısıyla FETÖ/PDY kapsamında başvurucu hakkında devam eden idari soruşturmaya değinilerek 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu kapsamında görevden uzaklaştırma tedbirinin 18/7/2018 tarihinden itibaren üç ay süreyle uzatılmasına karar verildiği bildirilmiştir. 16/10/2018 tarihinde ise 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 7145 sayılı Kanun ile 30/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu İle Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı İle Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 35. madde kapsamında başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbiri uzatılmıştır.

10. İdare Mahkemesi 16/1/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesi kapsamında 1 yıl süre ile uzatılmasına karar verildiği ifade edilmiştir. Kararın gerekçesinde adli yargı mercilerince yürütülen soruşturmanın sonuçlandırılmasının tek başına görevden uzaklaştırma tedbirini ortadan kaldıracak nitelikte olmadığı vurgulanarak başvurucu hakkında disiplin hükümleri açısından ayrı bir değerlendirme yapılması gerektiği ve bu kapsamda başvurucu hakkında yürütülen idari soruşturmanın devam ettiği belirtilmiştir. Bu bağlamda soruşturma konusu edilen fiilin mahiyeti gereği görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması için soruşturmanın sonuçlandırılması gerektiği, bunun kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olduğu ve dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

11. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, 657 sayılı Kanun'un 143. maddesi uyarınca hakkında yargılamanın menine veya beraatine karar verilenlerin göreve tekrar başlatılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte görevden uzaklaştırılmasına dair işlemin uzatılmasının haklı bir sebebe dayanmadığını vurgulayan başvurucu aynı adli soruşturmada adı geçen başka bir meslektaşının takipsizlik kararı almadan önce görevine iade edildiğini ifade etmiştir.

12. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Daire) 3/10/2019 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu belirtilerek kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

13. Nihai karar başvurucuya 5/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Diğer taraftan başvurucu Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Genel Kurulunun 21/11/2019 tarihli işlemiyle 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesi uyarınca FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının bulunduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu, bu işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. İdare Mahkemesi 9/9/2020 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda başvurucu hakkındaki kanaate dayanan ifadelerin başvurucunun terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu yönünde değerlendirme yapılmasına yeterli olamayacağı vurgulanmıştır. Üniversitenin ve YÖK'ün bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Dairenin 24/2/2021 tarihli kararıyla reddedilmiş, temyiz başvurusu hakkında ise henüz bir karar verilmemiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 667 sayılı OHAL KHK'sının "Kamu görevlilerine ilişkin tedbirler" başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen; ...

d) 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununa tabi personel, Yükseköğretim Kurulu Başkanının teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulunun kararıyla kamu görevinden çıkarılır, ... "

16. 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un (6749 sayılı Kanun) "Kamu görevlilerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen; ...

d) 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununa tabi personel, Yükseköğretim Kurulu Başkanının teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulunun kararıyla; yükseköğretim kurumları ile yükseköğretim üst kuruluşlarındaki 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Kanuna tabi personel bakımından ise yükseköğretim kurumları ile yükseköğretim üst kuruluşlarının en üst yöneticisinin teklifi üzerine, yükseköğretim kurumlarında Üniversite Yönetim Kurulunun, yükseköğretim üst kuruluşlarında ise Yükseköğretim Kurulunun kararıyla kamu görevinden çıkarılır."

17. 657 sayılı Kanun'un "Ceza kovuşturması sırasında görevden uzaklaştırma" kenar başlıklı 140. maddesi şöyledir:

"Haklarında mahkemelerce cezai kovuşturma yapılan Devlet memurları da 138 inci maddedeki yetkililer tarafından görevden uzaklaştırılabilirler."

18. 657 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştırılan veya görevinden uzak kalan memurların hak ve yükümlülüğü" kenar başlıklı 141. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının üçte ikisi ödenir. Bu gibiler bu Kanunun öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler."

19. 657 sayılı Kanun'un "Süre" kenar başlıklı 145. maddesi şöyledir:

"Görevden uzaklaştırma; bir disiplin kovuşturması icabından olduğu takdirde en çok 3 ay devam edebilir. Bu süre sonunda hakkında bir karar verilmediği takdirde memur görevine başlatılır.

Bir ceza kovuşturması icabından olduğu takdirde görevinden uzaklaştırmaya yetkili amir (Müfettişlerin görevinden uzaklaştırdıkları memurlar hakkında atamaya yetkili amir) ilgilinin durumunu her iki ayda bir inceliyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verir ve ilgiliye de yazı ile tebliğ eder."

20. 2547 sayılı Kanun'un "Görevden uzaklaştırma" kenar başlıklı 53/B maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Görevden uzaklaştırma, Devlet veya vakıf yükseköğretim kurumlarında yürütülen kamu hizmetinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülen üst kuruluşlar ile yükseköğretim kurumu yöneticileri, öğretim elemanları, memurlar ve diğer personel hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir. Görevden uzaklaştırma tedbiri disiplin veya ceza soruşturmasının herhangi bir safhasında üç ay süreyle alınabilir. Soruşturmayı yürütenler görevden uzaklaştırmayı teklif edebilirler. Bu sürenin bitiminde tedbir kararının alınmasına ilişkin sebeplerin devam etmesi halinde tedbir her defasında üç ay uzatılabilir.

...

Görevden uzaklaştırılanlar, kanunların öngördüğü sosyal hak ve yardımlardan faydalanmaya devam ederler. Ancak görevden uzaklaştırma süresi içinde kendilerine aylıklarının veya ücretlerinin üçte ikisi ödenir.

..."

21. 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7145 sayılı Kanun ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 35. maddenin

ilgili kısmı şöyledir:

"B) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört yıl süreyle; terör örgütlerine ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen;

...

7) 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununa tabi personel, Yükseköğretim Kurulu Başkanının teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulunun kararıyla; yükseköğretim kurumları ile yükseköğretim üst kuruluşlarındaki 657 sayılı Kanuna tabi personel ise yükseköğretim kurumları ile yükseköğretim üst kuruluşlarının en üst yöneticisinin teklifi üzerine, yükseköğretim kurumlarında üniversite yönetim kurulunun, yükseköğretim üst kuruluşlarında ise Yükseköğretim Kurulunun kararıyla kamu görevinden çıkarılır.

...

G) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört yıl süreyle; terör örgütlerine ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirildiği için görevden uzaklaştırılanlar veya açığa alınanlar hakkında ilgili mevzuatta yer alan;

...

b) Disiplin soruşturması sebebiyle görevden uzaklaştırma süreleri bir yıl olarak uygulanır ve bu süre ilgisine göre ilgili bakan, Hâkimler ve Savcılar Kurulu, Yükseköğretim Kurulu veya ilgili kurul onayıyla bir yıla kadar uzatılabilir.

c) Adli soruşturma ve kovuşturma sebebiyle görevden uzaklaştırma veya açığa alma işlemlerinde değerlendirme süreleri uygulanmaz."

22. Danıştay 2. Dairesi'nin 26/12/2019 tarih ve E:2017/1888, K:2019/7551 sayılı kararının görevden uzaklaştırma işleminin inceleme yöntemine ilişkin kısmı şöyledir:

"Yukarıda yer verilen mevzuat hükmü uyarınca, görevden uzaklaştırmanın, yalnızca yürütülen soruşturma ya da kovuşturma nedeniyle suç delillerinin ortadan kaldırılmasını engelleyen bir önlem olmadığı, memurun işlediği ileri sürülen suçun niteliğine ve yürüttüğü görevin önemine göre, görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan hâllerde, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan geçici bir tedbir olduğu; anılan düzenlemeyle idareye, memurların görevden uzaklaştırılmaları konusunda takdir yetkisi tanındığı sonucuna varılmaktadır. Ancak, bu tedbirin uygulanması görevden uzaklaştırılan kişinin suçlu olduğu anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, isnat olunan fiilin işlenip işlenmediğinin tespitine gerek bulunmamaktadır. Başka bir deyişle, görev sırasında işlenildiği ileri sürülen fiillere ilişkin ciddi iddiaların bulunması gerekli ve yeterlidir. Buna göre, haklarında kamu hizmetinin yürütülmesini olumsuz şekilde etkileyecek nitelik ve ağırlıkta suçlamalar bulunan kişilerin hizmetin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla, haklarındaki iddialar açıklığa kavuşturuluncaya kadar görevden uzaklaştırılması mümkündür.

Öte yandan, görevden uzaklaştırma tedbiri, memurun adli/disiplin soruşturmasına konu eylemleri işlediği mahalde görev yapması hâlinde daha çok başvurulan bir yöntem olmakla birlikte; bu tedbirin uygulanmasının gerekip gerekmediğinin, soruşturmanın kapsamı, suçlamaların niteliği de dikkate alınarak her olaya göre ayrı ayrı değerlendirilmesi

gerekmektedir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiası

24. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; görevden uzaklaştırma işlemi nedeniyle Üniversitenin tüm binalarına girişinin kısıtlandığını, devam eden araştırma projelerinin iptal edildiğini, bilimsel ve akademik araştırmalarının kısıtlandığını, kütüphaneden akademik kaynaklarına erişiminin engellendiğini ve doçentlik başvurusu yapamadığını belirtmiştir. Başvuru tarihi itibarıyla kırk aydır görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulandığını, İdare Mahkemesinde açtığı davadan sonra çıkan kanun hükmünün kendisine uygulandığını ve gerekçesiz bir şekilde görevden uzaklaştırma tedbirinin uzatıldığını vurgulayan başvurucu adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; somut olayla ilgili olarak Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılmış Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede bunların ve somut olayın kendine özgü koşulları ve olağanüstü hâl şartlarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ...

gizliliğine dokunulamaz."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun kaldırılmasını talep ettiği görevden uzaklaştırma tedbirinin, mesleki hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı ve bu durumun başvurucu tarafından da yeterli düzeyde ortaya konulduğu sonucuna ulaşılarak başvuru, sonuca dayalı olarak özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (bu hususta ki kapsamlı değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 87-96).

31. Öte yandan başvuruya konu olan işlem tüm ülkede olağanüstü hâlin (OHAL) devam ettiği bir süreçte tesis edilmiştir (bu hususta ki ayrıntılı açıklamalar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10). Bu bağlamda bireysel başvuruya konu edilen görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması talebinin zımnen reddine yönelik işlem başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olduğu ve FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olduğu yönündeki iddialardan hareketle yürütülen adli ve idari soruşturmadan kaynaklanmaktadır.

32. Diğer taraftan bakılmakta olan başvurunun konusu, başvurucu hakkında uygulanan görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasına yönelik talebin reddine ilişkin zımnen ret işlemi olup bu işlem olağan yargı yerleri önünde dava konusu edilmiştir. Dolayısıyla özel hayata saygı hakkı kapsamında yapılacak inceleme başvurucunun ilk olarak görevden uzaklaştırıldığı 2/8/2016 tarihinden zımnen ret işleminin tesis edildiği tarihe kadarki döneme ilişkin olacaktır. Bununla birlikte OHAL sürecinin 18/7/2018 tarihinde sona erdirildiği göz önüne alındığında başvurucunun bireysel başvuruya konu ettiği görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasına yönelik 10/5/2018 tarihli talebinin zımnen reddedilmesine ilişkin işlemle başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (Engin Karataş, B. No: 2018/3488, 13/9/2022).

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

34. Savaş, seferberlik veya OHAL gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden OHAL'lerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Bununla birlikte somut olayda ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır. Öte yandan kişilerin keyfî şekilde mesleki hayatlarına ve dolayısıyla özel hayatlarına müdahale edilmemesi, aksi yöndeki durumda meydana gelmesi muhtemel olan etkiler ve sonuçlar düşünüldüğünde en önemli güvenceler arasındadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir. Anayasa'nın 15. maddesi

uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme, bunun durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. (bu kapsamdaki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 147 - 151).

35. Başvurucunun ilk olarak görevden uzaklaştırıldığı 2/8/2016 tarihinden görevden uzaklaştırma işleminin kaldırılmasına yönelik 10/5/2018 tarihli talebinin zımnen reddedildiği tarihe kadarki sürecin ve buna ilişkin yargısal makamlar tarafından sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmadığının ortaya konulması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır.

36. Öte yandan ölçülülüğün unsurlarının tespitinde de tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Ayrıca müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Yine tedbirin alındığı zamanın da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınması gerekir. Bu bakımdan olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı, ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Ayla Demir İşat, §§ 155-156; Şükran Dağ Cabir, B. No: 2019/19839, 15/3/2023, § 34; Erdal Erbayram, B. No: 2019/25121, 7/6/2023, § 32).

37. Diğer taraftan temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin sağlanması gerekir. Bu bağlamda idari makamlar ve mahkemeler, tedbirin keyfî olmadığını ortaya koyan ilgili ve yeterli gerekçeler oluşturmalıdır. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte bireysel başvuruya konu edildiğinde alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Ayla Demir İşat, § 157; Şükran Dağ Cabir, § 35; Erdal Erbayram, § 33).

38. Ülkemizde yaşanan 15 Temmuz darbe girişiminin savuşturulmasının akabinde Millî Güvenlik Kurulunca 20/7/2016 tarihinde yapılan toplantıda "demokrasinin, hukuk devleti ilkesinin, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla" hükûmete olağanüstü hâl ilan edilmesi tavsiyesinde bulunulmuş ve 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Uzatılarak iki yıl boyunca devam eden süreçte OHAL ilan edilmesine neden olan tehditlerin veya tehlikenin bertaraf edilmesi

amacıyla OHAL KHK'ları yürürlüğe konulmuştur. Bu süreçte ilk olarak 667 sayılı OHAL KHK'sı ile birlikte FETÖ/PDY ile iltisakı ya da irtibatı bulunan kamu görevlilerinin kamu görevinden çıkarılması sürecinde ilgili idarelere yetkiler verilmiştir (bkz. § 15). Başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbiri de öncelikle devam eden adli soruşturma sebebiyle uygulanmış olmakla birlikte akabinde 667 sayılı OHAL KHK'sı kapsamında yürütülen idari soruşturma nedeniyle başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin devamına karar verilmiştir. Bu nedenle somut olay kapsamında OHAL koşulları da dikkate alındığında başvurucunun görevden uzaklaştırılması suretiyle mesleki hayatına yönelik uygulanan tedbirinin keyfî olduğu söylenemez.

39. Ayrıca vurgulamak gerekir ki görevden uzaklaştırma müessesesi, kamu görevlileri hakkında yalnızca yürütülen soruşturma ya da kovuşturma nedeniyle suç delillerinin ortadan kaldırılmasını engelleyen bir önlem değil aynı zamanda yürütülen hizmetin önemine göre, görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan hâllerde, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan geçici bir tedbir niteliğindedir. Bu kapsamda haklarında kamu hizmetinin yürütülmesini olumsuz şekilde etkileyecek nitelik ve ağırlıkta isnatlar bulunan kişilerin hizmetin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla, haklarındaki iddialar açıklığa kavuşturuluncaya kadar görevden uzaklaştırılması mümkündür (bu hususta Danıştay kararının ilgili kısmı için bkz. § 22).

40. Nitekim somut olayda silahlı terör örgütüne üyelik suçundan yürütülen adli soruşturma sonucunda kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verildikten sonra başvurucu, hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasını talep etmiş, bu talep zımnen reddedilmiştir. Bu kapsamda Başsavcılığın kararından sonra başvurucu hakkında devam eden idari soruşturma gerekçe gösterilerek görevden uzaklaştırma tedbirinin uzatıldığı görülmektedir. Görevi başında kalmasının sakıncalı olduğu kanaatine varılan başvurucu hakkındaki tedbirin nihai anlamda kamu hizmetinin düzenli ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini teminen alındığı söylenmelidir.

41. Yine iki yıl boyunca devam eden OHAL sürecinde, OHAL'in ilan edilmesine neden olan tehditlerin veya tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla 667 sayılı OHAL KHK'sından sonra da OHAL KHK'ları yürürlüğe konulmuş ve bu KHK'lara ekli listelerle kamu görevinden çıkarma işlemleri tesis edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun uyuşmazlık konusu ettiği görevden uzaklaştırılması suretiyle mesleki hayatına yönelik tedbirinin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olmadığı ve kamu makamlarının bu konudaki takdir alanını aştığı söylenemez. Ayrıca başvurucunun görevden uzaklaştırıldığı dönemde mali haklarının ilgili mevzuat gereğince ödenmesi gereken kısmının ödenmediğine ilişkin bir iddiası da bulunmamaktadır.

42. Diğer taraftan İdare Mahkemesi dava konusu edilen işlemle ilgili olarak her ne kadar 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesi kapsamında başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin 1 yıl süre ile uzatılmasına karar verildiği yönündeki dava açıldıktan sonra ortaya çıkmış olan bir olguya değinmiş ise de gerekçede başvurucu hakkında yürütülen idari soruşturmanın devam ettiğini ve soruşturma konusu edilen fiilin mahiyeti gereği görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması için soruşturmanın sonuçlandırılması gerektiğini belirterek bunun kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olduğu sonucuna varmıştır (bkz. § 10). Bu bağlamda başvurucunun yargısal makamlar önünde iddialarını sunabildiği, yargısal makamların kararlarında objektif ve ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

43. Sonuç olarak somut olayda kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında kurulmaya çalışılan dengenin adil olarak nitelendirilebileceği değerlendirildiğinden öngörülen güvencelere aykırı olmayan tedbirin olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısında ölçülü olduğu değerlendirilmektedir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET HİKMET ÜÇIŞIK

B. No: 2020/16988 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16988

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET HİKMET ÜÇIŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16988)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Ahmet Hikmet ÜÇIŞIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir kamu kurumu aleyhine verilmiş icra edilebilir bir yargı kararının uzun süre icra edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun 1944 yılında vefat eden dedesi A.A.Ü.nün kabri Ankara, Keçiören, Bağlum Mezarlığında bulunmaktadır.

3. Başvurucu; söz konusu mezarlığın dedesinin kabrine yakın olan kısmına izinsiz kapı açıldığını, bu kabrin B.G. Vakfı (Vakıf) tarafından türbeye dönüştürülmek istendiğini ve mezar yerinin etrafına gerçek dışı bilgiler içeren plaketler asıldığını belirterek müdahalenin engellenmesi amacıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi (Belediye) Mezarlıklar Şube Müdürlüğünden talepte bulunmuştur. Belediye 24/7/2017 tarihli yazısı ile Vakıfla ilgilerinin bulunmadığını ve yapılan işlemlerin hukuka uygun olduğunu belirterek talebin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, Ankara 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 5/9/2017 tarihinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde; Vakfa mevzuata aykırı olarak mezarlığa bitişik arsa verildiği, bu

arsanın mezarlığa müdahale ve menfaat teminini kolaylaştırdığı, tarafınca hazırlanan plaketin söküldüğü ve bunun yerine mezarlık müdürlüğünce uygun görülen metnin bilgi verilmeden ve soyadı yazılmadan yerleştirildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; daha önce tarafından hazırlanan beş plaketin de gizlice söküldüğünü, kabrin ayak ucuna tabureler yerleştirildiğini ayrıca anılan Vakıf tarafından kameralar ile mezarlığa girenlerin kontrol edildiğini belirterek ret işleminin iptalini talep etmiştir.

5. Mahkeme 18/10/2018 tarihinde davanın kabulü ile işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; hazine arazisi olan davaya konu mezarlığın Belediyeye tahsis edildiği ve bu mezarlığa bitişik olan parselin Vakıf adına tescilli olduğu tespitlerine yer vermiştir. Gerekçede, mezarlığa giriş çıkışlardan bir tanesinin de anılan Vakfa ait taşınmaz üzerinden geçilerek sağlandığı ifade edilerek mezarlık hizmetini yapmak ile sorumlu olan belediyelerin, aynı zamanda mezarlıkların etrafını duvarla çevirerek korumak zorunda olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca, belediyelerin haksız bir müdahaleye mahal vermemekle yükümlü olması nedeniyle başvurucunun iddiaları hakkında herhangi bir araştırma yapılmadan tesis edilen başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Anılan karar 6/12/2018 tarihinde davalı Belediye vekiline tebliğ etmiştir.

6. Davalı Belediye, istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi), Mahkemenin kararının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 4/7/2019 tarihinde istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

7. Başvurucu 6/2/2019 tarihinde İstanbul Başsavcılığına (Başsavcılık) ibraz ettiği şikâyet dilekçesi ile Belediye yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Dilekçede; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca idare mahkemesi kararlarının tebliğden itibaren otuz gün içinde uygulanması gerektiğini, somut olayda yetkililerin Mahkemenin kararını uygulamadığını ileri sürmüştür. Savcılık 26/3/2019 tarihinde işleme konulmama kararı vermiştir. Kararda; Belediyeye yazılan yazı cevabında Mahkemenin iptal kararının gereği için ilgili birimlere yazılar yazıldığını, mezarlığın Vakıf arazisinden açılan kapı dışında üç kapısının daha bulunduğunu ve bu kapılar dışında etrafının kapalı olduğunun bildirilmesi nedeniyle suç unsuru teşkil eden bir eyleme rastlanmadığını belirtmiştir.

8. Başvurucu 6/2/2019 tarihinde Ankara 18. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde, Mahkemenin kararının uygulanmaması nedeniyle 1,00 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

9. Tam yargı davasında yapılan yargılama sonucunda 24/9/2019 tarihinde davanın kabulü ile 1,00 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine kesin olarak karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; yargı kararının uygulanması konusunda bağlı yetki içinde olan idarenin, anılan kararı uygulamaması nedeniyle ağır hizmet kusurunun bulunduğu belirtilmiştir.

10. Başvurucu 3/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, dedesine ait mezarın Vakıf tarafından türbeye çevrilmeye çalışılması nedeniyle açtığı dava sonucunda verilen 18/10/2018 tarihli Mahkeme kararının icra

edilmemesi nedeniyle hukuk devleti ilkesinin ve Anayasa'nın ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Anayasa Mahkemesi Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Aynı maddeye göre anılan tarih itibarıyla derdest olan mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla yapılan başvuruların da Tazminat Komisyonunca incelenebilmesi mümkün kılınmıştır. Bu durumda yargı kararının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasını içeren somut başvuru yönünden de aynı sonuca varılması gerekir (Hayrullah Gürleyik, B. No: 2019/1554, 16/11/2023, § 26).

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde bırakılmasına 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METEHAN BİNBAY

B. No: 2020/20568 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20568

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

METEHAN BİNBAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20568)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Metehan BİNBAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, subay olarak görev yapan başvurucunun istifa talebinin kabul edilmemesi nedeniyle zorla çalıştırma ve angarya yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Ülkemizin 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmasına ilişkin süreç, Millî Güvenlik Kurulu kararları, darbe teşebbüsünün bastırılmasının akabinde Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hâl (OHAL) süreci ve bu

süreçte uygulanan tedbirler Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında detaylı şekilde yer almaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-66; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; ayrıca bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

6. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS, Sözleşme); Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50).

7. OHAL döneminde alınan tedbirlerden biri terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan kanun hükmünde kararnameler ile kamu görevinden çıkarılmasıdır. Bu kapsamda darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olan Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasının yanı sıra diğer terör örgütleri ile ilgisi nedeniyle de çok sayıda kamu görevlisinin kamu görevinden çıkarıldığı bilinmektedir. Bu kapsamda Türk Silahlı Kuvvetlerinin general/amiral kadrosunun yarısına yakınının kamu görevinden çıkarıldığı görülmektedir. Bunun dışında Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yapan çok sayıda kişinin kamu görevinden çıkarıldığı anlaşılmaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri § 56 - 58).

8. Öte yandan OHAL sürecinde genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte farklı düzenlemeler de tesis edilmiştir. Bu kapsamda 6/1/2017 tarihli ve 29940 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 681 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Milli Savunma İle İlgili Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (681 sayılı KHK) 29. maddesiyle muvazzaf subay ve astsubaylar için on yıl olan mecburi hizmet süresi on beş yıla çıkarılmıştır.

9. 30/8/2005 tarihinde Kara Harp Okulundan mezun olarak Kara Kuvvetleri Komutanlığı (Komutanlık) bünyesinde teğmen rütbesiyle subaylık görevine başlamış olan başvurucu da yüzbaşı rütbesiyle görev yapmakta iken on yıllık zorunlu hizmet süresini tamamladığından bahisle 20/2/2018 tarihli dilekçeyle istifa başvurusunda bulunmuştur. Komutanlık, aynı tarihli yazıyla başvurucunun 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun 112. maddesi gereği istifa edebilmek için gerekli hizmet süresini tamamlamadığı gerekçesiyle istifa talebinin kabul edilmediğini başvurucuya bildirmiştir.

10. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle Ankara 13. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; 2012 yılından yapılan değişiklikle birlikte mecburi hizmet süresinin on yıl olarak düzenlendiğini, bu durumun kazanılmış hak doğurduğunu belirtmiştir. 2005 yılında göreve başladığını ve 2015 yılı itibarıyla mecburi hizmetini tamamlamış olduğunu vurgulayan başvurucu istifasının kabul edilmemesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

11. İdare Mahkemesi 11/4/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 926 sayılı Kanun'un 112. maddesindeki "Muvazzaf subay ve astsubaylar subay ve astsubay nasbedildikleri tarihten itibaren fiilen onbeş yıl hizmet etmedikçe istifa

edemezler." hükmü hatırlatılmıştır. Hizmet yükümlülüğüne ilişkin sürenin tespitinde millî savunma hizmetlerinin devamlılığının sağlanmasında yeterli ve nitelikli personel mevcuduna duyulan ihtiyacın önem arz ettiği belirtilerek mecburi hizmet süresini doldurmamış olan başvurucunun istifa başvurusunun reddine yönelik dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

12. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu 2012 yılında mecburi hizmet süresinin on yıl olarak değiştirildiğini, bu kapsamda hizmet süresini tamamlayan birçok arkadaşının istifa taleplerinin kabul edildiğini vurgulayarak istifa talebinin kabul edilmemesinin eşitlik, hukuki öngörülebilirlik ve kanunların geriye yürümezliği ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. Öte yandan başvurucu istifa edip pilot olarak çalışabileceğini düşünerek 2015 yılında pilotaj eğitimine başladığını fakat istifasının kabul edilmemesi nedeniyle bu hedefini gerçekleştiremediğini ifade etmiştir.

13. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Daire) 20/2/2020 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

14. Nihai karar 2/7/2020 tarihinde öğrenilmiştir. 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durduğundan 2/7/2020 tarihinde yapılan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 926 sayılı Kanun'un "Subayların ve astsubayların yükümlülüğü" kenar başlıklı 112. maddesinin 26/3/1982 tarihli ve 2642 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle değişik hâlinin birinci fıkrası şöyledir:

"Muvazzaf subay ve astsubaylar subay ve astsubay nasbedildikleri tarihten itibaren fiilen 15 yıl hizmet etmedikçe istifa edemezler."

16. 22/5/2012 tarihli ve 6318 sayılı Kanun'un 47. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "15 yıl" ibaresi "10 yıl" şeklinde değiştirilmek suretiyle muvazzaf subay ve astsubayların zorunlu hizmet süreleri on yıla düşürülmüştür.

17. 681 sayılı KHK'nın 29. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 112. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "10" ibaresi "onbeş" şeklinde değiştirilmek suretiyle muvazzaf subay ve astsubayların zorunlu hizmet süreleri tekrar on beş yıla çıkarılmıştır. 681 sayılı KHK'nın 29. maddesi hükmü 1/2/2018 tarihli ve 7073 sayılı Kanun'un 29. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

18. 926 sayılı Kanun'un "Subayların ve astsubayların yükümlülüğü" kenar başlıklı 112. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Durumları yukarıdaki fıkralara uyanlar ile Türk Silâhlı Kuvvetleri'nden her ne şekilde olursa olsun mecburî hizmet yükümlülüğünü tamamlamadan ayrılan veya ilişiği kesilen subay ve astsubaylar (Türk Silâhlı Kuvvetleri'nde görev yapamaz şeklinde sağlık raporu alanlar ile vazife malûlü olarak Türk Silâhlı Kuvvetleri'nden ayrılanlar hariç), her yıl kuvvet komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından belirlenen; askerî öğrenci, subay ve astsubay nasbedildikten sonra kendilerine yapılan

öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarını, yükümlülük sürelerinin eksik kalan kısmı ile orantılı olarak kanunî faizi ile birlikte tazminat olarak öderler. Öğrenim, eğitim ve yetiştirme masraflarının hangi unsurlardan oluşacağı ve tahsiline ilişkin usul ve esaslar; Millî Savunma, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları tarafından müştereken yürürlüğe konulacak yönetmelikte belirlenir."

19. 926 sayılı Kanun'un "İstifaların kabul süresi" kenar başlıklı 116. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Yükümlülüklerini bitirerek istifa etme hakkını kazananlar, istifalarını Ocak ve Şubat ayları içinde isteyebilirler. İstifaların kabulü, müracaat tarihinden itibaren bir aydan fazla geciktirilemez. Bu aylar dışındaki istifa istemleri, ancak ilgili kuvvet komutanının hizmet gerekleri itibarıyla uygun görmesi halinde kabul edilebilir."

20. Ayrıca ilgili hukuk için bkz. (Ali Şanlı, B. No: 2019/18003, 31/3/2022, §§ 18-35)

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; Komutanlık bünyesinde 2005 yılında başladığı subaylık görevine ilişkin mecburi hizmetinin 2012 yılında yapılan düzenleme gereğince on yıl olduğunu ve bunun da 2015 yılı itibarıyla bittiğini, bu bağlamda 2018 yılında istifa dilekçesini sunduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte istifa edeceğini düşünerek pilotaj eğitimine başladığını, bu eğitimi başarıyla tamamlayıp pilot olmaya hak kazandığını fakat istifasının kabul edilmemesi nedeniyle pilotluk mesleğini icra edemediğini vurgulayan başvurucu; mecburi hizmet süresinin on beş yıla çıkarılmasına ilişkin düzenlemenin kendisine uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda başvurucu eşitlik, kazanılmış hak ve hukuki öngörülebilirlik ilkelerinin, aynı zamanda zorla çalıştırma ve angarya yasağı ile çalışma özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde; OHAL şartları içinde millî güvenlik hizmetinin layıkıyla yürütülmesi ve ülke savunmasının zaafiyete uğramaması bakımından, Türk Silahlı Kuvvetlerinin personel ihtiyacının ivedi olarak karşılanmasının mutlak bir zorunluluk olduğu hatırlatılmıştır. Bu bağlamda Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde kritik öneme sahip subay ve astsubay ihtiyacının mevcut personel ile karşılanmasının zorunlu olması nedeniyle, hâli hazırda istihdam edilmekte olan personelin belirli bir süre daha istihdam edilmelerini şart koşan düzenlemenin, üst hukuk normlarına ve hukuka uygun olarak yürürlüğe konulduğu, söz konusu düzenlemenin öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerine aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca görüş yazısında mevzuata yer verilmiş ve incelemenin Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

24. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte başvuruya konu uyuşmazlık hakkında karar verildiği tarihte OHAL'in sona ermiş olduğunu ve OHAL şartlarından söz edilemeyeceğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

25. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 18. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse zorla çalıştırılamaz. Angarya yasaktır.

Şekil ve şartları kanunla düzenlenmek üzere hükümlülük veya tutukluluk süreleri içindeki çalıştırmalar; olağanüstü hallerde vatandaşlardan istenecek hizmetler; ülke ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda öngörülen vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, istifa talebinin kabul edilmemesi nedeniyle eğitimini aldığı pilotluk mesleğini icra edemediğinden şikâyet etmiş ve bu bağlamda çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanı dışında kalan çalışma hakkının ihlal edildiği iddiası ile yapılmış olan başvuruların belli koşulların varlığı halinde özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir. (bu hususta gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmeler için bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110).

27. Somut olayda başvurucu, her ne kadar istifa talebinin kabul edilmemesi nedeniyle pilotluk mesleğini icra edemediğinden şikâyet etmişse de somut bir iş başvurusu yahut değerlendiremediği bir iş teklifinden bahsetmemiştir. Hâlihazırda subay olarak görev yapan ve mesleki hayatına devam eden başvurucunun pilotluk mesleğini icra edememesi nedeniyle sosyal çevresinde belirli bir ağırlık düzeyine ulaşmış olan herhangi bir etkiyi ortaya koyamadığı görülmektedir. Bu nedenle özel hayata saygı hakkının somut başvuru yönünden uygulanabilir olmadığı anlaşılmıştır.

28. Öte yandan başvuru formu bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun istifasının kabul edilmemesinden kaynaklanan tüm şikâyetlerinin zorla çalıştırma ve angarya yasağı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan zorla çalıştırma ve angarya yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

30. Zorla çalıştırma ve angarya yasağının kapsamı ve bu hususta genel ilkeler için bkz. Ali Şanlı, B. No: 2019/18003, 31/3/2022, §§ 43-52.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Anayasa Mahkemesi daha önce Ali Şanlı kararında jandarma astsubay olarak görev yapan başvurucunun zorunlu hizmet süresinden önce istifa ettiği gerekçesiyle eğitim giderlerinin yasal faiziyle birlikte iadesinin istenmesinin zorla çalıştırma ve angarya yasağını ihlal ettiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Anılan kararda ilk olarak başvurucunun zorunlu hizmet süresinin yasal bir değişiklikle on beş yıla uzatılmasının başvurucuya makul olarak öngöremediği bir külfet yüklediği tespiti ile birlikte zorunlu hizmeti karşılığında tam ücret aldığı hususu gözetilerek uyuşmazlık konusu zorla çalıştırma olarak değerlendirilmiştir (Ali Şanlı, §§ 69, 70). Akabinde zorunlu hizmetin on beş yıla uzatılmasının OHAL koşullarında gerçekleştirildiği gözetilerek başvurucunun durumunun Anayasa'nın 18. maddesinin ikinci

fıkrasında belirtilen olağanüstü hâllerde vatandaşlardan istenecek hizmetler istisnası kapsamına girip girmediği irdelenmiştir. Netice itibarıyla zorunlu hizmet süresinin uzatılmasının olağanüstü hâllerde vatandaşlardan istenecek hizmetler kapsamında başvurulabilecek bir tedbir olduğu ve başvurucunun zorunlu hizmeti karşılığında yasal tüm parasal haklarını aldığı da belirtilerek zorunlu hizmetinin beş yıl uzatılmasının başvurucuya aşırı külfet yüklemediği ve zorla çalıştırma yasağının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır (Ali Şanlı, §§ 75 - 78).

32. Bu kapsamda Ali Şanlı başvurusuna konu olan zorunlu hizmet süresinden önce istifa edildiği gerekçesiyle eğitim giderlerinin yasal faiziyle iadesinin istenmesi durumuna karşın mevcut başvuruda istifa talebinin kabul edilmemesi söz konusudur. Nitekim somut olayda başvurucu Komutanlık bünyesinde yüzbaşı rütbesiyle görev yapmaktayken 20/2/2018 tarihli dilekçeyle istifa talebini sunmuş, Komutanlığın aynı tarihli yazısıyla zorunlu hizmet süresini tamamlamadığı gerekçesiyle başvurucunun istifa talebinin kabul edilmemesine karar verilmiştir.

33. Öte yandan başvurucu, on yıllık zorunlu hizmet süresini tamamladıktan sonra yürürlüğe giren kanuni düzenlemeyle hizmet süresinin on beş yıla çıkarılmasından şikâyet etmektedir. Bununla birlikte bakılmakta olan başvuruda olduğu gibi Ali Şanlı başvurusunda da aynı şekilde temelde hizmet süresinin on beş yıla çıkarılmasından yakınılmıştır (bkz. Ali Şanlı, § 56). Bu bağlamda her iki bireysel başvurunun ortaya çıkmasına neden olan idari işlemler farklı ise de başvurucular tarafından şikâyet konusu edilen husus aynıdır.

34. Somut olayda Komutanlık bünyesinde 30/8/2005 tarihinde teğmen rütbesiyle subaylık görevine başlamış olan başvurucunun bu tarih itibarıyla yürürlükte olan mevzuata göre zorunlu hizmet süresi on beş yıldır. 2012 yılında yapılan değişiklikle bu süre on yıla indirilmiş, akabinde 2017 yılında 681 sayılı KHK ile bu süre tekrar on beş yıla çıkarılmıştır (bkz. §§ 15-17). Bu düzenlemenin OHAL koşullarında yapılmış olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

35. Öncelikle başvurucunun subaylık görevine başladığı tarihte zorunlu hizmet süresi on beş yıl ise de bu durum başvurucunun kanun koyucunun lehe yaptığı düzenlemelerden yararlanmasına engel teşkil etmemektedir. Daha açık ifadeyle başvurucunun göreve devam ettiği 2012 yılında yapılan değişiklik sonucunda makul olarak öngörebildiği sürenin artık on yıl olduğu kabul edilmelidir. 2017 yılında bu sürenin tekrar on beş yıla çıkarılmasının ise başvurucuya makul olarak öngöremediği bir külfet yüklediği fakat aynı zamanda başvurucunun zorunlu hizmeti karşılığında tam ücret aldığı gözönüne alındığında başvurucunun zorunlu hizmet süresinin on beş yıl olarak kabul edilmesi Anayasa'nın 18. maddesinin birinci fıkrası kapsamında zorla çalıştırma olarak değerlendirilmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Ali Şanlı, §§ 69, 70).

36. Öte yandan zorunlu hizmet süresinin on beş yıla uzatılmasının OHAL koşullarında gerçekleştirildiği gözetildiğinde başvurucunun durumunun Anayasa'nın 18. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "olağanüstü hâllerde vatandaşlardan istenecek hizmetler" istisnası kapsamına girip girmediğinin ayrıca değerlendirilmesi gerekir.

37. OHAL dönemine Türk Silahlı Kuvvetlerinde gerçekleştirilen kamu görevinden çıkarma tedbiri ile birlikte ciddi sayıda personel açığı ortaya çıkmış olması dikkate alındığında millî savunma ve güvenlik gibi bazı kamu hizmetlerinde zafiyet oluşmasını engellemek amacıyla hususi bazı tedbirlerin alınması da kaçınılmazdır. Bu bağlamda ihtiyacın karşılanması için on yıl olan zorunlu hizmet süresinin on beş yıla çıkarılması yolunda düzenleme yapıldığı

anlaşılmaktadır. Olağanüstü dönemde ülkenin içinde bulunduğu ihtiyaçlar gözetildiğinde görevdeki subayların zorunlu hizmet süresinin uzatılmasının olağanüstü hâllerde vatandaşlardan istenecek hizmetler kapsamında başvurulabilecek bir tedbir olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte bu tedbirin Anayasa'nın 18. maddesini ihlal etmemesi için başvurucuya ölçüsüz bir külfet yüklememesi gerekir. Bu bağlamda başvurucunun zorunlu hizmeti karşılığında yasal tüm parasal haklarını aldığının altı çizilmelidir. Ayrıca eklenen beş yıllık süreyle ortaya çıkan zorunlu hizmet süresinin daha önceki dönemlerde Türk Silahlı Kuvvetlerinde uygulanan süreyle de uyumlu olduğu dikkate alınmalıdır. Bu durumda -olağanüstü koşullar da gözetildiğinde- başvurucunun zorunlu hizmetinin beş yıl uzatılmasının başvurucuya aşırı külfet yüklemediği değerlendirilmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Ali Şanlı, §§ 75, 76).

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 18. maddesinde güvenceye bağlanan zorla çalıştırma yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Zorla çalıştırılma ve angarya yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 18. maddesinde güvence altına alınan zorla çalıştırma ve angarya yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NESİBE COŞĞUN

B. No: 2020/20885 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20885

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NESİBE COŞĞUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20885)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Nesibe COŞĞUN

Vekili : Av. Habip KILINÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 3/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/706, K.2020/90) GÖNDERİLMESİNE

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜNÜR APAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/22373 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22373

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜNÜR APAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22373)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Münür APAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Fatih APAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/22373 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/22373 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucular Münür Apan ve Selkan Çiğci'nin Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Başvurucular Münür Apan ve Selkan Çiğci'nin makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ

OLDUĞUNA,

C. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURAN GÜNANA (8)

B. No: 2020/22401 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22401

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAN GÜNANA BAŞVURUSU (8)

(Başvuru Numarası: 2020/22401)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Turan GÜNANA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektupların sakıncalı görülen kısmının çizilerek gönderilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

2. Konu ve kişi yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2020/22406 bireysel başvuru numaralı dosyanın bu dosya üzerinde birleştirilmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucu; başvuru tarihinde devlet topraklarından tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin egemenliği altına koymaya veya devletin bağımsızlığını zayıflatmaya veya birliğini bozmaya veya devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik bir fiil işlemek, patlayıcı madde atmak ve bulundurmak suçundan Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

4. Başvurucunun Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçiliğine ve Avrupa Konseyine göndermek istediği mektuplar, İnfaz Kurumunun 16/10/2019 tarihli sakıncalı mektup değerlendirme kararlarıyla alıkonulmuştur. Kararların gerekçesinde mektuplarda yalan ve yanlış bilgilerin bulunduğu belirtilmiştir.

5. Başvurucu, anılan kararlara karşı mektuplarda sakıncalı görülen ifadenin eleştiri mahiyetinde olduğu iddiasıyla Kocaeli 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 17/12/2018 ve 18/12/2019 tarihli kararları ile "islam maskeli faşist" ibarelerinin hakaret niteliğinde olduğu gerekçesiyle şikâyetin kısmen kabulüne, "islam maskeli faşist" ibareleri yönünden ise -ibarelerin çizilmesi gerektiği gerekçesiyle- reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararlarına karşı Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararların usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 2/1/2020 ve 8/1/2020 tarihlerinde itirazın reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu nihai hükümleri 19/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, yazdığı mektuplarda hükûmet politikalarını eleştirdiğini ve "islam maskeli faşist" ibaresinin eleştiri mahiyetinde olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, mektubunun çizilerek gönderilmesinin haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini iddia etmektedir. Bakanlık görüşünde; ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğu ve yargı kararlarına karşı idarenin müdahale imkânının bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmiştir.

10. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

13. Somut olayda, göndermek istediği mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesi nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

14. Mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesinin nedeni mahkemelerce "islam maskeli faşist" ibaresinin hakaret niteliğinde olması şeklinde açıklanmıştır. Bu kapsamda başvurucunun göndermek istediği mektupların İnfaz Kurumunca denetlenmesi suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kamu düzeninin korunması amacını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın haberleşme hürriyetine ilişkin 22. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç olduğu sonucuna varılmıştır

(Ahmet Temiz, §§ 47-55).

15. Buna göre mektupların sakıncalı görülen kısmının çizilerek gönderilmesi şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 22. maddesi anlamında kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi amacı çerçevesinde verilen İnfaz Hâkimliği kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerdiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT AKBULUT

B. No: 2020/26164 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26164

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT AKBULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26164)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Murat AKBULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 1/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. 5/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun ile COVID-19 pandemisi nedeniyle yargı alanındaki süreler 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar durduğundan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer (B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da

başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört buçuk yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuş ancak tazminat talep etmemiştir.. Başvuru konusu olayda bloke kararı kaldırıldığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 8. İdare Mahkemesine (E.2019/1457, K.2019/2580) GÖNDERİLMESİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OĞUZHAN OĞUZ

B. No: 2020/34000 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34000

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OĞUZHAN OĞUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34000)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucu : Oğuzhan OĞUZ

Vekili : Av. Işılay ALİŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, askerî öğrencilikten ayrılma hâlinde tazminat alınmaması yönünde yapılan yasal değişiklik uyarınca, daha önce bu kapsamda ödenmiş olan tazminatın iadesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi ve yargılama sürecinde ileri sürülen Anayasa'ya aykırılık iddiasının dikkate alınmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Deniz Harp Okulunda öğrenim görmekteyken 18/2/2013 tarihinde kendi iradesiyle okuldan ayrılmıştır. Başvurucu, öğrenim gideri olarak adına tahakkuk ettirilen 48.356,81 TL tutarındaki anapara ve faiz borcunu ödemiştir. Başvurucu 25/7/2016 tarihli ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin (669 sayılı KHK) 105. maddesi kapsamında ödediği bedelin iadesi talebiyle 20/9/2018 tarihinde Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı Deniz Harp Okulu Komutanlığına başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurucunun talebi 25/10/2018 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu 26/12/2018

tarihinde Ankara 6. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) ret işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; adına tahakkuk ettirilen 48.356,81 TL tutarındaki anapara ve faiz borcunu ödeme zorunluluğunun 669 sayılı KHK'nın 105. maddesi uyarıncaortadan kalktığını, bedelin iadesi amacıyla idareye yaptığı başvurunun reddedilmesinin anılan hükme, Anayasa'ya ve hukuka aykırı olduğunu, mülkiyet hakkının, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan "Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar herhangi bir sebeple Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı askeri okullardan ayrılan veya çıkarılan askeri öğrencilere ilgili mevzuatı uyarınca borç çıkarılmaz, çıkarılmış borçlar tahsil edilmez ve başlatılmış işlemler durdurulur. Bunlardan bu amaçla yapılmış olan tahsilatlar iade edilmez." şeklindeki düzenlemenin Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiğini belirterek ilgili hükmün itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine taşınmasını talep etmiştir.

4. Yapılan yargılama neticesinde Mahkeme 25/3/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında; öncelikle başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiasını ele almış ve bu iddianın yerinde bulunmadığını değerlendirmiştir. Kararda, başvurucunun 2013 yılında askerî okuldan ayrıldığı, 48.356,81 TL tutarındaki borcun idareye ödendiği tespitlerine yer verilerek yapılan ödemelerin 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında iadesinin mümkün olmadığı ve dava konusu işlemin hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Başvurucu 25/3/2020 tarihli karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 29/9/2020 tarihli kararla başvurucunun istinaf talebinin usul ve esas yönünden kesin olarak reddine karar vermiştir.

6. Nihai karar başvuru tarafından 8/10/2020 tarihinde öğrenilmiştir. Başvurucu, 6/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) baskıları sebebiyle 18/3/2013 tarihinde askerî okuldan ayrıldığını, 669 sayılı KHK'nın 105. maddesi uyarınca getirilen değişiklikle öğrenim gideri ödeme mecburiyetinin ortadan kaldırıldığını, eşitlik ve hukuk devleti ilkeleri uyarınca yaptığı ödemenin iadesi isteminin reddedilmesinin makul ve nesnel bir gerekçeye dayanmadığını, kendisi ile aynı durumda olan kişilere farklı muamele yapıldığını belirterek ayrımcılık yasağının, hukuki öngörülünebilirlik ve hukuk devleti ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucu ayrıca 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna dair iddiasının bulunduğunu, ilgili normun itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine taşınmasını talep ettiğini bununla birlikte Mahkeme tarafından bu talebin dikkate alınmadığını ve gerekçeli kararda bu talebe ilişkin bir değerlendirmeye de yer verilmediğini iddia etmiştir.

9. Bakanlık tarafından sunulan görüş yazısında 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği başvurucunun ödediği öğrenim gideri borcunun iadesinin mümkün olmadığını belirtilmiştir. Başvurucunun tüm iddialarının Mahkemenin 669 sayılı KHK düzenlemesinin başvurucuyu kapsayıp kapsamadığına dair olduğunu belirten Bakanlık, başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının

değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca öğrenim gideri ödeme mecburiyetinin ortadan kaldırılmasına rağmen ilgili hüküm yürürlüğe girmeden önce ödeme yapmasından dolayı bu ödemenin kendisine iade edilmemesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte başvurucu kendisine hangi sebebe dayalı olarak ayrımcılık yapıldığına ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Adnan Oktar (3) (B. No: 2013/1123, 2/10/2013) kararında ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucuya kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığının makul delillerle ortaya konulması gerektiği belirtilmiştir. Bu açıklama ışığında başvurucunun ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiş, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden Anayasa Mahkemesinin Adnan Oktar (3) kararı dikkate alınarak ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

12. Somut olayda başvurucunun ilk iddiasının ödediği öğrenim giderinin iadesi talebinin reddedilmesine yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Mahkeme gerekçeli kararda; yapılan ödemelerin 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında iadesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

13. Başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvurucunun iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksunbırakılmadığı, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun bu şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmış.

14. Başvurucunun diğer iddiası ise 669 sayılı KHK'nın 105. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle itiraz kanun yoluna başvurulması talebinin Mahkemece dikkate alınmamasına yöneliktir. Bununla birlikte başvurucunun bu iddiasının Mahkemenin gerekçeli kararında ele alındığı, Mahkeme'nin Anayasa'nın 152. maddesindeki şartları gözeterek ve takdir yetkisi kapsamında başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulmadığına dair yaptığı değerlendirme neticesinde bu talebini reddettiği görülmektedir.

15. Somut olayda, yapılan yargılama sonunda başvurucunun Anayasa'ya aykırılık itirazı Mahkeme tarafından gerekçeli kararda ele alınmış ve yeterli gerekçeyle reddedilmiştir. (bkz. § 4). Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda da, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına

yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamışlardır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Basri BAĞCI ve Engin YILDIRIM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. 669 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname'nin (KHK) 105. maddesinin ikinci fıkrasında "Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar herhangi bir sebeple Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı askeri okullardan ayrılan veya çıkarılan askeri öğrencilere ilgili mevzuatı uyarınca borç çıkarılmaz, çıkarılmış borçlar tahsil edilmez ve başlatılmış işlemler durdurulur. Bunlardan bu amaçla yapılmış olan tahsilatlar iade edilmez" denilmek suretiyle askeri okullardan ilişiği kesilen kişilerin borçlarından halen ödenmemiş olanların tahsil edilmemesi, tahsilatı yapılanların ise iade edilmemesi kural altına alınmıştır.

2. Söz konusu düzenleme askeri okulların kapatılması ile öğrenimleri kesintiye uğrayanlara münhasır bir düzenleme olmayıp, bu kişilerinin yanında geçmiş yıllarda her hangi bir sebeple okullarla ilişiği kesilen (ayrılan veya çıkarılan) kişilerin tamamını kapsamaktadır.

3. Kural koyucu düzenleme yaparken Anayasal hudutlar dahilinde kuralın kapsamını belirlemede takdir hakkına sahiptir. İnceleme konusu yapılan olayda da konuyu düzenleyen norm okulların kapatılmasıyla ilişikleri sona eren kişilerin borçları yanında, geçmiş yıllarda okullarla ilişiği kesilen kişilerin KHK tarihi itibariyle ödenmemiş borçlarını da ortadan kaldırmaktadır.

4. Somut olayımızda Başvurucu 18/2/2013 tarihinde kendi iradesi ile Deniz Harp Okulu'ndanayrılmış ve aleyhine tahakkuk ettirilen 48.356,81 TL. yi de ödemiştir. 669 sayılı KHK.nın 105/2-son cümlesi gereği ödemiş olduğu borcu iade alması mümkün değildir. Yargılama makamları da söz konusu düzenlemeye uygun karar vermişlerdir.

5. Bununla birlikte söz konusu normun ve buna dayanılarak yapılan uygulamanın adalete ve hakkaniyete uygun olduğunu söylemek mümkün değildir.

6. Hukukta esas olan, eşit durumda olan kişilere eşit muamele edilmesi, farklı bir uygulama yapılmakta ise bunun hukuken geçerli bir nedene dayanmasıdır (AYM, E.2023/97, K.2023/192, 08/11/2023, § 16).

7. Başvurucu kendisiyle aynı şekilde borçlu olanlarla aynı konumda olmakla birlikte borcunu daha önce ödemiş olması sebebiyle borcunu ödememiş olan kişilerden olumlu yönde ayrışmıştır. Bu haliyle Başvurucu kurallara uygun davranıp borcunu zamanında ödemek suretiyle iyi niyetini göstererek, borcunu ödemeyenlere nazaran daha ayrıcalıklı bir durumda olmayı hak etmektedir.

8. Bunun somut bir yansıması olarak yapılacak bir atıfet düzenlemesinden evleviyetle yararlanması, en azından mahrum bırakılmaması gayet tabi bir beklenti iken, maalesef işlemin dayandığı kural başvurucu konumunda olan iyi niyetli kişilere değil borcunu ödemeyen kişilere avantaj sağlamakta, başvurucu ve onunla aynı konumda olan kişilerden tahsil edilen paraların iade edilmesine de imkân tanımamaktadır.

9. Kuralın bu haliyle adaletli bir yaklaşım sergilediğini ifade etmekte mümkün değildir.

10. Vergi ve idari para cezalarında zaman zaman benzer uygulamaların yapıldığı somut bir gerçeklik olup, inceleme konusu olay birkaç noktadan vergi ve idari para cezalarından farklılık arz etmektedir.

11. Vergi ve idari para cezaları süreklilik gösteren uygulamalar olup süreç içerisinde mali politikaların bir gerekliliği olarak mükellefiyetlerin azaltılması veya tamamen ortadan kaldırılması söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda devletin harcamalarını finanse etmek için toplanan vergilerin azaltılması veya kaldırılması gereken durumlar çerçevesinde bu gereklilik doğrultusunda uygulama yapılabilir. Bu bağlamda tahsil edilen vergi veya cezaların iadesi süreklilik arz eden kurumun işlevselliğine zarar verebilir.

12. İncelemeye konu edilen ve ekonomik bir değer ifade eden husus vergi veya para cezası gibi bir özellik göstermemektedir. Mükelleflerden tahsil edilen paralar muhatapları için daha önce yapılmış bir takım masrafların tahsili mahiyetinde ve borç niteliği taşıyan bir nitelik arz etmektedir. Dahası söz konusu düzenleme bir kereye mahsus yapılmıştır. Bu borçların tahsilinden vaz geçilmesi ise bir atıfet düzenlemesi olup bunda da adaletli bir uygulama yapıldığını söylemek bu haliyle mümkün değildir.

13. İyi niyetli olarak borcunu zamanında ödeyenler söz konusu atıfet hükümlerinden istifade edemezken, borcunu ödemekten imtina eden kesim ise bu borçlarını ödemekten kurtarılmaktadır.

14. Kaldı ki Devlet namına yapılan bir tahsilatın geri verilmeyeceğine dair bir ilke de mevcut değildir. Covid 19 salgını döneminde 1593 Umumi Hıfzıssıhha Kanunu hükümleri çerçevesinde tahsil edilen para cezalarının hukuki dayanağının bulunmadığı yönünde Anayasa Mahkemesi tarafından 2020/34781sayılı Bireysel Başvuru dosyasında verilen 17/1/2023 tarihli karar üzerine 7420 sayılı Kanunun Geçici 4. maddesinde yapılan bir düzenleme ile tahsilleri gerçekleşen para cezalarının iadesi cihetine gidilmiştir.

15. Diğer taraftan bireysel başvuru incelemesi kapsamında, mülkiyet hakkının varlığı tartışma konusu edilebilirse de, kanaatimizce kişilere yükümlülük olarak tahakkuk ettirilmiş bir borcun varlığı halinde ortada bir mülkiyet vardır. Bu borcun bir kısım kişiler açısından tahsilinden vazgeçilmiş olması temel hak kavramı açısından borcu ödemiş bulunan kişilerin durumunu da tartışmaya açacağından bu kişiler açısından da mülkiyetin varlığını kabul etmek kaçınılmazdır. Bu noktada 669 sayılı KHK.nın 105. maddesindeki düzenleme ve eşitlik ilkesi mülkiyetin varlığının hukuki dayanağını oluşturmaktadır.

16. Öte yandan borcunu ödemeyen kişilerin borçlarını tahsilden vazgeçirirken edimini zamanında yerine getiren ve geçen süre zarfında ödedikleri miktar mal varlığını Devletin kullanımına sunan kişilerin bu haktan yararlandırılmaması hukuk devletinde olması gereken hukuk güvenliği ve öngörülebilirlik özellikleri açısından da bir zafiyet oluşturmaktadır.

17. Anılan bu gerekçelerle Anayasanın 10 ve 35. maddeleri açısından ihlal kararı verilmesi gerektiğini düşündüğümüzden, çoğunluğun hak ihlali iddiasının kabul edilebilir olmadığı

yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Üye

Basri BAĞCI Engin YILDIRIM

HAKAN SARIYONCA

B. No: 2020/34027 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34027

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN SARIYONCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34027)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Hakan SARIYONCA

Vekili : Av. Merve ARSLANER YILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosunda çalıştırılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/11/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü sunmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Sayıştay Başkanlığında (İdare) engelli taşeron temizlik personeli olarak görev yaparken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. madde kapsamında sürekli işçi kadrosunda çalıştırılmak için başvurmuştur. İdare, anılan talebi zımnen reddetmiştir.

9. Başvurucu 21/6/2018 tarihinde Ankara 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açarak idari işlemin iptalini talep etmiştir. Dava dilekçesinde; sürekli işçi kadrosunda çalıştırılmak için yaptığı başvurunun hukuka aykırı şekilde, ilgili mevzuatta sürekli işçi kadrosunda çalışma şartları arasında düzenlenen "herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malüllük aylığı almaya hak kazanmamış olmak" şartı nedeniyle talebinin reddedildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca, mevzuatta engelli olmayan kişilere nazaran pozitif ayrımcılığa tabi olmalarının sonucu olarak daha erken emekli olma imkânı tanınmış olmasının aleyhinde bir sonuca yol açtığını vurgulamıştır. Bunun yanında engelli olmasaydı emekli aylığı almaya hak kazanamayacak olması nedeniyle sürekli işçi kadrosuna geçebilecekken sırf engelli olması nedeniyle mağdur edildiğini vurgulamıştır. Davalı idare, cevap dilekçesinde; %49 oranında sürekli engellilik hâli bulunan başvurucunun sürekli işçi kadrosuna geçiş talebinin 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesine aykırı olduğu belirtilerek talepte bulunması durumunda kendisine yaşlılık aylığı bağlanmasının mümkün olduğu bildirilmiştir.

10. Mahkeme, 7/3/2019 tarihinde davanın kabulü ile işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; davaya konu olan mevzuat hükümlerine yer verilerek 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da yer alan düzenlemeler dikkate alındığında çalışan engellilerin aleyhine sonuç doğuracak şekilde, engelinden dolayı farklı muameleye tabi tutulamayacağı vurgulanmıştır. Ayrıca 5378 sayılı Kanun'un 375 sayılı KHK karşısında özel kanun niteliği taşıdığı belirtilerek başvurucunun engeli kapsamında aylık bağlanmasına ilişkin talebinin olmadığı da gözetildiğinde dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

11. Davalı İdare istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi Birinci İdari Dava Dairesi (Daire) 1/7/2020 tarihinde istinaf başvurusunun kabulüne ve davanın reddine kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinde yer alan "herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak" şartını taşımadığı tespitine yer verilerek başvurucu hakkındaki zımni ret işleminin hukuka uygun olduğu bildirilmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 14/10/2020 tarihinde öğrenmiş ve 6/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

13. 5378 sayılı Kanun'un "İstihdam" kenar başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Engellilerin iş gücü piyasası ve çalışma ortamında sürdürülebilir istihdamı için kendi işini kurmaya rehberlik ve mesleki danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi de dâhil olmak üzere gerekli tedbirler alınır.

İşe başvuru, alım, önerilen çalışma süreleri ve şartları ile istihdamın sürekliliği, kariyer gelişimi, sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları dâhil olmak üzere istihdama ilişkin hiçbir hususta engelliliğe dayalı ayrımcı uygulamalarda bulunulamaz.

Çalışan engellilerin aleyhinde sonuç doğuracak şekilde, engelinden dolayı diğer kişilerden farklı muamelede bulunulamaz.

..."

14. 1/2/2018 tarihli ve 7079 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 118. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 23. maddenin ilgili kısmı şöyledir:

"...4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a) 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

b) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak... kaydıyla bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde idaresinin hizmet alım sözleşmesinin yapıldığı birimine, sürekli işçi kadrolarında istihdam edilmek üzere yazılı olarak başvurabilirler..."

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

15. Anayasa Mahkemesi 7079 sayılı Kanun'un 118. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 23. maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "...yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanıncaya kadar..." ibaresinin iptali talebini incelemiş; 27/12/2023 tarihli ve E.2018/96, K.2023/222 sayılı kararı ile anılan maddenin iptal talebini reddetmiştir. Ret kararının ilgili kısmı şöyledir:

"356. Kural sürekli işçi kadrolarına geçiş için başvuracakların herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmalarını gerekli kılmaktadır. Bu yönüyle kuralın çalışma hakkına sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

357. 657 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (B) fıkrasına eklenen yedinci paragrafın birinci cümlesinde yer alan "...yaşlılık ve malullük aylığı almaya hak kazanıncaya kadar..." ibaresinin incelenmesi ilişkin Anayasa'nın 13. ve 49. maddelerine ilişkin gerekçeler uygun olduğu ölçüde dava konusu kural yönünden de geçerlidir.

358. Dava konusu kural alt işveren tarafından çalıştırılmakta iken sürekli işçi olarak istihdam edilmek için başvuranlara yöneliktir. Maddede yer verilen idarelere ilişkin işçi alım usulü ve de işe alım gerekçeleri bu kişilerle farklılık arz etmektedir. Dolayısıyla sürekli işçi olarak istihdam edilecek kişilerin bu kişilerle karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olmadıkları anlaşılmaktadır.

359. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa’nın 10., 13. ve 49. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu, 375 sayılı KHK kapsamında sürekli işçi kadrosunda çalışmak için yaptığı başvurunun hukuka aykırı şekilde reddedildiğini beyan etmiştir. İdarenin ret kararının yaşlılık aylığı almaya hak kazanmasına dayandığını, engelli olması nedeniyle elde ettiği bu hakkın aleyhinde sonuçlara yol açtığını belirterek, Mahkemenin yerinde bir kararla işlemi iptal etmesine rağmen Dairenin hukuka aykırı bir karar verdiğini ifade etmiştir. Yaşlılık aylığı almak için talepte bulunmadığını ve sürekli işçi kadrosunda çalışmak istediğini belirterek Dairenin kararı nedeniyle maddi ve manevi olarak yıprandığını, eşitlik ilkesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; mevzuatta açık şekilde yapılan düzenleme gereğince başvurucunun yaşlılık aylığı almak üzere talepte bulunup bulunmamasının bir önemi olmadığı, yaşlılık aylığı almaya hak kazanmasının yeterli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca 5378 sayılı Kanun'un özel nitelik taşıması nedeniyle öncelikle uygulanacağı görüşünün hukuken geçerlilik taşımadığı ifade edilerek benzer olaylarda yargı mercilerince sürekli işçi kadrosunda çalışma taleplerinin reddedildiği bildirilmiştir. Görüşte son olarak, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un, “Bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi” kenar başlıklı 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkeme, ... açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemezliğine karar verebilir."

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özü, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin reddine ilişkindir. Anayasa Mahkemesi kararlarında, meslek hayatıyla ilgili tasarrufların hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı kapsamında inceleneceğinin ilkeleri açıklanmıştır. Buna göre özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda sebebe dayalı yaklaşım esas alınarak özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir (K.Ş., B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015 § 62; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; Ö.Ç.; B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 50; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 27; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34).

22. Öte yandan özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişinin mesleki hayatına yönelen her müdahalenin ya da tedbirin doğrudan doğruya özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi kural olarak mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için müdahalenin kişinin özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etki ve sonuçlarının bulunduğu veya bulunma ihtimalinin olduğu ortaya konulmalıdır. Kişinin mesleki hayatına yönelik müdahalenin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı ancak özel hayatına ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı durumların konu edildiği başvuruların sonuca dayalı yaklaşım kapsamında özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde değerlendirilebilmesi mümkündür. Sonuca dayalı yaklaşım kapsamında inceleme yapılması için gerekli olan koşullar Anayasa Mahkemesinin Tamer Mahmutoğlu kararında açıklanmıştır (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90). Somut başvuruda da bu durumdan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamakta olup başvurucunun ihlal iddialarının özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

23. Somut olayda başvurucu, mevzuatta engelli bireylerin yaşlılık aylığı alması hususunda lehte düzenlemeler bulunduğunu ancak anılan mevzuatın sürekli işçi kadrosuna atanmaya engel oluşturduğunu ileri sürmüştür.

24. Anayasa Mahkemesi yukarıda belirtilen (bkz. § 15) kararında 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 23. maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malüllük aylığı almaya hak kazanmamış olmak" şeklindeki düzenlemeyi eşitlik ilkesi ve çalışma hakkı kapsamında incelenmiştir. İlgili kararda; dava konusu kuralın alt işveren tarafından çalıştırılmakta iken sürekli işçi olarak istihdam edilmek için başvuranlara yönelik olduğu, maddede yer verilen idarelere ilişkin işçi alım usulü ve de işe alım gerekçelerinin bu kişilerle farklılık arz ettiği belirlenmiştir. Bu sebeple sürekli işçi olarak istihdam edilecek kişilerin bu kişilerle karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olmadıkları ifade edilerek, söz konusu düzenlemenin Anayasa’nın 10. ve 49. maddelerinde belirtilen eşitlik ilkesi ile çalışma hakkına aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Nitekim somut olayda da başvurucu hakkındaki idari işlemin aynı mevzuat kapsamında tesis edildiği dikkate alındığında başvurucunun -mesleki hayat bağlamında- özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAHSİN AKÇAY

B. No: 2020/35636 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35636

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TAHSİN AKÇAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35636)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Tahsin AKÇAY

Vekili : Av. Gürbüz ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmesine karar verilen bir bankada bulunan katılım fonu tutarı üzerine bloke konulması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 12/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayşe Sabahat Gencer (B. No: 2018/34950, 20/10/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunca konulan banka hesabı üzerindeki bloke kararının uzun süredir devam etmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda da

başvurucunun banka hesabı üzerindeki tedbirin yaklaşık dört buçuk yıl sürdüğü anlaşıldığından anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 5. İdare Mahkemesine (E.2019/1317, K.2019/2694) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM BAŞPINAR

B. No: 2020/37022 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM BAŞPINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37022)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : İbrahim BAŞPINAR

Vekili : Av. Ayşe Süeda ÜNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koronavirüs salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması ile eş görüşü yaptırılmaması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının, dilekçelerine işlem yapılmaması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle görüşlerin sınırlandırılması uygulaması ve eş görüşü yaptırılmaması nedeniyle 9/9/2020 tarihinde Ankara Batı 2. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği 30/9/2020 tarihli kararıyla başvuruyu reddetmiştir. Kararda eş görüşü yönünden İnfaz Kurumu tarafından alınmış bir karar bulunmadığından konu hakkında karar alınmak üzere dilekçenin İnfaz Kurumuna gönderilmesi gerektiğini, salgın hastalık nedeniyle yapılan uygulamanın usule ve kanuna

uygun olduğunu belirtmiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 8/10/2020 tarihinde Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi İnfaz Hâkimliği kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 20/10/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 26/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. COVID-19 Salgını Nedeniyle Görüşlerin Sınırlandırılması İddiası Yönünden Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; salgın hastalık nedeniyle görüşlerin kısıtlandığını belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, dilekçelerine işlem yapılmaması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı, hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması amacıyla mevzuat çerçevesinde önlemler alındığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddiaları tekrar etmiştir.

9. Başvurucunun iddiaları aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Hükümlülerin ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya konu olan tedbirleri Yunus Bulut (B. No: 2020/38826, 20/7/2023) kararında kanunilik ölçütü bağlamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

12. Somut başvuruda Genel Müdürlük tarafından gönderilen yazı doğrultusunda mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına kısıtlamalar getirildiği anlaşılmaktadır. Ziyaret hakkının idare tarafından kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirin uygulandığı görüldüğünden Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde karalar için bkz. Süleyman Kurt (2), B.No:2020/30704, 7/3/2024; Murat Kılıç ve Diğerleri, B.No: 2020/25564: 7/3/2024; Mehmet Ata Kızılçınar, B.No:2020/29397, 6/6/2024).

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına

saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Eşle Mahrem Görüşme Talebi Yönünden Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, eş görüşü için üç defa talepte bulunduğunu ancak İnfaz Kurumu tarafından cevap verilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Eşle mahrem görüşme uygulaması 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutukluların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik'te mahpusların ceza infaz kurumundaki tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi sonucunda tanınan teşvik esaslı bir ayrıcalık (ödül) olarak düzenlenmiş; ödüllendirmede yetkili merci ise İdare ve Gözlem Kurulu olarak belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesinin Mustafa Genç, (B. No: 2018/12508, 11/12/2018) kararında ödül uygulamasının niteliğine ve uygulamadan kaynaklanan şikâyetlere karşı izlenecek usule ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir (Mustafa Genç, §§ 30-31).Buna göre ödüllendirme hususunda öncelikle idare ve gözlem kuruluna başvurulmadan infaz hâkimliğine şikâyet imkânı bulunmamaktadır (Mustafa Genç, § 32). Anayasa Mahkemesi, söz konu usule uygun şekilde başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle anılan kararda kabul edilemezlik sonucuna ulaşmıştır.

16. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yargı mercilerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir başvuru yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013 § 17).

17. Somut olayda başvurucu, eşiyle mahrem görüşme yapmak istediğine ilişkin taleplerini muhtelif tarihlerde İnfaz Kurumuna iletmiş olmasına rağmen cevap verilmediğinden yakınmaktadır. Öte yandan başvurucunun İnfaz Hâkimliğine verdiği başvuru dilekçesinin, talebinin öncelikle İnfaz Kurumu tarafından değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek usulden reddine karar verilmiştir.

18. İnfaz Hâkimliği tarafından verilen karar doğrultusunda İnfaz Kurumu tarafından alınacak karar üzerine İnfaz Hâkimliğine başvurulması gerekmektedir. İdari ve yargısal yolların usulüne uygun olarak tüketildikten sonra bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir (İ.A., B. No: 2018/35763, 12/1/2022 § 20). Somut olayda, İ.A. kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirildiğinden, başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. COVID-19 salgını dönemindeki kısıtlamalar ortadan kalktığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan

kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Aile hayatına saygı hakkının eşle mahrem görüş talebi yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının görüşlerin kısıtlanması nedeniyle ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.